

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การวิเคราะห์ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
เพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวรายได้นอกภาคเกษตรกรรม

An Analysis of Potential in Agrotourism Development
for Non-farm Income

โดย

นางสาวนริศรา สอนเสาวภาคย์

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อขอความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ)

พ.ศ. 2545

ISBN 974-357-309-7

คำนิยม

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความเมตตา กรุณา จากคณาจารย์ทุกท่าน ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณ ผศ. สุมาลี สันติพลวุฒิ ประธานกรรมการเป็นอย่างสูง ที่กรุณาสละเวลาให้คำปรึกษา ให้ข้อเสนอแนะและตรวจข้อบกพร่องต่าง ๆ ขอขอบพระคุณ อาจารย์ธิดา เวชฎาพันธ์ กรรมการสาขาวิชาเอก ผศ. จันทร์เพ็ญ จาปะเกษตร์ กรรมการสาขาวิชารอง และ อาจารย์ชาญชัย เพ็ชรประพันธ์กุล ผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัย ที่ช่วยแนะนำเพิ่มเติมทำให้วิทยานิพนธ์ มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณสุรเดช เขี่ยมสะอาด รองประธานกลุ่มในการจัดการท่องเที่ยวคลองตลิ่งชัน ทวีร์ คุณบุญชื่น วิทยากรณ์ หัวหน้าฝ่ายแผนงาน สำนักงานเกษตรจังหวัดนครปฐม คุณประทุม สวัสดิ์นำ ประธานกลุ่มในการจัดการท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์ และ คุณธวัช บุญพัด ประธานกลุ่มในการจัดการท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ปลายโพพงพาง รวมถึงผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและนักท่องเที่ยวทุกท่านที่กรุณาตอบแบบสอบถามและให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ รวมถึงคุณประเสริฐ วิเศษสุวรรณ คณะกรรมการศูนย์ประสานงานส่งเสริมการท่องเที่ยวเกษตรส่วนกลาง(กรุงเทพฯ) ที่ให้ข้อมูลการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในส่วนของกรมส่งเสริมการเกษตร ขอขอบคุณคุณราไพพรรณ แก้วสุริยะ ผู้ช่วยผู้อำนวยการกองอนุรักษ์ และคุณพรหมเมธ นาคมทอง หัวหน้างานวางแผนท้องถิ่น กองวางแผนโครงการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยที่สละเวลาให้ข้อมูลเกี่ยวกับหลักการจัดการ นโยบายการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ขอขอบพระคุณบิดา มารดา คุณลุง คุณป้า ที่ได้ให้ทุกสิ่งทุกอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรักและกำลังใจที่ทำให้ข้าพเจ้าประสบความสำเร็จในการศึกษาอย่างลุล่วงไปได้ด้วยดี รวมทั้งขอขอบคุณพี่ ๆ เพื่อน ๆ และน้อง ๆ ทุกท่าน ที่ช่วยเหลือและมีความปรารถนาดีแก่ข้าพเจ้าเสมอมา

ท้ายสุดนี้ ผลประโยชน์อันใดที่เกิดจากการนำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ไปใช้ ข้าพเจ้าขอขอบแต่ผู้ มีพระคุณในการศึกษาทุกท่าน

นริศรา สอนเสาวภาคย์

สิงหาคม 2545

นริศรา สธนเสาวภาคย์ 2545: การวิเคราะห์ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อเป็นที่มา
ของรายได้นอกภาคเกษตรกรรม ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ) สาขา
เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ ปรธานกรรมการที่ปรึกษา: ผู้ช่วยศาสตราจารย์
สมาลี สันติพลวุฒิ, ปร.ด. 209 หน้า
ISBN 974-357-309-7

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักการ นโยบายการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและการท่องเที่ยวเชิง
เกษตร วิเคราะห์ศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามองค์ประกอบในระบบการท่องเที่ยว รวมถึงวิเคราะห์ศักย
ภาพของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อเป็นที่มาของรายได้นอกภาคเกษตรกรรม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ ผู้
ประกอบการหรือเจ้าของสวนจำนวน 23 ราย และนักท่องเที่ยวจำนวน 293 ราย ศึกษาในพื้นที่ท่องเที่ยวคลองตลิ่งชัน
ท้าว จังหวัดกรุงเทพฯ ท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์ จังหวัดนครปฐม และหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิง
อนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพาง จังหวัดสมุทรสงคราม โดยนำผลการสัมภาษณ์มาคำนวณเป็นคะแนนในการ
วิเคราะห์ศักยภาพตามองค์ประกอบในระบบการท่องเที่ยว นอกจากนี้วิเคราะห์ความคุ้มค่าของโครงการโดยใช้แนวคิด
ในการวิเคราะห์จุดคุ้มทุน

ผลการประเมินศักยภาพทั้ง 3 แห่ง พบว่า ท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์มีศักยภาพ
ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสูงสุดโดยมีคะแนนบ่งชี้ศักยภาพ 80.15 คะแนน รองลงมาคือหมู่บ้านท่องเที่ยว
เชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพาง และท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันท้าวซึ่งมีคะแนนเท่ากับ 76.19 คะแนน และ 71.53
คะแนน ตามลำดับ และทางด้านความคุ้มค่าของโครงการพบว่า หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลาย
โพงพางและท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์มีผลการดำเนินงานคุ้มค่ากับการลงทุน เนื่องจากมี
จำนวนนักท่องเที่ยวที่แท้จริงมากกว่าจำนวนนักท่องเที่ยว ณ จุดคุ้มทุน โดยจำนวนนักท่องเที่ยวที่แท้จริงเท่ากับ
12,000 คน และ 2,116 คน ตามลำดับ ในขณะที่จำนวนนักท่องเที่ยว ณ จุดคุ้มทุนคือ 233 คน และ 761 คน ตาม
ลำดับ แต่ท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันท้าวมีผลการดำเนินงานที่ไม่คุ้มค่ากับการลงทุน เนื่องจากจำนวนนักท่องเที่ยวที่แท้จริง
เท่ากับ 14,400 คน ในขณะที่จำนวนนักท่องเที่ยว ณ จุดคุ้มทุนคือ 15,783 คน นอกจากนี้ จากการประมาณการใน
ระดับจังหวัดพบว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะก่อให้เกิดรายได้นอกภาคเกษตรกรรมในจังหวัดกรุงเทพฯ เท่ากับ
14,468.81-15,025.30 บาทต่อครัวเรือนต่อปี ก่อให้เกิดรายได้นอกภาคเกษตรกรรมในจังหวัดนครปฐมเท่ากับ
3,941.11-10,640.98 บาทต่อครัวเรือนต่อปี ก่อให้เกิดรายได้นอกภาคเกษตรกรรมในจังหวัดสมุทรสงครามเท่ากับ
17,870.84-47,655.57 บาทต่อครัวเรือนต่อปี และก่อให้เกิดรายได้นอกภาคเกษตรกรรมแก่ภาคกลางเท่ากับ
34,734.76 บาทต่อครัวเรือนต่อปี

จากการศึกษาครั้งนี้เสนอแนะให้มีการเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนแก่ผู้ประกอบการและ
นักท่องเที่ยว รวมถึงควรมีการประเมินผล และตรวจสอบผลกระทบที่เกิดจากการจัดการท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ ทั้ง
จากการประชุมของผู้ประกอบการ ประชาชนในท้องถิ่น ตลอดจนนักท่องเที่ยว เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้มี
ศักยภาพมากยิ่งขึ้น

นริศรา สธนเสาวภาคย์

ลายมือชื่อนิสิต

สมาลี สันติพลวุฒิ

ลายมือชื่อประธานกรรมการ

12 / ก.ช. / 45

Narissara Sathanasaovapak 2002: An Analysis of Potential in Agrotourism Development for Non-farm Income. Master of Science (Business Economics), Major Field Business Economics, Department of Economics. Thesis Advisor: Assistant Professor Sumalee Santipollavut, Ph.D. 209 pages.
ISBN 974-357-309-7

This study aims to review the principles of sustainable tourism and agrotourism, to analyze the potential of agrotourism through the components of tourism system and the potential in agrotourism for non-farm income. The samples were 23 entrepreneurs and 293 Thai tourists of agrotourism in Thong Thiew Klong Taling Chan Tour, Bangkok province, Thong Thiew Kaset Long Ruar Chom Suan Mahasawat, Nakhonpattom province, and Moo Ban Thong Thiew Cheang Anurak Pny Pong Pang, Samut Songkhram province. The data compiled were used to score for indicating the potential of agrotourism of each area. Besides, the worthiness of the projects were analyzed by break-even point (BEP).

The results of the study showed that Thong Thiew Kaset Long Ruar Chom Suan Mahasawat was the most potential for agrotourism development indicating by 80.15 scores. Moo Ban Thong Thiew Cheang Anurak Pny Pong Pang and Thong Thiew Klong Taling Chan Tour had the following scores of 76.19 and 71.53, respectively. In addition, Moo Ban Thong Thiew Cheang Anurak Pny Pong Pang and Thong Thiew Kaset Long Ruar Chom Suan Mahasawat had the number of actual visitors more than that of break-even visitors, since there were 12,000 and 2,116 actual visitors compared to break-even visitors of 233 and 761, respectively. On the other hand, Thong Thiew Klong Taling Chan Tour had 14,400 actual visitors compared with break-even visitors of 15,783. The estimate showed that agrotourism would create non-farm income for Bangkok province from 14,468.81-15,025.30 Bath per household per year, 3,941.11-10,640.98 Bath per household per year for Nakhonpattom province, from 17,870.84-47,655.57 Bath per household per year for Samut Songkhram province, and equal to 34,734.76 Bath per household per year for the central region.

The study recommends that the government should provide more knowledge of sustainable tourism to both entrepreneurs and tourists. Evaluation and impact assessment of agrotourism from various stakeholders, including entrepreneurs, people in the community, and tourists should be conducted for enhancing the potential of agrotourism.

Narissara Sathanasaovapak

Student's signature

Sumalee Santipollavut 12/5/02

Thesis Advisor's signature

สารบัญ

หน้า

สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(8)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
ขอบเขตของการศึกษา	8
นิยามศัพท์	9
วิธีการศึกษา	11
การเก็บรวบรวมข้อมูล	11
การวิเคราะห์ข้อมูล	14
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	31
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	31
แนวคิดทางทฤษฎี	37
แนวคิดและหลักการในการจัดการการท่องเที่ยว	37
แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ศักยภาพ	43
แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้รับบริการ	48
แนวคิดในการวิเคราะห์จุดคุ้มทุน	51
บทที่ 3 การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	53
การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน	53
หลักการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน	59
นโยบายการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน	70

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การท่องเที่ยวเชิงเกษตร	76
หลักการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	85
นโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	87
บทที่ 4 การวิเคราะห์ศักยภาพและการประมาณการรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	98
การวิเคราะห์ศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	98
การวิเคราะห์ศักยภาพด้านผู้ประกอบการ	107
การวิเคราะห์ศักยภาพด้านนักท่องเที่ยว	112
การประมาณการรายได้จากการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	119
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	123
สรุปผลการศึกษา	123
ข้อเสนอแนะ	128
ข้อเสนอแนะจากการศึกษา	128
ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารั้งต่อไป	130
เอกสารอ้างอิง	131
ภาคผนวก	138
ภาคผนวก ก ข้อมูลการจัดการท่องเที่ยวของผู้ประกอบการ	139
ภาคผนวก ข รายละเอียดของการวิเคราะห์ศักยภาพ	165
ภาคผนวก ค แบบสอบถามในการวิเคราะห์ศักยภาพด้านผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยว	195
ประวัติการศึกษาและการทำงาน	209

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	สัดส่วนของผลิตภัณฑ์ประชาชาติ อัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจและรายได้ต่อบุคคลของประชากร ตามราคาปี พ.ศ. 2531 จำแนกตามสาขาการผลิต	2
2	เปรียบเทียบรายได้-รายจ่ายของภาคเกษตรกรรม ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2-8	3
3	จำนวน และรายได้จากนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยปี พ.ศ. 2534-2544	5
4	จำนวนประชากรของผู้ประกอบการ จำแนกตามพื้นที่ที่ทำการศึกษา	11
5	จำนวนประชากรของนักท่องเที่ยว จำแนกตามพื้นที่ที่ทำการศึกษา	13
6	ข้อคำถามในการวิเคราะห์ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของผู้ประกอบการ	21
7	ข้อคำถามในการวิเคราะห์ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของนักท่องเที่ยว	25
8	รายชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่จัดให้มีบริการที่พักแรมแบบโฮมสเตย์และฟาร์มสเตย์	42
9	นโยบายการพัฒนา และส่งเสริมการท่องเที่ยวในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8-9	74

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
10	รายละเอียดในแต่ละด้านของนโยบายการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	89
11	รายชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ของกรมวิชาการเกษตร ปี พ.ศ. 2544	93
12	รายชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ของกรมส่งเสริมการเกษตร ปี พ.ศ. 2544	94
13	ข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (n=23)	99
14	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคะแนนความรู้ ความเข้าใจ ในการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (n=23)	100
15	ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร (n=293)	102
16	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคะแนนความรู้ ความเข้าใจ ในการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของนักท่องเที่ยว (n=293)	104
17	พฤติกรรมในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว (n=293)	106
18	สรุปผลคะแนนในการวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 3 แห่ง (คะแนนเต็ม 100 คะแนน)	118
19	สรุปผลการประมาณการรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จำแนกตามระดับในการประมาณการ	121

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางผนวกที่		หน้า
1	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคะแนนเฉลี่ยความรู้ ความเข้าใจในการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของผู้ประกอบการท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทัวร์(n=3)	166
2	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคะแนนเฉลี่ยความรู้ ความเข้าใจในการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของผู้ประกอบการท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์(n=4)	168
3	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคะแนนเฉลี่ยความรู้ ความเข้าใจในการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของผู้ประกอบการหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพรงพาง(n=16)	170
4	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นต่อปัญหาและผลกระทบในการจัดการท่องเที่ยวของผู้ประกอบการท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทัวร์(n=3)	172
5	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นต่อปัญหาและผลกระทบในการจัดการท่องเที่ยวของผู้ประกอบการท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์ (n=4)	174
6	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นต่อปัญหาและผลกระทบในการจัดการท่องเที่ยวของผู้ประกอบการหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพรง(n=16)	176

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางผนวกที่		หน้า
7	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจในการบริการการท่องเที่ยวและการตลาดการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่ท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทัวร์(n=99)	178
8	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจในการบริการการท่องเที่ยวและการตลาดการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่ท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนคลองมหาสวัสดิ์(n=95)	180
9	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจในการบริการการท่องเที่ยวและการตลาดการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพรงพง(n=99)	182
10	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจในสิ่งแวดล้อมนอกระบบของนักท่องเที่ยวที่ท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทัวร์(n=99)	184
11	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจในสิ่งแวดล้อมนอกระบบของนักท่องเที่ยวที่ท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบบคลองมหาสวัสดิ์(n=95)	186
12	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจในสิ่งแวดล้อมนอกระบบของนักท่องเที่ยวที่หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพรงพง(n=99)	188
13	ต้นทุน และรายได้จากการจัดการท่องเที่ยวของผู้ประกอบการท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทัวร์	190

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางผนวกที่		หน้า
14	ต้นทุน และรายได้จากการจัดการท่องเที่ยวของผู้ประกอบการท่องเที่ยว เกษตรล่องเรือชมสวนเลียบบคลองมหาสวัสดิ์	191
15	ต้นทุน และรายได้จากการจัดการท่องเที่ยวของผู้ประกอบการหมู่บ้าน ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพรงพง	192
16	รายได้เงินสดเกษตรของครัวเรือนเกษตรกร ปีเพาะปลูก 2542/43	193
17	รายได้เงินสดทางการเกษตร และรายได้จากการจัดการท่องเที่ยวของ ผู้ประกอบการท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันหัววัด	193
18	รายได้เงินสดทางการเกษตร และรายได้จากการจัดการท่องเที่ยวของ ผู้ประกอบการท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบบคลองมหาสวัสดิ์	193
19	รายได้เงินสดทางการเกษตร และรายได้จากการจัดการท่องเที่ยวของ ผู้ประกอบการหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพรงพง	194

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กรอบในการวิเคราะห์ศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	20
2	ระบบการท่องเที่ยว	40
3	ระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการ	50
4	แผนภาพแสดงจุดคุ้มทุน(break-even chart)	51
5	ประเภทของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวตามแนวคิดและหลักการ การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน	56
6	องค์ประกอบของการท่องเที่ยว	77
7	การทำงานของระบบการท่องเที่ยวและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง	78
8	แนวคิดการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างเป็นระบบ	79
ภาพผนวกที่		
1	ป้ายบอกทางตลาดน้ำตลิ่งชัน	143
2	ป้ายโฆษณา ประชาสัมพันธ์ของตลิ่งชันทิวน์บริเวณตลาดน้ำตลิ่งชัน	144
3	ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวของตลิ่งชันทิวน์	144
4	สภาพแวดล้อมของเส้นทางท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทิวน์	145

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพผนวกที่		หน้า
5	สวนกระท้อน-แก้วมังกร	145
6	สวนกล้วยไม้	146
7	บ้านไม้ไทย	146
8	จุดขายผลผลิตทางการเกษตร ณ บ้านไม้ไทย	147
9	การให้ความรู้ทางด้านผลผลิตทางการเกษตรของมัคคุเทศก์และผู้ประกอบการ(เจ้าของสวน)	147
10	กิจกรรมให้อาหารปลาบริเวณวัดปากน้ำฝิ่งใต้	148
11	ป้ายบอกทางท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบบคลองมหาสวัสดิ์	152
12	ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว บริเวณวัดสุวรรณาราม	152
13	พาหนะและอุปกรณ์ที่ใช้ในการเดินทาง	153
14	สภาพแวดล้อมของเส้นทางท่องเที่ยวในคลองมหาสวัสดิ์	153
15	สวนกล้วยไม้	154
16	สวนผลไม้ปลอดสารพิษ	154
17	นาบัว	155

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพผนวกที่		หน้า
18	นาฬิกากระแฉด ณ กลุ่มแม่บ้านเกษตรมหาสวัสดิ์	155
19	จุดขายผลิตภัณฑ์แปรรูปแม่บ้านเกษตรมหาสวัสดิ์	156
20	ห้องน้ำที่จัดไว้บริการนักท่องเที่ยว บริเวณกลุ่มแม่บ้านเกษตรมหาสวัสดิ์ จัดสร้างโดยกรมส่งเสริมการเกษตร	156
21	ศาลาพักผ่อนบริเวณกลุ่มแม่บ้านเกษตรมหาสวัสดิ์ จัดสร้างโดยกรมส่งเสริมการเกษตร	157
22	สภาพเส้นทางที่ใช้ในการเดินทางไปยังศูนย์บริการนักท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพาง	161
23	ป้ายบอกทางหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพาง	162
24	ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	162
25	บ้านที่ให้บริการที่พักแก่นักท่องเที่ยว	163
26	การสาธิตวิธีเคี้ยวน้ำตาลมะพร้าว ณ บ้านของเกษตรกร	163
27	กิจกรรมการตัดบาตร ณ บ้านของเกษตรกร	164

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2504 เนื่องจากการประสบปัญหาทางด้านการเกษตรคือ ประสิทธิภาพการผลิตต่ำ ก่อให้เกิดปัญหาระดับรายได้และมาตรฐานการครองชีพของประชาชน (ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร และศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2541) จนกระทั่งปัจจุบัน ประเทศไทยอยู่ในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ปี พ.ศ. 2545-2549 จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ผ่านมาทั้ง 8 ฉบับ เมื่อพิจารณาถึงความสำเร็จและปัญหาที่เกิดขึ้นพบว่า การพัฒนาด้านเศรษฐกิจประสบความสำเร็จอย่างมาก โดยในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 และฉบับที่ 7 อัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจโดยรวมเฉลี่ยประมาณร้อยละ 10.95 และ 7.92 ต่อปี ตามลำดับ รายได้ต่อหัวประชากรได้เพิ่มสูงขึ้นจากร้อยละ 5.39 ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 เป็นร้อยละ 7.32 ในฉบับที่ 7 (ตารางที่ 1) และเมื่อพิจารณาสัดส่วนของผลิตภัณฑ์ประชาชาติในสาขาต่าง ๆ พบว่าสัดส่วนของภาคการเกษตรมีแนวโน้มลดลงจากร้อยละ 35.81 เหลือเพียงร้อยละ 11.42 ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 7 รวมทั้งอัตราการขยายตัวของภาคการเกษตรลดลงเหลือร้อยละ 2.58 ในทางตรงกันข้าม กิจกรรมนอกภาคการเกษตร อันได้แก่ ภาคอุตสาหกรรมและเหมืองแร่ การก่อสร้าง และอื่น ๆ มีแนวโน้มสัดส่วนที่เพิ่มขึ้น และมีอัตราการขยายตัวสูงกว่าภาคการเกษตร โดยเฉพาะอุตสาหกรรมและเหมืองแร่มีอัตราเฉลี่ยการขยายตัวร้อยละ 9.59 ต่อปี ในช่วงเวลาเดียวกัน (รัชนี, 2544)

จากการลดลงของอัตราการขยายตัวในภาคการเกษตรกรรมส่งผลให้รัฐบาลกำหนดนโยบายต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือเกษตรกร โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตดังจะเห็นได้จากการลงทุนในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการเกษตร เช่น การชลประทาน และการปรับปรุงโครงสร้างการตลาด เป็นต้น ได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างการผลิตของภาคการเกษตรกรรม มีการปรับเปลี่ยนการผลิตจากพืช 2-3 ชนิด เช่น ข้าวและปอ ไปสู่ความหลากหลายของพืชชนิดอื่น ๆ เช่น มันสำปะหลัง ไม้ผล และผักปลอดสารพิษ เป็นต้น เพิ่มมากขึ้น

ตารางที่ 1 สัดส่วนของผลิตภัณฑ์ประชาชาติ อัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจ และรายได้ต่อ
บุคคลของประชากร ตามราคาปี พ.ศ. 2531 จำแนกตามสาขาการผลิต

แผนพัฒนา	เกษตรกรรม	อุตสาหกรรม และเหมืองแร่	การก่อสร้าง	อื่น ๆ	รวม	รายได้ต่อ บุคคล(บาท)
สัดส่วน(ร้อยละ)						
ฉบับที่ 1 (2504-09)	35.81	14.65	6.88	42.66	100.00	8,377.43
ฉบับที่ 2 (2510-14)	29.20	16.36	8.21	46.24	100.00	11,534.36
ฉบับที่ 3 (2515-19)	25.70	16.99	6.70	50.62	100.00	14,047.56
ฉบับที่ 4 (2520-24)	21.24	22.40	6.45	49.91	100.00	18,816.08
ฉบับที่ 5 (2525-29)	19.01	23.24	6.38	51.91	100.00	22,381.74
ฉบับที่ 6 (2530-34)	14.91	26.96	7.22	56.91	100.00	31,560.02
ฉบับที่ 7 (2535-39)	11.42	32.19	6.25	50.14	100.00	46,785.20
ฉบับที่ 8 (2540-41)	11.13	34.31	4.01	50.55	100.00	47,764.73
อัตราการขยายตัว(ร้อยละ)						
ฉบับที่ 1 (2504-09)	6.98	11.51	14.86	8.13	8.62	5.39
ฉบับที่ 2 (2510-14)	4.34	11.52	10.30	12.90	9.64	6.57
ฉบับที่ 3 (2515-19)	4.21	11.21	2.28	6.63	7.09	3.77
ฉบับที่ 4 (2520-24)	3.91	9.88	5.38	8.91	7.71	5.21
ฉบับที่ 5 (2525-29)	3.91	9.70	9.13	5.64	5.37	3.01
ฉบับที่ 6 (2530-34)	4.55	15.48	15.69	10.12	10.95	9.60
ฉบับที่ 7 (2535-39)	2.58	9.59	9.08	7.82	7.92	7.32
ฉบับที่ 8 (2540-41)	-3.10	-11.15	-38.95	-9.51	-10.77	2.09

ที่มา: ราชินี, 2544

อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างของทรัพยากรการผลิตและสภาพแวดล้อมในการผลิตของแต่ละท้องที่ เป็นปัจจัยสำคัญที่เป็นตัวกำหนดความแตกต่างของผลิตภาพการผลิตในแต่ละพื้นที่ และชนิดพืชที่ปลูก ซึ่งทำให้เกิดความแตกต่างกันในการยอมรับเทคโนโลยีและประสิทธิภาพในการผลิต และรายได้ของเกษตรกรตามมา ทั้งนี้เพราะการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตให้เพิ่มสูงขึ้นย่อมมีผลกระทบต่อรายได้ของเกษตรกรในทางบวก ดังจะเห็นได้จากกรยอมรับข้าวพันธุ์ใหม่ของเกษตรกรในพื้นที่ที่มีการชลประทาน ทำให้เกษตรกรสามารถทำนาสองครั้งและได้รับผลผลิตในระดับสูงทำให้เกษตรกรมีรายได้มากขึ้น นอกจากนี้การทำการเกษตรแบบผสมผสาน รวมถึงการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ควบคู่กันก็เป็นการปรับเปลี่ยนในแหล่งรายได้ของเกษตรกรจากการที่ต้องพึ่งพาผลผลิตจากพืชชนิดเดียวให้เกิดมีการกระจายรายได้ระหว่างปี และเป็นการลดความเสี่ยงทางด้านความผันผวนของราคา

แม้ผลจากการพัฒนาการเกษตรจะทำให้โครงสร้างทางการผลิตของครัวเรือนเกษตรเปลี่ยนแปลงไป โดยการทำกิจกรรมผลิตที่มีความหลากหลายมากขึ้น แต่จากภาวะถดถอยของวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2540 ส่งผลให้ระดับราคาสินค้าเกษตรที่ส่งออกบางชนิดเพิ่มสูงขึ้นและราคาของปัจจัยการผลิตทางการเกษตรที่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศมีราคาสูงขึ้นเช่นกัน ทำให้เกษตรกรยังคงต้องรับกับภาวะค่าใช้จ่ายเพื่อการลงทุนในการผลิตที่สูงขึ้น (ส่วนวิจัยเศรษฐกิจสังคมและแรงงานเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2543) เมื่อพิจารณาในส่วนของรายได้ภาคเกษตรกรรมพบว่า รายได้และรายจ่ายของครัวเรือนเกษตรโดยเฉลี่ยในภาพรวมตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 2 ถึงฉบับที่ 8 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมาโดยตลอด ดังแสดงในตารางที่ 2 โดยรายได้เงินสดทางการเกษตรมีอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ 10.55 ต่อปี ขณะที่รายจ่ายเงินสดทางการเกษตรก็มีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นเช่นกัน ซึ่งอัตราการเพิ่มขึ้นของรายจ่ายดังกล่าวมีมากกว่ารายได้ นั่นคือ เพิ่มขึ้นเฉลี่ยกว่าร้อยละ 10.98 ต่อปี ส่งผลให้รายได้เงินสดสุทธิทางการเกษตรขยายตัวไม่มากเท่าที่ควร กล่าวคือ ขยายตัวเพียงร้อยละ 10.29 ต่อปี เท่านั้น

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบรายได้-รายจ่ายของภาคเกษตรกรรม ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2-8

หน่วย: บาทต่อครัวเรือน

รายการ	แผน	แผน	แผน	แผน	แผน	แผน	แผน	อัตรา เพิ่ม เฉลี่ย (ร้อยละ)
	พัฒนา ฉบับที่ 2	พัฒนา ฉบับที่ 3	พัฒนา ฉบับที่ 4	พัฒนา ฉบับที่ 5	พัฒนา ฉบับที่ 6	พัฒนา ฉบับที่ 7	พัฒนา ฉบับที่ 8	
รายได้เงินสดทางการเกษตร	3,825.5	7,752.2	16,777.3	18,794.2	32,555.0	61,817.6	66,579.3	10.55
รายจ่ายเงินสดทางการเกษตร	2,390.5	3,017.0	7,605.4	9,378.4	17,447.5	32,006.1	39,169.3	10.98
รายได้เงินสดสุทธิการเกษตร	1,434.9	4,735.2	9,171.9	9,415.8	15,107.5	29,811.5	27,409.9	10.29
รายได้เงินสดนอกการเกษตร	2,095.8	3,902.2	8,842.0	13,629.0	19,629.5	51,058.8	55,264.8	12.51
รายได้เงินสดสุทธิครัวเรือน	3,530.8	8,637.4	18,013.9	23,044.8	34,737.0	80,870.3	82,674.7	11.83
รายจ่ายเงินสดนอกการเกษตร	n.a.	7,697.4	15,340.0	19,900.8	28,849.2	59,721.7	58,684.9	9.31
รายได้เงินสดรวม	5,921.3	11,654.4	25,619.3	32,423.2	52,184.5	112,876	121,844	11.32
รายจ่ายเงินสดรวม	n.a.	10,714.4	22,945.4	29,279.2	46,296.8	91,727.8	97,854.2	10.01
อัตราส่วนรายได้นอกเกษตร	0.35	0.33	0.34	0.42	0.38	0.45	0.45	n.a.
ต่อรายได้รวม								

หมายเหตุ: n.a. หมายถึง ไม่มีข้อมูล

ที่มา: ส่วนวิจัยเศรษฐกิจสังคมและแรงงานเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรกระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2543

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณารายได้อีกส่วนหนึ่งของครัวเรือนที่เกิดจากรายได้เงินสดนอกการเกษตร พบว่า มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 12.51 ต่อปี ส่งผลให้อัตราการขยายตัวของรายได้เงินสดสุทธิครัวเรือนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 11.83 ต่อปี (ตารางที่ 2) ซึ่งถือได้ว่าการทำกิจกรรมนอกภาคการเกษตรนั้นเป็นแหล่งรายได้ที่มีความสำคัญต่อครัวเรือนเกษตรมากยิ่งขึ้น และจากอัตราการขยายตัวของรายได้เงินสดสุทธินอกการเกษตรที่เพิ่มขึ้นทำให้หน่วยงานทั้งภาครัฐบาล และภาคเอกชน พัฒนาแนวทางในการจัดการเพื่อเพิ่มรายได้นอกภาคเกษตรกรรม เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ประกอบการด้านการเกษตร ซึ่งรายได้เงินสดนอกการเกษตร หมายถึง รายได้ที่เกิดจากกิจกรรมนอกเกษตรทุกชนิด ทั้งที่เกิดขึ้นในฟาร์มหรือที่ดินของเกษตรกรเอง ได้แก่ การแปรรูปสินค้าอุตสาหกรรมในครัวเรือน โดยวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตไม่ใช่ผลผลิตที่เกิดขึ้นจากการผลิตในฟาร์มของเกษตรกร และรวมถึงการทำหัตถกรรม การบริการต่าง ๆ ในฟาร์ม รับจ้างของคนในครัวเรือนนอกการเกษตร และนอกฟาร์ม เงินเดือน ค่านายหน้า เงินรางวัล รับมรดก เงินช่วยเหลือ รายได้จากการทำงานในต่างถิ่น ตลอดจนการขายสินทรัพย์นอกการเกษตร (ส่วนวิจัยเศรษฐกิจสังคมและแรงงานเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2542)

ทั้งนี้ แนวทางการจัดการที่ได้รับความสนใจจากหน่วยงานภาครัฐบาลและภาคเอกชนในการเพิ่มรายได้นอกภาคเกษตรกรรมคือ การท่องเที่ยว เนื่องจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีอัตราการเติบโตที่สูง (กองสถิติและวิจัย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2545) ดังเห็นได้จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จาก 5,086,899 คน ในปี พ.ศ. 2534 มาเป็น 10,061,950 คน ในปี พ.ศ. 2544 ส่งผลให้มีรายได้เข้าประเทศเพิ่มขึ้นจาก 100,004 ล้านบาท มาเป็น 299,047 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2544 (ตารางที่ 3) และเมื่อพิจารณาในระยะยาว จากการคาดการณ์ขององค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization: WTO) พบว่าประเทศไทยจะมีนักท่องเที่ยวประมาณ 17.5 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2553 และเพิ่มขึ้นเป็น 36.9 ล้านคนในปี พ.ศ. 2563 (จำไพพรรณ, 2544ข) ทำให้เห็นถึงโอกาสทางการตลาดของการท่องเที่ยว หรือความต้องการในการท่องเที่ยวในประเทศไทยที่เพิ่มสูงขึ้น

นอกจากนี้ ในด้านการรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวมีการจัดวางรูปแบบของการท่องเที่ยวเป็นการจัดการที่มุ่งไปสู่ความยั่งยืนของระบบการท่องเที่ยว เนื่องจากความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว อันเกิดจากมลพิษทางสิ่งแวดล้อมและการขาดจิตสำนึกในการให้บริการของผู้ประกอบการ ส่งผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เช่น เมืองพัทยา เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2528-2529 เกิดปัญหาด้านขยะ ปัญหาน้ำเน่าเสีย ปัญหาสาธารณสุขไม่เพียงพอ เป็นสาเหตุให้ในปี

ตารางที่ 3 จำนวน และรายได้จากนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2534-2544

ปี พ.ศ.	จำนวนนักท่องเที่ยว (คน)	อัตราการเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)	รายได้ (ล้านบาท)
2534	5,086,899	- 4.00	100,004
2535	5,136,443	0.97	123,135
2536	5,760,533	12.15	127,802
2537	6,166,496	7.05	145,211
2538	6,951,566	12.73	190,765
2539	7,192,145	3.46	219,364
2540	7,221,345	0.41	220,754
2541	7,764,930	7.53	242,177
2542	8,580,332	10.50	253,018
2543	9,508,623	10.82	285,272
2544	10,061,950	5.82	299,047

ที่มา: กองสถิติและวิจัย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2545

พ.ศ. 2535 เมืองพัทยาได้รับการประกาศให้เป็นเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมและเขตควบคุมมลพิษ (นวรรตน์, 2538: 29) ซึ่งแนวทางการดำเนินการด้านการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเริ่มมีการกำหนดแนวทางที่ชัดเจนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) เป็นต้นมา ทั้งนี้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนนั้น จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมไปพร้อมกับการรักษาระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมที่ชุมชนนั้นพึ่งพาอยู่ ซึ่งจะสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อได้รับความร่วมมือจากประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาดังกล่าว (ชัยวุฒิ, 2542) โดยรูปแบบของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในปัจจุบันแบ่งออกได้เป็น 2 รูปแบบตามทรัพยากรในการท่องเที่ยว (จำไพพรรณ, 2544ค: 119) กล่าวคือ รูปแบบที่ 1 ได้แก่ การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ ซึ่งประกอบด้วย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ(eco tourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (marine ecotourism) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร(agrotourism) และการท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยาหรือศิลาสัญจร(litho travel) และรูปแบบที่ 2 ได้แก่ การท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม(cultural based tourism) ประกอบด้วย การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์(historical tourism) การท่องเที่ยวทางประเพณีวัฒนธรรม(cultural tourism) และการท่องเที่ยววิถีชีวิตในชนบท(rural tourism or

village tourism) กิจกรรมดังกล่าวที่มีการดำเนินการในปัจจุบัน ได้แก่ โครงการเปิดสวนป่า สถานีวิจัยพืชเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ส่วนภาคเอกชนมีการจัดการบริการประเภทฟาร์มสเตย์(farm stay) โดยการจัดที่พักให้นักท่องเที่ยวพักค้างคืนในไร่ เช่น จังหวัดเพชรบูรณ์ และโฮมสเตย์(home stay) ที่หมู่บ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช เกาะยาว จังหวัดสงขลา และโครงการหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยตำบลปลายโพรงพาง จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นต้น

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่จะทำให้เกิดการกระจายรายได้ไปสู่ท้องถิ่นทั้งในภาคและนอกภาคเกษตร โดยการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มาเที่ยวชมชนภาคเกษตรกรรม (ศูนย์ประสานงานส่งเสริมการท่องเที่ยวเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2544) ทั้งนี้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรม เพื่อชื่นชมความสวยงาม ความสำเร็จ และผลิตผลในสวนเกษตร ได้ความรู้ ประสบการณ์ใหม่ ๆ บนพื้นฐานการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่แห่งนั้น และจะต้องมีการบริหารจัดการที่ดี จากบุคคลทั้ง 3 กลุ่ม อันได้แก่ เจ้าของสวน ผู้จัดนำเที่ยวรวมถึงมัคคุเทศก์ และนักท่องเที่ยว ที่เกี่ยวข้องกันโดยจะต้องรู้วิธีการจัดการอย่างมีระบบเพื่อให้การพัฒนากการท่องเที่ยวในแหล่งนั้น ๆ เป็นการพัฒนายั่งยืนอย่างแท้จริง (จำไพพรรณ, 2544ก : 120)

จากอัตราการเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่เพิ่มสูงขึ้น ประกอบกับการที่ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม มีสภาพพื้นที่ที่สมบูรณ์ตามธรรมชาติ และการประกอบอาชีพทางด้านเกษตรที่มีความหลากหลาย อาทิเช่น การทำนาข้าว สวนผลไม้ สวนไม้ดอกไม้ประดับ สวนสมุนไพร การเลี้ยงผึ้ง ผสมผสานกับวัฒนธรรมที่สวยงามและแตกต่างกันไปในแต่ละภูมิภาค จึงเป็นสาเหตุให้หน่วยงานภาครัฐบาล เอกชน และองค์กรอิสระต่าง ๆ มีความสนใจในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างจริงจัง ดังจะเห็นได้นโยบายของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยที่ได้มีการกำหนดให้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรอยู่ในแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวปี 2000 (ปิยะธัญ, 2542: 25) และมติของคณะรัฐมนตรี ในการจัดตั้งโครงการภายใต้มาตรการส่งเสริมการพัฒนาชนบทและชุมชน (มพช.) โดยมีโครงการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นโครงการในความรับผิดชอบต่อท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม ปี พ.ศ. 2543 อันเป็นการดำเนินงานร่วมกันระหว่าง การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมวิชาการเกษตร และกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีการดำเนินการอยู่บ้างในปัจจุบัน และแหล่งท่องเที่ยว

เกษตรอื่น ๆ ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวในอนาคต ให้มีการจัดการและแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจน สอดคล้องกับแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตลอดจนแนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของประเทศ

ดังนั้น จึงเห็นความสำคัญที่ทำการศึกษาเพื่อทราบถึงศักยภาพ(potential) อันหมายถึงความสามารถหรือความพร้อมในตัวเองของสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่จะเอื้อต่อการพัฒนาการปรับปรุง การจัดการ หรือการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใด ๆ (วิวัฒน์ชัย, 2538: 42) ในสภาพที่สมควรต่อการพัฒนาหรือปรับปรุงระดับใดขึ้นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยคาดว่า การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะเป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างรายได้นอกภาคเกษตรกรรม และใช้การท่องเที่ยวเป็นตัวเสริมมิใช่ทดแทนเพื่อให้เกิดความสมดุลและไม่ขาดรายได้หลักทางการเกษตร อันเป็นแนวทางที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรและคนในท้องถิ่นที่ยั่งยืน เป็นผลให้ลดจำนวนคนย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในเมือง อีกทั้งยังคงสภาพการดำเนินชีวิตที่มีอยู่เดิมโดยไม่ต้องมีการเปลี่ยนอาชีพ อันจะเป็นการช่วยอนุรักษ์ประเพณี และวัฒนธรรมของท้องถิ่น ให้ยังคงอยู่ต่อไปในอนาคต และยังเป็น การเพิ่มความหลากหลายในรูปแบบของการท่องเที่ยว เพื่อรองรับตลาดการท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

ในการศึกษาคั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษาไว้ 3 ประเด็นหลัก คือ

1. เพื่อศึกษาหลักการและนโยบายการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
2. เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามองค์ประกอบในระบบการท่องเที่ยว
3. เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อเป็นที่มาของรายได้นอกภาคเกษตรกรรม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะนำมาสู่แนวทางในการวิเคราะห์ศักยภาพความพร้อมของพื้นที่เกษตรกรรมในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สอดคล้องกับหลักการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน อันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาในด้านหลักการและนโยบายของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เหมาะสมกับประเทศไทย เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรและคนในท้องถิ่น ในการสร้างรายได้ นอกภาคเกษตรกรรมโดยไม่ขาดรายได้หลักทางการเกษตร อันจะนำไปสู่การลดปัญหาการว่างงาน นอกฤดูกาลเก็บเกี่ยวที่เป็นสาเหตุของการโยกย้ายแรงงาน ซึ่งจะทำให้เกิดการคงอยู่ของวัฒนธรรมในท้องถิ่น ความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมในประเทศ และสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มความหลากหลายของรูปแบบในการท่องเที่ยวที่มีในปัจจุบัน อันจะเป็นการเพิ่มความสามารถในการรองรับความต้องการของท่องเที่ยวให้เพิ่มสูงขึ้น

ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตของการศึกษานโยบายการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีดังนี้

1.1 นโยบายการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

1.2 นโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

2. การศึกษาเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามองค์ประกอบในระบบการท่องเที่ยว ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตในการศึกษาดังนี้

2.1 พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 3 แห่ง คือ

2.1.1 ท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทิวไร้ เขตตลิ่งชัน จังหวัดกรุงเทพฯ

2.1.2 ท้องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์ ตำบลศาลายา และ ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม

2.1.3 หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพาง ตำบลปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

2.2 ประชากรที่ศึกษา แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

2.2.1 กลุ่มผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 3 แห่ง

2.2.2 นักท่องเที่ยวเชิงเกษตรชาวไทยที่เดินทางมาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรใน 3 แห่ง

2.2.3 บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรทั้ง 3 แห่ง ได้แก่ รองประธานกลุ่มในการจัดการท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทิวรี หัวหน้าฝ่ายแผนงาน สำนักงานเกษตร จังหวัดนครปฐม ประธานกลุ่มในการจัดการท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์ และประธานกลุ่มในการจัดการท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพาง

นิยามศัพท์

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การท่องเที่ยวในพื้นที่เกษตรกรรม รวมถึงพื้นที่ที่มีกิจกรรมเกี่ยวข้องกับการเกษตร เช่น การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งมีการจัดการท่องเที่ยวเป็นอาชีพเสริมจากการทำเกษตรกรรม โดยมีการจัดพื้นที่ให้บริการและสิ่งอำนวยความสะดวกไว้รองรับนักท่องเที่ยว ประกอบกับการให้ความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ และวัฒนธรรมในชุมชน ทั้งนี้ในการจัดการต่าง ๆ จะต้องคำนึงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงวัฒนธรรมที่ดีในชุมชนท้องถิ่น

แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง พื้นที่ท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทิวรี เขตตลิ่งชัน จังหวัดกรุงเทพฯ พื้นที่ท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์ จังหวัดนครปฐม และพื้นที่หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพาง จังหวัดสมุทรสงคราม

ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง เกษตรกรเจ้าของพื้นที่เกษตรกรรม หรือ ประกอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร และให้บริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น ที่พัก เป็นต้น

นักท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง ชาวไทยที่เดินทางเข้าไปเยี่ยมชม และใช้บริการทางการท่องเที่ยว ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 3 แห่ง ที่ทำการศึกษา คือ ท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทั่วเขตตลิ่งชัน จังหวัดกรุงเทพฯ ท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์ จังหวัดนครปฐม และหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทองไทยปลายโพงพาง จังหวัดสมุทรสงคราม

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว หมายถึง ความรู้สึกหลังการใช้บริการของนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีต่อการให้บริการ การจัดกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว การบริการข้อมูลข่าวสาร การโฆษณาประชาสัมพันธ์ และสิ่งแวดล้อมนอกระบบ ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรทั้ง 3 แห่ง

ศักยภาพของผู้ประกอบการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง ความสามารถ หรือความพร้อมของเกษตรกรแต่ละรายในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 3 แห่ง ที่ทำการศึกษา สำหรับการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างรายได้นอกภาคเกษตรกรรม ที่ใช้การท่องเที่ยวเป็นรายได้เสริมโดยไม่ขาดรายได้หลักจากการเกษตร

รายได้ภาคเกษตรกรรม หมายถึง รายได้เงินสดทางการเกษตรที่เกิดจากกิจกรรมการเกษตรทั้งที่เกิดขึ้นในฟาร์มหรือรายได้จากการขายผลผลิตทางการเกษตรที่ผลิตในฟาร์มของเกษตรกร ได้แก่ ขายผลผลิตพืช สัตว์ และอื่น ๆ และนอกฟาร์มของเกษตรกรหรือรายได้ที่เกิดจากกิจกรรมทางการเกษตรแต่มาทำในครัวเรือน หรือทำนอกครัวเรือน ซึ่งไม่เกิดจากการผลิตในฟาร์ม ได้แก่ การรับค่าเช่าที่ดินการเกษตร รับค่าเช่าโรงเรือนการเกษตร ขายทรัพย์สินทางการเกษตร คนในครัวเรือนไปรับจ้างการเกษตร นำสัตว์ไปรับจ้างการเกษตร นำพาหนะรับจ้างขนผลผลิตเกษตร ได้เงินช่วยเหลือด้านการเกษตร รายได้จากการแปรรูปการเกษตร รายได้จากการให้บริการด้านการเกษตรอื่น ๆ เป็นต้น

รายได้นอกภาคเกษตรกรรม หมายถึง รายได้ที่เกิดจากกิจกรรมนอกการเกษตรทุกชนิด ทั้งที่เกิดขึ้นในฟาร์มหรือในครัวเรือน และนอกฟาร์มหรือนอกครัวเรือนของเกษตรกรเอง ในการศึกษา

ครั้งนี้หมายถึง รายได้จากการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และรายได้จากการขายผลผลิตทางการเกษตรให้แก่นักท่องเที่ยว

นโยบายการจัดการท่องเที่ยว หมายถึง การกำหนดแนวทางเพื่อนำไปสู่การกำหนดแผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้แก่ กรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

วิธีการศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยเก็บรวบรวมจากแหล่งต่าง ๆ แยกออกตามหน่วยในการวิเคราะห์ได้ดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ(primary data) โดยการสำรวจถึงสภาพทั่วไป และการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ที่ทำการศึกษา ทั้งนี้จะมีการสัมภาษณ์ในกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม คือ

1.1 ผู้ประกอบการการท่องเที่ยว ทำการสัมภาษณ์เพื่อทราบถึงจัดการการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวของผู้ประกอบการ และผลกระทบในการจัดการการท่องเที่ยว โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 จำนวนประชากรของผู้ประกอบการ จำแนกตามพื้นที่ที่ทำการศึกษา

หน่วย: คร่าวเรือน	
แหล่งท่องเที่ยว	จำนวนผู้ประกอบการ
ท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทวี	3
ท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์	4
หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพรงพาง	16
รวม	23

ที่มา: จากการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของผู้ศึกษา

ลักษณะแบบสอบถามผู้ประกอบการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ความรู้ ความเข้าใจในการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ส่วนที่ 3 การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของผู้ประกอบการ

ส่วนที่ 4 ข้อมูลต้นทุน และเงินอุดหนุนขององค์กรที่เกี่ยวข้อง รวมถึงรายได้ที่ได้รับจากการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ส่วนที่ 5 ปัญหา และผลกระทบจากการจัดการท่องเที่ยวทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมจากการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

1.2 กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร ทำการสัมภาษณ์เพื่อทราบถึงความรู้ ความเข้าใจในการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร พฤติกรรมในการท่องเที่ยว และความพึงพอใจต่อการจัดการท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อมนอกระบบของพื้นที่ที่ทำการศึกษา กำหนดขนาดตัวอย่างในการศึกษาโดยใช้ค่าจากตารางสำเร็จ Yamane ที่ระดับความมีนัยสำคัญ 0.05 ความคาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ร้อยละ 10 (เพ็ญแข, 2538: 61) ดังรายละเอียดในตารางที่ 5 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบความไม่น่าจะเป็น(non-probability sampling) โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (convenience sampling) จากนักท่องเที่ยวที่พบ ณ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว 3 พื้นที่ที่ทำการศึกษา เนื่องจากไม่ทราบลักษณะของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ (สุวิมล, 2543: 87)

ลักษณะแบบสอบถามนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมในการท่องเที่ยว

ส่วนที่ 3 ความรู้ ความเข้าใจในการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ส่วนที่ 4 ความพึงพอใจจากการมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ตารางที่ 5 จำนวนประชากรของนักท่องเที่ยว จำแนกตามพื้นที่ที่ทำการศึกษา

หน่วย: คน		
แหล่งท่องเที่ยว	จำนวนนักท่องเที่ยว	จำนวนตัวอย่าง
ท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทั่ว	14,400	99
ท่องเที่ยวเกษตรร่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์	2,116	95
หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพรงพง	12,000	99
รวม	28,516	293

ที่มา: จากการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของผู้ศึกษา

1.3 บุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ที่ทำการศึกษามีจำนวน 4 ท่าน ประกอบด้วยรองประธานกลุ่มในการจัดการท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทั่ว 1 ท่าน หัวหน้าฝ่ายแผนงาน สำนักงานเกษตรจังหวัดนครปฐม 1 ท่าน เป็นการสัมภาษณ์เพื่อทราบถึงรายละเอียดในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของกรมส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่คลองมหาสวัสดิ์ ประธานกลุ่มในการจัดการท่องเที่ยวเกษตรร่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์ 1 ท่าน และประธานกลุ่มในการจัดการท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพรงพง 1 ท่าน ซึ่งได้สัมภาษณ์เพื่อทราบถึงข้อมูลในการจัดการท่องเที่ยว ปัญหาในการดำเนินการและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว รวมถึงการจัดสรรรายได้ในการจัดการท่องเที่ยว

1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ(secondary data) เก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ซึ่งประกอบไปด้วยข้อมูลรายได้รวมภาคเกษตรกรรมของจังหวัด และรายได้รวมภาคเกษตรกรรมของภูมิภาคได้จากส่วนวิจัยเศรษฐกิจสังคมและแรงงานเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ข้อมูลรายละเอียดการท่องเที่ยวในจังหวัดที่ทำการศึกษามีจำนวนของนักท่องเที่ยวได้จากได้จากศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเกษตรส่วนกลาง(กรุงเทพฯ) และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ข้อมูลของหลักการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลด้านนโยบายในการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

กรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้มีข้อมูลใน 3 ลักษณะ คือ

1. ศึกษาเชิงพรรณนาเกี่ยวกับหลักการ และนโยบายการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

2. วิเคราะห์ศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตามองค์ประกอบในระบบการท่องเที่ยว โดยจำแนกหลักในการวิเคราะห์ออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ทรัพยากรการท่องเที่ยว การบริการการท่องเที่ยว การตลาดการท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อมนอกระบบ รวมถึงการวิเคราะห์ในส่วนของความคุ้มค่าของโครงการในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ด้านที่ 1 ทรัพยากรการท่องเที่ยว ตัวชี้วัดได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวและเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว

ด้านที่ 2 การบริการการท่องเที่ยว ตัวชี้วัดได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกทางตรง และกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว

ด้านที่ 3 การตลาดการท่องเที่ยว ตัวชี้วัดได้แก่ การบริการข้อมูลข่าวสาร และการโฆษณาประชาสัมพันธ์

ด้านที่ 4 สิ่งแวดล้อมนอกระบบ ตัวชี้วัดได้แก่ โครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพและลักษณะกายภาพ ระบบนิเวศสิ่งแวดล้อม และสภาพเศรษฐกิจ การลงทุน และสภาพสังคม วัฒนธรรม

ด้านที่ 5 ความคุ้มค่าของโครงการ วัดจากจุดคุ้มทุนเพื่อดูผลการดำเนินงานที่ผ่านมา

ทั้งนี้ ในการวัดศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแต่ละแหล่ง ผู้ศึกษาได้คิดคะแนนจากกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา อันได้แก่ ผู้ประกอบการหรือเจ้าของสวน และนักท่องเที่ยว โดยมีรายละเอียดของการให้คะแนนดังนี้

1. การให้คะแนนเพื่อประเมินศักยภาพในด้านการให้บริการของผู้ประกอบการ มีคะแนนเต็ม 60 คะแนน โดยมีเกณฑ์ในการให้คะแนนจาก (รายละเอียดดังตารางที่ 6)

1.1 ทรัพยากรการท่องเที่ยว มีคะแนนเต็ม 20 คะแนน โดยมีตัวชี้วัดซึ่งมีการกำหนดคะแนนดังนี้

1.1.1 แหล่งท่องเที่ยว คะแนนเต็ม 10 คะแนน พิจารณาในส่วนของลักษณะเด่นของการเกษตร และข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว โดยมีคะแนนตั้งแต่ 1-5 คะแนน ตามลำดับความสำคัญ

1.1.2 เจ้าของแหล่งท่องเที่ยว คะแนนเต็ม 10 คะแนน พิจารณาในส่วนของความรู้ ความเข้าใจในการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยตอบถูกได้ข้อละ 1 คะแนน

1.2 การบริการการท่องเที่ยว คะแนนเต็ม 10 คะแนน ใช้คำถามแบบเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ ให้คะแนนตามจำนวนที่เลือก ตัวชี้วัดคือ

1.2.1 สิ่งอำนวยความสะดวกทางตรง คะแนนเต็ม 5 คะแนน พิจารณาในส่วนของบริการที่มีในแหล่งท่องเที่ยว

1.2.2 กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว คะแนนเต็ม 5 คะแนน พิจารณาในส่วนของความหลากหลายของกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว

1.3 การตลาดการท่องเที่ยว คะแนนเต็ม 10 คะแนน ใช้คำถามแบบเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ ให้คะแนนตามจำนวนที่เลือก ตัวชี้วัดคือ

1.3.1 การบริการข้อมูลข่าวสาร คะแนนเต็ม 5 คะแนน พิจารณาในส่วนของคุณชี้แจง
ทางในการติดต่อเพื่อทราบรายละเอียดต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยว

1.3.2 การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ คะแนนเต็ม 5 คะแนน พิจารณาในส่วนของคุณ
ชี้แจงที่ใช้ในการโฆษณา ประชาสัมพันธ์

1.4 สิ่งแวดล้อมนอกระบบ คะแนนเต็ม 20 คะแนน กำหนดให้มีระดับการตอบแบบ
likert scale 5 ระดับ นำคะแนนรวมที่ได้ในแต่ละหัวข้อหารด้วย 5 โดยมีเกณฑ์การแปลความ
หมาย 2 กรณี คือ

กรณีที่ 1 คำถามในแง่บวก

ระดับความคิดเห็น	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1
ไม่เห็นด้วย	2
เฉย ๆ	3
เห็นด้วย	4
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5

กรณีที่ 2 คำถามในแง่ลบ

ระดับความคิดเห็น	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5
ไม่เห็นด้วย	4
เฉย ๆ	3
เห็นด้วย	2
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1

จากเกณฑ์ดังกล่าวนำมาให้คะแนนในส่วนของตัวชี้วัด คือ

1.4.1 โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อม คะแนนเต็ม 10 คะแนน พิจารณาในส่วน
ของโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ และลักษณะกายภาพ ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม

1.4.2 สภาพเศรษฐกิจและสังคม คะแนนเต็ม 10 คะแนน พิจารณาในส่วนของ
สภาพเศรษฐกิจการลงทุน และสภาพสังคม วัฒนธรรม

1.5 ความคุ้มค่าของโครงการ วัดจากจุดคุ้มทุนในการดำเนินงานโดยใช้ข้อมูลที่ผ่านมา
ประกอบการวิเคราะห์จุดคุ้มทุน โดยสูตรที่ใช้ในการคำนวณ คือ

$$BEP = \frac{FC}{P - AVC}$$

โดยที่ BEP = จำนวนนักท่องเที่ยว ณ จุดคุ้มทุน คือ จำนวนนักท่องเที่ยว
ที่ทำให้คุ้มกับค่าใช้จ่ายในการลงทุน(ต้นทุนคงที่)และค่าใช้จ่าย
ในการดำเนินงาน(ต้นทุนผันแปร) มีหน่วยเป็นคน

FC = ต้นทุนคงที่ หรือค่าใช้จ่ายในการลงทุน ประกอบด้วยค่า
ดินและพัฒนาที่ดิน ค่าก่อสร้างอาคาร ค่าก่อสร้างโครง-
สร้างพื้นฐาน ค่าเครื่องจักรและอุปกรณ์ต่าง ๆ ค่าโฆษณา
และประชาสัมพันธ์ มีหน่วยเป็นบาท

P = รายรับเฉลี่ยจากนักท่องเที่ยว คือ ค่าบริการที่เรียกเก็บจาก
นักท่องเที่ยวในแต่ละราย และรายได้จากการขายผลผลิต
ทางการเกษตรแก่นักท่องเที่ยว มีหน่วยเป็นบาทต่อคน

AVC = ต้นทุนผันแปรเฉลี่ย หรือค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและ
บำรุงรักษา ได้แก่ ค่าอาหาร ค่าเครื่องดื่ม ค่าน้ำ และค่า
ไฟฟ้า เป็นต้น มีหน่วยเป็นบาทต่อคน

2. การให้คะแนนเพื่อประเมินศักยภาพในด้านบริการที่ได้รับของนักท่องเที่ยว มีคะแนนเต็ม 40 คะแนน คิดคะแนนจากความพึงพอใจในการมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรทั้ง 3 แห่ง (รายละเอียดดังตารางที่ 7) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน คือ

<u>ระดับความพึงพอใจ</u>	<u>คะแนน</u>
ไม่พอใจมากที่สุด	1
ไม่พอใจ	2
เฉย ๆ	3
พอใจ	4
พอใจมากที่สุด	5

จากเกณฑ์ดังกล่าวนำมาให้คะแนนในส่วนต่าง ๆ ดังนี้

2.1 การบริการการท่องเที่ยว คะแนนเต็ม 10 คะแนน โดยมีตัวชี้วัดคือ

2.1.1 สิ่งอำนวยความสะดวกทางตรง คะแนนเต็ม 5 คะแนน พิจารณาจากความพึงพอใจในการบริการ

2.1.2 กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว คะแนนเต็ม 5 คะแนน พิจารณาในส่วนของความพึงพอใจของการจัดกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว

2.2 การตลาดการท่องเที่ยว คะแนนเต็ม 10 คะแนน ตัวชี้วัดคือ

2.2.1 การบริการข้อมูลข่าวสาร คะแนนเต็ม 5 คะแนน พิจารณาในส่วนของความพึงพอใจในการบริการข้อมูล

2.2.2 การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ คะแนนเต็ม 5 คะแนน พิจารณาในส่วนของความพึงพอใจในการโฆษณา ประชาสัมพันธ์

2.3 สิ่งแวดล้อมนอกระบบ คะแนนเต็ม 20 คะแนน โดยมีตัวชี้วัดและคะแนนที่กำหนดได้ ดังนี้

2.3.1 โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อม คะแนนเต็ม 10 คะแนน พิจารณาในส่วนของคุณภาพในโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ และลักษณะกายภาพ ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม

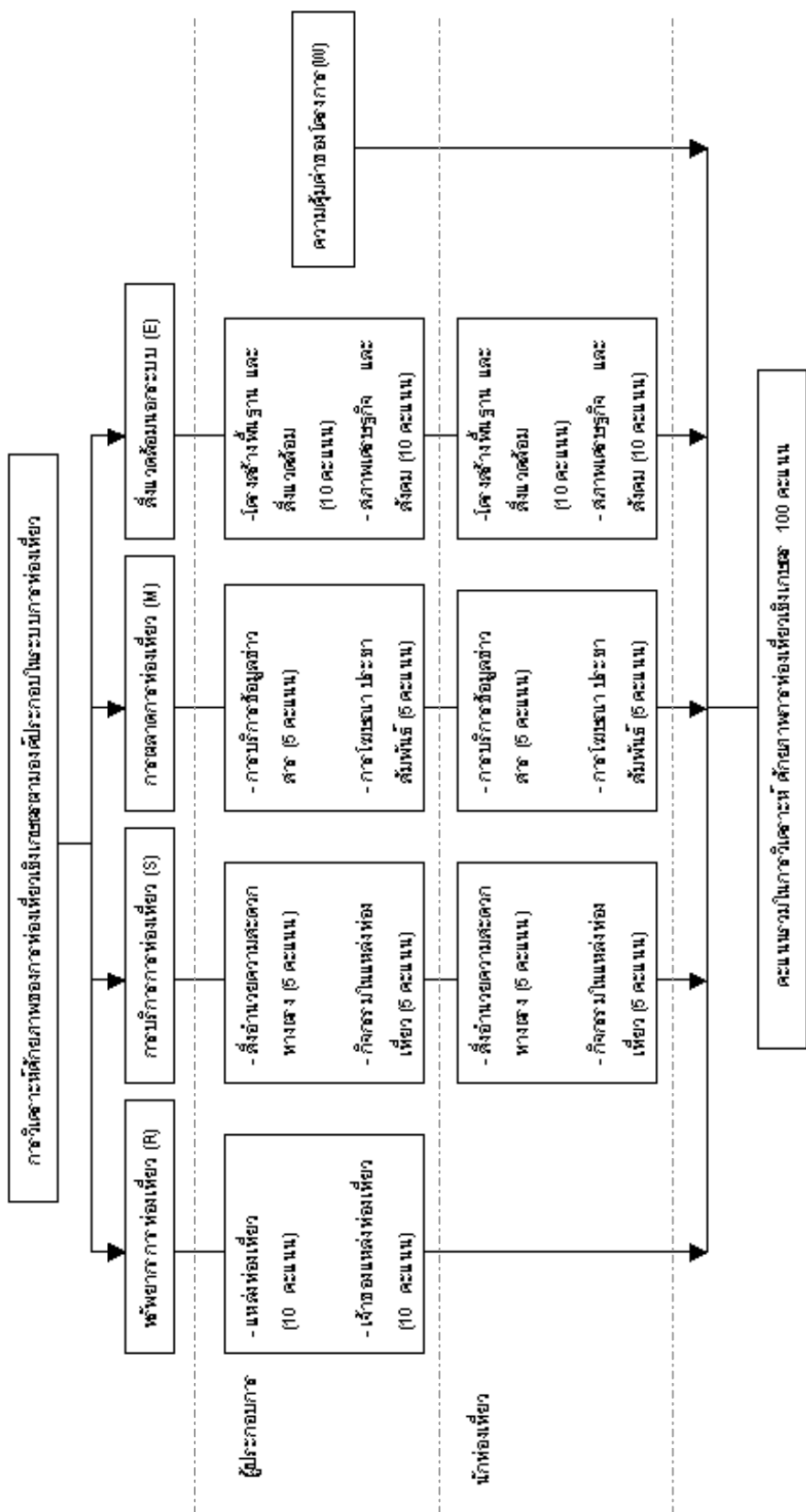
2.3.2 สภาพเศรษฐกิจและสังคม คะแนนเต็ม 10 คะแนน พิจารณาในส่วนของคุณภาพในสภาพเศรษฐกิจการลงทุน และสภาพสังคม วัฒนธรรม

ทั้งนี้ สรุปได้ว่าคะแนนเต็มในการวัดศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของพื้นที่ทำการศึกษาคือ อันได้แก่ ท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทัวร์ ท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเรียบคลองมหาสวัสดิ์ และหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพรงพาง มีคะแนนเต็ม 100 คะแนน (รายละเอียดดังภาพที่ 1) ซึ่งประกอบด้วย

คะแนนบ่งชี้ศักยภาพด้านผู้ประกอบการ มีคะแนน 60 คะแนน = $R + S + M + E + W$

คะแนนบ่งชี้ศักยภาพด้านนักท่องเที่ยว มีคะแนน 40 คะแนน = $S + M + E$

โดยที่	R	=	ทรัพยากรการท่องเที่ยว
	S	=	การบริการการท่องเที่ยว
	M	=	การตลาดการท่องเที่ยว
	E	=	สิ่งแวดล้อมนอกระบบ
	W	=	ความคุ้มค่าของโครงการ

ภาพที่ 1 กรอบในการวิเคราะห์ศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ตารางที่ 6 ข้อคำถามในการวิเคราะห์ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของผู้ประกอบการ

การวิเคราะห์	องค์ประกอบในการพิจารณา	ข้อคำถาม-คำตอบ	การให้คะแนน
ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว	1. แหล่งท่องเที่ยว	ลักษณะของการเกษตร (พบได้ทั่วไปหรือไม่) พบได้ระดับโลก = 1, ระดับประเทศหรือภูมิภาค = 2, ระดับจังหวัด = 3, ระดับชุมชน = 4, พบได้แห่งเดียว = 5	ใช้ 1 คำถามให้คะแนนตามความสำคัญ
	ข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว	ช่วงเวลาที่ให้บริการการท่องเที่ยว น้อยกว่า 3 เดือน = 1, 3 เดือน = 2, 6 เดือน = 3, 9 เดือน = 4, 12 เดือน = 5	ใช้ 1 คำถามให้คะแนนตามความสำคัญ
2. เจ้าของแหล่งท่องเที่ยว	ความรู้และความเข้าใจในการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	<ol style="list-style-type: none"> การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงรายได้ที่ยาวนานเท่านั้น (ผิด) สิ่งสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงการตกแต่งสิ่งก่อสร้างที่ทันสมัยตามความต้องการของนักท่องเที่ยว (ผิด) การดูแล รักษาสิ่งแวดล้อมเป็นหน้าที่ของทางราชการเท่านั้น ผู้ประกอบการท่องเที่ยวไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง (ผิด) ไม่ต้องจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ เนื่องจากจะทำให้รายได้ลดลง (ผิด) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ถูก) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการให้นักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชมสวน และขายผลผลิตเท่านั้น ไม่ต้องให้ความสำคัญกับประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น (ผิด) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้องมีการเปลี่ยนแปลงวิถีทำการเกษตร และปลูกพืชตามความต้องการของนักท่องเที่ยว (ผิด) ต้องแจ้งให้นักท่องเที่ยวทราบถึงข้อปฏิบัติต่าง ๆ เพื่อป้องกันและรักษาความปลอดภัยในการท่องเที่ยว (ถูก) 	ใช้ 10 คำถามตอบถูกข้อละ 1 คะแนน

ตารางที่ 6 (ต่อ)

การวิเคราะห์	องค์ประกอบในการพิจารณา	ข้อคำถาม-คำตอบ	การให้คะแนน
		9. การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวไม่จำเป็น ต้องมีผู้บรรยายเพียงแค่มือป้ายบอกก็พอ (ผิด) 10. ต้องจัดให้มีอุปกรณ์ในการปฐมพยาบาล เพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว (ถูก)	
ด้านการบริการการ ท่องเที่ยว 1. สิ่งอำนวยความสะดวก สะดวกทางตรง 2. กิจกรรมในแหล่ง ท่องเที่ยว	บริการที่มีในแหล่งท่องเที่ยว ความหลากหลายของกิจ กรรมในแหล่งท่องเที่ยว	บริการใดบ้างที่มีในแหล่งท่องเที่ยว 1. บริการอาหาร 2. บริการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร และสินค้าที่ระลึก 3. มัคคุเทศก์ 4. บริการขนส่ง 5. บริการที่พักแรม กิจกรรมใดบ้างที่จัดให้มีขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว 1. เดินชมสวนเกษตร 2. ชมการสาธิตวิธีการทำการเกษตร 3. ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรม เช่น การทำสวน รวมทั้งการฝึกปฏิบัติเพื่อการ เรียนรู้ภูมิปัญญาของท้องถิ่น 4. กิจกรรมนันทนาการอื่น ๆ เช่น การขี่ควาย พายเรือ เป็นต้น 5. อื่น ๆ	ให้ตัวเลือก 5 ข้อ สามารถเลือกได้ มากกว่า 1 ข้อ โดยคะแนนที่ได้ จากการเลือกข้อ ละ 1 คะแนน ให้ตัวเลือก 5 ข้อ สามารถเลือกได้ มากกว่า 1 ข้อ โดยคะแนนที่ได้ จากการเลือกข้อ ละ 1 คะแนน
ด้านการตลาดการท่องเที่ยว 1. การบริการข้อมูล ข่าวสาร	ช่องทางในการติดต่อเพื่อมา ท่องเที่ยว	สถานที่ใดบ้างที่นักท่องเที่ยวสามารถติดต่อเพื่อ เข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวของท่าน	ให้ตัวเลือก 5 ข้อ สามารถเลือกได้

ตารางที่ 6 (ต่อ)

การวิเคราะห์	องค์ประกอบในการพิจารณา	ข้อคำถาม-คำตอบ	การให้คะแนน
2. การโฆษณาประชาสัมพันธ์	สื่อที่ใช้ในการโฆษณาประชาสัมพันธ์	<p>ข้อคำถาม-คำตอบ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เจ้าของแหล่งท่องเที่ยว หรือศูนย์ท่องเที่ยว เกษตรของชุมชน 2. องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) 3. ศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร 4. บริษัททัวร์ 5. อื่น ๆ <p>สื่อที่ท่านใช้ในการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ไม่มี 2. สิ่งพิมพ์ท้องถิ่น 3. สิ่งพิมพ์ระดับประเทศ 4. วิทยุ 5. โทรทัศน์ 6. อื่น ๆ 	<p>มากกว่า 1 ข้อ โดยคะแนนที่ได้จากการเลือกข้อละ 1 คะแนน</p> <p>ให้ตัวเลือก 5 ข้อ สามารถเลือกได้มากกว่า 1 ข้อ โดยคะแนนที่ได้จากการเลือกข้อละ 1 คะแนน</p>
ด้านสิ่งแวดล้อมนอก ระบบ 1. โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อม	โครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ ลักษณะกายภาพ ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม	<ol style="list-style-type: none"> 1. การที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยว ทำให้เกิดปัญหาขาดแคลนน้ำใช้ (-) 2. การที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยว ทำให้เกิดปัญหาขาดแคลนไฟฟ้า (-) 3. แหล่งท่องเที่ยวของท่านมีปัญหาในการติดต่อสื่อสารทางด้านโทรศัพท์ (-) 4. แหล่งท่องเที่ยวของท่านขาดแคลนป้ายบอกทางนักท่องเที่ยว (-) 5. แหล่งท่องเที่ยวของท่านขาดแคลนถนนเข้าสู่สถานที่ท่องเที่ยว (-) <ol style="list-style-type: none"> 1. การท่องเที่ยวเป็นสาเหตุให้นักท่องเที่ยวนำโรคติดต่อเข้ามาในชุมชน (-) 2. การท่องเที่ยวส่งผลให้ระบบนิเวศของพืชและสัตว์สูญหายไปจากชุมชน (-) 	<p>แบ่งคะแนนเป็น 5 ระดับในแต่ละข้อ คะแนนรวมทั้งหมดนำมาหารด้วย 5 เพื่อคะแนนเต็มเท่ากับ 5</p> <p>แบ่งคะแนนเป็น 5 ระดับในแต่ละข้อ คะแนนรวมทั้งหมดนำมา</p>

ตารางที่ 6 (ต่อ)

การวิเคราะห์	องค์ประกอบในการพิจารณา	ข้อคำถาม-คำตอบ	การให้คะแนน
2. สภาพเศรษฐกิจและการลงทุน	สภาพเศรษฐกิจและการลงทุน	<ol style="list-style-type: none"> 3. การท่องเที่ยวส่งผลให้น้ำในแม่น้ำลำคลองของชุมชนที่ตื้นเขินน้ำเสีย (-) 4. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลในชุมชน (-) 5. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดเสียงรบกวน (-) 1. การท่องเที่ยวทำให้ผลผลิตการเกษตรไม่มีคุณภาพและปริมาณลดลง (-) 2. การจัดการท่องเที่ยวทำให้ท่านได้รายได้มากขึ้น (+) 3. การท่องเที่ยวส่งผลให้ราคาสินค้าต่าง ๆ ในชุมชนเพิ่มสูงขึ้น (-) 4. การท่องเที่ยวทำให้ท่านเปลี่ยนจากเกษตรกรมาทำอาชีพการท่องเที่ยว(-) 5. การท่องเที่ยวส่งผลให้ราคาที่ดินสูงขึ้นและทำให้ท่านต้องการขายที่ดิน (-) 	<p>หารด้วย 5 เพื่อคะแนนเต็มเท่ากับ 5</p> <p>แบ่งคะแนนเป็น 5 ระดับในแต่ละข้อ คะแนนรวมทั้งหมดนำมาหารด้วย 5 เพื่อคะแนนเต็มเท่ากับ 5</p>
ความคุ้มค่าของโครงการ	สภาพสังคมและวัฒนธรรม	<ol style="list-style-type: none"> 1. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดความสามัคคีแก่ชุมชนในท้องถิ่น (+) 2. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดความสามัคคีแก่ชุมชนในท้องถิ่น (+) 3. ท่านเกิดปัญหาความขัดแย้งทางวัฒนธรรม กับนักท่องเที่ยว (-) 4. การท่องเที่ยวช่วยลดการเคลื่อนย้ายแรงงานของคนในชุมชน (+) 5. การท่องเที่ยวทำให้เกิดความหวงแหนวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น(-) 	<p>แบ่งคะแนนเป็น 5 ระดับในแต่ละข้อ คะแนนรวมทั้งหมดนำมาหารด้วย 5 เพื่อคะแนนเต็มเท่ากับ 5</p>
		รายละเอียดเกี่ยวกับรายได้ของเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว	

ตารางที่ 6 (ต่อ)

การวิเคราะห์	องค์ประกอบในการพิจารณา	ข้อคำถาม-คำตอบ	การให้คะแนน
		<ol style="list-style-type: none"> 1. ค่าใช้จ่ายในการลงทุน ได้แก่ ค่าที่ดินและพัฒนาที่ดิน, ค่าก่อสร้างอาคารและโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ (สุขา,สถานที่ขายของที่ระลึก,ป้ายบอกทาง), ค่าเครื่องจักรและอุปกรณ์ต่าง ๆ (ยานพาหนะ อุปกรณ์) เครื่องใช้ในสำนักงาน,ค่าโฆษณา ประชาสัมพันธ์ มีหน่วยเป็นบาท 2. ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและบำรุงรักษา ได้แก่ ค่าวิทยากร, ค่าวัสดุดิบทางตรง (ค่ายานพาหนะ, ค่าอาหาร, ค่าน้ำค่าไฟ) มีหน่วยเป็นบาท 3. เงินอุดหนุนที่ได้รับจากรัฐบาล มีหน่วยเป็นบาท 4. รายได้รวมภาคการเกษตร ได้แก่ รายได้ทางพืช, สัตว์, อื่น ๆ มีหน่วยเป็นบาทต่อครัวเรือนต่อปี 5. รายได้จากการท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีหน่วยเป็นบาทต่อครัวเรือนต่อปี 6. ราคาของการให้บริการในแต่ละประเภท ได้แก่ ค่าเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยว, ค่าวิทยากรนำชม, ค่ายานพาหนะ, ค่าบริการอาหาร, ค่าที่พักแรม, อื่น ๆ มีหน่วยเป็นต่อคน 	เทียบจำนวนนักท่องเที่ยว ณ จุดคุ้มทุนที่คำนวณได้ กับจำนวนนักท่องเที่ยวที่แท้จริง

ตารางที่ 7 ข้อคำถามในการวิเคราะห์ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของนักท่องเที่ยว

การวิเคราะห์	องค์ประกอบในการพิจารณา	ข้อคำถาม-คำตอบ	การให้คะแนน
<p>ด้านการบริการการ ท่องเที่ยว</p> <p>1. สิ่งอำนวยความสะดวกทางตรง</p>	ความพึงพอใจในการบริการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความสะอาดของอาหาร และน้ำดื่มที่ให้บริการ 	แบ่งคะแนนเป็น 5 ระดับในแต่ละ

ตารางที่ 7 (ต่อ)

การวิเคราะห์	องค์ประกอบในการพิจารณา	ข้อคำถาม-คำตอบ	การให้คะแนน
2. กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว	ความพึงพอใจของการจัดกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว	<ol style="list-style-type: none"> 2. คุณภาพและราคาของสินค้าที่จำหน่าย 3. ความรู้ที่ได้รับจากมัคคุเทศก์ 4. ความสะอาดและปลอดภัยของพาหนะที่ใช้ในการเดินทาง 5. สถานที่บริการนักท่องเที่ยว (ที่พักแรมและห้องน้ำ) <ol style="list-style-type: none"> 1. รูปแบบและกิจกรรมที่จัดในแหล่งท่องเที่ยว 2. มีอุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบกิจกรรมเพียงพอ (ชูชีพ วม) 3. สภาพพื้นที่ในการประกอบกิจกรรม 4. ความเหมาะสมของเวลาที่ใช้ในการท่องเที่ยว 5. ความรู้ความเข้าใจที่เพิ่มขึ้นจากการร่วมกิจกรรม 	<p>ข้อ คะแนนรวมทั้งหมด นำมาหารด้วย 5 เพื่อคะแนนเต็มเท่ากับ 5</p> <p>แบ่งคะแนนเป็น 5 ระดับในแต่ละข้อ คะแนนรวมทั้งหมด นำมาหารด้วย 5 เพื่อคะแนนเต็มเท่ากับ 5</p>
<p>ด้านการตลาดการท่องเที่ยว</p> <p>1. การบริการข้อมูลข่าวสาร</p> <p>2. การโฆษณาประชาสัมพันธ์</p>	<p>ความพึงพอใจในการบริการข้อมูลข่าวสาร</p> <p>ความพึงพอใจในการโฆษณาประชาสัมพันธ์</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความสุภาพและความเป็นมิตรของผู้ประกอบการ 2. ความเอาใจใส่ในการให้บริการของผู้ประกอบการ 3. ความถูกต้องและชัดเจนของข้อมูลที่ได้รับจากผู้ประกอบการ 4. ผู้ที่สามารถให้ข้อมูลมีปริมาณเพียงพอ 5. ขั้นตอนในการติดต่อเพื่อรับข้อมูล <ol style="list-style-type: none"> 1. ความชัดเจนของป้ายที่ใช้ในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ 2. การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ง่ายต่อการเข้าใจ 	<p>แบ่งคะแนนเป็น 5 ระดับในแต่ละข้อ คะแนนรวมทั้งหมด นำมาหารด้วย 5 เพื่อคะแนนเต็มเท่ากับ 5</p> <p>แบ่งคะแนนเป็น 5 ระดับในแต่ละข้อ คะแนนรวมทั้งหมดนำมา</p>

ตารางที่ 7 (ต่อ)

การวิเคราะห์	องค์ประกอบในการพิจารณา	ข้อคำถาม-คำตอบ	การให้คะแนน
		3. การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ตรงกับความเป็นจริง 4. ความทั่วถึงของการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ 5. ความน่าสนใจของการโฆษณา ประชาสัมพันธ์	ทารด้วย 5 เพื่อคะแนนเต็มเท่ากับ 5
ด้านสิ่งแวดล้อมนอกระบบ 1. โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อม	ความพึงพอใจในโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ ความพึงพอใจในลักษณะทางกายภาพ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม	1. ปริมาณและความสะอาดของน้ำใช้ที่ให้บริการ 2. ระบบไฟฟ้าที่ให้บริการ 3. ระบบโทรศัพท์และการสื่อสารในแหล่งท่องเที่ยว 4. ความชัดเจนของป้ายบอกทางในการเดินทางมาแหล่งท่องเที่ยว 5. ความสะดวกจากการเดินทางเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยว	แบ่งคะแนนเป็น 5 ระดับในแต่ละข้อ คะแนนรวมทั้งหมดนำมา ทารด้วย 5 เพื่อคะแนนเต็มเท่ากับ 5
2. สภาพเศรษฐกิจและสังคม	ความพึงพอใจในสภาพเศรษฐกิจ และการลงทุน	1. ความกลมกลืนของสิ่งก่อสร้างกับสภาพแวดล้อม 2. ความสวยงามของภูมิทัศน์ทางธรรมชาติ 3. สภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว 4. ความบริสุทธิ์ของอากาศในแหล่งท่องเที่ยว 5. จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในแหล่งท่องเที่ยว	แบ่งคะแนนเป็น 5 ระดับในแต่ละข้อ คะแนนรวมทั้งหมดนำมา ทารด้วย 5 เพื่อคะแนนเต็มเท่ากับ 5
		1. ราคาของสินค้าการเกษตรที่จำหน่าย 2. ราคาของบริการต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยว 3. ระดับราคาตรงตามที่แจ้งและกำหนดไว้ 4. จำนวนผู้จำหน่ายสินค้าทางการเกษตร	แบ่งคะแนนเป็น 5 ระดับในแต่ละข้อ คะแนนรวมทั้งหมดนำมา

ตารางที่ 7 (ต่อ)

การวิเคราะห์	องค์ประกอบในการพิจารณา	ข้อคำถาม-คำตอบ	การให้คะแนน
	ความพึงพอใจในสภาพสังคมและวัฒนธรรม	5. ระบบการจัดการท่องเที่ยวของผู้ประกอบการ 1. ความเป็นมิตรของผู้ประกอบการ 2. ความเป็นมิตรจากคนในชุมชน 3. ประเพณีและวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น 4. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 5. สภาพสังคมและเอกลักษณ์ของท้องถิ่น	หารด้วย 5 เพื่อคะแนนเต็มเท่ากับ 5 แบ่งคะแนนเป็น 5 ระดับในแต่ละข้อ คะแนนรวมทั้งหมดนำมา หารด้วย 5 เพื่อคะแนนเต็มเท่ากับ 5

3. การวิเคราะห์ในส่วนของการประมาณการรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อเป็นที่มาของรายได้นอกภาคเกษตรกรรม ใช้สมการในการวิเคราะห์โดยคำนวณหาสัดส่วนของรายได้รวมจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของผู้ประกอบการต่อรายได้รวมภาคเกษตรกรรมของผู้ประกอบการที่ได้จากการสำรวจ ทั้งนี้ ผู้ศึกษาได้แบ่งการคำนวณสัดส่วนดังกล่าวออกเป็น 2 กรณี โดยกรณีที่ 1 คือ สัดส่วนของรายได้รวมจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรต่อรายได้รวมภาคเกษตรกรรมของผู้ประกอบการทั้งหมดในแต่ละพื้นที่ทั้ง 3 แห่ง (b_i) อันได้แก่ ผู้ประกอบการท่องเที่ยวคลองตลิ่งชัน ทวีร์ ท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์ และหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพรงพง ดั่งสมการที่ (1) และกรณีที่ 2 คือ สัดส่วนของรายได้รวมจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรต่อรายได้รวมภาคเกษตรกรรมของผู้ประกอบการทั้งหมดใน 3 แห่ง (b_i) หรือทั้ง 22 ครัวเรือน (เนื่องจากผู้ประกอบการ 1 ราย มีความไม่ชัดเจนในต้นทุนบางประเภท จึงไม่ได้นำมา ร่วมในการวิเคราะห์ในส่วนนี้) ดั่งสมการที่ (2)

$$b_i = \frac{Y_{ate(i)}}{Y_{ae(i)}} \quad \text{---(1)}$$

$$b_t = \frac{Y_{ate(t)}}{Y_{ae(t)}} \quad \text{---(2)}$$

โดยที่ b_i = สัดส่วนของรายได้รวมจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ต่อรายได้รวมภาคเกษตรกรรมของผู้ประกอบการทั้งหมดในแต่ละพื้นที่ทั้ง 3 แห่ง ($i = 1,2,3$ โดย 1 หมายถึง ท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทัวร์ 2 หมายถึง ท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์ และ 3 หมายถึง หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพาง)

$Y_{ate(i)}$ = รายได้รวมจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของผู้ประกอบการในแต่ละพื้นที่ มีหน่วยเป็นบาทต่อครัวเรือนต่อปี

$Y_{ae(i)}$ = รายได้รวมภาคเกษตรกรรมของผู้ประกอบการในแต่ละพื้นที่ มีหน่วยเป็นบาทต่อครัวเรือนต่อปี

b_t = สัดส่วนของรายได้รวมจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรต่อรายได้รวมภาคเกษตรกรรมของผู้ประกอบการทั้งหมดใน 3 แห่ง หรือทั้ง 22 ครัวเรือน

$Y_{ate(t)}$ = รายได้รวมจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของผู้ประกอบการทั้ง 22 ครัวเรือน มีหน่วยเป็นบาทต่อครัวเรือนต่อปี

$Y_{ae(t)}$ = รายได้รวมภาคเกษตรกรรมของผู้ประกอบการทั้ง 22 ครัวเรือน มีหน่วยเป็นบาทต่อครัวเรือนต่อปี

จากนั้นนำสัดส่วนของรายได้รวมจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรต่อรายได้รวมภาคเกษตรกรรมของผู้ประกอบการทั้งหมดในแต่ละพื้นที่ทั้ง 3 แห่ง อันได้แก่ ผู้ประกอบการท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทิวรี ท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบบคลองมหาสวัสดิ์ และหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพาง และสัดส่วนของรายได้รวมจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรต่อรายได้รวมภาคเกษตรกรรมของผู้ประกอบการทั้งหมดใน 3 แห่ง หรือทั้ง 22 ครั้งเรือน ไปคูณกับรายได้รวมภาคเกษตรกรรมของจังหวัดในแต่ละพื้นที่ ดังสมการที่ (3) และสมการที่ (4) ตามลำดับ เพื่อทราบถึงรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรระดับจังหวัด นอกจากนี้ ในการประมาณการรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรระดับภูมิภาค ใช้สัดส่วนของรายได้รวมจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรต่อรายได้รวมภาคเกษตรกรรมของผู้ประกอบการทั้งหมดใน 3 แห่ง หรือทั้ง 22 ครั้งเรือน ไปคูณกับรายได้รวมภาคเกษตรกรรมในระดับภูมิภาคดังสมการที่ (5)

$$Y_{atp} = b_i Y_{ap} \quad \text{---(3)}$$

$$Y_{atp} = b_t Y_{ap} \quad \text{---(4)}$$

$$Y_{atr} = b_t Y_{ar} \quad \text{---(5)}$$

โดยที่ Y_{atp} = รายได้จากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัด มีหน่วยเป็นบาทต่อครัวเรือนต่อปี

Y_{ap} = รายได้รวมภาคเกษตรกรรมของจังหวัด มีหน่วยเป็นบาทต่อครัวเรือนต่อปี

Y_{atr} = รายได้จากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของภูมิภาค มีหน่วยเป็นบาทต่อครัวเรือนต่อปี

Y_{ar} = รายได้รวมภาคเกษตรกรรมของภูมิภาค มีหน่วยเป็นบาทต่อครัวเรือนต่อปี

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

การศึกษาในบทนี้แบ่งเป็น 2 ส่วนด้วยกัน โดยส่วนที่ 1 คือ การตรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และส่วนที่ 2 คือ แนวคิด ทฤษฎีที่ใช้เป็นพื้นฐานในการวางกรอบแนวความคิดในการศึกษา การวิเคราะห์ และสนับสนุนผลการการศึกษา ได้แก่

1. แนวคิดและหลักการในการจัดการการท่องเที่ยว
2. แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ศักยภาพ
3. แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้รับบริการ
4. แนวคิดในการวิเคราะห์จุดคุ้มทุน

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าม้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

Ryu (1996) ทำการวิจัยทางด้านสถานการณ์และทิศทางของการพัฒนาฟาร์มทัวร์ริซึม (farm tourism) ในประเทศเกาหลี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวัดการเปลี่ยนแปลงในความต้องการท่องเที่ยวในประเทศ (national tourism demand) และระดับของความต้องการในการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวประเภทฟาร์มทัวร์ริซึม วิจัยบนพื้นฐานของสถานการณ์ปัจจุบันของฟาร์มทัวร์ริซึม ในประเทศเกาหลี โดยวิเคราะห์จากสถานการณ์ของฟาร์มทัวร์ริซึม และสถานภาพของการจัดการที่แท้จริง และค้นหาทิศทางของการพัฒนาฟาร์มทัวร์ริซึมในประเทศเกาหลี ในการศึกษาผลของการจัดการและโครงสร้างทางการเงินนี้ใช้การทฤษฎีจุดคุ้มทุน หรือ break-even point (BEP) ในการวิเคราะห์ให้เป็นตัวชี้วัดอย่างง่ายในการวิเคราะห์กำไรจากการบริหารจัดการฟาร์มทัวร์ริซึม ซึ่งผลของการวิเคราะห์ขึ้นอยู่กับผู้มาเยือน (visitors) ที่แท้จริงในฟาร์ม 50 แห่ง ที่เดินทางมาเพื่อการท่องเที่ยว วัดจากการบริหารงานปีล่าสุดคือปี ค.ศ.1990 พบว่ามีฟาร์ม 24 แห่ง ที่มีสัดส่วน

ส่วนน้อยกว่าร้อยละ 25 ของจุดคຸ່ມทุน และมีฟาร์ม 3 แห่ง ที่มีจุดคຸ່ມทุนมากกว่าร้อยละ 100 จำนวนผู้เยี่ยมชมเยือนเฉลี่ยต่อฟาร์มสูงสุด 5,117 คน อยู่ในระหว่างจุดคຸ່ມทุนระดับร้อยละ 25 ถึงร้อยละ 50 ขณะที่ 697 คน อยู่ในช่วงร้อยละ 75 ถึงร้อยละ 100 หรือกล่าวได้ว่าระดับค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อผู้มาเยือนสูงสุดอยู่ในช่วงระหว่างร้อยละ 75 ถึงร้อยละ 100 ที่ 17,000 วอน(won) ในส่วนของการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดของฟาร์มทัวร์ริซึม อันได้แก่ การเกิดกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติน้อยที่สุด การสร้างมูลค่าเพิ่ม(value added) ให้กับสินค้าการเกษตร และเป็นการเริ่มต้นในทางเลือกพักผ่อนของผู้มาเยือนในการท่องเที่ยวแบบฟาร์มทัวร์ริซึม โดยปัจจัยที่ต้องพิจารณาในการบริหารจัดการ คือ ชนิดของการเกษตร นันทนาการและสิ่งอำนวยความสะดวก และการนำเสนอที่พัก โดยทั้งหมดนี้จะต้องเป็นการพัฒนาที่สอดคล้องกับสภาพ (condition) ของแต่ละสถานที่นั้น ๆ

Holland และคณะ (1997, อ้างใน รัญจวน ทองรอด, 2544) ทำการศึกษาเรื่องการสำรวจฟาร์มสเตย์ในประเทศนิวซีแลนด์ เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์ในประเทศนิวซีแลนด์ ผลการศึกษาพบว่าพื้นที่เฉลี่ยของฟาร์มที่ให้บริการมีขนาดเฉลี่ย 291 เฮกตาร์ และมีมูลค่าทางการตลาดเฉลี่ย 1,057,371 ดอลลาร์นิวซีแลนด์ต่อปี กิจกรรมที่ทำในฟาร์มได้แก่ การเลี้ยงแกะร้อยละ 37 การเลี้ยงวัวเนื้อร้อยละ 34 นอกจากนั้นเป็นการปลูกผัก การผลิตนม และทำสวนดอกไม้ สาเหตุของการให้บริการฟาร์มสเตย์ คือ ความสนใจส่วนตัวที่ต้องการพบปะผู้คน จากหลากหลายวัฒนธรรมและต้องการหารายได้เพิ่มเข้าครอบครัว ทั้งนี้ ถึงแม้ว่าความต้องการรายได้เพิ่มมิใช่สาเหตุหลักของการให้บริการแต่รายได้จากการทำฟาร์มสเตย์เป็นรายได้หลักสำหรับเกษตรกร โดยการศึกษาครั้งนี้พบว่า การให้บริการฟาร์มสเตย์ในประเทศนิวซีแลนด์สามารถสร้างรายได้ร้อยละ 35 ของรายได้จากฟาร์มทั้งหมด ซึ่งมีอัตราส่วนสูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับ การให้บริการฟาร์มสเตย์ในประเทศเยอรมนีและประเทศอังกฤษที่มีสัดส่วนเพียงร้อยละ 20 และ 19 ตามลำดับ สำหรับในส่วนของการให้บริการฟาร์มสเตย์นั้นในแต่ละแห่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้เฉลี่ยคืนละ 6 คน ซึ่งเกษตรกรได้แสดงความเห็นว่าการให้บริการเพียงกลุ่มเล็ก ๆ เหมาะสมมากกว่าการให้บริการกลุ่มใหญ่ ประกอบกับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่ต้องการความสงบ มีความสุขกับการชื่นชมวิวทิวทัศน์ในฟาร์ม และต้องการความเป็นธรรมชาติจริง ๆ ไม่ต้องการความคับคั่ง นอกจากนี้ในการศึกษายังพบว่าฟาร์มสเตย์ในประเทศนิวซีแลนด์ที่ประสบความสำเร็จสูงเป็นฟาร์มที่อยู่ใกล้เมืองใหญ่และใกล้แหล่งเกษตรกรรมที่มีชื่อเสียงของประเทศ และความสำเร็จของฟาร์มสเตย์ยังขึ้นอยู่กับ การสนับสนุนจากสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยว Bed & Breakfast guidebook และองค์การการท่องเที่ยวในภูมิภาคในการเผยแพร่ข้อมูลทางการท่องเที่ยว

Miller (2001) ทำการศึกษาเพื่อพัฒนาตัวชี้วัด(indicators) ที่สามารถใช้วัดระดับความยั่งยืนของสินค้าทางการท่องเที่ยว(tourism product) ในธุรกิจหรือที่พักตากอากาศ(resort) ใช้วิธีการศึกษาโดยการส่งจดหมายเพื่อสอบถามความคิดเห็นในการเลือกตัวชี้วัดต่าง ๆ ที่เหมาะสมในการวัดความยั่งยืนจากผู้เชี่ยวชาญ(delphi survey) 2 รอบ ใช้ระดับการวัดแบบ likert scale ผลการศึกษาพบว่าตัวชี้วัดที่เหมาะสมในด้านสิ่งแวดล้อมคือ คุณภาพของน้ำ(ร้อยละ 58.3) มลภาวะทางเสียง(ร้อยละ 63.9) การเปลี่ยนแปลงในคุณภาพสิ่งแวดล้อม(ร้อยละ 72.2) ความแออัดคับคั่งของสถานที่(ร้อยละ 64.8) การเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมท้องถิ่น(ร้อยละ 70.2) และการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวก(ร้อยละ 75.7) นอกจากการวัดทางด้านแหล่งท่องเที่ยว ยังได้มีการวัดในด้านของนักท่องเที่ยว ตัวชี้วัดที่สามารถวัดได้คือผลของความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่ถือว่าเป็นหนึ่งในสิ่งสำคัญที่จะใช้วัดความยั่งยืน โดยผลการศึกษาที่พบว่าเห็นด้วยในการนำผลของความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวมาพิจารณาประกอบร้อยละ 52.77

สมชาย สนั่นเมือง (2541) ได้ศึกษาเกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งกล่าวถึงปัจจัยที่เป็นหลักสำคัญสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืนจะต้องมีกระบวนการ และการจัดการองค์ประกอบหลักเพื่อให้เกิดความยั่งยืน 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่หนึ่ง แหล่งท่องเที่ยว ซึ่งในการจะทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีความยั่งยืนนั้นจะต้องมีความเข้าใจว่าทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีการใช้อยู่นั้นภาระกิจหลักคืออะไรและจะทำอย่างไรให้ภาระกิจดำรงอยู่ต่อไปได้ ในขณะที่เดียวกันจะต้องเอื้อประโยชน์ในเชิงผลทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว นอกจากนี้การที่จะทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีความยั่งยืนได้จะต้องมีการพิจารณาในอีก 2 ส่วน คือ ในส่วนของหน่วยวางแผน และในส่วนของหน่วยปฏิบัติการ โดยหน่วยที่รับผิดชอบในพื้นที่ท่องเที่ยว เช่น กรมป่าไม้ กรมศิลปากร องค์การบริหารส่วนตำบล และอื่น ๆ จะต้องมีการดำเนินการวางแผนในเรื่องการใช้ทรัพยากร และต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการ โดยในการพัฒนาเพื่อเปิดแหล่งท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่งนั้นไม่ควรพิจารณาเฉพาะศักยภาพในเรื่องเดียว แต่ควรพิจารณาในเรื่องของการวางแผนและการจัดการ โดยสรุปก็คือจะต้องมีการพิจารณาทั้งในเรื่องของโครงสร้างพื้นฐาน ความพร้อมของชุมชนท้องถิ่น ความพร้อมในเรื่องของการบริหารจัดการ ซึ่งหากในปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้ไม่พร้อมก็ยังไม่ควรเปิดให้ผู้คนเข้ามาท่องเที่ยว ซึ่งจะทำให้ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวยังคงอยู่ตลอดไป ส่วนที่สอง การบริการทางการท่องเที่ยว สามารถพิจารณาได้ 2 ส่วน คือ ส่วนของการกำกับดูแล ซึ่งได้แก่ ภาครัฐ และส่วนของการดำเนินงาน ซึ่งได้แก่ ภาคเอกชน ซึ่งการดำเนินงานของภาคเอกชนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวประกอบด้วยบริษัทนำเที่ยว มัคคุเทศก์ ธุรกิจโรงแรม เป็นต้น สำหรับในส่วนของการกำกับดูแลภาครัฐจะมีหน้าที่กำกับดูแลตามกฎหมาย

ระเบียบที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติต่าง ๆ และการกำกับดูแลในส่วนนี้ยังหมายถึง การประสานงาน ทำความเข้าใจ และกำกับให้การเติบโตของภาคบริการทางการท่องเที่ยวเป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม ส่วนที่สาม การตลาดจำเป็นต้องให้ความสำคัญในเรื่องการจัดวางสินค้า วิธีการเสนอขาย สินค้า เพราะการตลาดจะเป็นส่วนสำคัญในการชักจูงให้ผู้ซื้อหรือนักท่องเที่ยวมาซื้อสินค้า ดังนั้น ในเชิงการตลาดจะต้องมีการทำความเข้าใจให้ชัดเจนว่าสินค้าทางการท่องเที่ยวคืออะไร และควร จะเลือกกลุ่มผู้ซื้ออย่างไร

อร สีแพร (2543) วิจัยเรื่องลักษณะเฉพาะของเกษตรกรรมที่สนับสนุนโครงข่ายการท่องเที่ยว จังหวัดนครราชสีมาและพื้นที่ต่อเนื่อง วัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อจัดระบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมโดยการค้นหาลักษณะเฉพาะของเกษตรกรรมที่จะเป็นจุดดึงดูด และสนับสนุนโครงข่ายการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาและพื้นที่ต่อเนื่อง ได้แก่ บางส่วนของจังหวัดสระบุรี บางส่วนของจังหวัดชัยภูมิ บางส่วนของจังหวัดขอนแก่น บางส่วนของจังหวัดบุรีรัมย์ รวมพื้นที่ศึกษาทั้งสิ้น 30,195.01 ตารางกิโลเมตร จาก 45 อำเภอ 6 กิ่งอำเภอ ใน 6 จังหวัด โดยการศึกษารูปแบบของระบบการท่องเที่ยว รูปแบบ แนวคิดในการทำการเกษตรเพื่อกำหนดปัจจัยในการวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม ซึ่งประกอบด้วย 6 ปัจจัยได้แก่ ปัจจัยด้านคุณค่า สภาพการเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก สภาพแวดล้อม ชีตจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว และการบริหารจัดการการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังศึกษาตลาดการท่องเที่ยวเกษตรกรรมด้วยการสำรวจโครงสร้าง ความคิดเห็น และความต้องการของนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวเกษตรกรรม การวิเคราะห์เพื่อค้นหาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมได้ใช้วิธีการต่าง ๆ คือ จัดลำดับความสำคัญของแต่ละปัจจัยด้วยการสำรวจความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ แล้วคำนวณค่าคะแนนรวมของพื้นที่เกษตรกรรมแต่ละแห่ง โดยกำหนดค่าศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมเป็น 3 ระดับ คือ สูง ปานกลาง ต่ำ หลังจากนั้นนำไปจัดกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมตามค่าศักยภาพและการกระจายตัวในพื้นที่สำหรับการวิเคราะห์ตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมได้ใช้การกระจายส่วนร้อยละ ประกอบการศึกษาสถานการณ์การท่องเที่ยวในจังหวัดนครราชสีมาเพื่อค้นหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม ความเป็นไปได้ และโอกาสในการเชื่อมโยงกับโครงข่ายการท่องเที่ยวหลักของจังหวัดนครราชสีมา

เสาวรีย์ ตะโพนทอง (2545) ทำการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพพวง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยมุ่งเน้นการศึกษาไปที่วันพำนักเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวและศึกษานโยบายของรัฐในการส่งเสริมการท่องเที่ยว

เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการกำหนดรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม โดยใช้แบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวจำนวน 250 ตัวอย่าง ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย อายุเฉลี่ย 37 ปี อาชีพรับราชการ รายได้ต่อเดือน 10,001-20,000 บาท ส่วนใหญ่เดินทางมาจากกรุงเทพฯ มีสมาชิกร่วมเดินทางในกลุ่ม 5-10 คน และใช้รถยนต์ส่วนตัวเป็นพาหนะ นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในการท่องเที่ยวและพักผ่อนเป็นเวลา 2 วัน 1 คืน ร้อยละ 60 ส่วนการสำรวจทัศนคติของนักท่องเที่ยวที่มีต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์พบว่ามีความพึงพอใจมากในการนั่งชมฝูงหิ่งห้อย และจากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวพบว่า มีความพึงพอใจต่ออรรถาสนัยไมตรีของชาวบ้านที่อยู่อาศัยในท้องถิ่นในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ความพอใจด้านสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน ได้แก่ สถานที่จอดรถ ศาลาพักผ่อนหรือที่พักอาศัย การรักษาความปลอดภัย การบริการด้านอาหาร ความเหมาะสมต่อราคาค่าบริการ ความเหมาะสมของระยะเวลาในการพักผ่อน ตลอดจนการได้รับความรู้และความเข้าใจในธรรมชาติ และประวัติความเป็นมาของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับมากตามลำดับ ส่วนเรื่องการอาบน้ำและห้องสุขา การเก็บขยะหรือที่สำหรับทิ้งขยะ ศูนย์บริการข้อมูลและข่าวสาร สัญลักษณ์บอกทิศทาง แผ่นพับและสิ่งตีพิมพ์ เส้นทางทำศึกษารวมชาติ การตกแต่งให้นักท่องเที่ยวให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบ การให้คำแนะนำและการช่วยเหลือนักท่องเที่ยวเมื่อยามจำเป็น การบริการของเจ้าหน้าที่ให้การต้อนรับนั้น นักท่องเที่ยวพอใจในระดับปานกลางตามลำดับ ปัญหาที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ได้พบคือ การเดินทางที่ไม่สะดวกเนื่องจากสถานที่ท่องเที่ยวอยู่ลึกจากถนนใหญ่ สำหรับการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ปัจจัยที่มีผลต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวมี 4 ตัวแปร คือ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนและภูมิลำเนา โดยรายได้เฉลี่ยมีอิทธิพลมากที่สุด และตัวแปรทุกตัวมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับจำนวนวันพักเฉลี่ยอย่างมีนัยสำคัญ 0.05 ส่วนนโยบายของรัฐเรื่องการส่งเสริมการท่องเที่ยวอยู่ในรูปของหน่วยงานท้องถิ่นคือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด ช่วยสนับสนุนการอำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปโภค และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยช่วยเผยแพร่ด้านประชาสัมพันธ์

ทั้งนี้ ประเด็นที่ใช้เป็นแนวทางในการศึกษาที่ได้จากการตรวจสอบเอกสารดังกล่าว ได้แก่ องค์ประกอบการท่องเที่ยวจากสมชาย สนั่นเมือง (2541) ซึ่งจะเป็นกรอบในการศึกษาทางด้านแหล่งท่องเที่ยว การบริการการท่องเที่ยว ตลาดการท่องเที่ยว ตัวแปรที่ใช้ประกอบการศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรจาก อร สีแพร (2543) การเพิ่มตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อมในการให้คะแนนการวัดศักยภาพด้านสิ่งแวดล้อมนอกระบบจาก Miller (2001) ตัวแปรในการศึกษาด้านความพึงพอใจจากเสาวรีย์ ตะโพนทอง(2545) แนวทางในการวิเคราะห์ความคุ้มค่าของการลงทุน

ใช้การวิเคราะห์จุดคุ้มทุนจาก Ryu (1996) และแนวคิดในการคำนวณสัดส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวที่บรรยายได้ในภาคเกษตรกรรมของ Holland และคณะ (1997)

โดยความแตกต่างจากงานศึกษาที่ได้ทำการตรวจเอกสาร คือ ขอบเขตของการศึกษา โดย อร สี่แพร (2543) พื้นที่จังหวัดนครราชสีมาและพื้นที่ต่อเนื่อง ได้แก่ บางส่วนของจังหวัดสระบุรี บางส่วนของจังหวัดชัยภูมิ บางส่วนของจังหวัดขอนแก่น บางส่วนของจังหวัดบุรีรัมย์ เช่นเดียวกับขอบเขตในการศึกษาของ Holland และคณะ (1997) ที่ศึกษารายได้ของการจัดกิจกรรมฟาร์มสเตย์ในประเทศนอร์เวย์ และการศึกษาของ Ryu (1996) ที่ทำการศึกษาด้านสถานการณ์ และทิศทางของการพัฒนาฟาร์มทัวร์ริซึมในประเทศเกาหลี ซึ่งการศึกษาคั้งนี้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในภาคกลาง ของประเทศไทย และความแตกต่างในด้านวิธีการในการศึกษา โดยงานของ อร สี่แพร (2543) จะเป็นการพิจารณาศักยภาพโดยใช้ตัวแปร 6 ด้าน อันได้แก่ ปัจจัยด้านคุณค่าสภาพการเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก สภาพแวดล้อม ชีตจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว และการบริหารจัดการการท่องเที่ยว แต่ผู้ศึกษาทำการพิจารณาในส่วนของปัจจัยที่ใช้ในการวิเคราะห์เพิ่มเติมเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยจะแยกตัวแปรของการวิเคราะห์ตามองค์ประกอบในระบบการท่องเที่ยว นอกจากนี้ในการเลือกตัวแปรทางด้านสิ่งแวดล้อมของ Miller (2001) เลือกตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและขอบข่ายการศึกษามา 5 ประเด็น จาก 6 ประเด็น คือ คุณภาพของน้ำ มลภาวะทางเสียง การเปลี่ยนแปลงในคุณภาพสิ่งแวดล้อม ความแออัดคับคั่งของสถานที่ และการเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมท้องถิ่น สำหรับการวัดความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวจากงานศึกษาของ เสาวรีย์ ตะโพนทอง(2545) เป็นการให้คะแนนเพื่อทราบถึงความพึงพอใจในแต่ละหัวข้อ แต่งานศึกษาคั้งนี้เป็นการให้คะแนนเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพด้วยการจำแนกตามองค์ประกอบของระบบการท่องเที่ยว

จากการตรวจสอบเอกสารพบว่าหลักการในการวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวหลากหลายแนวทาง แต่ยังไม่เห็นหลักของการผสมผสานกับหลักการจัดการพัฒนาที่ยั่งยืนในแต่ละประเภทของการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง ดังนั้นจึงสนใจที่จะนำหลักการต่าง ๆ มาประกอบการพิจารณาเลือกตัวแปรในการศึกษาของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยคำนึงถึงแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนประกอบกับการนำงานศึกษา วิจัยที่เกี่ยวข้องมาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์หาตัวแปรที่เหมาะสมในการศึกษา

แนวคิดทางทฤษฎี

แนวคิดและหลักการในการจัดการการท่องเที่ยว

การจัดการการท่องเที่ยว หมายถึง การกระทำอย่างมีเป้าหมาย ที่สอดคล้องกับหลักการ ทฤษฎี และแนวคิดที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงสภาพที่แท้จริง รวมทั้งข้อจำกัดต่าง ๆ ของสังคมและ สภาพแวดล้อม การกำหนดแนวทาง มาตรการ และแผนปฏิบัติการที่ดี ต้องคำนึงถึงกรอบความคิด ที่ได้กำหนดไว้ มิฉะนั้นแล้ว การจัดการท่องเที่ยวจะดำเนินไปอย่างไร้ทิศทางและประสบความสำเร็จ หลาว (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, 2543)

การพิจารณาการจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ(system approach) และบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายนั้นจำเป็นจะต้องพิจารณาระบบย่อย(sub system) หรือองค์ประกอบหลัก ของการจัดการท่องเที่ยว บทบาทหน้าที่ของแต่ละองค์ประกอบ และความสัมพันธ์(relationship) ระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น รวมถึงการพิจารณาสภาพแวดล้อมของระบบการท่องเที่ยวด้วย

องค์ประกอบหลักที่สำคัญในระบบการท่องเที่ยวจำแนกได้เป็น 3 องค์ประกอบ (สถาบัน วิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2542ก) ดังนี้

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยว(tourism resource) เป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวและเป็นจุด หมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ซึ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวหมายถึง สิ่ง ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เกิดการเดินทางไปเยือนหรือไปท่องเที่ยว ทั้งนี้การท่องเที่ยว แห่งประเทศไทยได้แบ่งทรัพยากรการท่องเที่ยว ออกเป็น 2 ประเภท (จำไพพรรณ, 2544ง) คือ

1.1 ทรัพยากรทางธรรมชาติ(natural tourism resources) เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความ งามตามธรรมชาติสามารถดึงดูดให้คนไปเยือนหรือไปท่องเที่ยวยังพื้นที่นั้น เช่น ภูเขา ป่าไม้ น้ำพุ ร้อน ถ้ำ น้ำตก ชายทะเล หาดทราย ทะเลสาบ เกาะ แก่ง เขื่อน อ่างเก็บน้ำ แหล่งน้ำจืด (ห้วย บึง หนอง คลอง) เป็นต้น บางแห่งได้รับการจัดให้เป็น สวนรุกชาติ สวนพฤกษศาสตร์ วนอุทยาน อุทยานแห่งชาติ เขตสงวนพันธุ์สัตว์ สวนสัตว์เปิด อุทยานนกน้ำ เป็นต้น

1.2 ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น(man-made tourism resources) นับเป็นมรดกทาง

วัฒนธรรม(cultural heritage) เป็นผลงานที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ ที่อนุชนรุ่นหลังบังเกิดความหวงแหนและปฏิบัติสืบสานต่อไป ทั้งนี้ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น แบ่งออกได้ 3 ชนิด ได้แก่

1.2.1 แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์(historical tourism resources) เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นตามประสงค์หรือประโยชน์ของมนุษย์เอง ทั้งที่เป็นมรดกในอดีตและได้สร้างเสริมในปัจจุบัน แต่มีผลดึงดูดใจคนไปเยือนหรือไปท่องเที่ยวยังพื้นที่นั้น เช่น พระราชวัง ศาสนสถาน แหล่งโบราณคดีก่อนประวัติศาสตร์ ชุมชนโบราณ พิพิธภัณฑ์ กำแพงเมือง คูเมือง อุทยานประวัติศาสตร์ อนุสาวรีย์ อนุสรณ์สถาน

1.2.2 แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต(cultural and rural way of life) เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม ซึ่งปฏิบัติยึดถือสืบทอดต่อกันมา เช่น ประเพณีในรอบปี ทั้งประเพณีในราชสำนัก(พระราชพิธีต่าง ๆ) ประเพณีไทย ประเพณีท้องถิ่น ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับศาสนา เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง ประเพณีเข้าพรรษา ประเพณีกินเจ หรือประเพณีถือศีลอด งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับบุคคล เช่น พิธีโกนจุก พิธีแต่งงาน พิธีบวช และพิธีศพ เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังมีวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น ได้แก่ การสร้างบ้านเรือน ชุดแต่งกาย อาหารประจำถิ่น การประดิษฐ์ของใช้เพื่อการดำรงชีวิต ภาษาพูดในท้องถิ่นและวรรณคดีพื้นบ้าน เป็นต้น หมู่บ้านที่มีวิถีชีวิตที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ นับเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ อาทิ หมู่บ้านทอผ้า หมู่บ้านทำร่ม หมู่บ้านช้าง รวมถึงตลาดนัด ตลาดน้ำ

1.2.3 แหล่งท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการและบันเทิง(recreation attraction) เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อการพักผ่อนที่ให้ความรื่นรมย์ บันเทิง เช่น สวนสัตว์ สวนสนุก สวนน้ำ ศูนย์วัฒนธรรม ศูนย์การแสดงศิลปะสมัยใหม่ แหล่งบันเทิง ศูนย์การค้า ศูนย์การประชุม เป็นต้น

ทั้งนี้ จากการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวใน 76 จังหวัดทั่วประเทศ เมื่อปี พ.ศ. 2544 พบว่าประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวรวม 2,644 แห่ง แยกเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ 1,200 แห่ง

แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ศาสนา 1,039 แห่ง และแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรม 405 แห่ง (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2544ข)

2. การบริการการท่องเที่ยว(tourism service) ได้แก่ การให้บริการเพื่อการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในพื้นที่หรือ กิจกรรมที่มีผลเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของพื้นที่นั้น ๆ เป็นการให้ความสะดวก ระหว่างการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะ บริการการท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ บริการขนส่ง ภายในแหล่งท่องเที่ยว บริการที่พักแรม บริการอาหารและบันเทิง บริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ รวมถึงบริการจำหน่ายสินค้าที่ระลึก

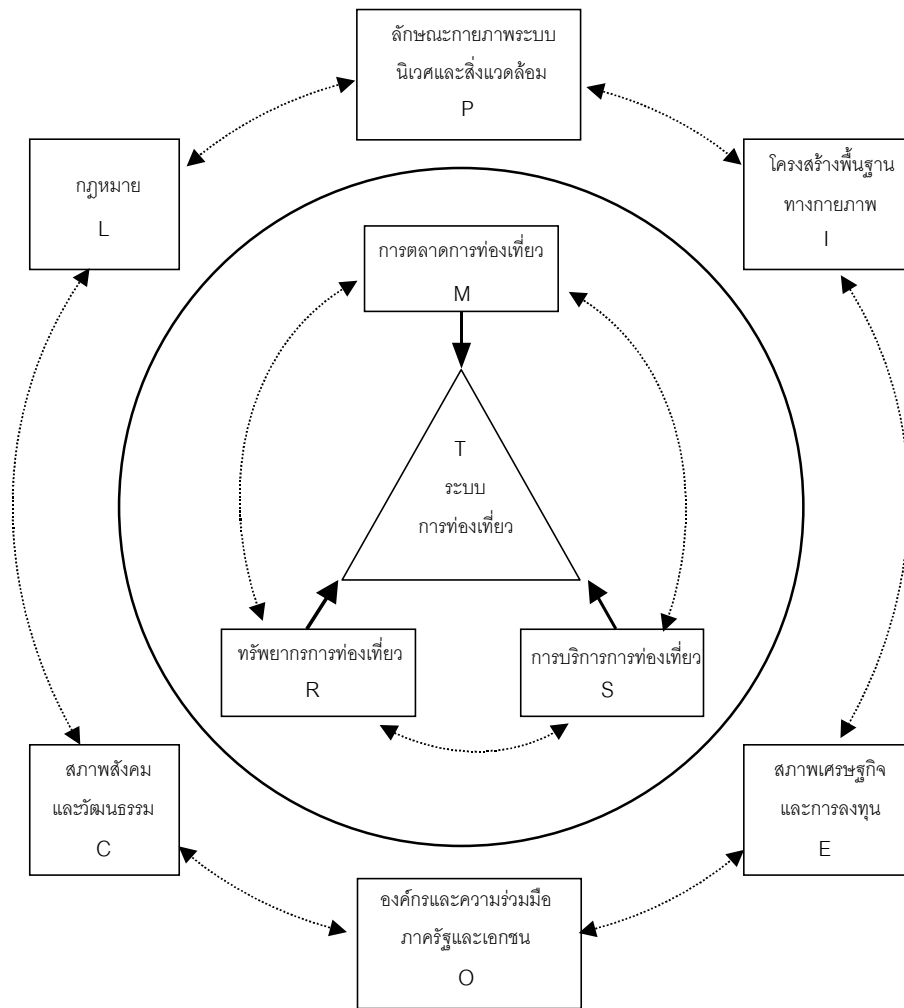
3. การตลาดการท่องเที่ยว(tourism market or tourist) การที่จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในนั้นจะต้องมีการตลาดการท่องเที่ยวในการชักนำให้เข้ามาท่องเที่ยว ซึ่งการตลาด การท่องเที่ยว หมายถึง ความพยายามที่จะทำให้นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวของตน และใช้สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวและบริการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวในนั้น โดยการตลาดการท่องเที่ยวทำได้ 2 วิธี (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ และสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, 2543: 31) คือ

3.1 การให้ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว หมายถึง การให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ทาง การท่องเที่ยว เช่น ทรัพยากรท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว และบริการท่องเที่ยว เป็นต้น

3.2 การโฆษณาและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว หมายถึง การสื่อข้อมูลข่าวสารท่องเที่ยวไปยังนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายโดยผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ นิตยสาร หนังสือพิมพ์ จดหมาย เป็นต้น เพื่อเชิญชวน กระตุ้น ให้นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยัง แหล่งท่องเที่ยวของตน

กล่าวได้ว่า ในการพิจารณาองค์ประกอบภายในระบบการท่องเที่ยว มีองค์ประกอบอีกมากมายที่มีบทบาทและหน้าที่ที่แตกต่างกัน และมีความสัมพันธ์ต่อกัน เป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน ซึ่ง ความแตกต่างของแต่ละรูปแบบการท่องเที่ยวขึ้นอยู่กับความแตกต่างในองค์ประกอบย่อย และ ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังมีสิ่งแวดล้อมนอกระบบที่เกี่ยวข้องเกี่ยวพัน เป็น อุปสรรคหรือได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวอีกหลายประการ เช่น สภาพกายภาพและระบบ

นิเวศ สิ่งแวดล้อม โครงสร้างพื้นฐาน เศรษฐกิจและการลงทุน สังคมและวัฒนธรรม องคิกรและกฎหมาย เป็นต้น ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ระบบการท่งเที่ยว

ที่มา: สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2542ก

องค์ประกอบภายในระบบการท่งเที่ยว ของการท่งเที่ยวเชิงเกษตร มีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ส่วน (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2542ข) คือ

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง ทรัพยากรที่ใช้ในการผลิต ผลผลิตทางการเกษตรรวมทั้งดิน น้ำ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ และการจัดการโดยมนุษย์ที่ก่อให้เกิดผลผลิตทางการเกษตรเพื่ออุปโภคบริโภค หรือหมายถึง แหล่งเกษตรกรรมและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง โดยครอบคลุมถึงกระบวนการ และกิจกรรมการเกษตรที่สามารถคัดเลือกนำมาใช้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวได้

2. การบริการการท่องเที่ยว บริการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น ที่พัก ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึกและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร การบริการนำเที่ยวจะต้องเกี่ยวข้องกับการเกษตรกรรม ตัวอย่างบริการที่ชัดเจน คือ การพักค้างคืนตามบ้านหรือโฮมสเตย์ และพักแรมตามสวนเกษตรหรือฟาร์มสเตย์

การจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวโฮมสเตย์และฟาร์มสเตย์พบมากในประเทศออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สหรัฐอเมริกา มาเลเซียและอังกฤษ โดยความหมายของโฮมสเตย์ที่หน่วยงาน Home stay Worldwide: Sydney bades agency หมายถึง การพักผ่อนภายในบ้านของครอบครัวผู้ที่ให้บริการ และร่วมประสบการณ์ทางด้านวัฒนธรรม ประเพณีที่แตกต่างออกไปจากผู้เข้าไปพัก(Home stay is where you get to stay with families, in their homes, and experience the joy and richness of other cultures and customs different from your own)

โฮมสเตย์ (มธุรส, 2544: 51) หมายถึง การจัดการที่พักของชาวบ้านในชุมชนให้แก่ผู้มาเยือนด้วยความยินยอมและเต็มใจของเจ้าบ้าน ซึ่งบ้านพักที่ให้บริการต้องมีห้องพักหรือพื้นที่ที่สามารถรองรับ และสามารถให้บริการแก่ผู้มาเยือนได้ตามขีดความสามารถ การพักร่วมกับชาวบ้านในชุมชนจะก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้(learning process) ร่วมกันระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยว อันเป็นการสร้างความรู้(knowledge) ความเข้าใจ(understanding) ในวิถีชีวิตชุมชน เกิดทัศนคติที่ดีต่อชุมชนอันเนื่องมาจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน รวมถึงการที่ชุมชนและนักท่องเที่ยวได้รับความประทับใจและพึงพอใจ(appreciation and impression) จากวิถีชีวิตชุมชน และแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนอีกด้วย

นอกจากนี้คำว่าโฮมสเตย์ ได้มีการเรียกเพื่อความเข้าใจที่ง่ายขึ้นว่า ที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท ซึ่งหมายถึง การจัดสรรพื้นที่บ้านพักเพื่อบริการนักท่องเที่ยวโดยคงความเป็นเอกลักษณ์และวัฒนธรรมประจำถิ่นภายใต้ศักยภาพและการยอมรับของชุมชน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรมของชุมชน (นิรนาม, 2544: 24)

สำหรับฟาร์มสเตย์มีจุดเริ่มต้นที่ความสนใจในการทำฟาร์มแบบตะวันตก เป็นฟาร์มขนาดใหญ่และตั้งอยู่ในภูมิภาคที่สวยงามประกอบกับเป็นแหล่งวัฒนธรรมเฉพาะสามารถนำมาจัดให้มีที่พักและให้บริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยในการให้บริการแบบฟาร์มสเตย์นั้นนักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้การประกอบอาชีพและเที่ยวชมสถานที่สำคัญในพื้นที่นั้น ๆ ด้วย ในการศึกษาของ Holland และคณะ (1997, อ้างใน ริญจวน ทองรอด, 2544: 58) ได้ให้ความหมายของฟาร์มสเตย์ว่าเป็นการให้บริการที่พักรเพื่อการท่องเที่ยวในสวน ไร่ นา ซึ่งครอบคลุมถึงการที่นักท่องเที่ยวได้รับความเพลิดเพลิน ได้เรียนรู้จากการพักผ่อนในสถานที่ดังกล่าว

ทั้งนี้ โฮมสเตย์และฟาร์มสเตย์มีลักษณะที่แตกต่างกันในด้านของความหมาย และขอบเขต คือ ทั้งโฮมสเตย์และฟาร์มสเตย์ เน้นการเผยแพร่ หรือมีจุดขายทางด้านวัฒนธรรมโดยเฉพาะ ซึ่งโฮมสเตย์เน้นการเผยแพร่วัฒนธรรมของวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในครัวเรือน แต่ฟาร์มสเตย์เน้นการเผยแพร่วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำอาชีพรวมถึงสภาพธรรมชาติของถิ่นที่อยู่ และโฮมสเตย์ใช้กับการท่องเที่ยวและการศึกษา ส่วนฟาร์มสเตย์เป็นรูปแบบเน้นใช้กับการท่องเที่ยว โดยให้ออกาสความเป็นส่วนตัวมากพอสมควร นอกจากนี้ทั้งโฮมสเตย์และฟาร์มสเตย์ยังมีลักษณะที่เหมือนกันคือ ทั้งสองคำนี้มีความหมายมากกว่าเป็นที่พัก เนื่องจากเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างหนึ่ง โดยยึดเอารูปแบบที่พักเป็นศูนย์กลางและจัดให้มีกิจกรรมให้ด้านต่าง ๆ ที่เป็นที่ต้องการของนักท่องเที่ยว (นิรนาม, 2544: 25)

และจากผลการศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ให้บริการด้านท่องเที่ยวโดยจัดให้มีการทำโฮมสเตย์และฟาร์มสเตย์ในประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2544 ยังอยู่ในระยะเริ่มต้น และแหล่งเกษตรบางประเภทไม่จัดบริการโดยตรงแก่นักท่องเที่ยวแต่เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินการกิจกรรม เช่น การศึกษาดูงานจึงจัดที่พักไว้ในการจัดอบรม สัมมนา (นิรนาม, 2544: 24) ซึ่งผลจากการสำรวจพบว่า มีแหล่งเกษตรประมาณ 7 แห่งให้บริการที่พักด้วย ได้แก่

ตารางที่ 8 รายชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่จัดให้มีบริการที่พักแบบโฮมสเตย์และฟาร์มสเตย์

แหล่งเกษตร	ประเภทแหล่งเกษตร	ประเภทที่พัก
ห้วยฮ่องไคร้	โครงการหลวง	บ้านพัก
หุบกระพง	โครงการหลวง	บ้านพัก

ตารางที่ 8 (ต่อ)

แหล่งเกษตร	ประเภทแหล่งเกษตร	ประเภทที่พัก
ไร่ผู้ใหญ่วินุลย์	เกษตรกรเฉพาะราย	เต็นท์ และโฮมสเตย์
บ้านปลายโพงพาง	หมู่บ้านเชิงเกษตร	โฮมสเตย์และฟาร์มสเตย์
มหาวิทยาลัยแม่โจ้	โครงการ / สถานวิจัย	ฟาร์มสเตย์
บ้านลิบง	หมู่บ้านเชิงเกษตร	ฟาร์มสเตย์
อ่างขวาง	โครงการหลวง	บ้านพักและเต็นท์

ที่มา: นิรนาม, 2544: 24

3. การตลาดการท่องเที่ยว เป็นตลาดที่ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเฉพาะเรื่องมากขึ้น นักท่องเที่ยวประเภทนี้จะให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้กิจกรรมเฉพาะด้าน เช่น การศึกษาวิถีชีวิต การศึกษาวัฒนธรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุเฉพาะด้าน จึงทำให้มีความชัดเจนในด้านการจัดการการตลาดมากขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ศักยภาพ

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มพื้นที่ต่าง ๆ จำเป็นที่จะต้องพิจารณาถึงความสามารถหรือความพร้อมของสถานที่เป็นอันดับต้นว่ามีอยู่มากน้อยเพียงใด สมควรต่อการพัฒนาหรือปรับปรุงในระดับใดที่จะเหมาะสม นอกจากนี้หากมีแหล่งท่องเที่ยวกระจุกกระจายอยู่เป็นจำนวนมาก แต่เมื่อมีการพัฒนาการท่องเที่ยวเกิดขึ้นก็จะประสบปัญหาข้อจำกัดในด้านที่เกี่ยวข้อง อาทิ กำลังบุคลากร เครื่องมือเทคโนโลยี และงบประมาณในการดำเนินการ จึงจำเป็นต้องมีการคัดเลือกเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ หรือความสามารถในการรองรับการพัฒนาสูงหรือจัดอยู่ในอันดับแรก ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับเทคโนโลยี และค่าใช้จ่ายเพียงพอกับวงเงินงบประมาณที่มีอยู่

ดังนั้นในการจัดศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวจึงจำเป็นต้องกำหนดหลักเกณฑ์โดยพิจารณาคุณลักษณะในด้านต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยวเป็นตัววัดศักยภาพออกมาแล้วนำมาเปรียบเทียบกันในกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมดเพื่อจัดลำดับความสำคัญของศักยภาพที่มีอยู่ ซึ่งทำ

ให้การเลือกสรรแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งขึ้นมา พัฒนาตามลำดับก่อนหลังได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับข้อจำกัดของบุคลากร เครื่องมือ และงบประมาณที่พึงมีอยู่ แนวคิดในการจัดศักยภาพหรือความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่

แนวคิดการจัดศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทั่วไป มีการพิจารณาจากองค์ประกอบใหญ่ ๆ ดังนี้ (วิวัฒน์ชัย, 2538 : 42-45)

1. คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง สาระที่เป็นแก่นแท้จริงของแหล่งท่องเที่ยวซึ่งนับเป็นคุณค่าหรือความสำคัญที่มีอยู่ อันจะยังผลเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเป็นสิ่งสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวและเป็นสิ่งตอบสนองของความสนใจหรือความต้องการของนักท่องเที่ยว ลักษณะคุณค่าเหล่านี้ในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวจะมีมากน้อยไม่ทัดเทียมกัน เช่น ชายทะเลซึ่งมีภูมิทัศน์สวยงามด้วยเกาะแก่ง หาดทรายขาว และน้ำทะเลใสสะอาด ย่อมจะมีคุณค่ามากกว่าชายทะเลที่มีภูมิทัศน์ธรรมดาหรือพบเห็นได้ทั่วไป หาดทรายโคลน และน้ำทะเลขุ่น หรือวัดที่มีโบราณวัตถุสถานเป็นแบบสถาปัตยกรรมเก่าแก่ มีประวัติเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ ก็ย่อมจะมีคุณค่ามากกว่าวัดที่สร้างตามแบบสถาปัตยกรรมสมัยใหม่และไม่มีประวัติความเป็นมา น่าสนใจ เป็นต้น

2. ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งหรือส่วนประกอบของสถานที่แห่งนั้นที่จะต้อนรับนักท่องเที่ยว หรือช่วยในการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวที่จะเลือกเดินทางมาสู่สถานที่แห่งนั้น ซึ่งแม้ว่าความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวจะไม่ใช้สิ่งดึงดูดใจหรือสิ่งตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว แต่ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวมีอิทธิพลมากในการตัดสินใจเลือกเดินทางมายังสถานที่นั้น ซึ่งข้อกำหนดให้ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเป็นลักษณะใหญ่ ๆ 5 ลักษณะย่อย ได้แก่ สภาพการเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก สภาพแวดล้อม ข้อจำกัดในการรับนักท่องเที่ยวและความมีชื่อเสียงในปัจจุบัน

3. องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่

3.1 คุณค่าในตัวของแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง สาระที่แท้จริงของแหล่งท่องเที่ยวเปรียบเสมือนทุนเดิมของสถานที่แห่งนั้น ที่สามารถสร้างความสนใจและดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทาง

ทางเข้าไปเยือนได้ ลักษณะคุณค่าเหล่านี้ ได้แก่ ความสวยงาม ลักษณะเด่นในตัวเอง ความเก่าแก่ ทางประวัติศาสตร์ความเป็นมา

3.2 สภาพการเข้าถึง หมายถึง สภาพการคมนาคมไปสู่แหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ มีความสะดวกสบาย เหมาะต่อการเดินทางท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใด โดยพิจารณาจากระยะทางจากจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวมาสู่แหล่งท่องเที่ยว เช่น ระยะทางจากตัวเมือง ซึ่งจะเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของพื้นที่นั้น เป็นต้น พิจารณาจากลักษณะการเดินทางว่าเป็นอย่างไร เช่น โดยรถยนต์ เรือ หรือการเดินทางเท้า สภาพของเส้นทางเอื้ออำนวยต่อการเดินทางมากน้อยเพียงใด มีสภาพเป็นถนนคอนกรีต ลาดยาง ลูกรัง หรือถนนดิน ถ้าเป็นแม่น้ำลำคลอง ต้องใช้เรือ หรือแพ มีสิ่งกีดขวางหรือไม่ และถ้าเป็นทางเท้า สภาพทางเดินดีหรือไม่ ระยะทางเดินเหมาะกับนักท่องเที่ยวเพียงใด การจัดหาพาหนะสะดวกหรือยาก และคำว่าจ้างแพงหรือถูก เป็นต้น

3.3 สิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึง สิ่งบริการขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการท่องเที่ยว และระบบสาธารณูปการ ซึ่งมีอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ ที่นักท่องเที่ยวสามารถจะใช้ได้ อย่างสะดวกสบายมากน้อยเพียงใด เช่น ที่พักแรม ร้านอาหารและเครื่องดื่ม สถานเริงรมย์ สถานบริการอื่น ๆ ระบบไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ สถานรักษาพยาบาล สถานีตำรวจ หรือระบบรักษาความปลอดภัย เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะพิจารณาทั้งปริมาณและคุณภาพควบคู่กันไป และถ้าหากในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างครบถ้วน ก็จะพิจารณาถึงความสะดวกและความใกล้เคียงที่จะไปอาศัยใช้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกจากแหล่งชุมชนข้างเคียงได้ยากง่ายเพียงใด

3.4 สภาพแวดล้อม หมายถึง สิ่งรอบตัวของแหล่งท่องเที่ยว ที่รวมตั้งแต่สภาพทางภูมิศาสตร์ ระบบนิเวศ และสภาพอื่น ๆ เช่น สภาพทางกายภาพ สภาพอากาศ กลิ่น เสียง คิวน์ สภาพน้ำตามแหล่งน้ำชุ่มชื้น หรือใสสะอาด และความสะอาดอื่น ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ทั้งในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเอง และบริเวณข้างเคียง หากสภาพแวดล้อมเกิดเป็นปัญหาจนเป็นไปในลักษณะมลภาวะ ย่อมจะส่งผลดีให้แหล่งท่องเที่ยวเกิดสภาพเสื่อมโทรม ลดคุณค่า และลดความประทับใจต่อนักท่องเที่ยว

3.5 ข้อจำกัดในการรับนักท่องเที่ยว หมายถึง อุปสรรคหรือข้อขัดข้องในการใช้สถานที่แห่งนั้นเป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น ข้อจำกัดด้านพื้นที่ที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ครั้งละไม่มาก

ถ้ามีนักท่องเที่ยวมากในที่พัก น้ำประปา ไฟฟ้า จะบริการได้ไม่เพียงพอ ปัญหาความปลอดภัยต่อ นักท่องเที่ยว ปัญหาผู้ก่อการร้าย ข้อจำกัดเป็นเขตหวงห้ามของราชการหรือเอกชน เป็นต้น

3.6 ความมีชื่อเสียงในปัจจุบัน หมายถึง ความเป็นที่รู้จักแพร่หลายของแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ ในกลุ่มนักท่องเที่ยวโดยทั่วไปในปัจจุบัน ซึ่งได้จากการออกแบบสอบถามนักท่องเที่ยว ธุรกิจท่องเที่ยว และวัดจากจำนวนนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง

การกำหนดตัวแปรในการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย มีแนวคิดในการกำหนดตัวแปรเพื่อประเมินศักยภาพของ แหล่งท่องเที่ยว ดังนี้ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2543)

1. ลักษณะของการทำเกษตรกรรม
2. สิ่งดึงดูดใจ หรือจุดขาย
3. โครงสร้างพื้นฐาน คือ โครงสร้างพื้นฐานในการเข้าถึงและการเอื้ออำนวยต่อการ ใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยว
4. การใช้เป็นแหล่งท่องเที่ยว แหล่งเกษตรที่ใช้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอยู่แล้วแสดงถึง ความ มีศักยภาพระดับหนึ่งรวมทั้งความมีประสบการณ์ในการท่องเที่ยว
5. ความต้องการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยว
6. การมีแหล่งท่องเที่ยวเสริม
7. ความสามารถใช้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในรอบปี
8. ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่การเกษตร

หลักเกณฑ์การพิจารณาของกองทุนอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ในการพิจารณาเลือกแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีหลักในการพิจารณาจากความพร้อมของพื้นที่ และความพร้อมการบริการนักท่องเที่ยว ดังนี้ (กองทุนอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544)

1. พื้นที่ที่มีการจัดเส้นทางนำชมในพื้นที่ โดยจัดพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวเข้าชมแยกจากพื้นที่เกษตรจริง
2. มีพื้นที่ หรือโรงเรือนคัดแยกและบรรจุผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร
3. มีสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรสด หรือแปรรูป พร้อมติดป้าย ราคาชัดเจน
4. มีวิทยากรบรรยาย
5. มีป้ายสื่อความหมาย
6. มีเอกสารเผยแพร่
7. ยินดีรับบริการนักท่องเที่ยวเมื่อมีการแจ้งวัน หรือเวลาล่วงหน้า
8. กำหนดจำนวนนักท่องเที่ยว ราคาค่าเข้าชมสถานที่ และค่าบริการอื่นๆ (มีใบเสร็จรับเงินหรือหลักฐานการรับเงินมอบให้)
9. เปิดบริการทุกวันไม่เว้นวันหยุดราชการ
10. จัดอาหารพื้นบ้าน น้ำดื่ม และเครื่องดื่มจำพวกสมุนไพร หรือน้ำผลไม้บริการ
11. มีบริเวณที่จอดรถ
12. มีห้องสุขาบริการ

แนวการพิจารณาคัดเลือกพื้นที่ดำเนินงานท่องเที่ยวเชิงเกษตรของกรมส่งเสริมการเกษตร มีหลักการในการพิจารณาและคัดเลือกในแต่ละปีงบประมาณ ดังนี้ (ศูนย์ประสานงานส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2544ข)

1. ปัจจัยหลักที่จูงใจ ได้แก่ ความโดดเด่นด้านการเกษตร (ที่มีอยู่แล้วในพื้นที่ หรือสร้างขึ้นมาใหม่ได้ไม่ยาก) เอกลักษณะทางวิถีชีวิต วัฒนธรรม และความเป็นอยู่เฉพาะท้องถิ่น เทศกาลหรือปรากฏการณ์พิเศษ รวมถึงบรรยากาศ ทัศนียภาพสวยงาม
2. ปัจจัยประกอบ ได้แก่ สภาพแวดล้อม ภูมิภาค ภูมิทัศน์สวยงาม สภาพเศรษฐกิจ และสังคม ความร่วมมือของเกษตรกร หรือชุมชนเกษตรมีความสนใจ และตั้งใจเข้าร่วมในระดับสูง
3. ปัจจัยสนับสนุนและสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ที่พัก ร้านอาหาร ร้านจำหน่ายสินค้า กฎ ระเบียบของท้องถิ่น สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และมีแหล่งงบประมาณสนับสนุน (ของเกษตรกร ภาคเอกชน แหล่งลงทุนอื่น ๆ)
4. ปัจจัยพื้นฐานและการคมนาคม ได้แก่ สาธารณูปโภค(ไฟฟ้า ประปา การสื่อสาร) เป็นเส้นทางท่องเที่ยวหลักอยู่แล้ว เป็นเส้นทางที่มีคนเดินทางผ่านเป็นจำนวนมาก การเดินทาง (ทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ)

แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้รับบริการ

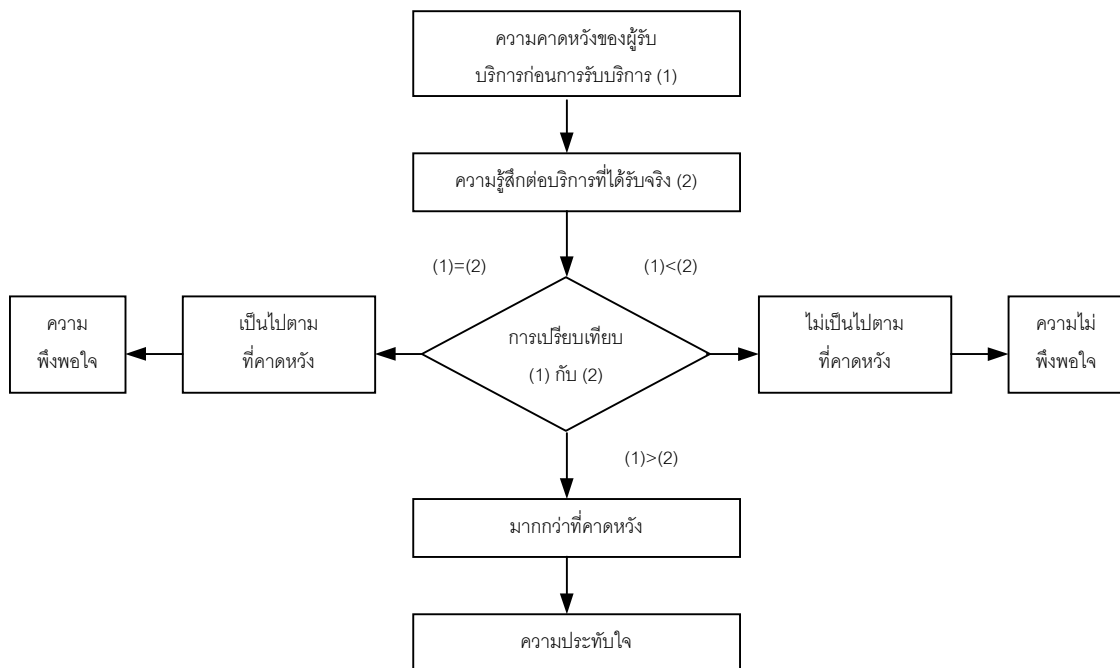
ส่วนประกอบสำคัญของการจัดการท่องเที่ยว นอกจากการพิจารณาทางด้านระบบการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงทรัพยากรการท่องเที่ยว(supply) แล้ว จะต้องคำนึงถึง ความต้องการของตลาด (demand) หรือทางด้านนักท่องเที่ยวอีกด้วย เนื่องจากนักท่องเที่ยวเป็นส่วนสำคัญในการกำหนดทิศทางของผลการจัดการท่องเที่ยว นั้น ๆ ว่า จะประสบความสำเร็จหรือไม่ ทั้งนี้การวิจัยตลาดทำให้ทราบถึงความต้องการที่แท้จริงของนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย และจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก กิจกรรมและองค์ประกอบต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว อันจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจแล้วกลับมาใช้บริการในแหล่งท่องเที่ยว นั้นอีก ดังนั้นในการวัดแนวทางหรือความสามารถในการจัดการท่องเที่ยววิธีหนึ่งที่จะทราบถึงประสิทธิภาพของการจัดการสามารถวัดได้จากความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

Kotler (อ้างใน สติมา, 2544) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจว่า ความพึงพอใจของลูกค้า(customer satisfaction) เป็นระดับของความรู้สึกของบุคคลที่เป็นผลจากการเปรียบเทียบระหว่างผลที่ได้รับหรือประสิทธิภาพการทำงานของผลิตภัณฑ์ตามที่เห็นหรือที่เข้าใจกับความคาดหวังของบุคคล กล่าวคือ ระดับความพอใจของลูกค้าจะเกิดความแตกต่างระหว่างผลประโยชน์จากผลิตภัณฑ์ และความคาดหวังของบุคคล ความคาดหวังเกิดจากประสบการณ์และความรู้ในอดีตของผู้ซื้อ ส่วนผลประโยชน์จากคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ หรือการทำงานของผลิตภัณฑ์เกิดจากการตลาด และฝ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องจะต้องสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าโดยพยายามสร้างมูลค่าเพิ่มทั้งจากการผลิตหรือบริการ และจากการตลาด

ความพึงพอใจของผู้รับบริการ การให้บริการที่ดีต้องมีเป้าหมายอยู่ที่ผู้รับบริการหรือลูกค้าเป็นหลักสำคัญ โดยผู้ให้บริการจะต้องถือเป็นหน้าที่โดยตรงที่จะพยายามกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งให้ผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะผู้ใช้บริการจะต้องมีจุดมุ่งหมายของการมารับบริการและคาดหวังให้มีการตอบสนองของความต้อการนั้น ทั้งนี้ระดับความพึงพอใจของลูกค้าขึ้นอยู่กับว่าบริการที่ลูกค้าได้รับและบริการที่ลูกค้าคาดหวังจะได้รับมีความแตกต่างกันน้อยเพียงใด หากไม่มีความแตกต่างระหว่างบริการที่ได้รับกับบริการที่คาดหวังระหว่างบริการที่ได้รับกับบริการที่คาดหวัง ลูกค้าย่อมมีความพึงพอใจซึ่งเป็นระดับพื้นฐานที่ผู้ให้บริการจะต้องปฏิบัติต่อลูกค้า ถ้าบริการที่ได้รับเบี่ยงเบนไปในทางที่น้อยกว่าบริการที่คาดหวัง ความไม่พึงพอใจก็จะทวีความรุนแรงขึ้นตามลำดับต่ำกว่าที่คาดหวัง ซึ่งความไม่พอใจจะกลายเป็นความขุ่นข้องใจและความโกรธได้ ในที่สุดภาพขององค์การบริการที่เป็นลบก็จะติดอยู่ในความทรงจำของลูกค้าไปอีกนาน ในทางตรงกันข้ามหากผู้ประกอบการและพนักงานให้บริการสามารถรับรู้ความต้องการของผู้รับบริการและสามารถแสดงถึงพฤติกรรมที่สนองการบริการได้เกินกว่าที่สัญญาไว้จนเหนือความคาดหวังที่มีอยู่ ผู้รับบริการย่อมเกิดความพึงพอใจสูงขึ้น เกิดความรู้สึกที่ดีต่อการบริการ และความประทับใจสามารถรักษาสถานลูกค้าเดิมให้เกิดการซื้ออย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้กิจการมีรายได้อย่างต่อเนื่องจากฐานลูกค้าที่มีอยู่ รวมทั้งอาจแนะนำลูกค้าใหม่ให้ใช้บริการดังกล่าว ส่งผลให้กิจการมีกำไรและประสบความสำเร็จเหนือคู่แข่งอื่น ๆ ได้ (คณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชา ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว, 2544) ดังภาพที่ 3

ดังนั้นในการดำเนินธุรกิจต่าง ๆ จะต้องคำนึงถึงความพึงพอใจของลูกค้าอยู่ตลอดเวลาเพื่อการปรับปรุง พัฒนาการดำเนินการ และตัดสินใจหรือบริการให้สอดคล้องกับความพึงพอใจของลูกค้าเป็นสำคัญ

ภาพที่ 3 ระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการ

ที่มา: คณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชา ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอุตสาหกรรม
ท่องเที่ยว, 2544

การวัดความพึงพอใจสามารถวัดได้ 3 วิธี (อุดมศักดิ์, 2544 อ้างถึง ภณิดา, 2542) ดังนี้

1. การใช้แบบสอบถาม โดยผู้ออกแบบสอบถามต้องการทราบความคิดเห็น ซึ่งสามารถทำได้ในลักษณะกำหนดคำตอบให้เลือกหรือตอบคำถามอิสระ คำถามดังกล่าวอาจสอบถามความพอใจในด้านที่ต่างกัน

2. การสัมภาษณ์ เป็นวิธีการวัดความพึงพอใจทางตรงต้องอาศัยเทคนิคและวิธีการที่ดีจึงจะได้ข้อมูลที่เป็นจริง

3. การสังเกต เป็นวิธีการวัดความพึงพอใจโดยสังเกตพฤติกรรมของบุคคลเป้าหมายไม่ว่าจะแสดงออกจากการพูด กริยา ท่าทาง ซึ่งวิธีการนี้ต้องให้การสังเกตอย่างจริงจังและมีระเบียบแบบแผน

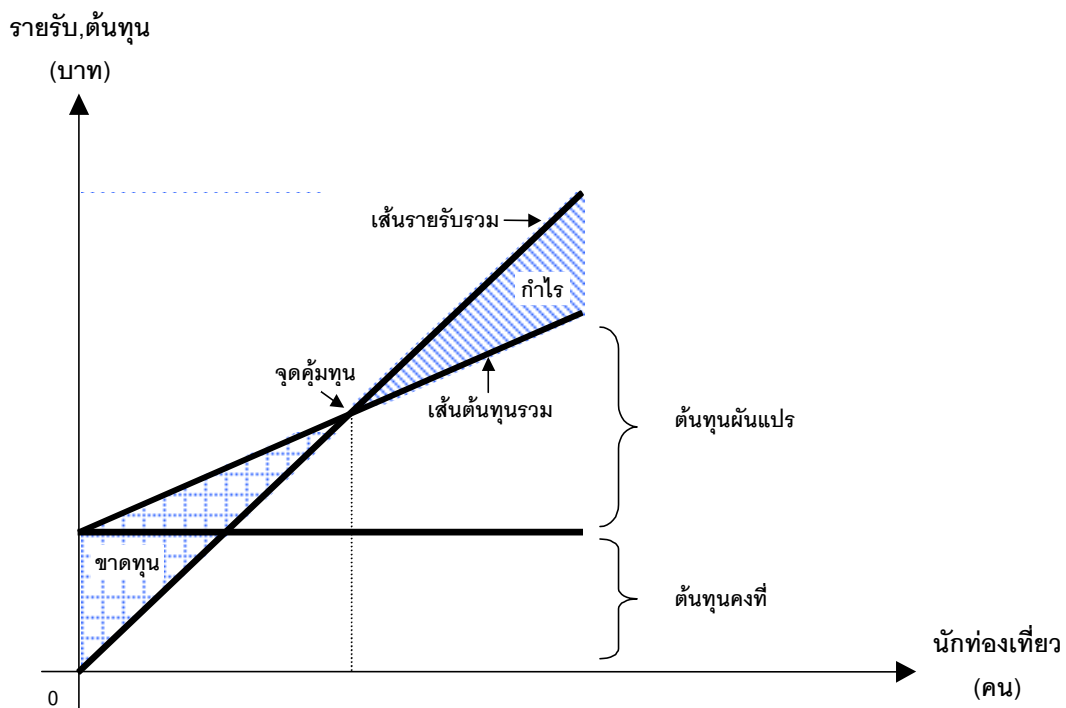
แนวคิดในการวิเคราะห์จุดคุ้มทุน

การศึกษาด้านโครงสร้างทางการเงินของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในประเทศเกาหลี ของ Ryu (1996) ได้นำจุดคุ้มทุนมาใช้ในการวิเคราะห์ผลการดำเนินการทางการเงินโดยคำนวณหาจำนวนนักท่องเที่ยว ณ จุดคุ้มทุน และนำจำนวนนักท่องเที่ยวที่คำนวณได้มาเปรียบเทียบกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่แท้จริง (ดังภาพที่ 4) ทั้งนี้ สูตรที่ใช้ในการคำนวณ คือ

$$\text{BEP} = \frac{\text{FC}}{\text{P} - \text{AVC}}$$

โดยที่

- BEP = จำนวนนักท่องเที่ยว ณ จุดคุ้มทุน มีหน่วยเป็นคน
- FC = ต้นทุนคงที่ มีหน่วยเป็นบาท
- P = รายรับเฉลี่ยจากนักท่องเที่ยว มีหน่วยเป็นบาทต่อคน
- AVC = ต้นทุนผันแปรเฉลี่ย มีหน่วยเป็นบาทต่อคน

ภาพที่ 4 แผนภาพแสดงจุดคุ้มทุน (break-even chart)

ที่มา: Ryu, 1996

ซึ่งผลจากการเปรียบเทียบจำนวนนักท่องเที่ยว ณ จุดคุ้มทุนที่คำนวณได้กับจำนวนนักท่องเที่ยวที่แท้จริง ทำให้สามารถทราบถึงผลการดำเนินการในการจัดการท่องเที่ยวได้ว่า ถ้าจำนวนนักท่องเที่ยว ณ จุดคุ้มทุนที่คำนวณได้มีค่าน้อยกว่าค่าที่แท้จริงแสดงว่าสถานการณ์ของการท่องเที่ยวทางด้านการเกษตรดี หรือมีกำไรจากการจัดการท่องเที่ยว แต่ถ้าจำนวนนักท่องเที่ยว ณ จุดคุ้มทุนที่คำนวณได้มีค่ามากกว่าค่าที่แท้จริงแสดงว่าสถานการณ์ของการท่องเที่ยวทางด้านการเกษตรไม่ดี

บทที่ 3

การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อเป็นที่มาของรายได้นอกภาคเกษตรกรรม ผู้ศึกษาได้แบ่งเนื้อหาในส่วนของหลักการและนโยบายในการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและการท่องเที่ยวเชิงเกษตรออกเป็น 2 ส่วน โดยส่วนที่ 1 กล่าวถึงการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน หลักการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และนโยบายการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และส่วนที่ 2 กล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงเกษตร หลักการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และนโยบายการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีรายละเอียดดังนี้

การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

ความยั่งยืน(sustainability) คำว่า sustainability หรือ sustainable นั้น oxford english dictionary (Hornby, 1995 อ้างใน สัมพันธ์, 2540) ให้คำนิยามว่า sustainable คือ ความสามารถที่จะดำรงอยู่ได้ to sustain คือ การรักษาบุคคล ชุมชน ฯลฯ ไม่ให้ล่มสลาย หรือรักษาชีวิตให้ดำรงอยู่ได้

การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (sustainable tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ หรือกลุ่มเล็กที่มีการจัดการอย่างดีเยี่ยม เพื่อสามารถดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีความดึงดูดใจอย่างไม่เสื่อมคลาย และธุรกิจท่องเที่ยวมีการปรับปรุงคุณภาพให้ได้ผลกำไรอย่างเป็นธรรมในขณะเดียวกันชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างเหมาะสม โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมเยียนสม่ำเสมอเพียงพอ แต่มีผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดอย่างยั่งยืนยาว (บุญเลิศ, 2542)

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมีลักษณะสำคัญอยู่ 6 ประการ คือ

1. เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทุกประเภททุกแห่ง
2. เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นคุณค่าและความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละแหล่งท่องเที่ยว

3. เป็นการท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม
4. เป็นการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และประสบการณ์เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและวัฒนธรรม
5. เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ผลตอบแทนแก่ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนยาว
6. เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ผลประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น และคืนผลประโยชน์สู่ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนว่าหมายถึง การพัฒนาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพ โดยใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างชาญฉลาดสามารถรักษาเอกลักษณ์ของ ธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้นานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุด และใช้ประโยชน์ได้ตลอดกาลยาวนานที่สุด (จำไพพรรณ, 2544ค: 118-119) โดยการจัดการต่าง ๆ ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ

1. เป็นการจัดการท่องเที่ยวที่มีจิตสำนึก มีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศนั้น ๆ
2. เป็นการจัดการท่องเที่ยวที่สร้างความรู้ให้ความรู้
3. เป็นการจัดการ การท่องเที่ยวที่ประชาชนในท้องถิ่นมีบทบาท มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมจัดทำและร่วมได้รับผลประโยชน์อย่างเสมอภาค

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ สังคมของพื้นที่ในการจัดการท่องเที่ยว โดยมีการคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรท่องเที่ยวในด้านสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม รวมถึงประสบการณ์ ความรู้ ความเข้าใจของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ทั้งนี้นโยบาย

และแผนการดำเนินการต่าง ๆ ต้องมาจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้มีการคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ที่ดีของท้องถิ่น และผลตอบแทนที่ยั่งยืนยาวของชุมชน

ในการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนนั้น นักวิชาการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้จำแนกรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนออกเป็น 2 รูปแบบตามทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่แบ่งออกเป็น 2 ประเภท (จำไพพรรณ , 2544ค: 119) คือ ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทรัพยากรทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (ดังภาพที่ 5) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (natural based tourism)

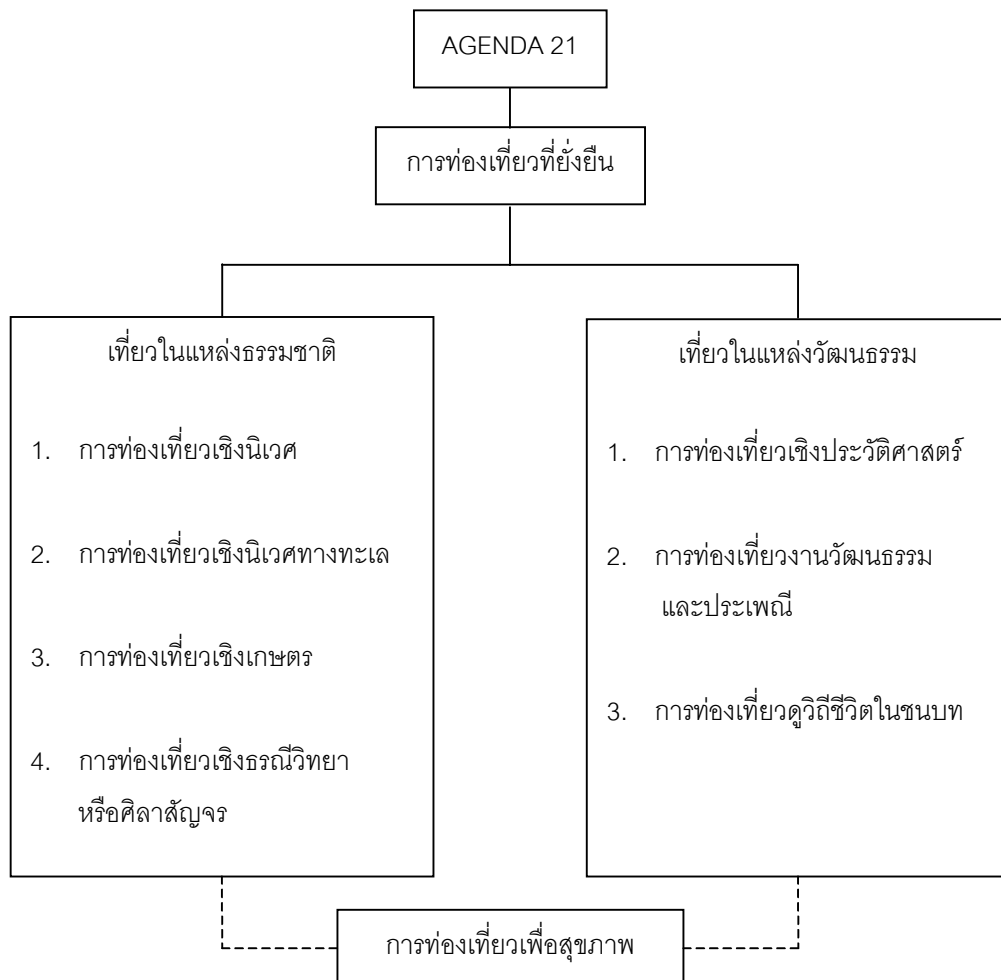
1.1 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ(ecotourism) การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

1.2 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล(marine ecotourism) คือ การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติทางทะเลและแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศทางทะเล โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน กิจกรรมท่องเที่ยวทางทะเล อาทิ เดินป่าชมธรรมชาติ ป่าบนเกาะ ป่าชายหาด ป่าชายเลน การดำน้ำดูปะการัง

1.3 การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยาหรือศิลาสัญจร(litho travel) หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่เป็นลานหินทราย อุโมงค์โพรง ถ้ำน้ำลอด ถ้ำหินงอก หินย้อย เพื่อดูความงาม ภูมิทัศน์ที่มีความแปลกของการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่โลก ศึกษาธรรมชาติของหินประเภทต่าง ๆ และซากฟอสซิล ได้ความรู้ มีประสบการณ์ใหม่บนพื้นฐานการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบต่อจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

1.4 การท่องเที่ยวเชิงเกษตร(agrotourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรม สวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์และเลี้ยงสัตว์ เพื่อชื่นชมความสวยงาม

งาม ความสำเร็จและผลิตผลในสวนเกษตร ได้ความรู้ มีประสบการณ์ใหม่บนพื้นฐานความ
รับผิดชอบ มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่แห่งนั้น

ภาพที่ 5 ประเภทของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวตามแนวคิดและหลักการการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

ที่มา: จำไพพรรณ, 2544ค: 119

2. รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม(cultural based tourism)

2.1 การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์(historical tourism) หมายถึง การเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยวได้ ความรู้มีความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดีในท้องถิ่นพื้นฐานของความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อมโดยที่ประชาคมในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อาจจัดรายการเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยประวัติศาสตร์ต่าง ๆ อาทิ ทิวทัศน์ทางศิลปะขอม ตามรอยพ่อขุนเม็งราย เที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์ เป็นต้น

2.2 การท่องเที่ยวงานวัฒนธรรม และประเพณี(cultural and traditional tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชมงานประเพณีต่าง ๆ ที่ชาวบ้านในท้องถิ่นจัดขึ้น ได้รับความเพลิดเพลินและมีความรู้ ความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม ประสบการณ์ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและมรดกทางวัฒนธรรมโดยประชาคมในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยว การท่องเที่ยววัฒนธรรมและประเพณี ได้แก่ งานประเพณีในราชสำนัก(ประเพณีหลวง) และประเพณีพื้นบ้าน อาทิ พระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง เป็นต้น

2.3 การท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตชนบท(rural tourism or village tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้านชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิต และผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์พิเศษ มีความโดดเด่น เพื่อความเพลิดเพลิน ได้ความรู้ ดูผลงานสร้างสรรค์ และภูมิปัญญาพื้นบ้าน มีความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยประชาคมในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวรูปแบบนี้ ได้แก่ หมู่บ้านช้าง(ปางช้าง) หมู่บ้านทอผ้า หมู่บ้านทำเครื่องเงิน หมู่บ้านทำร่ม หมู่บ้านจักสาน หมู่บ้านทำเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังมีการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ(health tourism) ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวแบบผสมผสานในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ หรือแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ โดยมีกิจกรรมเพื่อการรักษาสุขภาพเป็นกิจกรรมสำคัญในการท่องเที่ยว เช่น การพักผ่อนในรีสอร์ทที่มีบริการรักษาสุขภาพ การท่องเที่ยวที่มีโปรแกรมการรับประทานอาหารชีวจิต อาหารมังสวิรัต การฝึกสมาธิ การฝึกออกกำลังกาย

กาย เป็นต้น มักมีกำหนดเวลาช่วงหนึ่งเพื่อให้เกิดผล เช่น 7 วัน 5 วัน หรือ 3 วัน เป็นต้น (กองอนุรักษ์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2545)

ทั้งนี้ กิจกรรมของการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับการพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (จำไพพรรณ, 2544ข) ประกอบด้วย

1. เดินป่าชมธรรมชาติ(hiking) ในการเดินชมระบบนิเวศบางครั้งก็พึ่งพาสัตว์ต่าง ๆ เช่น นั้งช้าง ชีม้่า ชีล่อ นั้งเกวียน เป็นต้น

2. ดูนก ดูแมลง(bird watching) ผู้สนใจชีวิตของสัตว์ปีกทั้งหลายเดินชมป่า เพื่อส่องหานกนานาชนิด แมลงทั้งผีเสื้อ ตั๊กแตน ตัวด้วง และหิ่งห้อย เป็นต้น

3. ล่องแพ ล่องเรือยาง พายแคนู(rafting canoeing) การล่องแพมีทั้งแพไม้ไผ่ เรือยางในลำธาร แก่งหิน สำหรับแคนูสามารถพายเที่ยวในลำธาร แก่ง และคลองน้ำจืดกับคลองน้ำกร่อยในพื้นที่ป่าชายเลนได้ เป็นการเที่ยวชมนิเวศในสายน้ำต่าง ๆ

4. ดำน้ำ(diving) มีทั้งการดำน้ำตื้น(skin diving) และประดาน้ำ(scuba diving)

5. ล่องเรือใบ(sailing) มีทั้งเล่นเรือใบในน้ำจืด และน้ำทะเล บางลำสามารถพักค้างแรมในเรือเที่ยวท่องเที่ยวไปตามเกาะแก่งต่าง ๆ

6. ชีจักรยาน(biking) ชีจักรยานไปเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ ลัดเลาะไปตามทางเดินป่าได้

7. เกษตรสัญจร(agrotour) ชมพื้นที่เกษตรกรรมต่าง ๆ และความหลากหลายทางชีวภาพที่มนุษย์สร้างขึ้น ทั้งสวนเกษตร วนเกษตร และฟาร์มปศุสัตว์

8. เที่ยวหมู่บ้านชนบท ดูวิถีชีวิตชาวบ้าน(rural tour) หมู่บ้านที่ประกอบอาชีพต่าง ๆ อาทิ หมู่บ้านเลี้ยงช้าง หมู่บ้านทอผ้าไทย และหมู่บ้านที่มีวัฒนธรรมท้องถิ่นน่าสนใจ

9. เที่ยวถ้ำดูหิน ฟอสซิล(litho tour) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของอุโมงค์ ถ้ำหินงอก หินย้อย ศึกษาหินและฟอสซิล

หลักการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

การบริหารจัดการการท่องเที่ยวนั้น นอกจากจะคำนึงถึงต้นทุนที่เป็นรูปธรรม อันได้แก่ ค่าก่อสร้าง ค่าแรง ค่าบำรุงรักษา ค่าดำเนินการ และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ แล้วยังต้องคำนึงถึงต้นทุนที่เป็นนามธรรม อันได้แก่ คุณค่าของธรรมชาติ โบราณสถาน ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการที่จะช่วยลดต้นทุน หรือผลกระทบที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว นั้น สิ่งสำคัญคือการยึดถือแนวคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเป็นฐานในการกำหนดหลักการในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืน โดยผู้ประกอบการ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจะต้องอาศัยหลักการพัฒนาดังกล่าวในการจัดการท่องเที่ยว อันจะมีผลให้ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและคงอยู่ตลอดไป

คณะกรรมการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา(World Commission on Environment and Development: WCED) ได้ให้คำนิยามของการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ “Development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs” หมายความว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนคือการพัฒนาที่ตอบสนองต่อความต้องการในปัจจุบันโดยไม่ทำให้ความสามารถที่จะตอบสนองต่อความต้องการของอนาคตชนรุ่นนั้นต้องลดน้อยลงหรือด้อยลง (สุมาลี, 2541: 122)

การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน(sustainable tourism development) หมายถึง การพัฒนาโดยมุ่งเน้นการป้องกันและกำจัดผลเสียที่จะเกิดขึ้นจากการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยควบคุมให้เกิดผลเสียน้อยที่สุด และผลเสียที่เกิดขึ้นนั้นจะต้องไม่เป็นอันตรายต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเป็นการดำรงคุณค่าของการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนถาวรตลอดไป โดยทั้งนี้การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนย่อมก่อให้เกิดผลที่พึงปรารถนาทั้งการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม (สมบัติ, 2537)

แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (จำไพพรรณ, 2544ข) พิจารณาจากองค์ประกอบ 4 ประการ คือ

1. การดำเนินกิจการการท่องเที่ยวในขอบเขตความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว
2. การตระหนักในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน
3. การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อระบบนิเวศ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่มีต่อการท่องเที่ยว
4. การประสานความต้องการทางเศรษฐกิจ การคงอยู่ของสังคม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาการท่องเที่ยวที่มุ่งทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมพร้อมกันไป ในขณะที่เดียวกันก็ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม และได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน (บุญเลิศ, 2542)

ทั้งนี้ หลักการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนนั้น ประกอบด้วยหลักการ 10 ประการ (จำไพพรรณ, 2544ข) คือ

1. อนุรักษ์โดยใช้ทรัพยากรอย่างพอดี(using resource sustainable) หมายถึง ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว และผู้รับผิดชอบ การพัฒนาการท่องเที่ยวต้องมีวิธีการจัดการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เดิมทั้งมรดกทางธรรมชาติ และมรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่อย่างดั้งเดิมอย่างเพียงพอหรือใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ใช้อย่างประหยัดต้องคำนึงถึงต้นทุนอันเป็นคุณค่า คุณภาพของธรรมชาติ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นประกอบด้วย

การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง การสงวนรักษาคุณภาพของทรัพยากรให้มีคุณค่าต่อชีวิตที่ดี วิธีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ปรับปรุง บำรุงให้เกิดประโยชน์ได้นาน เพิ่มพูน และเสริมสร้างไว้ให้มีมากเพียงพอต่อการใช้ เพื่อการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม

การปรับปรุงและฟื้นฟูทรัพยากรนั้น ต้องคงความเป็นเอกลักษณ์อย่างดั้งเดิมไว้ให้มากที่สุด เกิดผลกระทบอันเป็นผลเสียน้อยที่สุด โดยการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านประยุกต์กับเทคโนโลยีแบบใหม่ การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด อย่างเหมาะสมนั้น สามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างยาวนาน

2. ลดการบริโภค และใช้ทรัพยากรที่เกินความจำเป็นกับการลดของเสีย(reducing over-consumption and waste) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องร่วมกันวางแผนกับผู้เกี่ยวข้อง จัดการการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ หรือจัดหาทรัพยากรอื่นที่มีคุณสมบัติ และคุณภาพเหมือนกันใช้ทดแทนกันได้ เพื่อลดการใช้ทรัพยากรที่หายาก เช่น สิ่งก่อสร้างที่ใช้ไม้จากธรรมชาติหากคิดลดการใช้ไม้ลงโดยใช้วัสดุที่มีคุณสมบัติคล้ายไม้สร้างเสริมประกอบ เป็นการลดการใช้ไม้ ลดการตัดต้นไม้ลงได้ เป็นต้น หรือกรณีที่สร้างอาคารเพื่อบริการนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการจะต้องวางแผนอาคารให้ได้รับแสงสว่างธรรมชาติมาก อาจใช้วัสดุโปร่งแสงประกอบเพื่อลดการใช้แสงสว่างจากไฟฟ้า โรงแรมบางแห่งออกแบบห้องคือฟิซ็อบให้มีพื้นที่ใช้สอย 2 บริเวณคือ พื้นที่เป็นระเบียบมีแสงสว่างและลมพัดผ่านได้ตลอดเวลา อีกส่วนหนึ่งในอาคารใช้เครื่องปรับอากาศ เช่นนี้แล้วนับเป็นการจัดการที่ลดการใช้พลังงานไฟฟ้าได้ การลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และลดการใช้พลังงานไฟฟ้ามีส่วนช่วยในการลดค่าใช้จ่ายหรือลดต้นทุนการผลิตของผู้ประกอบการสามารถนำงบประมาณที่เหลือไปใช้ในการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมและเพิ่มคุณค่าให้กับแหล่งท่องเที่ยวหรือเพิ่มโบนัสเป็นรางวัลให้กับพนักงานได้

ส่วนการลดของเสีย เช่น ขยะปฏิภูล ต้องหาวิธีการจัดการโดยการแยกประเภทขยะ ขยะแห้งอาจ นำระบบการหมุนเวียนการใช้ การใช้ซ้ำ และการแปรรูปกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่(reuse renew recycle) ขยะเปียก อาจนำไปทำปุ๋ยอินทรีย์ และน้ำหมักปุ๋ยจุลินทรีย์ได้

3. รักษา และส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม (maintain diversity) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องวางแผนขยายฐานการท่องเที่ยวโดยการรักษา และส่งเสริมให้มีความหลากหลายเพิ่มขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม โดยการเพิ่มคุณค่าและมาตรฐานการบริการ เพื่อให้ นัก-

ท่องเที่ยวใช้เวลาในการท่องเที่ยว ณ สถานที่นั้นนานขึ้นหรือกลับไปเที่ยวซ้ำอีก เช่น แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นน้ำตก อาจเพิ่มกิจกรรมการปีนหน้าผา เป็นต้น หรือหมู่บ้านวัฒนธรรม และแหล่งโบราณคดี อาจเพิ่มกิจกรรมการนั่งเกวียนเทียมวัวหรือควาย การทำเส้นทางจักรยานให้นักท่องเที่ยวขี่ชมรอบหมู่บ้าน การเป็นอาสาสมัครนักโบราณคดีขุดค้น ขุดแต่งแหล่งโบราณคดีโดยมีนักโบราณคดีสอนหลักการเบื้องต้นให้ เป็นต้น

4. ประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว(integrating tourism into planing) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวไม่เพียงแต่ทำงานตามแผนที่วางไว้ แต่ต้องประสานแผนการพัฒนากับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง อาทิ แผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองท้องถิ่น(เทศบาล, อบต.) แผนพัฒนาของสำนักงานโยธาและแผนสิ่งแวดล้อม แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาของกระทรวง ทบวง กรม ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อให้การพัฒนา การทำงานในสถานที่ท่องเที่ยวเดียวกันมีศักยภาพเพิ่มขึ้น

5. นำการท่องเที่ยวขยายฐานเศรษฐกิจในท้องถิ่น(supporting local economy) โดยผู้ที่รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องประสานงานกับองค์กรปกครองท้องถิ่น และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น โดยสรรหาความโดดเด่นของทรัพยากรในท้องถิ่นนำไปประชาสัมพันธ์ และส่งเสริมการขายการท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปเที่ยวให้มากขึ้น เป็นการสร้างรายได้กระจายสู่ประชากรที่ประกอบการในท้องถิ่น

6. การมีส่วนร่วม โดยการสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวกับท้องถิ่น(involving local communities) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยว ร่วมทำงานกับท้องถิ่นแบบเป็นองค์รวม (participation approach) โดยเข้าร่วมในลักษณะหน่วยงานร่วมจัด เช่น เป็นหน่วยงานร่วมทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ เป็นหน่วยงานร่วมวิเคราะห์ หรือร่วมแก้ปัญหาด้วยกัน เป็นหน่วยงานร่วมส่งเสริมการขายการท่องเที่ยวด้วยกัน เป็นต้น นอกจากนั้นยังต้องประสานเครือข่ายระหว่างองค์กรและท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพของการจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

7. มีการประชุมกับผู้เกี่ยวข้องที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน(consulting stakeholders and the public) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องประสานกับประชาคมในพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว สถาบันการศึกษา สถาบันการศาสนา หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบในพื้นที่ ร่วมประชุม หรือ ทั้งการเพิ่มศักยภาพให้กับแหล่งท่องเที่ยว การประเมินผลกระทบการท่องเที่ยว การแก้ไขปัญหาที่เกิดจากผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการตลาด โดย

จัดการประชุมกันอย่างสม่ำเสมอเพื่อร่วมปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน เป็นการลดข้อขัดแย้งในด้านผลประโยชน์ที่ต่างกัน เช่น การกำหนดราคาค่าบริการรถโดยสารหรือรถรับจ้างในท้องถิ่นควรเป็นราคารามาตรฐานเดียวกัน หรือการใช้ที่สาธารณะ การใช้น้ำดิบเพื่อบริโภคจากแหล่งเดียวกัน การจัดขยะ การบำบัดน้ำเสีย เป็นต้น

8. การพัฒนาบุคลากร(training staff) การให้ความรู้ การฝึกอบรม การส่งพนักงานดูงานอย่างสม่ำเสมอให้มีความรู้ มีแนวคิด และวิธีปฏิบัติในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน นับเป็นการพัฒนาบุคลากรในองค์กร และเป็นการช่วยยกระดับมาตรฐานการบริการการท่องเที่ยว เช่น การฝึกอบรมพนักงานเสิร์ฟในร้านอาหารให้รู้วิธีการเสิร์ฟอาหารที่เป็นมาตรฐานสากล เป็นต้น

9. การจัดเตรียม ข้อมูล คู่มือ ในการบริการข่าวสารการท่องเที่ยว(marketing tourism responsibly) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องร่วมกับผู้เกี่ยวข้องจัดเตรียมข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว ข่าวสารการบริการการขายให้พร้อม และเพียงพอต่อการเผยแพร่ อาจจัดทำในรูปแบบสื่อทัศนูปกรณ์รูปแบบต่าง ๆ เช่น คู่มือการท่องเที่ยว คู่มือการตลาดการท่องเที่ยวในรูปแบบเอกสาร แผ่นพับ หนังสือคู่มือ วิดีโอ แผ่นซีดีรอม เป็นต้น

10. ประเมินผล ตรวจสอบและวิจัย(undertaking research) จำเป็นต่อการแก้ปัญหาและเพิ่มคุณค่า คุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวต่อการลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยว ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวและผู้ประกอบการจะต้องมีการประเมินผล การตรวจสอบผลกระทบ และการศึกษาวิจัยอย่างสม่ำเสมอ โดยการสอบถามผู้ใช้บริการโดยตรง การสอบถามความเห็นจากใบประเมินผลหรือการวิจัยตลาดการท่องเที่ยว เพื่อทราบผลของการบริการนำมาปรับปรุงและแก้ไขการจัดการการบริการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อความประทับใจและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวได้

จากหลักการ 10 ประการของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนดังกล่าว สามารถแยกลักษณะในการบริหารจัดการตามหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง อันได้แก่ เจ้าของแหล่งท่องเที่ยวหรือประชาชนในท้องถิ่น รวมถึงผู้ประกอบการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ (จำไพพรรณ, 2544ข) ได้ดังนี้

1. การจัดการแหล่งท่องเที่ยว เมืองค์ประกอบสำคัญ คือ

1.1 คงรักษาไว้ให้มีสภาพดั้งเดิมมากที่สุด มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น มีความสะอาด สงบ สะดวกสบาย อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี

1.2 การออกแบบสิ่งก่อสร้างเพื่ออำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว อันได้แก่ ที่พัก การเดินทาง การบริการอาหารเครื่องดื่ม ห้องสุขา เป็นต้น ต้องกลมกลืนกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมพื้นบ้านโดยไม่เป็นสิ่งแปลกปลอมในพื้นที่นั้น ๆ หรือทำให้เกิดทัศนียภาพอุจาด เช่น ทางเดินในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ควรหลีกเลี่ยงการตัดต้นไม้เป็นสำคัญ และคำนึงถึงกระแสน้ำที่จะไม่ก่อให้เกิดการพังทลาย หรือกีดขวางเส้นทางเดินของสัตว์ป่า ทั้งนี้ควรมีทางเข้าชมที่สะดวก (มิได้หมายถึงถนนลาดยางจรดถึงแหล่งท่องเที่ยว) สำหรับทางเดินในแหล่งธรรมชาติที่เปราะบางควรทำทางเดิน(board walk) อีกทั้งป้ายสื่อความหมายควรออกแบบให้ได้ทนทานคำนึงถึงความปลอดภัย มีระบบการสื่อความหมายที่ดี รวมถึงการใช้เส้นทางเพื่อคนพิการ นอกจากนี้ ต้องคำนึงถึงการติดต่อสื่อสารระหว่างนักท่องเที่ยวกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เมื่อมีเหตุการณ์ฉุกเฉิน

1.3 การจัดการสาธารณูปโภคพื้นฐานต้องคำนึงถึงขีดความสามารถ ขอบเขตในการรองรับปริมาณนักท่องเที่ยว โดยใช้หลักการสภาพแวดล้อม ขีดความสามารถการรองรับทางกายภาพ(physical carrying capacity) และขีดความสามารถการรองรับทางสภาพแวดล้อม (environmental carrying capacity) อาทิ น้ำประปา ไฟฟ้า ขยะมูลฝอย ต้องมีแผนการจัดการที่ดีเยี่ยมเพียงพอต่อการใช้

1.4 ศึกษาวิเคราะห์ความอ่อนไหวของระบบนิเวศ ทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรม และแหล่งโบราณคดี โบราณสถานต่าง ๆ

1.5 ศึกษาและสำรวจแหล่งพลังงาน เพื่อนำพลังงานจากธรรมชาติมาใช้ประโยชน์มากที่สุด อาทิ พลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานกระแสน้ำ พลังงานความร้อนใต้พิภพ เป็นต้น

1.6 การกำจัดของเสีย จะต้องมีระบบการกำจัดน้ำที่มีประสิทธิภาพ การบำบัดน้ำเสียก่อนทิ้งตามธรรมชาติ การกำจัดขยะและสิ่งปฏิกูลถือหลักใช้แล้วใช้ซ้ำ(reused) และเปลี่ยนแปลง

การใช้ประโยชน์อีก(recycle) สำหรับการกำจัดของเสียจากห้องสุชาอาจะใช้ระบบการทำแก๊สหมวลชีวภาพ(biogass) เป็นต้น

1.7 การบริหารจัดการ การบริการ ควรคำนึงถึงระดับมาตรฐานสากล ปัจจุบันต้องคำนึงถึง ISO 9000 ISO 14000 ISO 18000 ด้วย

1.8 การให้การศึกษาดูงานต้องการรู้วิธีการบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยว จะต้องให้การศึกษากับประชาชนในท้องถิ่นทุกระดับ ให้มีการเรียนรู้เพิ่มพูนประสบการณ์ รู้วิธีการบริการการฝึกอบรม ดูงาน ให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ ทันทเหตุการณ์เสมอ และในส่วนของประชาชนในท้องถิ่นจะต้องมีการปฏิบัติตัวเพื่อการเป็นเจ้าบ้านที่ดี อันได้แก่

- 1.8.1 มีการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้สะอาด สวยงาม มีความปลอดภัย
- 1.8.2 มีข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง
- 1.8.3 รู้การจัดการที่ดี รู้สิ่งใดเป็นข้อห้าม สิ่งใดควรปฏิบัติ
- 1.8.4 ให้การต้อนรับอย่างเสมอภาค
- 1.8.5 มีศีลธรรม และไม่ตรีที่ดี
- 1.8.6 แนะนำ ดักเตือนหากประสพภัย
- 1.8.7 รู้จักการสื่อสาร

1.9 มีการตรวจสอบผลกระทบ การประเมินศักยภาพในแหล่งท่องเที่ยวจะต้องกำหนดสถานภาพให้เหมาะสม โดยหารายละเอียด รวบรวมข้อมูลสภาพแวดล้อมในที่แห่งนั้นว่า ควรอยู่ในระดับไหน หากความสมดุลระหว่างความสามารถรองรับของพื้นที่กับความต้องการของนักท่องเที่ยว และการยอมรับของชุมชนท้องถิ่นต่อการพัฒนา รวมทั้งนโยบายของรัฐบาลจะต้องมีความสัมพันธ์กัน เป้าหมายของการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวจะต้องมีความสอดคล้องจากฝ่ายบริหารทุกระดับ การจัดการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวจะต้องคำนึงถึง การลงทุน ต้นทุนของสิ่งแวดล้อมด้วย

1.10 การบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว ต้องมีการวางแผน ปรับปรุง พัฒนา กฎระเบียบ ระหว่างผู้ประกอบการ ภาครัฐบาล องค์กรพัฒนาเอกชนกับประชาชนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องเปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมดำเนินการอย่างเสมอภาคกัน

การพัฒนากฎระเบียบนั้น ผู้ดำเนินการจะต้องอยู่ในกรอบของกฎหมายที่บังคับใช้ต่อการรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในยุคแห่งโลกาภิวัตน์จะต้องอยู่ในกรอบกฎหมาย 2 ประเภท คือ กฎหมายในประเทศ และกฎหมายระหว่างประเทศ

กฎหมายในประเทศ มีกฎหมายควบคุมอยู่ประมาณ 27 ฉบับ เป็นกฎหมายควบคุม เกี่ยวกับป่าไม้ กฎหมายอุทยานแห่งชาติ กฎหมายประมง กฎหมายเจ้าท่า กฎหมายปกครอง กฎหมายการขนส่ง กฎหมายการค้า พ.ร.บ. การท่องเที่ยว พ.ศ. 2522 พ.ร.บ. ธุรกิจการจัดนำเที่ยว พ.ศ. 2535 และพ.ร.บ. สิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 เป็นต้น

กฎหมายระหว่างประเทศ อันเป็นกฎหมายที่ควบคุมผู้ประกอบการค้าด้านธุรกิจบริการที่ประเทศไทยได้ลงนามในสนธิสัญญาร่วมใช้ ได้แก่ General Agreement on Trade in Services (GATS) Asian Free Trade Association (AFTA) Asean Pacific Economic Cooperation (APEC) General Agreement on Tariff and Trade (GATT) World Trade Organization (WTO) International Standard Organization (ISO) อนุสัญญา CITES อนุสัญญา RAMSAR เป็นต้น

2. การจัดการนำเที่ยว มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ

2.1 การดำเนินการบริการนำเที่ยว ประชาชนในท้องถิ่นต้องมีส่วนร่วมในการจัดการร่วมคิด วางแผน ดำเนินการขาย รายการ และได้รับผลประโยชน์อย่างเสมอภาคกัน ซึ่งการจัดการนี้ควรอยู่ในรูปแบบคณะกรรมการ สหกรณ์ บริษัทชุมชน

2.2 การจัดรายการนำเที่ยว ควรแจ้งรายการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวชัดเจนเพื่อให้นักท่องเที่ยวมีการเตรียมตัวเดินทางได้ถูกต้องมุ่งเน้นการให้ความรู้ การสร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ จากการเดินทางและให้ข้อคิดกับนักท่องเที่ยวในการเดินทาง ซึ่งมีหลักการปฏิบัติดังนี้

2.2.1 แจ้งกำหนดการเดินทางนับแต่การเดินทางถึงสิ้นสุดรายการ

2.2.2 แจ้งราคาค่าบริการ รวมถึงค่าใช้จ่ายอื่น ๆ นอกเหนือจากค่าบริการ และการให้บริการเดินทาง

2.2.3 แจ้งอุปกรณ์ของใช้ที่ให้บริการ และส่วนที่นักท่องเที่ยวต้องจัดเตรียมไปเอง รวมทั้งบริการอาหารและเครื่องดื่ม

2.2.4 มีคู่มือนำชมที่ประกอบด้วย แผนที่ที่ชัดเจนและข้อมูลในการสื่อความหมายที่ดี

2.2.5 แนะนำแนวคิดและข้อควรพิจารณาแก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดประสบการณ์และความรู้การท่องเที่ยวในพื้นที่นั้น

อนึ่ง การบริหารจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนนี้ ผู้จัดรายการนำเที่ยวจะต้องแนะนำรายการเดินทาง การให้บริการ และแจ้งกับนักท่องเที่ยวถึงการเตรียมตัวเดินทาง ข้อควรปฏิบัติและข้อห้ามตามสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและถูกต้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การเดินทางเข้าชมศาสนสถาน โดยส่วนใหญ่ควรแต่งกายในชุดเรียบร้อย แต่บางแห่งกำหนดการบังคับการใช้สีสันของเสื้อผ้า แบบของเสื้อผ้า และบางแห่งต้องเดินทางด้วยเท้าเปล่า เป็นต้น การร่วมงานประเพณีท้องถิ่น บางโอกาสเข้าร่วมงานพิธี หรือบางโอกาสร่วมรับประทานอาหาร เช่น งานเลี้ยงขันโตก พายข้าวแฉ่ง งานจัดบายศรีต้อนรับ ต้องแจ้งให้ทราบถึงการแต่งกายและวิธีการร่วมงาน วัฒนธรรมการรับประทานอาหาร เป็นต้น ส่วนการเดินทางสู่แหล่งธรรมชาติ ควรแต่งกายให้เหมาะสมและกลมกลืนกับธรรมชาติ อาทิ การเดินป่า ดูนก แมลง และสัตว์ป่า ใช้สีเสื้อผ้าที่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม เช่น สีเขียว ดำ น้ำตาล ไม่ควรใช้สีแดง ส้ม เหลือง เพราะทำให้สัตว์ป่ามองเห็นแต่ไกลจะตื่น แม้แต่การใช้อุปกรณ์ รองเท้าเดินในป่าที่เป็ยกขึ้น ควรใช้รองเท้าผ้าใบที่เกาะพื้นเพื่อเดินทางไม่ลื่นหกล้มง่าย

2.3 การจัดบริการเพื่ออำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว มีการประสานประโยชน์ร่วมกับประชาชนในท้องถิ่น อาทิ การบริการขนส่ง การบริการอาหารท้องถิ่น มัคคุเทศก์ท้องถิ่น การบริการลูกหาบ โดยการบริการนั้นต้องมีการพัฒนาให้มีมาตรฐานสากล มีความปลอดภัย และเป็นมิตรไมตรี

2.4 มัคคุเทศก์นั้นจะต้องเป็นมัคคุเทศก์ที่มีคุณสมบัติ ดังนี้

2.4.1 มีความรอบรู้ในสถานที่ท่องเที่ยวนั้นเป็นอย่างดี

2.4.2 มีความสามารถในการสื่อความหมายที่ดี

2.4.3 มีบุคลิกภาพและความประพฤติที่สร้างภาพลักษณ์ และความประทับใจ ความเป็นมิตรไมตรีกับบุคคลทั่วไปและนักท่องเที่ยว อันได้แก่ในส่วนของ การแต่งกาย การวางตัว การเอาใจใส่ การตรงต่อเวลา รู้จังหวะการทำงานกิจกรรม

2.4.4 เป็นผู้ที่ไม่เรียนไม่รู้ และมีความคิดสร้างสรรค์

2.4.5 รักและรู้คุณค่าศิลปวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้านของ แหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ

2.4.6 มีศีลธรรม กล้าตัดสินใจ เคารพหลักการและเหตุผล หมั่นพิจารณาตัวเอง และมีทัศนคติที่ชัดเจนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

อย่างไรก็ตามเพื่อบริหารจัดการบริการนำเที่ยวการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนนี้ ผู้จัดรายการควรที่จะทราบว่ามีนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมนั้นเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีคุณสมบัติอย่างไร เพื่อกำหนดกิจกรรม และจัดรายการนำเที่ยวให้ถูกต้อง

3. การบริหารการตลาด การเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ หลังจากที่มีความพร้อมในการบริการท่องเที่ยวแล้ว ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวจะต้องวางแผนในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ สู่กลุ่มนักท่องเที่ยวตามกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ควรเลือกกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้สามารถดำเนินการจัดการได้ตรงตามความต้องการของผู้ประกอบการ ทั้งนี้การเผยแพร่ข่าวสารสู่กลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม ผู้ดำเนินการต้องรู้จักเลือกเผยแพร่สู่สื่อมวลชนแต่ละประเภท รวมทั้งการวางแผนจัดทำเอกสารเผยแพร่ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ตรงตามกลุ่มเป้าหมาย โดยต้องมีการวางแผนทั้งวางแผนระยะสั้น ระยะกลาง ระยะยาว มีการศึกษาวิจัยการตลาด และการประเมินผลตลาดรวมอยู่ด้วย

นอกจากหลักการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยวแล้ว การปฏิบัติตัวที่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวเป็นส่วนสำคัญ ที่ช่วยรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวให้ยั่งยืนได้ ทั้งนี้หลักปฏิบัติของนักท่องเที่ยวในการพัฒนาสู่นักท่องเที่ยวคุณภาพ หรือนักท่องเที่ยว

เที่ยวที่เที่ยวอย่างมีจิตสำนึกที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวที่มีข้อปฏิบัติดังนี้ (ยุพดี, 2544)

1. ดูปฏิทินท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ว่าเดือนใดมีเทศกาลท่องเที่ยวในจังหวัดใด เพื่อจะได้รับความรู้ และความสนุกสนาน เช่น งานแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์ จังหวัดลพบุรี งานนบพระเล่นเพลง จังหวัดกำแพงเพชร ในเดือนกุมภาพันธ์ งานประเพณีปล่อยลูกเต๋า จังหวัดพังงา งานเทศกาลดอกคำءวน จังหวัดศรีสะเกษ งานปอยสังลอง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในเดือนมีนาคม เป็นต้น

2. ทำความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการเดินทางด้านวิชาการ เช่น แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติควรรักษาภูมิอากาศ ภูมิประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมกับชีวิต แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ควรรักษาประวัติความเป็นมา ความแตกต่างของรูปแบบ วัสดุ ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ทางวัฒนธรรมประเพณี ควรรักษาถึงความเป็นมาของงานประเพณีการปฏิบัติตนเมื่อไปร่วมงาน เป็นต้น

3. เลือกใช้บริการจากผู้ประกอบการที่คำนึงสิ่งแวดล้อมและชุมชนในพื้นที่ โดยพิจารณาจากนโยบายของธุรกิจ เกียรติบัตรหรือโล่ห์รางวัลที่แสดงความเป็นผู้รักษาสีเขียวที่ได้จากหน่วยงานที่เป็นที่ยอมรับ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เป็นต้น รวมถึงการไม่ส่งเสริมผู้กระทำผิดไม่ซื้อหรือสนับสนุนสินค้าที่ผลิตมาจากสัตว์ป่า หรือพืชพรรณที่กำลังจะสูญไป ด้วยการศึกษาค้นคว้าได้จากหน่วยงานหรือสถาบันที่ดำเนินการด้านนั้น เช่น กรมป่าไม้ เป็นต้น

4. เตรียมอุปกรณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับสถานที่ เช่น รองเท้าเดินป่า ชุดว่ายน้ำ กล้องส่องดูนก เป็นต้น

5. ปฏิบัติตามระเบียบของกลุ่มในการเดินทางเป็นหมู่คณะ เชื้อพืงมัดคุเทศก์ ตรงต่อเวลา ไม่ทำตนรบกวนหมู่คณะ

6. ให้ความร่วมมือช่วยกันอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว โดยการเคารพขนบธรรมเนียมประเพณีนิยมของท้องถิ่น มีจิตสำนึกต่อการรักษาสีเขียวและวัฒนธรรมในท้องถิ่น ด้วยการปฏิบัติตามกฎกติกาและข้อห้ามของสถานที่นั้น ๆ เช่น ไม่เก็บหักเคาะโบราณสถาน ปะการัง เปลือกหอย หิน

งอก หินย่อย เอาไปเป็นที่ระลึก ไม่เหยียบย่ำปีนปายโบราณสถาน ไม่ขับรถลงไปบนหาดทราย ทิ้ง
 หญ้าหรือเข้าใกล้โบราณสถานเกินไป ไม่ทำร้ายหรือรบกวนสัตว์ ไม่ทิ้งสมอเรือลงไปในแหล่ง
 ประการัง ไม่ปล่อยคราบน้ำมันหรือปล่อยน้ำสกปรกลงทะเล ไม่ก่อกองไฟนอกบริเวณที่จัดไว้ ไม่ทิ้ง
 ขยะเคลื่อนกราดเพราะขยะกลายเป็นขยะย่อยสลายยากเกิน 10 ปีขึ้นไป เช่น ยางถุงพลาสติก หนังส
 ใยลอน กระจก อลูมิเนียม แก้วกระเบื้อง รวมทั้งไม่ส่งเสียงดัง รวมถึงเครื่องดนตรีรบกวนนักท่องเที่ยว
 เที่ยวกลุ่มอื่น

7. ต้องมีจรรยาบรรณของนักท่องเที่ยว คือ นอกจากช่วยรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรม-
 ชาติและมรดกทางวัฒนธรรม ยังต้องปฏิบัติดังนี้

7.1 ควรเข้าใจและไม่ลบหลู่วัฒนธรรม ความเชื่อ และวิถีการดำรงชีวิตคนในท้องถิ่น
 รวมถึงหลีกเลี่ยงการเน้นความแตกต่างของเศรษฐกิจกับคนในท้องถิ่น

7.2 เคารพและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม ศาสนา ศิลธรรม กฎหมาย และข้อ
 บังคับของสถานที่หรือท้องถิ่นที่ไปเยือน

7.3 ปฏิบัติให้เกิดความเข้าใจที่ดีและสร้างมิตรภาพกับคนในท้องถิ่น

นโยบายการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

ทรัพยากรธรรมชาติจัดเป็นสมบัติอันล้ำค่า การที่นำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้เพื่อประโยชน์
 ด้านต่าง ๆ นั้น ในอดีตที่ผ่านมาไม่ให้ความสำคัญในด้านการจัดการและการอนุรักษ์ จนเป็นเหตุทำ
 ให้ทรัพยากรธรรมชาติอยู่ในสภาพเสื่อมโทรมและเกิดผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจ สังคม และสิ่ง
 แวดล้อมโดยรวม ความหายากของทรัพยากรมีมากขึ้นในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็น น้ำ ดิน ป่าไม้ สัตว์
 ป่า ประมง พลังงาน แร่ มนุษย์ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี จากสาเหตุดังกล่าวได้นำไปสู่ความตื่นตัวของ
 สังคมในการเรียกร้อง เพื่อกำหนดมาตรการในการจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรอันมีค่าเหล่านี้ ให้เกิด
 ประโยชน์ต่อเศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อมโดยรวมตลอดไป (สัมพันธ, 2540) ดังจะเห็นได้จาก
 เมื่อวันที่ 3-14 มิถุนายน พ.ศ. 2535 ณ กรุงริโอเดอจาเนโร ประเทศบราซิล ได้มีวาระการประชุม
 แห่งสหประชาชาติ ที่เรียกว่า Rio Summit หรือ Earth Summit ซึ่งมีผู้นำจากประเทศต่าง ๆ จาก

179 ประเทศ เข้าร่วมประชุม ผลจากการประชุมที่สำคัญ ได้แก่ การร่างสนธิสัญญาหลัก 5 ประการ (สัมพันธ, 2540) คือ

1. ปฏิญญาริโอว่าด้วยสิ่งแวดล้อม และการพัฒนา(the rio declaration on environment and development) ประกอบด้วยหลักการ 27 ประการ เกี่ยวกับสิทธิและความรับผิดชอบของประชาชาติ ในการดำเนินงานพัฒนาเพื่อปรับปรุงความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดียิ่งขึ้น

2. แผนการปฏิบัติการ 21 หรือ agenda 21 เป็นแผนแม่บทของโลกสำหรับการดำเนินงานที่จะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน(sustainable development) ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม

3. คำแถลงเกี่ยวกับหลักการในเรื่องป่าไม้(statement of principles on forests) เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการ การอนุรักษ์ และการพัฒนาอย่างยั่งยืน สำหรับป่าไม้ทุกประเภท อันเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจ และการรักษาไว้ซึ่งสิ่งมีชีวิตในทุกรูปแบบ

4. กรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (UN framework convention on climate change) มีวัตถุประสงค์ที่จะรักษาระดับก๊าซเรือนกระจก (greenhouse gases) ในบรรยากาศที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสภาวะอากาศทั่วโลก โดยลดปริมาณการปล่อยก๊าซบางชนิดขึ้นสู่อากาศ เช่น คาร์บอนไดออกไซด์ ซึ่งเกิดจากการเผาไหม้เชื้อเพลิงเพื่อใช้เป็นพลังงาน

5. อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ(convention on biological diversity) เพื่อให้ประเทศต่าง ๆ ยอมรับเอาวิธีการที่จะอนุรักษ์ความหลากหลายชนิดพันธุ์ของสิ่งมีชีวิต และเพื่อให้เกิดการแบ่งปันผลตอบแทนอย่างเป็นธรรม และเท่าเทียมกัน จากการใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ

ทั้งนี้ agenda 21 หนึ่งในอนุสัญญาดังกล่าว มีหลักสำคัญคือการพัฒนาในทุกประเภทต้องเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเน้นความสมดุลระหว่างการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องกับการมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม (ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด, 2545: 28) และเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นข้างต้น ทำให้หน่วยงานราชการต่าง ๆ ในประเทศไทยนำ

มาปรับใช้ในการบริหารงาน ดังจะเห็นได้ในสื่อมวลชน และการประชุมในหน่วยงานราชการทุก กระทรวง ทบวง กรม เช่น การเกษตรที่ยั่งยืน การประมงที่ยั่งยืน การอุตสาหกรรมที่ยั่งยืน รวมถึง อุตสาหกรรมท่องเที่ยวก็เช่นเดียวกัน ต้องเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (จำไพพรรณ, 2544 ค: 118) ดังที่บัญญัติขึ้นจากการประชุม agenda 21 ส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสิ่งแวดล้อมในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยองค์การการท่องเที่ยวโลก(world tourism organization) คณะที่ปรึกษา ด้านการเดินทางและการท่องเที่ยวโลก(world travel & tourism council) และคณะที่ปรึกษาโลก (earth council) มีใจความสำคัญ 4 ประการ ดังนี้ (กองบริการวิชาการและฝึกอบรม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544)

1. การท่องเที่ยวควรเป็นตัวช่วยสนับสนุนการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน ในการอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติอย่างสันติ
2. การท่องเที่ยวควรมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ ปกป้องรักษาและฟื้นฟูระบบนิเวศของโลก
3. การท่องเที่ยวควรอยู่บนพื้นฐานแบบแผนที่ยั่งยืนของการผลิตและการอุปโภคบริโภค
4. การท่องเที่ยว การพัฒนา และการรักษาสิ่งแวดล้อมควรกระทำได้อย่างอิสระ

ทั้งนี้ นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในประเทศไทยที่ผ่านมาตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) ถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) มุ่งเน้นด้านการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ส่งผลให้เกิดปัญหาต่าง ๆ อันได้แก่ ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ การแข่งขันระหว่างกลุ่มคนเพื่อสะสมความมั่งคั่งเนื่องจากความเป็นวัตถุนิยมตามแบบตะวันตก (ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด, 2545: 28) รวมถึงปัญหาวิกฤตและความเสื่อมโทรมของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยผลจากการศึกษาสถานการณ์ทรัพยากรท่องเที่ยว ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (กองวางแผนโครงการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540) พบว่า มีแหล่งท่องเที่ยวประสบปัญหาวิกฤตและความเสื่อมโทรม ทั้งสิ้น 172 แห่ง กระจายตัวอยู่ในพื้นที่ 49 จังหวัด ทั้งนี้ สาเหตุของปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรที่มีความสำคัญ คือ ปัญหาด้านกายภาพ ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม และปัญหาด้านนโยบายและการจัดการ จากผลกระทบดังกล่าวส่งผลให้ในช่วงปลายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (ปี พ.ศ. 2539) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้จัดทำการศึกษาแนว

ทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับแผนแม่บทของโลก หรือ agenda 21 อันเป็นสาเหตุให้นโยบายในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ได้มีการนำนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนมาเป็นนโยบายที่ควบคู่กับการเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยว (รายละเอียดในตารางที่ 9) โดยมุ่งเน้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นไปอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์หลักของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่ให้คนเป็นจุดมุ่งหมายหลักในการพัฒนาประเทศ ซึ่งประชาชนทุกกลุ่มมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในทุกระดับ ทั้งด้านการวางแผนและการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ และเกิดความสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและสิ่งแวดล้อม (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2544ข)

ต่อมาในการประชุมเพื่อหาแนวทางพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งชาติ เมื่อวันที่ 20-21 เมษายน พ.ศ. 2544 ณ จังหวัดเชียงใหม่ รัฐบาลภายใต้การบริหารโดย พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้กำหนดวิสัยทัศน์ของการท่องเที่ยว คือ

ระยะกลาง พัฒนาและส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ(quality destination)

ระยะยาว (ปี พ.ศ. 2555) พัฒนาสู่มาตรฐานสากล(world class destination)นำไปสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และประกาศให้การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นวาระแห่งชาติ โดยขอให้ทุกหน่วยงานตระหนักว่าการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นอีกภาระหนึ่งที่ทุกหน่วยงานราชการและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องถือปฏิบัตินอกเหนือจากภารกิจหลักที่ต้องปฏิบัติอยู่แล้ว ส่งผลให้นโยบายการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเป็นวาระแห่งชาติ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ดังรายละเอียดในตารางที่ 9 (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2544ก) โดยกำหนดยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นหลักสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาเพื่อให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืน พร้อมกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจในระยะยาว

นอกจากนโยบายในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รวมถึงนโยบายขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรงอย่างการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยแล้ว สิ่งสำคัญในการผลักดัน

การท่องเที่ยวให้พัฒนาไปในทิศทางที่ยั่งยืนนั้น จำเป็นจะต้องได้รับความร่วมมือและประสานงานกันอย่างใกล้ชิด ต่อเนื่อง และจริงจัง จากองค์กรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของประเทศไทยนั้น ในส่วนของภาครัฐบาล ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมป่าไม้ กรมศิลปากร สำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ เทศบาล สุขาภิบาล สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น และในส่วนของภาคเอกชน ได้แก่ องค์กรธุรกิจท่องเที่ยวเอกชน (สถาบันอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย, สมาคมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย และสมาคมไทยท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผจญภัย) องค์กรพัฒนาเอกชน(NGO) และองค์กรประชาชนต่าง ๆ เป็นต้น (บุญเลิศ, 2542)

ตารางที่ 9 นโยบายการพัฒนา และส่งเสริมการท่องเที่ยวในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8-9

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	นโยบาย
ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ส่งเสริมการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ศิลปะ วัฒนธรรม และทรัพยากรการท่องเที่ยวควบคู่กับสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงคุณภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เพื่อให้สามารถรองรับการขยายตัวของนักท่องเที่ยวในระยะยาว และคงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์และมรดกของชาติสืบไป 2. ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน รวมทั้งประชาชนในท้องถิ่นให้เข้ามามีบทบาทในการร่วมกันแก้ไขหรือป้องกันปัญหาทางการท่องเที่ยว และมีส่วนร่วมในการพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวให้มีคุณค่าช่วยดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวมากขึ้น 3. สนับสนุนการพัฒนาปัจจัยการให้บริการ และอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ให้สอดคล้องกับความเร็วก้าวหน้าทางเทคโนโลยี โดยเฉพาะระบบการให้บริการข้อมูลข่าวสาร ด้วยโครงข่ายคอมพิวเตอร์ทั้งภายในและระหว่างประเทศ 4. ส่งเสริมความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านทั้งในด้านการพัฒนา และส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวรวมทั้งพัฒนาระบบเครือข่ายการคมนาคมขนส่ง และสิ่งอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการบริการท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของภูมิภาคนี้

ตารางที่ 9 (ต่อ)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ	นโยบาย
ฉบับที่ 8 (ต่อ)	<ol style="list-style-type: none"> <li data-bbox="564 539 1374 734">5. ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรในชาติให้เป็นนักท่องเที่ยวที่ดี มีความรัก ความหวงแหน และช่วยทำนุบำรุงทรัพย์สินมรดกทางการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนมีความโอบอ้อมอารี ให้การต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยน้ำใจ ไมตรีอันดีงามสืบไป <li data-bbox="564 752 1374 947">6. ส่งเสริมการผลิตบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้มีปริมาณสอดคล้องกับ ความต้องการของตลาด ให้มีคุณภาพได้มาตรฐานในระดับนานาชาติ เพื่อ รองรับนโยบายการเปิดเสรีด้านการค้าและบริการ ตลอดจนสนับสนุนให้ บุคลากรชาวไทยมีงานทำในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น <li data-bbox="564 965 1374 1160">7. กำกับดูแลให้นักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้ ได้รับ ความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2535 รวมทั้งผลักดันให้มีการกวดขันให้มาตรฐานต่าง ๆ ในการให้ความคุ้มครองรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวอย่างจริงจังต่อเนื่องตลอดไป <li data-bbox="564 1178 1374 1308">8. ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของ ประชาชนและส่งผลดีต่อการพัฒนาสังคมทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน และ สังคมส่วนรวมของประเทศสืบไป <li data-bbox="564 1326 1374 1520">9. ส่งเสริมเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีคุณภาพเดินทางเข้าท่องเที่ยวภายในประเทศเพิ่มมากขึ้น พักอยู่นานวัน ใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น และ เดินทางกระจายไปทั่วภูมิภาค โดยคำนึงถึงขีดความสามารถหรือข้อจำกัด ในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง <li data-bbox="564 1538 1374 1733">10. สร้างค่านิยมให้ชาวไทยเพิ่มการเดินทางท่องเที่ยวและใช้จ่ายใช้สอยภายใน ประเทศ กระจายไปทั่วภูมิภาคตลอดปีเพื่อเพิ่มดุลการท่องเที่ยงให้มีมากขึ้น และเป็น การกระจายความเจริญไปสู่ท้องถิ่นอันเป็นผลดีต่อการพัฒนาทาง เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศต่อไป <li data-bbox="564 1751 1374 1874">11. พิจารณาประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวที่จำเป็นและเหมาะสมในลักษณะของ การลงทุน ร่วมทุน หรือให้การส่งเสริมสนับสนุนการลงทุนเพื่อประโยชน์โดย ส่วนรวมของชาติและองค์กร

ตารางที่ 9 (ต่อ)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ	นโยบาย
ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549)	<p>วาระแห่งชาติเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ประกอบด้วยนโยบายดังต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ให้การท่องเที่ยวเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่คนไทยทุกคนมีโอกาสได้รับ 2. ให้มีการจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีเอกภาพและบูรณาการ เพื่อให้มีการอนุรักษ์มรดกการท่องเที่ยวของชาติถ่ายทอดไปยังลูกหลานตลอดไป 3. ให้การท่องเที่ยวเป็นวิธีการให้การศึกษาแก่เยาวชน เป็นโอกาสการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของประชาชน และให้เป็นวิถีทางที่ใช้รักษามิใช่ทำลายวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของชาติ 4. ให้การท่องเที่ยวเป็นวิธีการกระจายโอกาสการจ้างงาน การสร้างรายได้ และกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน 5. ให้มีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการรักษาขีดความสามารถในการแข่งขันระหว่างประเทศ ยกกระดับมาตรฐานคุณภาพและการจัดการในภาครัฐบาลและภาคเอกชน

ที่มา: ดัดแปลงจากสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2544ก และ 2544ข

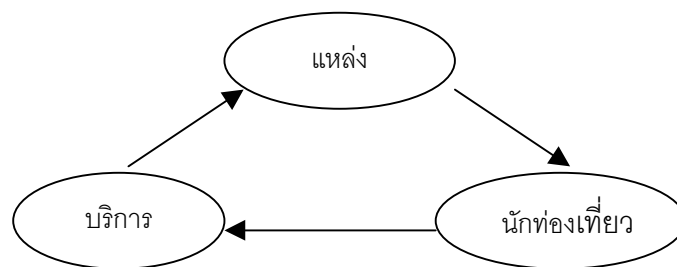
การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

นำชัย ทนุผล (2540 อ้างใน นำชัย และคณะ, 2543) ได้กล่าวถึงความหมายของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเชิงนิเวศว่าหมายถึง การท่องเที่ยวที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการเรียนรู้และเข้าใจในธรรมชาติ วัฒนธรรม และการเกษตร อันเกิดจากภูมิปัญญาและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น โดยเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับธรรมชาติ วัฒนธรรม และรูปแบบการทำการเกษตรที่หลากหลายบนพื้นที่จริงของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งจะยึดถือหลักการเคารพซึ่งศักดิ์ศรีของระบบนิเวศและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน และเอื้ออำนวยประโยชน์และโอกาสทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนท้องถิ่น

สุรเชษฐ์ เศรษฐมาต (2541) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรว่าหมายถึง การท่องเที่ยวที่นำนักท่องเที่ยวออกไปสู่พื้นที่ที่เป็นแหล่งพืชไร่ พืชสวน ชาวเกษตรกรจะเป็นผู้นำหรืออาจจะมีมัคคุเทศก์นำ แต่ได้มีการศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตของเกษตรกร รวมทั้งดำเนินงานในการทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และบางครั้งนักท่องเที่ยวเองเข้าไปร่วมช่วยเหลือเกษตรกร

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2543ก) นิยามการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยใช้หลักการต่าง ๆ ในการศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ดังนี้

1. การให้นิยามโดยการใช้หลักองค์ประกอบ การท่องเที่ยวมีองค์ประกอบปัจจัยภายในที่สำคัญ 3 ประการคือ แหล่งหรือสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว บริการ และนักท่องเที่ยวจากการพิจารณาองค์ประกอบทั้ง 3 ประการ ในการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ดังภาพที่ 6 มีลักษณะดังนี้

ภาพที่ 6 องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

ที่มา: สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2543ก

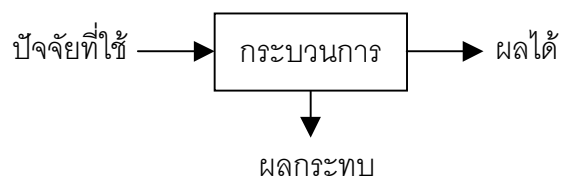
1.1 แหล่ง หมายถึง กิจกรรมการเกษตรที่สามารถดึงดูดและเป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยว

1.2 บริการ หมายถึง มีจัดไว้ให้รองรับเพื่อตอบสนองตามมาตรฐานความต้องการของนักท่องเที่ยว

1.3 นักท่องเที่ยว หมายถึง ผู้ต้องการได้รับความรู้และเพลิดเพลินมีความสามารถและยินดีจะจ่ายเพื่อเข้าถึงแหล่งและใช้บริการ

สรุปนิยามและความหมายการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยพิจารณาจากหลักองค์ประกอบได้ดังนี้ การท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมหลักด้านการเกษตรที่สามารถดึงดูดและเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว โดยมีบริการจัดไว้ให้รองรับเพื่อสนองตอบตามมาตรฐานความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ได้ รับความรู้และเพลิดเพลิน

2. การให้คำนิยามโดยใช้หลักการเชิงระบบ พิจารณาว่าการท่องเที่ยวมีปัจจัยที่ใช้(input) กระบวนการ(process) และผลได้(output) รวมทั้งผลข้างเคียง หรือผลกระทบ ดังแสดงในภาพที่ 7 ดังนี้

ภาพที่ 7 การทำงานของระบบการท่องเที่ยวและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

ที่มา: สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2543ก

- 2.1 ปัจจัยที่ใช้ หมายถึง ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมเกษตรเป็นหลัก
- 2.2 กระบวนการ หมายถึง การบริหาร และการจัดการไว้เพื่อรองรับการท่องเที่ยว
- 2.3 ผลได้ หมายถึง ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและรายได้ของเกษตรกร
- 2.4 ผลกระทบ หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นทั้งทางบวกและทางลบ

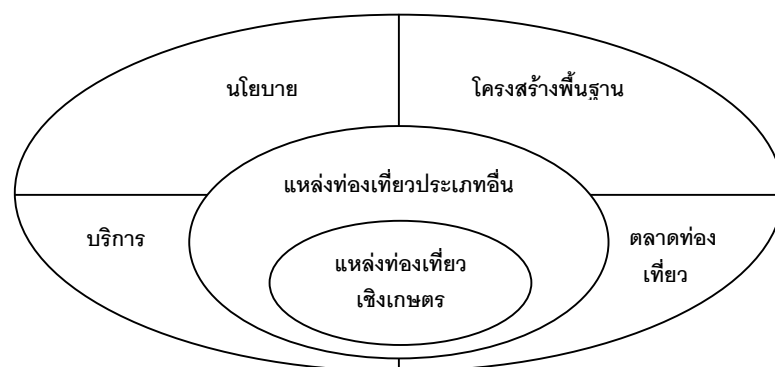
สรุปนิยามและความหมายของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยพิจารณาจากหลักการเชิงระบบ คือ การท่องเที่ยวที่ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวมีกิจกรรมการเกษตรเป็นหลัก มีการบริหารและการ จัดไว้เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและสร้างรายได้แก่ เกษตรกร และมีการจัดการผลกระทบที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ

3. นิยามการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยหลักการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน เป็นหลักการ พิจารณาโดยคำนึงถึงหลักการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ประกอบกับการคำนึงถึงปัญหาผลกระทบสิ่ง

แวดล้อม การมีส่วนร่วมของชุมชนและมีการจัดระบบบริหารและจัดการที่ดี จึงให้ความหมายการ
ท่องเที่ยวเชิงเกษตร ดังนี้

การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นความสนใจไปที่กิจกรรมการเกษตรเป็นหลัก มีการจัดการโดยใช้
หลักการเชิงอนุรักษ์ โดยเกษตรกรและชุมชนเข้ามีส่วนร่วม มีการจัดระบบการบริหาร การจัดการ
คุณภาพโดยมุ่งให้บังเกิดผลทางด้านส่งเสริมการพัฒนาการเกษตร คุณภาพชีวิตของเกษตรกร การ
พักผ่อนและการศึกษาทางวัฒนธรรม และการรักษาสภาพแวดล้อม

อย่างไรก็ตามในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีความจำเป็นต้องสร้างความเข้าใจ
ถึงความแตกต่างของความหมาย แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการ
พัฒนาการท่องเที่ยว ทั้งนี้ เนื่องจากในภาพรวมของการท่องเที่ยวนั้น แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะ
เป็นเพียงจุดท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะรวมถึงองค์ประกอบทุกส่วนที่ทำให้เกิดการท่อง
เที่ยว ส่วนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนอกจากการจัดส่วนผสมขององค์ประกอบให้ได้สัดส่วน
และทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์แล้ว ยังต้องคำนึงถึงการจัดการหรือสร้างส่วนผสมของแหล่งท่อง
เที่ยวอื่น ๆ เขาดูด้วยกันเพื่อให้การจัดการท่องเที่ยวเกิดขึ้นอย่างครบวงจร ดังแสดงในภาพที่ 8

ภาพที่ 8 แนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างเป็นระบบ

ที่มา: สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2543ก

จากการผลการศึกษา ได้สรุปการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นดังนี้

1. เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งความสนใจไปยังกิจกรรมการเกษตร หรือสภาพแวดล้อมทางการเกษตรเป็นหลัก
2. เป็นการท่องเที่ยวที่แหล่งท่องเที่ยวยังมีวัตถุประสงค์ทางการเกษตรเป็นหลัก
3. เป็นการท่องเที่ยวที่แหล่งท่องเที่ยวยังมีความพร้อมในการดำเนินการ สามารถควบคุมและดำเนินการปัจจัยภายในและภายนอก
4. เป็นการท่องเที่ยวที่มีกลไกกระจายรายได้ไปยังเกษตรกร
5. เป็นการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจต่อการได้รับความรู้ความเพลิดเพลิน เกิดการพักผ่อนหย่อนใจ การสร้างเสริมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและธรรมชาติ

ในปีท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2541-2542 หรือ Amazing Thailand 1998-1999 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้จัดประเภทกิจกรรมออกเป็น 9 กิจกรรม (จำไพพรรณ, 2545) ซึ่งหนึ่งในนั้น ประกอบด้วยการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยใช้ชื่อกิจกรรมว่า มรดกเกษตรไทย-เกษตรสัญจร หรือ Amazing Agricultural Heritage และได้ทำการจำแนกรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรออกเป็น 7 ประเภท ดังนี้

1. การทำนา(rice cultivation) การทำนาปี การทำนาปรัง การทำนาหว่านน้ำตม การทำนาขั้นบันได พิพิธภัณฑชาข้าว ความรู้เรื่องข้าวสายพันธุ์ต่าง ๆ ประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับข้าว เป็นต้น
2. การทำสวนไม้ตัดดอก(cutting flowers) การทำสวนดอกไม้เพื่อตัดดอกขาย เช่น สวนกุหลาบ ฟาร์มกล้วยไม้ สวนไม้ดอกไม้ประดับนานาชนิด ไม้กระถางทุกประเภท รวมถึงไร่ทานตะวัน
3. การทำสวนผลไม้(horticulture) การทำสวนผลไม้รวมถึงการทำวนเกษตร การเกษตรแผนใหม่ การทำสวนผสม รวมถึงการทำสวนยางพารา สวนไผ่ สวนปาล์มน้ำมัน

4. การทำสวนครัวสวนผัก(vegetables) การปลูกผักสวนครัวรวมถึงการทำไร่ผัก ไร่ถั่ว ไร่ข้าวโพดข้าวฟ่าง ไร่พริกไทย เป็นต้น

5. การทำสวนสมุนไพร(herbs) การปลูกพืชสมุนไพรนานาชนิดเพื่อใช้เป็นอาหารเสริม การปลูกพืชผักสวนครัวเพื่อใช้เป็นเครื่องดื่มน้ำ เป็นเครื่องสำอาง และใช้ในการแพทย์แผนไทย

6. การทำฟาร์มปศุสัตว์(animal farming) การเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์เศรษฐกิจ อาทิ การเลี้ยงไหม การทำฟาร์มผึ้ง การทำฟาร์มปลา ทั้งปลาสวยงาม ปลาน้ำจืด ปลาน้ำกร่อย การทำฟาร์มมุก การเลี้ยงหอยแมลงภู่ หอยแครง หอยนางรม หอยตะเภากรม ฟาร์มจระเข้ บางแห่งเพาะขยายพันธุ์สัตว์ป่าหายาก เช่น ฟาร์มไก่ฟ้า ฟาร์มกวาง รวมถึงสวนงูของสภากาชาดไทย

7. งานเทศกาลผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ (festival) การจัดงานเพื่อส่งเสริมการขายผลิตผลทางการเกษตรเมื่อถึงฤดูกาล อาทิ มหกรรมไม้ดอกไม้ประดับ งานเทศกาลลิ้นจี่ งานเทศกาลลำไย งานเทศกาลกินปลา

และในการจัดระบบการศึกษาเพื่อนำไปเป็นแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2543ข) นั้น ได้จัดประเภทแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. แหล่งผลิตหรือพื้นที่เฉพาะทางการเกษตร แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1.1 เกษตรกรเฉพาะราย(agrotourism farm) คือ แหล่งเกษตรที่มีความดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวอันเกิดจากหน่วยเกษตรในรูปแบบของฟาร์ม หรือเกษตรกรรายย่อยที่ตั้งอยู่โดดเดี่ยว

1.2 หมู่บ้านเชิงเกษตร(agrotourism village) คือ แหล่งเกษตรที่มีความดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวอันเกิดจากหน่วยเกษตรหลายรายอยู่ในพื้นที่เดียวกันหรือเป็นหมู่บ้าน

1.3 ย่านการเกษตร(agrotourism park) คือ แหล่งเกษตรที่มีความต่อเนื่องของพื้นที่เกษตรและมีความดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวเกิดจากพื้นที่ขนาดใหญ่ต่อเนื่องกันหลายหมู่บ้าน

และมีลักษณะการท่องเที่ยวเป็นระบบเดียวกัน รวมถึงปรากฏการณ์ทางการเกษตรที่เกิดขึ้นตามฤดูกาลของพื้นที่เกษตรขนาดใหญ่

2. โครงการศึกษาและสถานีวิจัยของรัฐ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 โครงการหรือสถานีวิจัยของรัฐ คือ แหล่งเกษตรที่เป็นโครงการหรือสถานีวิจัยด้านการเกษตรของรัฐที่มีความตั้งใจด้านการท่องเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์ให้นักท่องเที่ยวเข้าศึกษาหาความรู้หรือเพื่อความเพลิดเพลิน

2.2 โครงการตามพระราชดำริ คือ แหล่งเกษตรที่พัฒนาตามโครงการพระราชดำริ ที่มีความตั้งใจด้านการท่องเที่ยว และสามารถให้บริการแก่นักท่องเที่ยวเข้าศึกษาหาความรู้หรือเพื่อความเพลิดเพลิน

3. งานเทศกาลการเกษตร คือ การจัดการให้มีการแสดงทางการเกษตรตามฤดูกาล เพื่อมุ่งส่งเสริมการตลาดสินค้าเกษตรการเผยแพร่ความรู้ด้านการเกษตร และเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว

4. ตลาดสินค้าเกษตร คือ พื้นที่ที่จัดให้เป็นที่พักปะระหว่างผู้ซื้อสินค้าทางการเกษตรเป็นการเฉพาะ ไม่ว่าเป็นการถาวรหรือตามฤดูกาล และเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว

นอกจากนี้ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทยนั้น กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้จำแนกแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรออกเป็น 3 ประเภท (ศูนย์ประสานงานส่งเสริมการท่องเที่ยวเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2543ค) คือ

1. แหล่งท่องเที่ยวเกษตรประเภทชุมชน หรือหมู่บ้านท่องเที่ยวเกษตร ดำเนินการในลักษณะเป็นการดำเนินการร่วมกันของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรในหมู่บ้าน ทั้งประเภทที่พักค้างในหมู่บ้าน หรือประเภทระยะสั้น (1 วัน) ซึ่งในแต่ละจุดจะมีลักษณะเด่นเป็นการเฉพาะเจาะจง เช่น หมู่บ้านทำนา หมู่บ้านไม้ผล หมู่บ้านไม้ดอกไม้ประดับ หมู่บ้านเลี้ยงผึ้ง เป็นต้น ซึ่งนอกจากจะมีกิจกรรมเด่นแล้วยังมีกิจกรรมอื่น ๆ ประกอบด้วย

2. แหล่งท่องเที่ยวเกษตรประเภทเฉพาะรายบุคคล หรือรายกิจกรรม เป็นจุดท่องเที่ยวเกษตรที่เป็นสวน หรือไร่ของเกษตรกรรายใดรายหนึ่งโดยเฉพาะ ส่วนใหญ่จะเป็นสวนเกษตรที่มีความก้าวหน้าในการปลูกพืชเฉพาะอย่าง เช่น สวนเงาะ สวนทุเรียน สวนไม้ดอก สวนผัก สวนเกษตรผสมผสาน มีการนำผลผลิตและการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร หรือสินค้าหัตถกรรมของกลุ่มแม่บ้านเกษตรมาจัดวางและจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว

3. แหล่งท่องเที่ยวเกษตรประเภทเทศกาล หรือปรากฏการณ์ เป็นลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวเกษตรที่มีการจัดงานเทศกาล หรืองานมหกรรมทางการเกษตรที่น่าสนใจ เช่น งานวันทุเรียนโลก งานวันเงาะโรงเรียน งานวันระกำหวาน เป็นต้น หรือเป็นปรากฏการณ์ทางการเกษตรที่น่าสนใจในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง เช่น ทุ่งดอกกระเจียว ทุ่งดอกทานตะวัน เป็นต้น

ทั้งนี้ กิจกรรมในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สอดคล้องกับการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนแบ่งออกเป็น 6 กิจกรรม คือ (ศูนย์ประสานงานส่งเสริมการท่องเที่ยวเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2544ค)

1. การแสดงสินค้าหรือสาธิต ได้แก่

1.1 แปลงสาธิตพันธุ์พืชสวยงาม และหลากหลาย เช่น กล้วยไม้ ดอกไม้ พืชผัก และผลไม้ในท้องถิ่นและจากต่างประเทศ

1.2 แปลงรวบรวมพันธุ์พืชชนิดต่าง ๆ เช่น พันธุ์กล้วย พันธุ์พริก พันธุ์มะเขือ เป็นการรวมพันธุ์จากแหล่งต่าง ๆ ทั่วโลก

1.3 การแสดงขั้นตอนการปฏิบัติต่าง ๆ ทางด้านการเกษตร เช่น การปลูกดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวผลผลิตการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การบรรจุภัณฑ์ การแปรรูปผลผลิต การเลี้ยงไหม การเลี้ยงผึ้ง การเลี้ยงครั่ง

1.4 การแสดงประเพณีวัฒนธรรมด้านการเกษตรในอดีตที่ผ่านมา เช่น การตกกล้า การไถนา การดำนา การเก็บเกี่ยว การซอมข้าวหรือตำข้าว การเก็บเกี่ยวพืชผล และแปรรูป การแสดงงานฝีมือหรือหัตถกรรมต่าง ๆ

1.5 การแสดงอุปกรณ์ เครื่องมือ และวิถีทางการเกษตรของไทยในอดีต

2. การให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วมทำกิจกรรมระยะสั้น ได้แก่

2.1 การเข้าชมสวนเกษตร เช่น สวนดอกไม้ สวนพืชผัก สวนสมุนไพร สวนไม้ผล โดยนักท่องเที่ยวอาจเก็บผลผลิตเองจากต้นในสวน หรือการซื้อผลผลิตโดยเลือกเก็บเองได้ มีทั้งความสวยงามความแปลกตา และบรรยากาศที่เป็นธรรมชาติ

2.2 ทำกิจกรรมพื้นบ้านระยะสั้นร่วมกับชาวบ้าน เช่น ชีควาย นั่งเกวียน ไถนา กรีดขงยกยอ พายเรือ ทอดแห

3. การให้นักท่องเที่ยวพักแรมในหมู่บ้าน นักท่องเที่ยวพักแรมในหมู่บ้าน เพื่อศึกษาและสัมผัสกับการใช้ชีวิตของชาวชนบทเกษตร โดยให้นักท่องเที่ยวได้รับบริการที่อบอุ่น ปลอดภัย สะอาด สะอาด

4. การอบรมให้ความรู้การเกษตรแผนใหม่และความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาของชาวบ้าน ได้แก่

4.1 ฝึกหัดปฏิบัติเกี่ยวกับการทำการเกษตรในสมัยใหม่ เช่น การปลูกและดูแลรักษาพืช การแปรรูป และเก็บรักษาผลผลิตทางการเกษตร เป็นต้น ซึ่งอาจจะมีประกาศนียบัตรให้

4.2 ฝึกหัดปฏิบัติเพื่อการเรียนรู้ภูมิปัญญาของชาวบ้านในหมู่บ้านชนบท เช่น ศึกษาแมลงที่เป็นประโยชน์พืชผัก พื้นเมืองที่กินได้ การเก็บเห็ดในป่า การทำข้าวเม่า การทำขนมจีน การทำน้ำตาลจากมะพร้าวและตาลโตนด การเก็บเกี่ยวข้าวด้วยแกะ การนวดแผนโบราณ และการอบสมุนไพร การเผาข้าวหลาม เป็นต้น

5. การจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์เกษตร ได้แก่

5.1 สินค้าอาหารเกษตรกรแปรรูปที่หลากหลายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

5.2 สินค้าหัตถกรรมพื้นเมืองของเกษตรกร

5.3 ของใช้และของที่ระลึกต่าง ๆ

5.4 ผักสด ผลไม้สด ดอกไม้สด

5.5 ต้นพันธุ์พืช เมล็ดพันธุ์พืช

5.6 อาหารที่ผลิตและเตรียมในพื้นที่แบบง่าย ๆ แต่สะอาด เช่น ข้าวโพดต้ม ข้าวโพดคั่ว ถั่วต้ม เผือกต้ม มันต้ม อ้อยเคี้ยว ผลไม้สด อาหารสำเร็จบรรจุหรือกล่อง น้ำผัก น้ำผลไม้ ต่าง ๆ

6. การให้รู้ทางด้านธุรกิจ นักท่องเที่ยวที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมของเกษตรกรแล้ว อาจเกิดแนวคิดในการทำธุรกิจโดยร่วมลงทุนกับเกษตรกร เช่น ร่วมกับเกษตรกรทำการผลิตเพื่อแปรรูป เพื่อส่งออกและจำหน่ายภายในประเทศ หรือร่วมกันผลิตและจำหน่ายสินค้าหัตถกรรมต่าง ๆ การท่องเที่ยวในลักษณะนี้นอกจากจะเอื้อผลประโยชน์ให้กับเกษตรกรแล้วยังเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยเหลือภาคเอกชนจากธุรกิจอื่นที่ได้รับผลกระทบจากสภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน ดังนั้นจึงต้องมีการจัดการให้เกษตรกรมีการเตรียมข้อมูลและรายละเอียดเชิงธุรกิจเพื่อการนี้ด้วย

หลักการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ทรัพยากรการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร หรือสวนเกษตร สวนผลไม้ ฯลฯ นับเป็นสถานที่ที่มีความเปราะบาง หากได้รับความกระทบกระเทือน หรือผลกระทบจากการขาดความระมัดระวังแล้ว ย่อมทำให้เกิดความเสียหาย ต้นไม้ตายจากการติดเชื้อ หรือสัตว์เล็ก ๆ อาจติดเชื้อเกิดโรคระบาดและตายลงได้ นอกจากนี้การที่นักท่องเที่ยวไม่รู้วิธีการเที่ยวสวนที่ดี เข้าไปเด็ด หักเอาผลไม้จากต้นแล้วทิ้ง ก่อให้เกิดความเสียหายต่อผลผลิตรวมทั้งระบบนิเวศของสิ่งมีชีวิตได้ ส่งผลกระทบต่อรายได้ทางการเกษตรลดลงจากการที่ผลผลิตขาดคุณภาพ และปริมาณลดลงจากการจัดการท่องเที่ยว

ดังนั้น ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจึงต้องคำนึงถึงหลักการในการจัดการที่ยั่งยืนด้วย เพื่อป้องกันผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้น ทั้งนี้การบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ดีนั้นจะต้องคำนึงถึงบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร นั่นคือ เจ้าของสวน ผู้จัดนำเที่ยวรวมถึง

มัคคุเทศก์ และนักท่องเที่ยว โดยบุคคลทั้ง 3 กลุ่ม มีหลักการในการปฏิบัติ ดังนี้ (จำไพพรรณ, 2545)

1. แนวทางบริหารจัดการของเจ้าของสวน

1.1 จัดเตรียมสถานที่นำชม ควรเป็นเส้นทางวงรอบ

1.2 หากมีมุมสาธิตควรจัดเจ้าหน้าที่เตรียมสาธิตให้ชม

1.3 ควรมีมัคคุเทศก์นำชมสวน เพื่อให้ความถูกต้องแก่นักท่องเที่ยว

1.4 จัดมุมสถานที่พักผ่อน มุมบริการอาหารและเครื่องดื่ม มุมจำหน่ายสินค้า ผลิตภัณฑ์สินค้าของที่ระลึกด้วย ทั้งของในสวนและของเพื่อบ้านใกล้เคียง (เพื่อการกระจายรายได้) พร้อมราคาที่ชัดเจน

1.5 จัดเตรียมอุปกรณ์ทิ้งขยะ โดยแยกขยะเปียกและขยะแห้ง

1.6 มีการจัดห้องสุขาที่สะอาด

2. แนวทางบริหารจัดการของผู้ประการนำเที่ยว และมัคคุเทศก์

2.1 ต้องรอบรู้สถานที่สวนแห่งนั้นอย่างละเอียด เพื่อให้ข้อมูลการตัดสินใจและการเตรียมตัวแก่นักท่องเที่ยวได้

2.2 รู้ข้อควรปฏิบัติและข้อห้ามในการเที่ยวสวนเกษตร และถ่ายทอดให้กับนักท่องเที่ยวมีความเข้าใจก่อนเดินทาง

2.3 หลังจากการนำชมแหล่งท่องเที่ยวควรหาเวลาให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นประมาณ 15-20 นาที ระหว่างการเดินทางกลับหรือเป็นการประเมินผลการชมสวนนั้น ๆ เพื่อนำไปปรับปรุงได้

3. แนวทางการเตรียมตัวของนักท่องเที่ยว

3.1 มีการเตรียมตัวเดินทางและเตรียมอุปกรณ์ของใช้ ตามที่ผู้จัดรายการแนะนำ

3.2 ปฏิบัติตามข้อแนะนำและข้อห้ามของแต่ละสถานที่ เพราะต้นไม้และธรรมชาติรอบด้านนั้นมีความเปราะบาง มีโอกาสติดเชื้อโรคจากผู้ไปเยือนได้ ในทำนองเดียวกันหากนักท่องเที่ยวบางคนมีภูมิแพ้ต่อยาฆ่าแมลงง่าย ต้องระมัดระวังในบางช่วงที่เจ้าของสวนฉีดยาป้องกันแมลงและเชื้อราที่สามารถทำลายต้นไม้ได้

3.3 มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อม เพื่อให้สถานที่ท่องเที่ยวที่ไปเยือนมีสภาพแวดล้อมที่ดี สะอาด สวยงาม

นโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อให้มีความสอดคล้องกับความต้องการในระดับต่าง ๆ ของกระบวนการพัฒนาประเทศ และสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในฐานะสินค้าท่องเที่ยวใหม่ให้เป็นสาขาการพัฒาที่สามารถเสริมสร้างศักยภาพของการพัฒนาการเกษตรและสร้างรายได้ให้กับเกษตรกร โดยแนวความคิดดังกล่าวนี้ การพัฒนาท่องเที่ยวเชิงเกษตรจึงควรสนองตอบต่อนโยบายสาขาการพัฒาหลักของประเทศ 3 ส่วน (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2543ก) คือ

1. การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
2. การพัฒนาการเกษตร
3. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาทรัพยากร

แนวนโยบายของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

1. พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยยังคงรักษาบทบาทหน้าที่และวัตถุประสงค์หลักของแหล่ง

2. การพัฒนาภาคเกษตรให้มีบทบาทด้านการท่องเที่ยวอย่างเป็นขั้นตอน และสอดคล้องกับความต้องการเชิงนโยบายทุกระดับ

3. ควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความสมดุลของการพัฒนาการท่องเที่ยว การพัฒนาการเกษตร และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการจัดการทรัพยากร

4. ทำให้เกิดการผสมผสานกับการพัฒนาการท่องเที่ยวรูปแบบต่าง ๆ ของประเทศ

5. ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาโดยเน้นการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ เอกชน ชุมชน และท้องถิ่น

6. จัดการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเน้นการเสริมสร้างความแข็งแกร่งของการพัฒนาการเกษตร การอนุรักษ์ วิถีชีวิตของเกษตรกร วัฒนธรรมเกษตรกรรม การอนุรักษ์ และการเผยแพร่วัฒนธรรมไทย

7. จัดให้มีโครงสร้างพื้นฐานและบริการรองรับที่เหมาะสม และเพียงพอต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดการส่งเสริม ควบคุม และป้องกันผลกระทบอย่างมีประสิทธิภาพ

ในขณะเดียวกันการที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้ได้ผลอย่างยั่งยืน ควรจะต้องประกอบด้วยนโยบายการส่งเสริมและมีมาตรการรองรับในด้านต่าง ๆ ดังนี้ (รายละเอียดดังตารางที่ 10)

1. ด้านแหล่งท่องเที่ยว
2. ด้านการตลาด
3. ด้านการส่งเสริม ควบคุมและป้องกันผลกระทบ
4. ด้านการผสมผสานการท่องเที่ยว
5. ด้านการบริการ
6. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน
7. ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุน

ตารางที่ 10 รายละเอียดในแต่ละด้านของนโยบายการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

นโยบาย	รายละเอียด
ด้านแหล่งท่องเที่ยว	<ol style="list-style-type: none"> 1. ให้ความสำคัญสนับสนุนพื้นที่หรือย่านเกษตรแหล่งที่มีศักยภาพสูง และแหล่งที่กำลังดำเนินการเข้ามา มีบทบาทด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อเป็นการพัฒนานำร่อง สร้างชื่อเสียงให้กับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศทั้งระบบ 2. จัดให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยเพิ่มบทบาทให้เต็มศักยภาพ และเหมาะสมเพื่อให้สามารถพัฒนาจุดขายด้านผลผลิต ภูมิปัญญาเกษตร วิถีชีวิต และระบบชุมชน 3. จัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีภาพลักษณ์การเกษตรเฉพาะถิ่น เพื่อเผยแพร่ชื่อเสียงสินค้าเกษตร ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมไทย 4. จัดให้เป็นการท่องเที่ยวที่มีการพัฒนาบริการที่ได้มาตรฐาน 5. พัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความพร้อมรองรับการท่องเที่ยว เพื่อการศึกษาให้บริการสินค้าการเกษตร หรืออาหาร และการพักผ่อน
ด้านการตลาด	<ol style="list-style-type: none"> 1. พัฒนาให้เป็นตลาดจุดมุ่งหมายเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และจุดมุ่งหมายเดียวกับแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่น 2. จัดให้เป็นสินค้าท่องเที่ยวหนึ่งในการทำการส่งเสริมตลาด 3. พัฒนาให้มีกลไกตลาดที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้มากที่สุด 4. พัฒนาให้เป็นตลาดที่มีจุดหมายเดียวกัน หรือเสริมกับตลาดท่องเที่ยวเชิงเกษตรของเอเชียแปซิฟิก 5. สนับสนุนให้มีการพัฒนารูปร่างการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมากขึ้น
ด้านการส่งเสริม ควบคุม และป้องกันผลกระทบ	<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดให้มีโครงการส่งเสริมเพื่อใช้มาตรการด้านเงินทุน วิชาการ และการตลาด เพื่อให้การพัฒนาท่องเที่ยวเชิงเกษตรเข้าสู่ระบบ 2. กำหนดให้การเปิดแหล่งเกษตรที่มีความพร้อมและได้รับอนุญาต เพื่อการท่องเที่ยวเป็นกิจการที่ต้องมีระบบการควบคุมด้านมาตรฐาน การติดตามตรวจสอบ และมีความปลอดภัย 3. ปรับปรุงกฎหมายเพื่อให้รองรับกับการส่งเสริม และควบคุมการให้บริการที่พักในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร รวมทั้งให้มีการพัฒนากฎหมายท้องถิ่นขึ้นมารองรับ

ตารางที่ 10 (ต่อ)

นโยบาย	รายละเอียด
	<ol style="list-style-type: none"> 4. จัดให้มีองค์กรเฉพาะระดับต่าง ๆ ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อการกำหนดนโยบาย ควบคุม และกำกับทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร 5. กำหนดให้เป็นกิจกรรมที่ต้องมีการควบคุมดูแลปัญหา ผลกระทบด้านสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมอย่างใกล้ชิด
ด้านการผสมผสานการท่องเที่ยว	<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดให้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นจุดท่องเที่ยวที่สำคัญ ในการสร้างโครงข่ายการท่องเที่ยวของประเทศที่สมบูรณ์ 2. จัดให้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีบทบาทในการท่องเที่ยว ในการเชื่อมโยงโครงข่ายการท่องเที่ยวภาคพื้นดิน(overland tourism) 3. จัดให้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นส่วนหนึ่ง ที่เน้นนำหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาใช้ 4. นำทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวในชนบทที่อยู่ใกล้กันมาพัฒนาควบคู่กับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อการเพิ่มศักยภาพและความดึงดูดใจ
ด้านการบริการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ส่งเสริมให้แหล่งเกษตรและชุมชนเข้ามีส่วนร่วมจัดให้มีบริการ เพื่อการสร้างอาชีพและรายได้ 2. รักษามาตรฐานบริการให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น 3. กระจายการบริการให้ทั่วถึงและสอดคล้องกับความต้องการ
ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดให้มีระบบการของรัฐและการขนส่งนักท่องเที่ยวเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 2. จัดให้มีการพัฒนาระบบควบคุมด้านปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 3. จัดให้มีสถาบันการฝึกอบรมเป็นการเฉพาะ เพื่อสร้างการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร 4. จัดให้มีระบบเครือข่ายด้านการรักษาความปลอดภัยและประสานงาน เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการเฉพาะ

ตารางที่ 10 (ต่อ)

นโยบาย	รายละเอียด
ด้านการมีส่วนร่วมและ สนับสนุน	<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดให้มีองค์กรในรูปแบบคณะกรรมการระดับท้องถิ่น เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอยู่ในแนวทางการพัฒนาท้องถิ่น 2. กำหนดจัดงบประมาณสนับสนุนให้กับท้องถิ่น เพื่อดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร 3. พัฒนากลไกการมีส่วนร่วมระหว่างภาคธุรกิจเอกชนด้านการท่องเที่ยวท้องถิ่น (ชุมชน) และเกษตรกร เพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบลักษณะสินค้าที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด 4. กำหนดให้มีหลักเกณฑ์การนำแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เข้าพัฒนาด้านการท่องเที่ยวโดยจะได้รับความสนับสนุนจากรัฐเป็นกรณีพิเศษ

ที่มา: สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2543ก

ทั้งนี้ ในเบื้องต้นของการดำเนินงานด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้น คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2543 เห็นชอบในโครงการภายใต้มาตรการเสริมการพัฒนาชนบทและชุมชน(มพช.) โดยมีโครงการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นโครงการในความรับผิดชอบของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และโครงการท่องเที่ยวไทยในความรับผิดชอบของสำนักปลัดกระทรวงมหาดไทย ซึ่งโครงการในความรับผิดชอบของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้แก่ โครงการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้รับการจัดสรรงบประมาณ เพื่อพัฒนาและส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยเป็นการดำเนินงานร่วมกันระหว่าง การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมวิชาการเกษตร และกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยมีรายละเอียดในการดำเนินงานในแต่ละหน่วยงาน ดังนี้

1. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หน่วยงานระดับชาติเพื่อการประสานงานเชิงนโยบายและแผนงาน ให้ความช่วยเหลือ แนะนำแก่หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการทำงานของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เชื่อมโยงประเด็นดำเนินการเข้ากับสำนักนายกรัฐมนตรีโดยผ่านคณะกรรมการบริหารการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย นอกจากการประสานงานนโยบายระดับชาติแล้วยังร่วมประสานงานในการดำเนินงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกหน่วยทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค

และเจ้าของพื้นที่ท่องเที่ยว ทั้งนี้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ ประสานงานด้านนโยบาย และสนับสนุนในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งในปี พ.ศ. 2543 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้จัดสรรงบประมาณในการท่องเที่ยวให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยตรงอย่าง กรมวิชาการเกษตร และกรมส่งเสริมการเกษตร พร้อมทั้งให้ความช่วยเหลือในด้านวิชาการ และการจัดการท่องเที่ยว รวมถึงการพัฒนาและส่งเสริมการตลาด โดยผนวกงานส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเข้ากับภารกิจส่งเสริมการตลาดตามปกติ ซึ่งในการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์โครงการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้นประกอบด้วยการส่งเสริมการขาย การโฆษณา ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับการพัฒนาโดยการเผยแพร่ทางวิทยุ โทรทัศน์ จัดทำแผนการตลาดสำหรับบริษัทนำเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ จัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มเป้าหมาย การจัดทำแผนป้ายโฆษณา จัดทำแผนพับแจกจ่ายแก่บุคคลทั่วไปและนักท่องเที่ยว และจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์อื่น ๆ รวมถึงการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานราชการและบริษัทนำเที่ยว

2. กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นผู้ดำเนินโครงการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการเกษตร โดยร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เพื่อเป็นการสนับสนุนปีการท่องเที่ยว(amazing thailand 1998-1999) โดยทำการปรับปรุงศูนย์วิจัยและสถานีทดลองของกรมวิชาการเกษตร ให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวและให้ความรู้ด้านการเกษตรแก่นักท่องเที่ยวและประชาชนผู้สนใจทั่วไป เพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมแก่นักท่องเที่ยว อันเป็นการเพิ่มผลผลิตและเสริมรายได้เพื่อยกฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว อีกทั้งยังเป็นการสนับสนุนการส่งออกสินค้าเกษตร ทั้งนี้เนื่องจาก กรมวิชาการเกษตรมีสถานีศูนย์วิจัยและสถานีทดลองกระจายอยู่ในส่วนภูมิภาคทั้งสิ้น 110 แห่ง ประกอบด้วย ศูนย์วิจัยและสถานีทดลอง ดังนี้

	ศูนย์วิจัย(แห่ง)	สถานีทดลอง(แห่ง)
ด้านข้าว	7	20
ด้านพืชไร่	8	12
ด้านพืชสวน	8	15
ด้านหม่อนไหม	4	18
ด้านยางพารา	4	18
รวม	31	79

ในปี พ.ศ. 2544 กรมวิชาการเกษตรได้พิจารณาศูนย์วิจัยและสถานีทดลองที่มีศักยภาพในการที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยกำหนดหลักเกณฑ์ว่าอยู่ในจังหวัดที่มีสถานที่ที่มีแหล่งท่องเที่ยวมากมาย และมีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจมาท่องเที่ยวในโอกาสต่าง ๆ อยู่เป็นประจำ ทั้งนี้ มีจำนวนสถานที่ที่เข้าเกณฑ์ดังกล่าว จำนวน 37 แห่ง และเพื่อที่จะให้โครงการดังกล่าวนี้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง จึงได้จัดทำโครงการนำร่องขึ้น 7 จังหวัด ใน 9 พื้นที่ ดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 รายชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ของกรมวิชาการเกษตร ปี พ.ศ. 2544

ที่	ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	จังหวัด
1	ศูนย์วิจัยพืชสวนเชียงราย	เชียงราย
2	สถานีทดลองเกษตรที่สูงวาวี	เชียงราย
3	ศูนย์วิจัยเกษตรหลวงเชียงใหม่(ขุนวาง)	เชียงใหม่
4	สถานีทดลองเกษตรที่สูงแม่จอนหลวง	เชียงใหม่
5	สถานีทดลองพืชสวนแพร่	แพร่
6	สถานีทดลองเกษตรที่สูงภูเรือ	เลย
7	ศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรี	จันทบุรี
8	สถานีทดลองพืชสวนเพชรบุรี	เพชรบุรี
9	สถานีทดลองพืชสวนหนองคาย	หนองคาย

ที่มา: สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2543ก

3. กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นองค์กรหลักในการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรให้พึ่งตนเอง สามารถผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพอย่างเพียงพอและแข่งขันในตลาดโลก มีภารกิจหลักคือ การถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่เกษตรกรเพื่อเพิ่มศักยภาพของเกษตรกร และเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตการเกษตร รวมถึงการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพการเกษตร ให้สามารถสร้างรายได้และความมั่นคงในการประกอบอาชีพการเกษตร ดังนั้น การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจึงเป็นทางหนึ่งในการส่งเสริมรายได้ให้กับเกษตรกร โดยมีการถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่เกษตรกรในด้านต่าง ๆ ทั้งการบริหารจัดการธุรกิจชุมชน การตลาดและการผลิตเพื่อรองรับการท่องเที่ยวทางการเกษตรอย่างมีคุณภาพ ซึ่งจะเป็นการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืนต่อไป ทั้งนี้ทางกรมส่งเสริมการเกษตรได้จัดตั้งศูนย์ประสานงานส่งเสริมการท่องเที่ยวเกษตร เพื่อ

รับผิดชอบโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยในปี พ.ศ. 2544 ได้กำหนดพื้นที่ชุมชนที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร จำนวน 29 จังหวัด 33 แห่ง โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 รายชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ของกรมส่งเสริมการเกษตร ปี พ.ศ. 2544

ที่	ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	จังหวัด
1	หมู่บ้านผึ้งภูเขา-น้ำพอง	ขอนแก่น
2	เกษตรภูผาม่าน	ขอนแก่น
3	บ้านเชียง	อุดรธานี
4	ศูนย์พันธุ์พืชเพาะเลี้ยง	อุดรธานี
5	เที่ยวเกษตรสุรินทร์	สุรินทร์
6	เที่ยวเกษตรภูเรือ	เลย
7	เที่ยวเกษตรอุบลราชธานี	อุบลราชธานี
8	ชุมชนหัวแม่คำ	เชียงราย
9	คอยผาหม่น	เชียงราย
10	ศูนย์ผึ้งเชียงใหม่	เชียงใหม่
11	บ้านภูหินร่องกล้า	พิษณุโลก
12	เกษตรอุดรดิตถ์	อุดรดิตถ์
13	บ้านมณีพฤกษ์	น่าน
14	บางรักน้อย	นนทบุรี
15	เที่ยวเกษตรเมืองอู่ข้าว อู่น้ำ	อ่างทอง
16	อ่าวคุ้งกระเบน	จันทบุรี
17	เที่ยวเกษตรเกาะช้าง	ตราด
18	เที่ยวเกษตรนครนายก	นครนายก
19	เที่ยวเมืองเพชรบุรี	เพชรบุรี
20	ล่องเรือชมสวนเรือบคลองมหาสวัสดิ์	นครปฐม
21	อุทยานผักพื้นบ้าน	สุพรรณบุรี
22	เที่ยวเกษตรสังขละบุรี	กาญจนบุรี
23	เที่ยวเกษตรสมุทรสงคราม	สมุทรสงคราม
24	ท่องเที่ยวเกษตรเกาะยอ	สงขลา
25	เที่ยวเกษตรภูเก็ต	ภูเก็ต

ตารางที่ 12 (ต่อ)

ที่	ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	จังหวัด
26	บ้านทับปุด	พังงา
27	บ้านช้างกลาง	นครศรีธรรมราช
28	เกาะสมุย	สุราษฎร์ธานี
29	เกาะพะงัน	สุราษฎร์ธานี
30	หมู่บ้านกระเจ็ด	พัทลุง
31	ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์พืชสวน	กระบี่
32	เที่ยวเกษตรเมืองชุมพร	ชุมพร
33	เที่ยวเกษตรเกาะพะยาม เกาะช้าง	ระนอง

ที่มา: ศูนย์ประสานงานส่งเสริมการท่องเที่ยว กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตร
และสหกรณ์, 2544ก

นอกจากนี้ ในส่วนของโครงการท่องเที่ยวไทยในความรับผิดชอบของสำนักปลัดกระทรวงมหาดไทย มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการคัดเลือก ประสานงาน และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ กรมพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นองค์กรที่ดำเนินการพัฒนาชนบทโดยมุ่งเน้นการพัฒนาคน เริ่มตั้งแต่เด็ก สตรี ประชาชนทั่วไป และองค์กรประชาชน ด้วยวิธีการให้การศึกษาและพัฒนา สร้างเสริมอาชีพ รายได้ให้แก่ชาวชนบทตลอดจนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งแวดล้อมชุมชน โดยเฉพาะการเสริมสร้างอาชีพรายได้ ทั้งนี้ ได้จัดตั้งกลุ่มอาชีพเยาวชน และกลุ่มสตรีทั่วประเทศ และในทุก ๆ ปี ได้จัดให้มีการประกวด ตำบลพัฒนาดีเด่นเพื่อแสดงถึงผลการพัฒนาในทุกด้าน ทั้งทางด้านระเบียบชุมชน วัฒนธรรม อาชีพ รายได้ กลุ่มองค์กร กิจกรรมพัฒนาชุมชน หรือการมีส่วนร่วม เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีทุกจังหวัดทั่วประเทศ

จากภารกิจหรือการดำเนินงานดังกล่าว ได้มีการคัดเลือกหรือพัฒนากลุ่มอาชีพต่าง ๆ ที่มีผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่า มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป โดยเฉพาะหมู่บ้าน ตำบล ที่มีความสมบูรณ์และพร้อมทั้งทางด้านสภาพแวดล้อม วิถีชีวิต วัฒนธรรม ชนบทธรรมเนียมประเพณี ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนมาเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ เชิญชวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ จะทำให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสความเป็นจริงของชนบทไทย นับเป็นการท่องเที่ยวอีกรูป

แบบหนึ่งที่จะช่วยเสริมสร้างให้กิจกรรมท่องเที่ยวเกิดขึ้นอย่างกว้างขวางทั่วประเทศไทย เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนนโยบายด้านการท่องเที่ยวของรัฐบาล ช่วยเสริมอาชีพและรายได้ให้แก่ประชาชนในชนบทอีกทางหนึ่ง กรมพัฒนาชุมชนจึงได้จัดทำโครงการส่งเสริมหมู่บ้านท่องเที่ยวขึ้น โดยมีเป้าหมายในดำเนินการส่งเสริมหมู่บ้านท่องเที่ยวใน 75 จังหวัดทั่วประเทศ จังหวัดละ 1-5 หมู่บ้าน (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2543ก)

แนวทางการคัดเลือกหมู่บ้านเพื่อส่งเสริมหมู่บ้านท่องเที่ยว

1. หมู่บ้านหรือตำบลที่ได้รับรางวัลชนะเลิศ รวมถึงชนะเลิศระดับจังหวัดและระดับเขต
2. หมู่บ้านมีกิจกรรมดีเด่น เช่น กลุ่มสตรีดีเด่น กลุ่มอาชีพดีเด่น เป็นต้น
3. หมู่บ้านมีแหล่งผลิตสินค้าหัตถกรรม หัตถอุตสาหกรรม หรือมีผลผลิตทางการเกษตรที่น่าสนใจและต้องการของคนทั่วไป
4. ประชาชนในชุมชนมีการดำรงชีวิต วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนหมู่บ้าน
5. มีแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในหมู่บ้าน หรือทรัพยากรที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้
6. ที่ตั้งของหมู่บ้านอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่แล้ว
7. ที่ตั้งของหมู่บ้านอยู่บนเส้นทางที่นักท่องเที่ยวเดินทางผ่าน
8. มีการจัดระเบียบชุมชน มีความสะอาด สวยงาม และสภาพแวดล้อมที่ดี
9. ประชาชนในชุมชนหมู่บ้านมีความพร้อม หรือมีแนวโน้มที่สามารถพัฒนาไปสู่อาชีพด้านการให้บริการด้านการท่องเที่ยวได้
10. เป็นหมู่บ้านที่ปลอดภัยจากยาเสพติด

นอกจาก โครงการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและโครงการท่องเที่ยวไทยที่เริ่มดำเนินการในปี พ.ศ. 2543 แล้ว ในการกำหนดนโยบายรัฐบาลที่ได้แถลงต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 ส่งผลให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีความต่อเนื่องและชัดเจนยิ่งขึ้น โดยในส่วนของนโยบายการสร้างรายได้นั้นได้มีการกำหนดให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็น 1 ใน 4 กลยุทธ์เชิงรุก เพื่อแก้ไขปัญหาเร่งด่วนของชาติ จึงกำหนดมาตรการเร่งด่วนในการพัฒนา และส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านบริการและการท่องเที่ยวโดยมีวัตถุประสงค์เร่งทำรายได้เข้าสู่ประเทศ เพื่อกระตุ้นและแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของชาติ ด้วยการเพิ่มค่าใช้จ่ายต่อคนต่อวันกระตุ้นการกระจายรายได้สู่ชนบท และสังคมเมือง กระตุ้นให้คนไทยเที่ยวในประเทศชะลอการเดินทางไปเที่ยวต่างประเทศ โดยมีมาตรการสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยว 3 ประการ (กองประสานนโยบายและแผน สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2545) คือ

1. มาตรการเสนอทางเลือกใหม่ด้านการท่องเที่ยว เพิ่มความหลากหลายของรูปแบบการให้บริการและการท่องเที่ยวทั้งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ รวมทั้งการท่องเที่ยวเชิงเกษตร สนับสนุนงบประมาณด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยแบ่งออกเป็น การฟื้นฟูบูรณะแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม การปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว และการปรับปรุงภูมิทัศน์ในแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงชุมชน คัดเลือกหมู่บ้านที่มีศักยภาพ เพื่อส่งเสริมและสานต่อนโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของรัฐบาล โดยเฉพาะงานฝีมือหัตถกรรมพื้นบ้านเพื่อสร้างเสริมรายได้ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมระดับชุมชน กระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวและธุรกิจชุมชน

2. มาตรการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ เพื่อสนับสนุนการวางแผนการเดินทางท่องเที่ยว โดยการจัดรายการนำเที่ยวพิเศษ “ไทยเที่ยวไทย” ปี พ.ศ. 2544 กระตุ้นให้คนไทยเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทยตลอดปี ต่อเนื่องมาในปี พ.ศ. 2545 โครงการ “เที่ยวทั่วไทย ไปได้ทุกเดือน” โดยมีกิจกรรมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเดือนพฤษภาคมในหัวข้อ “อร่อยทุกไร่ ชิมไปทุกสวน”

3. มาตรการอำนวยความสะดวก สร้างความปลอดภัย และป้องกันการเอาเปรียบนักท่องเที่ยว

บทที่ 4

การวิเคราะห์ศักยภาพและการประมาณการรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การศึกษาในบทนี้ผู้ศึกษาได้แบ่งการวิเคราะห์ศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรออกเป็น 2 ส่วน โดยส่วนที่ 1 คือ การวิเคราะห์ศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามองค์ประกอบในระบบการท่องเที่ยว และส่วนที่ 2 คือ การประมาณการรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อเป็นที่มาของรายได้นอกภาคเกษตรกรรม โดยมีรายละเอียดของการวิเคราะห์ดังนี้

การวิเคราะห์ศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ในการวิเคราะห์ศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามองค์ประกอบในระบบการท่องเที่ยวครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยใช้แบบสอบถามดังรายละเอียดในภาคผนวก ค ซึ่งสามารถสรุปลักษณะที่สำคัญของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ได้ดังนี้

1. ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ผลการศึกษาในตารางที่ 13 พบว่า ลักษณะของผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรทั้ง 3 แห่ง จำนวน 23 คน นั้น ส่วนใหญ่ร้อยละ 73.90 เป็นเพศหญิง ส่วนเพศชายมีเพียงร้อยละ 26.10 อายุเฉลี่ยของผู้ประกอบการ คือ 59 ปี สถานภาพส่วนใหญ่สมรสร้อยละ 65.30 รองลงมาเป็นโสดร้อยละ 30.40 และหย่าร้างร้อยละ 4.30 ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นคนท้องถิ่นถึงร้อยละ 95.70 มีเพียงร้อยละ 4.30 ไม่ใช่คนท้องถิ่น ทั้งนี้ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ของผู้ประกอบการเป็นระดับประถมศึกษาร้อยละ 69.60 รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษา ปริญญาตรี และอนุปริญญา ปวช. หรือ ปวส. ร้อยละ 17.40 8.70 และ 4.30 ตามลำดับ อาชีพหลักร้อยละ 91.30 ของผู้ประกอบการคือทำสวน และอาชีพรองร้อยละ 91.30 เป็นการท่องเที่ยว ที่เหลือร้อยละ 8.70 เป็นอื่น ๆ ได้แก่ การประกอบอาชีพแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เป็นต้น

วัตถุประสงค์หลักในการจัดการท่องเที่ยวของผู้ประกอบการส่วนใหญ่ร้อยละ 60.90 เห็นว่าเป็นการเพิ่มรายได้้นอกจากรายได้ภาคเกษตรกรรม รองลงมาร้อยละ 21.80 และ 8.70 ต้องการพบปะผู้คน และตอบสนองนโยบายของทางรัฐบาลและของชุมชน นอกจากนี้ ในส่วนภาพรวมของ

ความรู้ ความเข้าใจในการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของผู้ประกอบการทั้ง 3 แห่ง นั้น มีความรู้ ความเข้าใจในระดับค่อนข้างสูงโดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.00 คะแนน เมื่อจำแนกออกเป็นรายข้อประเด็นที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 0.96 คะแนน คือ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และต้องแจ้งให้นักท่องเที่ยวทราบถึงข้อปฏิบัติต่าง ๆ เพื่อป้องกันและรักษาความปลอดภัยในการท่องเที่ยว สำหรับประเด็นที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 0.39 คะแนน คือ การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงรายได้ที่ยาวนานเท่านั้น ดังผลการศึกษาในตารางที่ 14

ตารางที่ 13 ข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (n = 23)

หน่วย: คน(ร้อยละ)

ข้อมูล	แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร			รวม
	ตลิ่งชัน	มหาสวัสดิ์	ปลายโพรงพง	
เพศ				
ชาย	2(66.70)	1(25.00)	3(18.80)	6(26.10)
หญิง	1(33.30)	3(75.00)	13(81.20)	17(73.90)
อายุเฉลี่ย (ปี)	60	57	59	59
สถานภาพ				
โสด	0	1(25.00)	6(37.50)	7(30.40)
สมรส	3(100.00)	3(75.00)	9(56.30)	15(65.30)
หย่าร้าง	0	0	1(6.20)	1(4.30)
ภูมิลำเนา				
คนท้องถิ่น	3(100.00)	3(75.00)	16(100.00)	22(95.70)
ไม่ใช่คนท้องถิ่น	0	1(25.00)	0	1(4.30)
ระดับการศึกษา				
ประถมศึกษา	0	4(100.00)	12(75.00)	16(69.60)
มัธยมศึกษา	2(66.70)	0	2(12.50)	4(17.40)
อนุปริญญา / ปวช. / ปวส.	0	0	1(6.25)	1(4.30)
ปริญญาตรี	1(33.30)	0	1(6.25)	2(8.70)
อื่น ๆ	0	0	0	0
อาชีพหลัก				
ทำสวน	3(100.00)	3(75.00)	15(93.80)	21(91.30)
อื่น ๆ	0	1(25.00)	1(6.20)	2(8.70)

ตารางที่ 13 (ต่อ)

ข้อมูล	แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร			รวม
	ตลิ่งชัน	มหาสวัสดิ์	ปลายโพรงพง	
อาชีพรอง				
ท่องเที่ยว	3(100.00)	3(75.00)	15(93.80)	21(91.30)
อื่น ๆ	0	1(25.00)	1(6.20)	2(8.70)
เหตุผลในการจัดการท่องเที่ยว				
เพิ่มรายได้	1(33.30)	1(25.00)	12(75.00)	14(60.90)
ลดความไม่แน่นอนของรายได้	0	0	1(6.30)	1(4.30)
เกิดการจ้างงานในครอบครัว	0	0	0	0
ต้องการพบปะผู้คน	2(66.70)	1(25.00)	2(12.50)	5(21.80)
ตอบสนองนโยบายของรัฐ	0	1(25.00)	1(6.20)	2(8.70)
อื่น ๆ	0	1(25.00)	0	1(4.30)

ตารางที่ 14 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคะแนนเฉลี่ยความรู้ ความเข้าใจในการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (n = 23)

ประเด็นคำถาม	ระดับความรู้		คะแนนเฉลี่ย	S.D.
	ถูก	ผิด		
1. การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงรายได้ที่ยาวนานเท่านั้น	9(39.10)	14(60.90)	0.39	0.50
2. สิ่งสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงการตกแต่งสิ่งก่อสร้างที่ทันสมัยตามความต้องการของนักท่องเที่ยว	13(56.50)	10(43.50)	0.57	0.51
3. การดูแล รักษาสิ่งแวดล้อมเป็นหน้าที่ของทางราชการเท่านั้น ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง	19(82.60)	4(17.40)	0.83	0.39
4. ไม่ต้องจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่เนื่องจากทำให้รายได้ลดลง	12(52.20)	11(47.80)	0.52	0.51

หน่วย: คน(ร้อยละ)

ตารางที่ 14 (ต่อ)

ประเด็นคำถาม	ระดับความรู้		คะแนนเฉลี่ย	S.D.
	ถูก	ผิด		
5. การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	22(95.70)	1(4.30)	0.96	0.21
6. การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการให้นักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชมสวนและขายผลผลิตทางการเกษตรเท่านั้นไม่ต้องให้ความสำคัญกับประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น	16(69.60)	7(30.40)	0.70	0.47
7. การท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้องมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการทำการเกษตร และปลูกพืชตามความต้องการของนักท่องเที่ยว	11(47.80)	12(52.20)	0.48	0.51
8. ต้องแจ้งให้นักท่องเที่ยวทราบข้อปฏิบัติต่าง ๆ เพื่อป้องกันและรักษาความปลอดภัยในการท่องเที่ยว	22(95.70)	1(4.30)	0.96	0.21
9. การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวไม่จำเป็นต้องมีผู้บรรยายเพียงแค่มีย้ายบอกก็พอ	18(78.30)	5(21.70)	0.78	0.42
10. ต้องจัดให้มีอุปกรณ์ในการปฐมพยาบาลเพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว	19(82.60)	4(17.40)	0.83	0.39
รวมคะแนนคำถามข้อที่ 1-10			7.00	1.60

2. นักท่องเที่ยวเชิงเกษตร ผลการศึกษาในตารางที่ 15 พบว่า ลักษณะของนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรจำนวน 293 คน นั้น ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 58.70 และนักท่องเที่ยวเพศชายร้อยละ 41.30 อายุของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ร้อยละ 60.80 อยู่ระหว่าง 17-32 ปี สถานภาพโสดร้อยละ 65.20 ทั้งนี้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาจากภาคกลางถึงร้อยละ 32.80 เป็นคนกรุงเทพฯ ร้อยละ 41.60 ระดับการศึกษาสูงสุดของนักท่องเที่ยวสูงสุดร้อยละ 63.80 คือระดับปริญญาตรี อาชีพส่วนใหญ่ของนักท่องเที่ยวร้อยละ 42.00 คือ รับจ้างทั่วไปหรือลูกจ้าง ที่เหลือร้อยละ 22.20 18.40 และ 16.00 คือ ข้าราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ นักธุรกิจหรือประกอบอาชีพส่วนตัว และนักเรียนนักศึกษา ตามลำดับ โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ร้อยละ 31.70 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 20,000 บาทขึ้นไป นอกจากนี้ในส่วนของความรู้ ความเข้าใจในการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และ

การทอ้งเทียวเชิงเกษตรของนักทอ้งเทียว (ตารางที่ 16) พบว่า นักทอ้งเทียวมีความรู้ ความเข้าใจในการทอ้งเทียวที่ยั่งยืนและการทอ้งเทียวเชิงเกษตรในระดับค่อนข้างสูงคือ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 8.48 คะแนน เมื่อจำแนกออกเป็นรายข้อประเด็นที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด 1.00 คะแนน คือ การทอ้งเทียวที่ยั่งยืนเป็นการทอ้งเทียวที่คำนึงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรการทอ้งเทียวให้คงอยู่ต่อไป ส่วนประเด็นที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด 0.59 คะแนน คือ กรณีที่สถานที่ทอ้งเทียวมีบริการให้เด็ดขิมผลผลิตทางการเกษตร นักทอ้งเทียวควรที่จะเด็ดได้โดยการหักด้วยมือเปล่าเพื่อเป็นการซึ่มซึบความเป็นเกษตรกรรมมากกว่าการเด็ดโดยใช้เครื่องมือ

ตารางที่ 15 ข้อมูลทั่วไปของนักทอ้งเทียวเชิงเกษตร (n = 293)

หน่วย: คน(ร้อยละ)

ข้อมูล	แหล่งทอ้งเทียวเชิงเกษตร			รวม
	ตลิ่งชัน	มหาสวัสดิ์	ปลายโพพาง	
เพศ				
ชาย	44(44.40)	34(35.80)	43(43.40)	121(41.30)
หญิง	55(55.60)	61(64.20)	56(56.60)	172(58.70)
อายุ				
ต่ำกว่า 16 ปี	3(3.00)	2(2.10)	2(2.00)	7(2.40)
17-32	61(61.60)	56(58.90)	61(61.60)	178(60.80)
33-48	30(30.30)	33(34.80)	25(25.30)	88(30.00)
49-64	5(5.10)	4(4.20)	11(11.10)	20(6.80)
สถานภาพ				
โสด	72(72.70)	52(54.70)	67(67.70)	191(65.20)
สมรส	25(25.30)	43(45.30)	31(31.30)	99(33.80)
หย่าร้าง	2(2.00)	0	1(1.00)	3(1.00)
ภูมิลำเนา				
กรุงเทพฯ	49(49.50)	51(53.70)	22(22.20)	122(41.60)
ภาคกลาง	22(22.20)	22(23.10)	52(52.50)	96(32.80)
ภาคเหนือ	3(3.00)	3(3.20)	7(7.10)	13(4.40)
ภาคใต้	14(14.20)	0	5(5.05)	38(13.00)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	3(3.00)	13(20.00)	8(8.10)	11(3.80)
ภาคตะวันออก	8(8.10)	0	5(5.05)	13(4.40)

ตารางที่ 15 (ต่อ)

ข้อมูล	แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร			รวม
	ตลิ่งชัน	มหาสวัสดิ์	ปลายโพรงพง	
ระดับการศึกษา				
ประถมศึกษา	3(3.00)	5(5.30)	0	8(2.70)
มัธยมศึกษา	11(11.10)	4(4.20)	7(7.10)	22(7.50)
อนุปริญญา	12(12.10)	1(11.10)	13(13.10)	26(8.90)
ปริญญาตรี	66(66.70)	50(52.60)	71(71.70)	187(63.80)
อื่น ๆ	7(7.10)	35(36.80)	8(8.10)	50(17.10)
อาชีพหลัก				
นักเรียน / นักศึกษา	14(14.20)	20(21.00)	13(13.10)	47(16.00)
ข้าราชการ / รัฐวิสาหกิจ	29(29.30)	11(11.60)	25(25.30)	65(22.20)
รับจ้างทั่วไป / ลูกจ้าง	43(43.40)	43(45.30)	37(37.40)	123(42.00)
นักธุรกิจ / อาชีพส่วนตัว	11(11.10)	21(22.10)	22(22.20)	54(18.40)
อื่น ๆ	2(2.00)	1(11.1)	2(2.00)	4(1.40)
รายได้ต่อเดือน				
ต่ำกว่า 5,000 บาท	8(8.10)	13(13.70)	4(4.00)	25(8.50)
5,001-7,500 บาท	14(14.10)	0	9(9.10)	23(7.90)
7,501-10,000 บาท	21(21.20)	13(13.70)	7(7.10)	41(14.00)
10,001-12,500 บาท	11(11.10)	11(11.60)	24(24.30)	46(15.70)
12,501-15,000 บาท	15(15.20)	7(7.40)	14(14.10)	36(12.30)
15,001-17,500 บาท	1(1.00)	0	12(12.10)	13(4.40)
17,501-20,000 บาท	4(4.00)	6(6.20)	6(6.10)	16(5.50)
มากกว่า 20,000 บาทขึ้นไป	25(25.30)	45(47.40)	23(23.20)	93(31.70)

ตารางที่ 16 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคะแนนเฉลี่ยความรู้ ความเข้าใจในการ
ท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของนักท่องเที่ยว (n = 293)

หน่วย: คน(ร้อยละ)

ประเด็นคำถาม	ระดับความรู้		คะแนน เฉลี่ย	S.D.
	ถูก	ผิด		
1. การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวให้คงอยู่ต่อไป	293(100.00)	0	1.00	0
2. การจัดการสิ่งก่อสร้างและการตกแต่งในแหล่งท่องเที่ยวที่ดีนั้น คือ การมีรูปแบบที่ทันสมัย	222(75.80)	71(24.20)	0.76	0.43
3. การดูแล รักษาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นเป็นหน้าที่ของผู้ประกอบการเท่านั้น นักท่องเที่ยวไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง	265(90.40)	28(9.60)	0.90	0.29
4. การจัดการท่องเที่ยวที่ดีจะต้องมีพื้นฐานมาจากการกำหนดนโยบายจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญอย่างการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเท่านั้น	235(80.20)	58(19.80)	0.80	0.40
5. การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	280(95.60)	13(4.40)	0.96	0.21
6. การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการให้นักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชมสวนและขายผลผลิตทางการเกษตรเท่านั้น ไม่ต้องให้ความสำคัญกับประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น	251(85.70)	42(14.30)	0.86	0.35
7. การเลือกใช้บริการของบริษัททัวร์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สังเกตที่มีคำว่า อีโค (eco) เท่านั้น โดยไม่ต้องพิจารณารูปแบบหรือกิจกรรมที่จัดขึ้น	245(83.60)	48(16.40)	0.84	0.37
8. นักท่องเที่ยวที่ดีควรศึกษาถึงข้อปฏิบัติในการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวก่อนการเดินทางเพื่อป้องกันและรักษาความปลอดภัย	280(95.60)	13(4.40)	0.96	0.20

ตารางที่ 16 (ต่อ)

ประเด็นคำถาม	ระดับความรู้		คะแนนเฉลี่ย	S.D.
	ถูก	ผิด		
9. การให้ความรู้ในแหล่งท่องเที่ยวไม่จำเป็นต้องมีผู้บรรยายเพียงแค่มีย้ายบอกก็พอ	242(82.60)	51(17.40)	0.83	0.38
10. กรณีที่สถานที่ท่องเที่ยวมีบริการให้เด็ดขิมผลผลิตทางการเกษตร นักท่องเที่ยวควรที่จะเด็ดโดยการหักด้วยมือเปล่าเพื่อเป็นการขิมขั้วความเป็นเกษตรกรรมมากกว่าการเด็ดโดยใช้เครื่องมือ	173(59.00)	120(41.00)	0.59	0.49
รวมคะแนนคำถามข้อที่ 1-10			8.48	1.78

ทั้งนี้ พฤติกรรมในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่าง ดังรายละเอียดในตารางที่ 17 นั้นแสดงว่านักท่องเที่ยวทราบข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวจากเพื่อนเป็นส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 48.50 จากโทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ระดับประเทศ สิ่งพิมพ์ระดับท้องถิ่น และอินเทอร์เน็ต ร้อยละ 19.80 15.30 9.20 และ 7.20 ตามลำดับ และในการติดต่อเพื่อมาท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะติดต่อผ่านทางผู้ประกอบการหรือศูนย์บริการนักท่องเที่ยวโดยตรงร้อยละ 89.10 และติดต่อผ่านทางศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของกรมส่งเสริมการเกษตร บริษัททัวร์ ร้อยละ 6.10 และ 4.50 ตามลำดับ สำหรับผู้ร่วมเดินทางนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาท่องเที่ยวกับกลุ่มเพื่อนร้อยละ 46.80 และเดินทางมากับครอบครัวหรือญาติ ร้อยละ 40.30 จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาในแต่ละกลุ่มเฉลี่ย 4.28 คน พาหนะที่นิยมใช้ในการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุดร้อยละ 88.10 คือรถยนต์ส่วนตัว และวัตถุประสงค์ในการเดินทางมาท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาเพื่อประสบการณ์ในการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ร้อยละ 47.80 และท่องเที่ยวพักผ่อนร้อยละ 39.6 มีเพียงร้อยละ 5.80 ที่เดินทางมาเพื่อความรู้ทางด้านเกษตรกรรมหรือการแปรรูปสินค้าเกษตร นอกจากนี้พบว่า นักท่องเที่ยวมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนเท่ากับ 410.44 บาท

ตารางที่ 17 พฤติกรรมในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว (n = 293)

หน่วย: คน(ร้อยละ)

ข้อมูล	แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร			รวม
	ตลิ่งชัน	มหาสวัสดิ์	ปลายโพรงพง	
แหล่งข้อมูลในการท่องเที่ยว				
เพื่อน	57(57.60)	43(45.30)	42(42.40)	142(48.50)
สิ่งพิมพ์ท้องถิ่น	7(7.10)	9(9.50)	11(11.10)	27(9.20)
สิ่งพิมพ์ระดับประเทศ	1(1.00)	40(42.10)	4(4.00)	45(15.30)
โทรทัศน์	23(23.20)	3(3.20)	32(32.40)	58(19.80)
อินเทอร์เน็ต	11(11.10)	0	10(10.10)	21(7.20)
ช่องทางในการติดต่อ				
เจ้าของแหล่งท่องเที่ยว	85(85.90)	81(85.30)	95(96.00)	261(89.10)
องค์การบริหารส่วนตำบล	0	0	0	0
ศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยว	4(4.00)	14(14.70)	0	18(6.10)
บริษัททัวร์	9(9.10)	0	4(4.00)	13(4.50)
อื่น ๆ	1(1.00)	0	0	1(0.30)
ผู้ร่วมเดินทาง				
เดินทางมาคนเดียว	10(10.10)	0	8(8.10)	18(6.10)
ครอบครัว / ญาติ	42(42.40)	39(41.10)	37(37.40)	118(40.30)
เพื่อน	41(41.40)	48(50.50)	48(48.50)	137(46.80)
หน่วยงานที่สังกัด / สถานศึกษา	6(6.10)	0	5(5.00)	5(1.70)
อื่น ๆ	0	8(8.40)	1(1.00)	15(5.10)
จำนวนนักท่องเที่ยวเฉลี่ยต่อครั้ง	3.12	6.17	3.64	4.28
พาหนะในการมาท่องเที่ยว				
รถยนต์ส่วนตัว	74(74.70)	95(100.00)	89(89.90)	258(88.10)
รถโดยสารประจำทาง	22(22.20)	0	0	22(7.50)
รถเช่า	2(2.10)	0	8(8.10)	10(3.40)
อื่น ๆ	1(1.00)	0	2(2.00)	3(1.00)
วัตถุประสงค์ในการมาท่องเที่ยว				
พักผ่อน	41(41.40)	38(40.00)	37(37.40)	116(39.60)
ประสบการณ์ที่หลากหลาย	35(35.40)	53(55.80)	52(52.50)	140(47.80)
ความรู้ด้านการเกษตร	14(14.10)	0	3(3.00)	17(5.80)

ตารางที่ 17 (ต่อ)

ข้อมูล	แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร			รวม
	ตลิ่งชัน	มหาสวัสดิ์	ปลายโพรงพง	
คู่ทางในการประกอบอาชีพ	2(2.00)	0	2(2.00)	4(1.30)
อื่น ๆ	7(7.10)	4(4.20)	5(5.10)	16(5.50)
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคน (บาท)	327.58	264.53	633.33	410.44

ทั้งนี้ การวิเคราะห์ศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามองค์ประกอบในระบบการท่องเที่ยวทั้ง 3 แห่ง แบ่งการพิจารณาออกตามกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีผลการวิเคราะห์ ดังนี้

การวิเคราะห์ศักยภาพด้านผู้ประกอบการ

การวิเคราะห์ศักยภาพด้านผู้ประกอบการ ผู้ศึกษานำคะแนนจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการมาใช้ในการวิเคราะห์ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว การบริการการท่องเที่ยว การตลาดการท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อมนอกระบบ รวมถึงความคุ้มค่าของโครงการ โดยมีผลการวิเคราะห์ดังนี้

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยว

1.1 แหล่งท่องเที่ยว พิจารณาในส่วนของคุณลักษณะเด่นของการเกษตรและข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว ซึ่งผลจากตารางที่ 18 พบว่า หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ปลายโพรงพงมีคะแนนในส่วนของคุณลักษณะเด่นทางการเกษตรสูงสุด 3 คะแนน เนื่องจากจุดขายในการจัดการท่องเที่ยวคือ บ้านทรงไทย รวมถึงวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม และธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรซึ่งประชากรร้อยละ 61.79 ในตำบลปลายโพรงพงประกอบอาชีพการเกษตร และผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ คือ น้ำตาลมะพร้าว ส้มโอพันธุ์ขาวใหญ่ และชมพู ทั้งนี้ ลักษณะของทรัพยากรในการจัดการท่องเที่ยวดังกล่าวสามารถพบได้เฉพาะภายในจังหวัดสมุทรสงคราม ส่วนท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทิวและท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเรียบคลองมหาสวัสดิ์ มีคะแนนในส่วนของคุณลักษณะเด่นทางการเกษตร 2 คะแนน เนื่องจากทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว

สามารถพบได้ทั่วประเทศ และในภาคกลาง ตามลำดับ นอกจากนี้ในส่วนข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยวพบว่า ทั้ง 3 แห่ง มี 5 คะแนน เท่ากัน เนื่องจากสามารถจัดการท่องเที่ยวได้ตลอดปี (รายละเอียดข้อมูลการจัดการท่องเที่ยวของพื้นที่กลุ่มตัวอย่าง ในภาคผนวก ก)

1.2 เจ้าของแหล่งท่องเที่ยว พิจารณาในส่วนของความรู้ ความเข้าใจในการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งผลจากตารางที่ 18 พบว่า ผู้ประกอบการท่องเที่ยวคล่องตึงชั้นทัวร์มีคะแนนความรู้ ความเข้าใจในการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสูงกว่าผู้ประกอบการในหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพางและท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบบคลองมหาสวัสดิ์ โดยมีคะแนน 7.33 7.13 และ 6.25 คะแนน ตามลำดับ (รายละเอียดในตารางผนวกที่ 1-3)

2. การบริการการท่องเที่ยว

2.1 สิ่งอำนวยความสะดวกทางตรง พิจารณาในส่วนของบริการที่มีในแหล่งท่องเที่ยว โดยให้คะแนนตามจำนวนของสิ่งอำนวยความสะดวกที่จัดขึ้นเพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งจากตารางที่ 18 พบว่า ท่องเที่ยวทัวร์คล่องตึงชั้นทัวร์และหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพางมีคะแนนสูงสุด 4 คะแนน ส่วนท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบบคลองมหาสวัสดิ์มีคะแนนต่ำสุด 3 คะแนน ทั้งนี้ บริการที่มีทั้ง 3 แห่ง คือ บริการอาหาร บริการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร และบริการขนส่ง ซึ่งในส่วนของท่องเที่ยวคล่องตึงชั้นทัวร์มีการให้บริการเพิ่มในส่วนของมัคคุเทศก์ ในขณะที่หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพางมีการให้บริการเพิ่มในส่วนของที่พักรวมในรูปแบบโฮมสเตย์ซึ่งเป็นจุดขายของการจัดการท่องเที่ยวแห่งนี้

2.2 กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว พิจารณาในส่วนของความหลากหลายของกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวโดยให้คะแนนตามจำนวนของกิจกรรมที่จัดขึ้น ซึ่งจากตารางที่ 18 พบว่า หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพางได้ 5 คะแนน เนื่องจากมีจำนวนของกิจกรรมที่จัดขึ้นมากที่สุด รองลงมาคือ ท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบบคลองมหาสวัสดิ์และท่องเที่ยวคล่องตึงชั้นทัวร์โดยมีคะแนน 4 และ 2 คะแนน ตามลำดับ ทั้งนี้ กิจกรรมที่มีทั้ง 3 แห่ง คือ เดินชมสวน และชมการสาธิตวิธีการผลิตสินค้าเกษตรแปรรูป ได้แก่ ชมการทำกระท้อนลอยแก้วที่ท่องเที่ยวคล่องตึงชั้นทัวร์ ชมการแปรรูปข้าวตังจากข้าวซ้อมมือที่ท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือเลียบบคลองมหาสวัสดิ์ และชมการทำน้ำตาลมะพร้าวที่หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพาง

ส่วนกิจกรรมที่มีเพิ่มเติมของท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบบคลองมหาสวัสดิ์ คือ การให้นักท่องเที่ยวร่วมทำสวน และกิจกรรมนันทนาการคือ การพายเรือเก็บบัว ส่วนกิจกรรมที่มีเพิ่มเติมของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพรงพาง เช่นเดียวกับของท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบบคลองมหาสวัสดิ์ แต่เป็นในรูปแบบของการทำน้ำตาลมะพร้าว และการพายเรือ ว่ายน้ำในลำคลอง รวมถึงกิจกรรมการพักผ่อนในบ้านของเกษตรกร

3. การตลาดการท่องเที่ยว

3.1 การบริการข้อมูลข่าวสาร พิจารณาในส่วนของการติดต่อโดยให้คะแนนตามจำนวนของช่องทางที่นักท่องเที่ยวสามารถติดต่อเพื่อมาท่องเที่ยว ซึ่งจากตารางที่ 18 พบว่าช่องทางในการให้บริการข้อมูลข่าวสารของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 3 แห่ง คือ ศูนย์บริการการท่องเที่ยวของชุมชนและบริษัททัวร์ แต่ทั้งนี้ในส่วนของการท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทัวร์และท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบบคลองมหาสวัสดิ์มีช่องทางในการให้ข้อมูลข่าวสารเพิ่มอีกแห่งละ 1 ช่องทาง คือท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทัวร์เนื่องจากได้รับการสนับสนุนจากศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวกรุงเทพฯ จึงสามารถรวบรวมข้อมูลได้จากศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวกรุงเทพฯ และสำนักงานเขตตลิ่งชัน ในส่วนของการท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบบคลองมหาสวัสดิ์ได้รับการสนับสนุนจากศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จังหวัดนครปฐม เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่จัดตั้งขึ้นตามนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตร ในปี พ.ศ. 2544 จึงได้คะแนนแหล่งละ 3 คะแนน

3.2 การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ พิจารณาในส่วนของการสื่อที่ใช้ในการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ โดยให้คะแนนตามจำนวนของสื่อที่ใช้ในการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ ซึ่งจากตารางที่ 18 พบว่า แหล่งท่องเที่ยวทั้ง 3 แห่งไม่มีความแตกต่างในจำนวนของสื่อที่ใช้ในการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ ทั้งนี้ สื่อที่ใช้ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับประเทศ อันได้แก่ ป้าย แผ่นพับ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร เป็นต้น รวมถึงสื่อทางวิทยุ โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต โดยท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทัวร์ได้รับการสนับสนุนในด้านการโฆษณา ประชาสัมพันธ์จากสำนักงานเขตตลิ่งชัน ศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวกรุงเทพฯ และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบบคลองมหาสวัสดิ์ได้รับการสนับสนุนจากกรมส่งเสริมการเกษตรและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพรงพางได้รับการสนับสนุนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และองค์กรเอกชนต่าง ๆ

4. สิ่งแวดล้อมนอกระบบ

4.1 โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อม พิจารณาใน 2 ส่วน อันได้แก่

4.1.1 โครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ พิจารณาในส่วนของปัญหาและผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ จากตารางที่ 18 พบว่าผู้ประกอบการที่มีคะแนนสูงสุดในส่วนของโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ 4.75 คะแนน คือ ท่องเที่ยวเกษตรท่องเที่ยวชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์ รองลงมาคือ ท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทัวร์และหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพางที่มี 3.67 และ 3.58 คะแนน ตามลำดับ เนื่องจาก ท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทัวร์และหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพางนั้น ผู้ประกอบการบางรายขาดแคลนถนนเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวได้โดยตรงต้องอาศัยเรือเป็นพาหนะ รวมถึงปัญหาในการขาดแคลนป้ายบอกทางแก่นักท่องเที่ยว (รายละเอียดในตารางผนวกที่ 4-6)

4.1.2 ลักษณะทางกายภาพ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม พิจารณาในส่วนของปัญหาและผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อลักษณะทางกายภาพ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม จากตารางที่ 18 พบว่า ผู้ประกอบการที่มีคะแนนสูงสุดในส่วนของลักษณะทางกายภาพ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม 4.75 คะแนน คือ ท่องเที่ยวเกษตรท่องเที่ยวชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์ รองลงมาคือ หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพางและท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทัวร์ที่มี 4.04 และ 3.87 คะแนน ตามลำดับ เนื่องจากการท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อลักษณะทางกายภาพ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อมแก่ตำบลมหาสวัสดิ์ ในขณะที่ผู้ประกอบการหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพางเห็นว่าการท่องเที่ยวสร้างปัญหาในเรื่องของโรคติดต่อในชุมชน เนื่องจากรูปแบบของการให้บริการที่นักท่องเที่ยวจะได้ใกล้ชิดกับเกษตรกรจากการพักผ่อนในบ้านของเกษตรกร แต่ทั้งนี้ไม่ได้มีการแพร่เชื้อที่ร้ายแรงโดยโรคที่พบในบางพื้นที่ได้แก่โรคไข้หวัด เป็นต้น อีกทั้งปัญหาในส่วนของเสียงรบกวนจากเสียงเรือที่นำชมหิ่งห้อยในเวลากลางคืนและการรับส่งนักท่องเที่ยวไปยังที่พัก ทำให้คนในท้องถิ่นที่ไม่ได้รับผลประโยชน์จากการจัดการท่องเที่ยวไม่พอใจปัญหาดังกล่าว สำหรับการท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทัวร์ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ ปัญหาขยะและสิ่งปฏิกูลในชุมชนที่พบว่านักท่องเที่ยวบางรายมักง่ายทิ้งขยะในบริเวณสวนและลำคลอง นอกจากนี้ยังพบปัญหาการสูญเสียระบบนิเวศของพืชและสัตว์ในผู้ประกอบการบางรายที่มีผลผลิตเปราะบางต่อการถูกทำลายอย่างสวนกล้วยไม้ และเสียงรบกวนจากเรือและนักท่องเที่ยว (รายละเอียดในตารางผนวกที่ 4-6)

4.2 สภาพเศรษฐกิจและสังคม พิจารณาใน 2 ส่วน อันได้แก่

4.2.1 สภาพเศรษฐกิจและการลงทุน พิจารณาในส่วนของปัญหาและผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อสภาพเศรษฐกิจและการลงทุน จากตารางที่ 18 พบว่า ผู้ประกอบการที่มีคะแนนสูงสุดในส่วนของสภาพเศรษฐกิจและการลงทุน 4.70 คะแนน คือ ท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์ รองลงมาคือ หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพาง และท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทัวร์ที่มี 4.08 และ 3.40 คะแนน ตามลำดับ เนื่องจากการท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจและการลงทุนแก่ผู้ประกอบการตำบลมหาสวัสดิ์ ในขณะที่ผู้ประกอบการหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพางเห็นว่า การท่องเที่ยวส่งผลให้ราคาสินค้าต่าง ๆ ในชุมชนสูงขึ้น สำหรับปัญหาในพื้นที่เขตตลิ่งชันปัญหาที่เกิดขึ้น คือ ความต้องการขายที่ดินเมื่อราคาที่ดินสูงขึ้น อันจะทำให้การจัดการท่องเที่ยวดังกล่าวไม่ยั่งยืน รวมถึงปัญหาในขณะจัดการท่องเที่ยว คือ ผลผลิตการเกษตรไม่มีคุณภาพและปริมาณลดลงในส่วนของสวนกล้วยไม้ (รายละเอียดในตารางผนวกที่ 4-6)

4.2.2 สภาพสังคมและวัฒนธรรม พิจารณาในส่วนของปัญหาและผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม จากตารางที่ 18 พบว่า ผู้ประกอบการที่มีคะแนนสูงสุดในส่วนของสภาพสังคมและวัฒนธรรม 4.15 คะแนน คือ ท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์ รองลงมาคือ หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพางและท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทัวร์ ที่มี 3.95 และ 3.93 คะแนน ตามลำดับ ทั้งนี้ การจัดการท่องเที่ยวใน 3 แห่ง มิได้มีส่วนช่วยในการลดการเคลื่อนย้ายแรงงานของคนในชุมชน เนื่องจากสมาชิกในครอบครัวของผู้ประกอบการส่วนใหญ่ประกอบอาชีพของตนก่อนที่จะมีการจัดการท่องเที่ยว(รายละเอียดในตารางผนวกที่ 4-6)

5. ความคุ้มค่าของโครงการ จากการศึกษาพบว่า หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพางและท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์มีผลการดำเนินงานคุ้มค่ากับการลงทุน เนื่องจากมีจำนวนนักท่องเที่ยวที่แท้จริงมากกว่าจำนวนนักท่องเที่ยว ณ จุดคุ้มทุน โดยจำนวนนักท่องเที่ยวที่แท้จริงคือ 12,000 คน และ 2,116 คน ตามลำดับ ในขณะที่จำนวนนักท่องเที่ยว ณ จุดคุ้มทุนคือ 233 คน และ 761 คนตามลำดับ แต่ทั้งนี้ในการดำเนินการดังกล่าวต้องมีการลงทุนในส่วนของคุณยบริการการท่องเที่ยวและค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการต่าง ๆ อันได้แก่ ค่าปรับปรุงภูมิทัศน์ ค่าการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ เป็นต้น โดยค่าใช้จ่ายดังกล่าว

หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพางได้รับเงินอุดหนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลและหน่วยงานอื่น ทั้งสิ้น 5,358,000 บาท และท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบบคลองมหาสวัสดิ์ได้รับเงินอุดหนุนจากกรมส่งเสริมการเกษตร (รายละเอียดในภาคผนวก ก) จำนวน 926,600 บาท แต่จากการวิเคราะห์ในส่วนของท่านท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทัวร์พบว่า มีผลการดำเนินงานที่ไม่คุ้มค่ากับการลงทุน เนื่องจากมีจำนวนนักท่องเที่ยวที่แท้จริงน้อยกว่าจำนวนนักท่องเที่ยว ณ จุดคุ้มทุน โดยจำนวนนักท่องเที่ยวที่แท้จริงคือ 14,400 คน ในขณะที่จำนวนนักท่องเที่ยว ณ จุดคุ้มทุนคือ 15,783 คน เนื่องจากผู้ประกอบการในพื้นที่ดังกล่าวมีรายได้เฉพาะส่วนของผลผลิตทางการเกษตรที่ขายให้แก่นักท่องเที่ยวเท่านั้น ประกอบกับการที่ไม่ได้รับเงินช่วยเหลือจากหน่วยงานใดเลย (รายละเอียดในการคำนวณจุดคุ้มทุนของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 3 แห่ง แสดงไว้ในตารางผนวกที่ 13-15) และจากผลการดำเนินการดังกล่าวอาจทำให้ผู้ประกอบการที่ท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทัวร์ขาดแรงจูงใจในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ของตน ทั้งนี้อาจก่อให้เกิดเหตุการณ์ดังที่ผ่านมามีเมื่อปี พ.ศ. 2532 ที่ผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในกลุ่มแรกประสบความขาดทุนในการจัดการท่องเที่ยวจึงล้มเลิกการจัดการท่องเที่ยวในแหล่งของตนไป แล้วต่อมาในเดือนเมษายน พ.ศ. 2542 ได้มีการปรับปรุงในส่วนของการท่องเที่ยวทัวร์คลองใหม่พร้อมกับการปรับปรุงตลาดน้ำ โดยยังมีผู้ประกอบการบางรายที่เข้าร่วมอยู่ ดังนั้นเพื่อเป็นการป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นอีกครั้งทางกลุ่มประชาคมควรที่จะมีการจัดสรรผลตอบแทนที่เหมาะสมแก่ผู้ประกอบการนอกเหนือจากรายได้ที่ผู้ประกอบการได้รับจากการขายผลผลิตทางการเกษตรในสวนของตน และควรที่จะมีการให้เงินสนับสนุนเพื่อเป็นการช่วยเหลือผู้ประกอบการในการปรับปรุงภูมิทัศน์ในพื้นที่ของตน รวมถึงการบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อความพึงพอใจของทั้งผู้ประกอบการหรือเจ้าของสวนและนักท่องเที่ยวอีกด้วย

การวิเคราะห์ศักยภาพด้านนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ในการวิเคราะห์ศักยภาพด้านนักท่องเที่ยว ผู้ศึกษาวิเคราะห์จากระดับความพึงพอใจที่นักท่องเที่ยวมีต่อการจัดการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 3 แห่ง ตามองค์ประกอบในระบบการท่องเที่ยว ด้านการบริการการท่องเที่ยว การตลาดการท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อมนอกระบบ โดยมีผลการวิเคราะห์ดังนี้

1. การบริการการท่องเที่ยว

1.1 สิ่งอำนวยความสะดวกทางตรง พิจารณาในส่วนของความพึงพอใจในการบริการ ซึ่งผลจากตารางที่ 18 พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจมากในการบริการของท่องเที่ยวเกษตร ล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์รองลงมาคือ หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพางและท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทัวร์ โดยมี 4.15 3.66 และ 3.62 คะแนน ตามลำดับ เนื่องจาก ล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์มีคะแนนความพึงพอใจที่มากกว่าแหล่งท่องเที่ยวอีก 2 แห่งในด้านของความสะอาดของอาหารและน้ำดื่มที่ให้บริการ คุณภาพและราคาของสินค้าที่เหมาะสม สถานที่บริการที่ดี ความรู้ที่ได้รับจากการมัคคุเทศก์ ซึ่งกรณีของท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์หมายถึงผู้ประกอบการหรือเจ้าของสวน แต่ในส่วนของคุณภาพและความปลอดภัยของพาหนะที่ใช้ในการเดินทางนั้นนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เห็นว่าควรใช้เรือที่มีหลังคาให้บริการนักท่องเที่ยว อันเป็นสาเหตุจากสภาพอากาศที่ร้อนทำให้ไม่เกิดแรงจูงใจในการท่องเที่ยวครั้งต่อไป (รายละเอียดในตารางผนวกที่ 7-9) นอกจากนี้ ในการสอบถามนักท่องเที่ยวในส่วนของคุณภาพการบริการที่ให้บริการในหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพางพบว่า นักท่องเที่ยวไม่ได้รับความสะดวกสบายในการบริการอาหาร รวมถึงสถานที่พักและห้องน้ำที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ณ บ้านพักของเกษตรกร ที่ไม่สะอาด และไม่ปลอดภัย ทั้งนี้ เป็นผลมาจากการจัดการดังกล่าวที่ผู้ประกอบการจะให้บริการแก่นักท่องเที่ยวตามความสามารถและชีวิตความเป็นอยู่ของตน ดังนั้นจึงไม่สะดวกสบายอย่างสถานที่พักแรมแบบทั่วไป

1.2 กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวพิจารณาในส่วนของคุณภาพของการจัดกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งผลจากตารางที่ 18 พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจมากในกิจกรรมที่จัดขึ้นที่ท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์ รองลงมาคือ หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพางและท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทัวร์ โดยมี 4.29 3.71 และ 3.53 คะแนน ตามลำดับ เนื่องจากท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์มีคะแนนความพึงพอใจที่มากกว่าแหล่งท่องเที่ยวอีก 2 แห่งในด้านของอุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบกิจกรรม รูปแบบของกิจกรรมที่จัดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวที่มีจุดท่องเที่ยวหลากหลายกว่า ซึ่งการท่องเที่ยวที่หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพางมีเพียงการชมการทำน้ำตาลมะพร้าวและสวนเกษตรของเกษตรกร ส่วนท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทัวร์นักท่องเที่ยวจะได้ชื่นชมจุดท่องเที่ยวทางการเกษตรเพียง 1 แห่งต่อการท่องเที่ยว 1 ครั้ง นอกจากนี้นักท่องเที่ยวที่ท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์ยังมีความพึงพอใจในส่วนของคุณภาพของเวลาที่ใช้เนื่องจาก

ไม่มีการกำหนดเวลาในการท่องเที่ยวทำให้นักท่องเที่ยวสามารถพักผ่อนได้ตามต้องการ ในขณะที่อีก 2 แห่ง มีการกำหนดตารางเวลาในการท่องเที่ยวที่ชัดเจนซึ่งอาจจะไม่ตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยวบางคนหรือบางกลุ่ม รวมถึงความพึงพอใจในส่วนของคุณภาพพื้นที่ที่ใช้ในการประกอบกิจกรรมและความรู้ความเข้าใจที่เพิ่มขึ้นจากการร่วมกิจกรรม เนื่องจากท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์มีการจัดทำป้ายอธิบายผลผลิตทางการเกษตรที่ชัดเจนในจุดท่องเที่ยวทุกจุด ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวอีก 2 แห่ง ไม่มี และจากสาเหตุนี้ทำให้นักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวเห็นว่าควรที่จะมีการจัดสื่อที่ให้ข้อมูลด้านการเกษตร รวมถึงข้อมูลในส่วนของวิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น อันจะช่วยสร้างความรู้ ความเข้าใจในแหล่งท่องเที่ยว นอกเหนือจากการได้มาพักผ่อน (รายละเอียดในตารางผนวกที่ 7-9)

2. การตลาดการท่องเที่ยว

2.1 การบริการข้อมูลข่าวสาร พิจารณาในส่วนของคุณภาพในการบริการข้อมูลซึ่งผลจากตารางที่ 18 พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจมากในการบริการข้อมูลข่าวสารของท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์ รองลงมาคือ หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพางและท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันท้าว โดยมี 4.46 3.85 และ 3.77 คะแนนตามลำดับ เนื่องจากท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์มีคะแนนความพึงพอใจมากกว่าแหล่งท่องเที่ยวอีก 2 แห่ง ในด้านของคุณภาพและความเป็นมิตร ความเอาใจใส่ในการบริการ ความถูกต้องและชัดเจนของข้อมูลที่ได้รับ จำนวนผู้ที่สามารถให้ข้อมูล และขั้นตอนในการขอรับข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์มีจำนวนนักท่องเที่ยวเฉลี่ย 8-10 คน ต่อวัน ทำให้สามารถบริการได้ทั่วถึงต่างกับท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันท้าวและหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพางที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวเฉลี่ยถึง 150-300 คนต่อวัน และ 20-80 คนต่อวัน ตามลำดับ (รายละเอียดในตารางผนวกที่ 7-9)

2.2 การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ พิจารณาในส่วนของคุณภาพในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ ซึ่งผลจากตารางที่ 18 พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจมากในการบริการข้อมูลข่าวสารของท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์ รองลงมาคือ หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพาง และท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันท้าว โดยมี 3.75 3.48 และ 3.34 คะแนนตามลำดับ เนื่องจากท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์มีคะแนนความพึงพอใจที่มากกว่าแหล่งท่องเที่ยวอีก 2 แห่ง ในด้านการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ที่ตรงกับ

ความเป็นจริง ความชัดเจนของสื่อ(ป้าย) เนื้อหาของการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ที่ง่ายต่อการเข้าใจ รวมถึงความน่าสนใจของการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ แต่ท้องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบบคลองมหาสวัสดิ์มีคะแนนที่ต่ำกว่าท้องเที่ยวคลองตลิ่งชันท้าวในด้านของความทั่วถึงของการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ (รายละเอียดในตารางผนวกที่ 7-9)

3. สิ่งแวดล้อมนอกระบบ

3.1 โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อม

3.1.1 โครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ พิจารณาในส่วนของความพึงพอใจในโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ ผลจากตารางที่ 18 พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพของท้องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบบคลองมหาสวัสดิ์ มากกว่าหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพางและท้องเที่ยวคลองตลิ่งชันท้าว โดยมีคะแนน 3.86 3.59 และ 3.37 คะแนน ตามลำดับ เนื่องจากท้องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบบคลองมหาสวัสดิ์มีคะแนนความพึงพอใจที่มากกว่าแหล่งท่องเที่ยวอีก 2 แห่ง ในด้านของความสะดวกจากการเดินทางเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยว ปริมาณและความสะอาดของน้ำใช้ ความชัดเจนของป้ายบอกทาง แต่ทั้งนี้ท้องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบบคลองมหาสวัสดิ์มีคะแนนความพึงพอใจที่ต่ำกว่าหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพางในด้านระบบไฟฟ้าที่ให้บริการ เนื่องจากความมืดของสภาพแวดล้อมของชุมชน จุดท่องเที่ยว และจุดบริการนักท่องเที่ยว ในกรณีที่นักท่องเที่ยวกลับมายังศูนย์บริการท่องเที่ยวในเวลาเย็น รวมถึงในด้านของระบบสัญญาณโทรศัพท์ที่ใช้สื่อสารในแหล่งท่องเที่ยว กรณีของโทรศัพท์เคลื่อนที่ (รายละเอียดในตารางผนวกที่ 10-12)

3.1.2 ลักษณะทางกายภาพ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม พิจารณาในส่วนของความพึงพอใจในลักษณะทางกายภาพ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม ผลจากตารางที่ 18 พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในลักษณะทางกายภาพ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม ของท้องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบบคลองมหาสวัสดิ์ มากกว่าหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพางและท้องเที่ยวคลองตลิ่งชันท้าว โดยมีคะแนน 4.19 3.73 และ 3.54 คะแนน ตามลำดับ เนื่องจากท้องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบบคลองมหาสวัสดิ์มีคะแนนความพึงพอใจที่มากกว่าแหล่งท่องเที่ยวอีก 2 แห่ง ในด้านของจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในแหล่งท่องเที่ยว ความสวยงามของภูมิทัศน์ทางธรรมชาติ สภาพสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว และความบริสุทธิ์ของ

อากาศในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความเห็นว่าไม่น่าจะมีสวนเกษตรที่สมบูรณ์ และเป็นธรรมชาติที่อยู่ใกล้กรุงเทพฯ เช่นนี้ ประกอบกับนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่พบว่าพื้นที่ท่องเที่ยว คลองตลิ่งชันทัวร์มีปัญหาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว คือ น้ำในแม่น้ำลำคลองเน่าเสียส่งกลิ่นเหม็นรบกวนขณะเดินทางไปยังจุดท่องเที่ยวต่าง ๆ และในบางส่วนของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพาง แต่ทั้งนี้ ท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์มีคะแนนของความพึงพอใจที่ต่ำกว่าหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพางในด้านความกลมกลืนของสิ่งก่อสร้างกับสภาพแวดล้อม เนื่องจากหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพางมีโครงการในการอนุรักษ์บ้านทรงไทย ทำให้พื้นที่ดังกล่าวยังคงมีสิ่งก่อสร้างที่กลมกลืนกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น (รายละเอียดในตารางผนวกที่ 10-12)

3.2 สภาพเศรษฐกิจและสังคม

3.2.1 สภาพเศรษฐกิจและการลงทุน พิจารณาในส่วนของความพึงพอใจในสภาพเศรษฐกิจและการลงทุน ผลจากตารางที่ 18 พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในสภาพเศรษฐกิจและการลงทุนของท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์มากกว่าท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทัวร์ และหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพาง โดยมีคะแนน 4.25 3.44 และ 3.40 คะแนน ตามลำดับ เนื่องจากท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์มีคะแนนความพึงพอใจที่มากกว่าแหล่งท่องเที่ยวอีก 2 แห่ง ในด้านของระดับราคาตรงตามที่แจ้งและกำหนดไว้ ราคาสินค้าเกษตรที่จำหน่าย ราคาของบริการต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยว ระบบการจัดการการท่องเที่ยว และจำนวนผู้จำหน่ายสินค้าทางการเกษตร (รายละเอียดในตารางผนวกที่ 10-12) เนื่องจากท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์มีการกำหนดราคาที่แน่นอน ชัดเจน ไม่มีการเก็บเพิ่มในบริการบางกิจกรรมหรือบริการที่ไม่ได้บอกล่วงหน้า ประกอบกับการมีราคาสินค้าทางการเกษตรที่ถูกกว่าท้องตลาด ซึ่งในกรณีนี้พบว่าในแหล่งท่องเที่ยวอีก 2 แห่ง มีการขายผลผลิตทางการเกษตรที่สูงกว่าราคาท้องตลาด นอกจากนี้ในส่วนของระบบการจัดการท่องเที่ยวของท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทัวร์นั้น นักท่องเที่ยวบางส่วนมีความเห็นว่าเป็นรูปแบบของธุรกิจมากเกินไปจนกลัวว่าอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพของแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงรูปแบบในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในทางที่คำนึงถึงรายได้เป็นสำคัญอันจะทำให้การท่องเที่ยวไม่ยั่งยืนได้

3.2.2 สภาพสังคมและวัฒนธรรม พิจารณาในส่วนของความพึงพอใจในสภาพสังคมและวัฒนธรรม ผลจากตารางที่ 18 พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีความพึงพอใจในสภาพสังคมและวัฒนธรรมของท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์มากกว่าหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพาง และท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทัวร์ โดยมีคะแนน 4.55 3.99 และ 3.72 คะแนน ตามลำดับ เนื่องจากท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์มีคะแนนความพึงพอใจที่มากกว่าแหล่งท่องเที่ยวอีก 2 แห่ง ในด้านของความเป็นมิตรของผู้ประกอบการความเป็นมิตรจากคนในชุมชน ประเพณีและวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และสภาพทางสังคมและเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เนื่องจากท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทัวร์อยู่ในเขตกรุงเทพฯ จึงทำให้มีสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นสังคมเมืองทำให้ความโดดเด่นในส่วนนี้น้อยกว่าท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์ที่อยู่ใกล้กรุงเทพฯ แต่มีความเป็นสังคมชนบทมากกว่า ประกอบกับในส่วนของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพาง เนื่องจากมีสภาพที่เป็นชนบทยังไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกมากนักทำให้สภาพแวดล้อมของพื้นที่ในตอนกลางคืนดูเงียบ ทำให้นักท่องเที่ยวบางคนที่ไม่ชินกับสภาพดังกล่าวรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (รายละเอียดในตารางผนวกที่ 10-12)

ผลจากการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามองค์ประกอบในระบบการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 แห่ง สรุปได้ว่าท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์มีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสูงสุดโดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 80.15 คะแนน แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพรองลงมาคือหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพาง และท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทัวร์ ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 76.19 และ 71.53 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาในส่วนของการดำเนินงานของโครงการพบว่า หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพางและท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีผลการดำเนินงานคุ้มค่ากับการลงทุน เนื่องจากมีจำนวนนักท่องเที่ยวที่แท้จริงมากกว่าจำนวนนักท่องเที่ยว ณ จุดคุ้มทุน โดยจำนวนนักท่องเที่ยวที่แท้จริงคือ 12,000 คน และ 2,116 คนตามลำดับ ในขณะที่จำนวนนักท่องเที่ยว ณ จุดคุ้มทุนคือ 233 คน และ 761 คนตามลำดับ แต่จากการวิเคราะห์ในส่วนของการท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทัวร์ พบว่า มีผลการดำเนินงานที่ไม่คุ้มค่ากับการลงทุน เนื่องจากมีจำนวนนักท่องเที่ยวที่แท้จริงน้อยกว่าจำนวนนักท่องเที่ยว ณ จุดคุ้มทุน โดยจำนวนนักท่องเที่ยวที่แท้จริงคือ 14,400 คน ในขณะที่จำนวนนักท่องเที่ยว ณ จุดคุ้มทุนคือ 15,783 คน

ตารางที่ 18 สรุปผลคะแนนในการวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 3 แห่ง (คะแนนเต็ม 100 คะแนน)

	แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร					
	สวนป่าอินทนิลคะหะ		ห้องหิ้วตลอดจนถึงฮัทท์		ห้องหิ้วเกษตรท่องเที่ยวสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์	
	ผู้ประกอบการ	นักท่องเที่ยว	ผู้ประกอบการ	นักท่องเที่ยว	ผู้ประกอบการ	นักท่องเที่ยว
ทรัพยากรการท่องเที่ยว						
แหล่งท่องเที่ยว						
ลักษณะเด่นของเกษตร	2.00	-	2.00	2.00	2.00	3.00
ข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว	5.00	-	5.00	5.00	5.00	5.00
เจ้าของแหล่งท่องเที่ยว	7.33	-	7.33	6.25	6.25	7.13
การบริหารจัดการท่องเที่ยว						
สิ่งอำนวยความสะดวกทางตรง	4.00	3.62	7.62	3.00	4.15	4.00
กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว	2.00	3.53	5.53	4.00	4.29	5.00
การตลาดการท่องเที่ยว						
การบริการข้อมูลข่าวสาร	3.00	3.77	6.77	3.00	4.46	2.00
การโฆษณาประชาสัมพันธ์	5.00	3.34	8.34	5.00	3.75	5.00
สิ่งแวดล้อมของระบบ						
โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก						
โครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ	3.67	3.37	7.04	4.75	3.86	3.58
ลักษณะกายภาพและสิ่งแวดล้อม	3.87	3.54	7.41	4.75	4.19	4.04
สภาพเศรษฐกิจและสังคม						
สภาพเศรษฐกิจและการลงทุน	3.40	3.44	6.84	4.75	4.25	4.08
สภาพสังคมและวัฒนธรรม	3.93	3.72	7.65	4.15	4.55	3.95
คะแนนรวมในการวิเคราะห์	43.20	28.33	71.53	46.65	33.50	46.78
						29.41
						76.19

การประมาณการรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การศึกษารายได้ในส่วนของการประมาณการรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อเป็นที่มาของรายได้นอกภาคเกษตรกรรม ผู้ศึกษาได้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 กรณี โดยกรณีที่ 1 คือ สัดส่วนของรายได้รวมจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรต่อรายได้รวมภาคเกษตรกรรมของผู้ประกอบการทั้งหมดในแต่ละพื้นที่ทั้ง 3 แห่ง (b_i) อันได้แก่ ผู้ประกอบการท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทัวร์ ท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบบคลองมหาสวัสดิ์ และหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพรงพง ดังสมการที่ (1) และกรณีที่ 2 คือ สัดส่วนของรายได้รวมจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรต่อรายได้รวมภาคเกษตรกรรมของผู้ประกอบการทั้งหมดใน 3 แห่ง หรือทั้ง 22 คริวเรือน (b_t) ดังสมการที่ (2)

$$b_i = \frac{Y_{ate(i)}}{Y_{ae(i)}} \quad \text{---(1)}$$

$$b_t = \frac{Y_{ate(t)}}{Y_{ae(t)}} \quad \text{---(2)}$$

โดยที่ b_i = สัดส่วนของรายได้รวมจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ต่อรายได้รวมภาคเกษตรกรรม ของผู้ประกอบการทั้งหมดในแต่ละพื้นที่ทั้ง 3 แห่ง (i = 1,2,3 โดย 1 หมายถึง ท่องเที่ยวล่องตลิ่งชันทัวร์ 2 หมายถึง ท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบบคลองมหาสวัสดิ์ และ 3 หมายถึง หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพรงพง)

$Y_{ate(i)}$ = รายได้รวมจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของผู้ประกอบการในแต่ละพื้นที่ มีหน่วยเป็นบาทต่อครัวเรือนต่อปี

$Y_{ae(i)}$ = รายได้รวมภาคเกษตรกรรมของผู้ประกอบการในแต่ละพื้นที่
ที่มีหน่วยเป็นบาทต่อครัวเรือนต่อปี

b_t = สัดส่วนของรายได้รวมจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรต่อรายได้รวมภาคเกษตรกรรมของผู้ประกอบการทั้งหมดใน 3
แห่ง หรือทั้ง 22 ครัวเรือน

$Y_{ate(t)}$ = รายได้รวมจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของผู้ประกอบการ
ทั้ง 22 ครัวเรือน มีหน่วยเป็นบาทต่อครัวเรือนต่อปี

$Y_{ae(t)}$ = รายได้รวมภาคเกษตรกรรมของผู้ประกอบการทั้ง 22
ครัวเรือน มีหน่วยเป็นบาทต่อครัวเรือนต่อปี

ซึ่งผลการคำนวณพบว่า ท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทัวร์มีสัดส่วนเท่ากับ 0.26 ท่องเที่ยวเขตร
ล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์มีสัดส่วนเท่ากับ 0.10 หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านท
ไทยปลายโพรงพางมีสัดส่วนเท่ากับ 0.72 และสัดส่วนของผู้ประกอบการทั้งหมดใน 3 แห่ง หรือทั้ง
22 ครัวเรือนมีค่าเท่ากับ 0.27 ดังตารางที่ 19

ทั้งนี้ เมื่อนำสัดส่วนของรายได้รวมจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรต่อรายได้รวมภาคเกษตร
กรรมของผู้ประกอบการทั้งหมดในแต่ละพื้นที่ทั้ง 3 แห่ง อันได้แก่ ผู้ประกอบการท่องเที่ยวคลอง
ตลิ่งชันทัวร์ ท่องเที่ยวเขตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์ และหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิง
อนุรักษ์บ้านทไทยปลายโพรงพาง และสัดส่วนของรายได้รวมจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรต่อราย
ได้รวมภาคเกษตรกรรมของผู้ประกอบการทั้งหมดใน 3 แห่ง หรือทั้ง 22 ครัวเรือน ไปคูณกับรายได้
รวมภาคเกษตรกรรมของจังหวัดในแต่ละพื้นที่ ดังสมการที่ (3) และสมการที่ (4) ตามลำดับ พบว่า
การท่องเที่ยวเชิงเกษตรก่อให้เกิดรายได้นอกภาคเกษตรกรรมในจังหวัดกรุงเทพฯ เท่ากับ
14,468.81-15,025.30 บาทต่อครัวเรือนต่อปี ก่อให้เกิดรายได้นอกภาคเกษตรกรรมในจังหวัด
นครปฐม เท่ากับ 3,941.11-10,640.98 บาทต่อครัวเรือนต่อปี ก่อให้เกิดรายได้นอกภาคเกษตร
กรรมในจังหวัดสมุทรสงคราม เท่ากับ 17,870.84-47,655.57 บาทต่อครัวเรือนต่อปี นอกจากนี้
เมื่อนำสัดส่วนของรายได้รวมจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรต่อรายได้รวมภาคเกษตรกรรมของผู้

ประกอบรวมทั้งหมดใน 3 แห่ง หรือทั้ง 22 ครั้งเรือน ไปคูณกับรายได้รวมภาคเกษตรกรรมในระดับภูมิภาคดังสมการที่ (5)พบว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตรก่อให้เกิดรายได้นอกภาคเกษตรกรรมแก่ภาคกลางเท่ากับ 34,734.76 บาทต่อครัวเรือนต่อปี (ตารางที่19)

$$Y_{atp} = b_i Y_{ap} \quad \text{---(3)}$$

$$Y_{atp} = b_t Y_{ap} \quad \text{---(4)}$$

$$Y_{atr} = b_t Y_{ar} \quad \text{---(5)}$$

โดยที่ Y_{atp} = รายได้จากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัด มีหน่วยเป็นบาทต่อครัวเรือนต่อปี

Y_{ap} = รายได้รวมภาคเกษตรกรรมของจังหวัด มีหน่วยเป็นบาทต่อครัวเรือนต่อปี

Y_{atr} = รายได้จากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของภูมิภาค มีหน่วยเป็นบาทต่อครัวเรือนต่อปี

Y_{ar} = รายได้รวมภาคเกษตรกรรมของภูมิภาค มีหน่วยเป็นบาทต่อครัวเรือนต่อปี

ตารางที่ 19 สรุปการประมาณการรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จำแนกตามระดับในการประมาณการ

ระดับการวิเคราะห์	พื้นที่	รายได้จากการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (บาทต่อครัวเรือนต่อปี)
จังหวัด	กรุงเทพฯ	
	($b_i = 0.26$)	14,468.81
	($b_t = 0.27$)	15,025.30

ตารางที่ 19 (ต่อ)

ระดับการวิเคราะห์	พื้นที่	รายได้จากการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (บาทต่อครัวเรือนต่อปี)		
จังหวัด	นครปฐม	($b_i = 0.10$)	3,941.11	
		($b_t = 0.27$)	10,640.98	
	สมุทรสงคราม	($b_i = 0.72$)	47,655.57	
		($b_t = 0.27$)	17,870.84	
	ภูมิภาค	ภาคกลาง	($b_t = 0.27$)	34,734.76

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อเป็นที่มาของรายได้นอกภาคเกษตรกรรม มีผลการวิเคราะห์ศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามองค์ประกอบในระบบการท่องเที่ยว และการวิเคราะห์ศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อเป็นที่มาของรายได้นอกภาคเกษตรกรรม ในพื้นที่กลุ่มตัวอย่าง 3 แห่ง อันได้แก่ ท่องเที่ยวคลองตลิ่งชัน ทวีร์ ท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์ และหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพาง ดังนี้

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ด้านผู้ประกอบการเท่านั้น มีตัวชี้วัดที่ใช้ประกอบด้วย

1.1 แหล่งท่องเที่ยว พิจารณาในส่วนของคุณลักษณะเด่นของการเกษตรและข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว พบว่า หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพางมีคุณลักษณะเด่นของการเกษตรมากที่สุด เนื่องจากสามารถพบได้ภายในจังหวัดสมุทรสงครามเท่านั้น แต่ท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทวีร์และท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์ สามารถพบได้ทั่วประเทศและในภาคกลาง ตามลำดับ นอกจากนี้ในส่วนข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยวพบว่า ทั้ง 3 แห่ง สามารถจัดการท่องเที่ยวได้ตลอดปี

1.2 เจ้าของแหล่งท่องเที่ยว พิจารณาในส่วนของคุณรู้ ความเข้าใจในการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร พบว่า ผู้ประกอบการท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทวีร์มีคะแนนความรู้ ความเข้าใจในการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมากที่สุด รองลงมาคือ ผู้ประกอบการในหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพางและท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์ โดยมีคะแนนเท่ากับ 7.33 7.13 และ 6.25 คะแนน ตามลำดับ

2. การบริการการท่องเที่ยว เป็นการวิเคราะห์ด้านผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว มีตัวชี้วัดที่ใช้ประกอบด้วย

2.1 สิ่งอำนวยความสะดวกทางตรง ในการวิเคราะห์ด้านผู้ประกอบการพิจารณาในส่วนของบริการที่มีในแหล่งท่องเที่ยว พบว่า บริการที่มีทั้ง 3 แห่ง คือ บริการอาหาร บริการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร และบริการขนส่ง ซึ่งท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทัวร์มีบริการเพิ่มในส่วนของมัคคุเทศก์ และหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพางมีบริการเพิ่มในส่วนที่พัก สำหรับการวิเคราะห์ด้านนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในการบริการของท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์มากกว่าหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพางและท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทัวร์ ตามลำดับ ในด้านความสะดวกสบายของอาหารและน้ำดื่มที่ให้บริการ คุณภาพและราคาของสินค้าที่เหมาะสม สถานที่บริการนักท่องเที่ยว และความรู้ที่ได้รับจากมัคคุเทศก์

2.2 กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว ในการวิเคราะห์ด้านผู้ประกอบการพิจารณาในส่วนของความหลากหลายของกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว พบว่า กิจกรรมที่มีทั้ง 3 แห่ง คือ เดินชมสวนและชมการสาธิตวิธีการผลิตสินค้าเกษตรแปรรูป ส่วนกิจกรรมที่มีเพิ่มเติมของท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์และหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพาง คือ การให้นักท่องเที่ยวร่วมทำสวน และกิจกรรมนันทนาการ ทั้งนี้ หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพางยังมีเพิ่มเติมในส่วนของการพักผ่อนในบ้านของเกษตรกร สำหรับการวิเคราะห์ด้านนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในกิจกรรมที่จัดขึ้นของท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์มากกว่าหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพางและท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทัวร์ ตามลำดับ ในด้านของอุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบกิจกรรม รูปแบบของกิจกรรมที่จัดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว ความเหมาะสมของเวลาที่ สภาพพื้นที่ที่ใช้ในการประกอบกิจกรรม และความรู้ความเข้าใจที่เพิ่มขึ้นจากการร่วมกิจกรรม

3. การตลาดการท่องเที่ยว เป็นการวิเคราะห์ด้านผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว มีตัวชี้วัดที่ใช้ประกอบด้วย

3.1 การบริการข้อมูลข่าวสาร ในการวิเคราะห์ด้านผู้ประกอบการพิจารณาในส่วนของช่องทางในการติดต่อ พบว่า ช่องทางในการให้บริการข้อมูลข่าวสารทั้ง 3 แห่ง คือ ศูนย์บริการการ

ท่องเที่ยวของชุมชนและบริษัททัวร์ แต่ท่องเที่ยวของคนดั่งตลิ่งชันทัวร์สามารถรับทราบข้อมูลเพิ่มเติมได้จากศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวกรุงเทพฯ และสำนักงานเขตตลิ่งชัน ท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์สามารถรับทราบข้อมูลเพิ่มเติมได้จากศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จังหวัดนครปฐม สำหรับการวิเคราะห์ด้านนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในการบริการข้อมูลข่าวสารของท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์มากกว่าหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพรงพางและท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทัวร์ ตามลำดับ ในด้านของความสุภาพและเป็นมิตร ความเอาใจใส่ในการบริการ ความถูกต้องและชัดเจนของข้อมูลที่ได้รับ จำนวนผู้ที่สามารถให้ข้อมูล และขั้นตอนในการขอรับข้อมูลข่าวสาร

3.2 การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ ในการวิเคราะห์ด้านผู้ประกอบการพิจารณาในส่วนของสื่อที่ใช้ในการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ พบว่า สื่อที่แหล่งท่องเที่ยวทั้ง 3 แห่ง ใช้คือ สิ่งพิมพ์ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ สื่อทางวิทยุ โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต สำหรับการวิเคราะห์ด้านนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในการบริการข้อมูลข่าวสารของท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์มากกว่าหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพรงพางและท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทัวร์ ตามลำดับ ในด้านการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ที่ตรงกับความเป็นจริง ความชัดเจนของสื่อ เนื้อหาของการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ที่ง่ายต่อการเข้าใจ และความน่าสนใจของการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ แต่มีคะแนนต่ำกว่าท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทัวร์ ในด้านความทั่วถึงของการโฆษณา ประชาสัมพันธ์

4. สิ่งแวดล้อมนอกระบบ เป็นการวิเคราะห์ด้านผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว มีตัวชี้วัดที่ใช้ประกอบด้วย

4.1 โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อม พิจารณาใน 2 ส่วน อันได้แก่

4.1.1 โครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ ในการวิเคราะห์ด้านผู้ประกอบการพิจารณาในส่วนของปัญหาและผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ พบว่า ท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์มีคะแนนสูงสุด เนื่องจากท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทัวร์และหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพรงพางมีปัญหาในส่วนของความชัดเจนของป้ายบอกทางและความสะดวกจากการเดินทางเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยว สำหรับการวิเคราะห์ด้านนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ

ของห้องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบบคลองมหาสวัสดิ์มากกว่าหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านทรงไทยปลายโพงพางและห้องเที่ยวคลองตลิ่งชันทั่วๆ ตามลำดับ ในด้านของความสะดวกจากการเดินทางเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยว ปริมาณและความสะอาดของน้ำใช้ ความชัดเจนของป้ายบอกทาง แต่มีคะแนนต่ำกว่าหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพางในด้านระบบไฟฟ้าที่ให้บริการ และระบบการสื่อสารในแหล่งท่องเที่ยว

4.1.2 ลักษณะทางกายภาพ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม ในการวิเคราะห์ด้านผู้ประกอบการพิจารณาในส่วนของปัญหาและผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อลักษณะทางกายภาพ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม พบว่า ห้องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบบคลองมหาสวัสดิ์ มีคะแนนสูงสุด เนื่องจากหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพางพบปัญหาในเรื่องของโรคติดต่อในชุมชน และเสียงรบกวนจากเสียงเรือที่รับส่งนักท่องเที่ยว สำหรับปัญหาที่พบในห้องเที่ยวคลองตลิ่งชันทั่วๆ คือ ปัญหาขยะ สิ่งปฏิกูลในชุมชน การสูญเสียระบบนิเวศของพืชและสัตว์ รวมถึงเสียงรบกวนจากเรือและนักท่องเที่ยว สำหรับการวิเคราะห์ด้านนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในลักษณะทางกายภาพ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม ของห้องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบบคลองมหาสวัสดิ์มากกว่าหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพางและห้องเที่ยวคลองตลิ่งชัน ตามลำดับ ในด้านของจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในแหล่งท่องเที่ยว ความสวยงามของภูมิทัศน์ทางธรรมชาติ สภาพสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว และความบริสุทธิ์ของอากาศในแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากนักท่องเที่ยวพบปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทั่วๆ และหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพาง แต่ทั้งนี้ ห้องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบบคลองมหาสวัสดิ์มีคะแนนของความพึงพอใจที่ต่ำกว่าหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพางในด้านความกลมกลืนของสิ่งก่อสร้างกับสภาพแวดล้อม

4.2 สภาพเศรษฐกิจและสังคม พิจารณาใน 2 ส่วน อันได้แก่

4.2.1 สภาพเศรษฐกิจและการลงทุนในการวิเคราะห์ด้านผู้ประกอบการพิจารณาในส่วนของปัญหาและผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อสภาพเศรษฐกิจและการลงทุน พบว่า ห้องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบบคลองมหาสวัสดิ์มีคะแนนสูงสุด รองลงมาคือ หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพางและห้องเที่ยวคลองตลิ่งชันทั่วๆ ตามลำดับ เนื่องจากการท่องเที่ยวในหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพางส่งผลให้ราคาสินค้าต่าง ๆ ในชุมชนสูงขึ้น ส่วนปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทั่วๆ คือ ความต้องการขายที่ดินเมื่อ

ราคาที่ดินสูงขึ้น รวมถึงปัญหาผลผลิตการเกษตรไม่มีคุณภาพและปริมาณลดลง สำหรับการวิเคราะห์ด้านนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในสภาพเศรษฐกิจและการลงทุนของท่องเที่ยวเกษตรท่องเที่ยวชมสวนเลียบบคลองมหาสวัสดิ์มากกว่าท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทั่ว และหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพรง ตามลำดับ ในด้านของระดับราคาตรงตามที่แจ้งและกำหนดไว้ ราคาสินค้าเกษตรที่จำหน่าย ราคาของบริการต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยว ระบบการจัดการการท่องเที่ยว และจำนวนผู้จำหน่ายสินค้าทางการเกษตร

4.2.2 สภาพสังคมและวัฒนธรรม ในการวิเคราะห์ด้านผู้ประกอบการพิจารณา ในส่วนของปัญหาและผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม พบว่า ท่องเที่ยวเกษตรท่องเที่ยวชมสวนเลียบบคลองมหาสวัสดิ์มีคะแนนสูงสุด รองลงมาคือ หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพรงพวงและท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทั่ว ตามลำดับ สำหรับการวิเคราะห์ด้านนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในสภาพสังคมและวัฒนธรรมของท่องเที่ยวเกษตรท่องเที่ยวชมสวนเลียบบคลองมหาสวัสดิ์มากกว่าหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพรงพวงและท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทั่ว ตามลำดับ ในด้านของความเป็นมิตรของผู้ประกอบการ และคนในชุมชน ประเพณีและวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมถึงสภาพทางสังคมและเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

ผลจากการประเมินศักยภาพตามองค์ประกอบในระบบการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 แห่ง สรุปได้ว่าท่องเที่ยวเกษตรท่องเที่ยวชมสวนเลียบบคลองมหาสวัสดิ์มีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสูงที่สุดโดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 80.15 คะแนน รองลงมาคือ หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพรงพวง และท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทั่ว ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 76.19 และ 71.53 ตามลำดับ และเมื่อวิเคราะห์ความคุ้มค่าของโครงการ พบว่า หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพรงพวงและท่องเที่ยวเกษตรท่องเที่ยวชมสวนเลียบบคลองมหาสวัสดิ์มีผลการดำเนินงานคุ้มค่ากับการลงทุน เนื่องจากมีจำนวนนักท่องเที่ยวที่แท้จริงมากกว่าจำนวนนักท่องเที่ยว ณ จุดคุ้มทุน โดยจำนวนนักท่องเที่ยวที่แท้จริงคือ 12,000 คน และ 2,116 คน ตามลำดับ ในขณะที่จำนวนนักท่องเที่ยว ณ จุดคุ้มทุนคือ 233 คน และ 761 คน ตามลำดับ แต่ท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทั่วมีผลการดำเนินงานที่ไม่คุ้มค่ากับการลงทุน เนื่องจากมีจำนวนนักท่องเที่ยวที่แท้จริงน้อยกว่าจำนวนนักท่องเที่ยว ณ จุดคุ้มทุน โดยจำนวนนักท่องเที่ยวที่แท้จริงคือ 14,400 คน ในขณะที่จำนวนนักท่องเที่ยว ณ จุดคุ้มทุนคือ 15,783 คน

นอกจากนี้ เมื่อนำสัดส่วนของรายได้รวมจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรต่อรายได้รวมภาคเกษตรกรรมของผู้ประกอบการทั้งหมดในแต่ละพื้นที่ทั้ง 3 แห่ง และสัดส่วนของรายได้รวมจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรต่อรายได้รวมภาคเกษตรกรรมของผู้ประกอบการทั้งหมดใน 3 แห่ง หรือทั้ง 22 จังหวัดขึ้นไปคู่กับรายได้รวมภาคเกษตรกรรมระดับจังหวัดและระดับภูมิภาค พบว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะก่อให้เกิดรายได้นอกภาคเกษตรกรรมในจังหวัดกรุงเทพฯ เท่ากับ 14,468.81-15,025.30 บาทต่อครัวเรือนต่อปี ก่อให้เกิดรายได้นอกภาคเกษตรกรรมในจังหวัดนครปฐม เท่ากับ 3,941.11-10,640.98 บาทต่อครัวเรือนต่อปี ก่อให้เกิดรายได้นอกภาคเกษตรกรรมในจังหวัดสมุทรสงคราม เท่ากับ 17,870.84-47,655.57 บาทต่อครัวเรือนต่อปี และก่อให้เกิดรายได้นอกภาคเกษตรกรรมแก่ภาคกลางเท่ากับ 34,734.76 บาทต่อครัวเรือนต่อปี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1. ผู้ประกอบการ

1.1 ควรมีการเสริมสร้างความรู้ในการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแก่ผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว เนื่องจากหากปล่อยให้ผู้ประกอบการดำเนินการจัดการในแนวทางที่ไม่ถูกต้องอาจทำให้สูญเสียเอกลักษณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยว และสภาพสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงกรณีที่นักท่องเที่ยวปฏิบัติตัวไม่ถูกต้องอาจส่งผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยว ซึ่งการจัดการดังกล่าวสามารถขอความช่วยเหลือได้จากหน่วยงานของภาครัฐบาล ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เป็นต้น

1.2 กิจกรรมที่จัดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว ควรคำนึงถึงสภาพพื้นที่และผลผลิตทางการเกษตรเป็นสำคัญ รวมถึงความรู้ ความเข้าใจที่เพิ่มขึ้นจากการร่วมกิจกรรม เนื่องจากบางพื้นที่ที่มีผลผลิตทางการเกษตรที่เปราะบาง เกิดความสูญเสียได้ง่ายควรมีการจัดทำแปลงสาธิต พร้อมภาพและรายละเอียดแก่นักท่องเที่ยวแทนการเข้าไปสัมผัสโดยตรง รวมทั้งการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวให้เหมาะสมและสอดคล้องกับศักยภาพในการรองรับได้ของพื้นที่ทางการเกษตร จำนวนของอุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่ เพื่อป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับผลผลิตทางการเกษตร และเพื่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

1.3 ควรมีเอกสารที่ให้ความรู้ทางด้านการเกษตรของแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ รวมถึงรายละเอียดรายการท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว และแผนที่สถานที่ท่องเที่ยวที่ชัดเจน รวมถึงการจัดทำข้อมูลข้อมูลทางการเกษตรที่เกี่ยวข้องกับผลผลิตการเกษตรในแต่ละจุดท่องเที่ยว เพื่อเป็นการเสริมสร้างความรู้ทางการเกษตรแก่นักท่องเที่ยว

1.4 ควรมีการประสานงานด้านข้อมูล และรายละเอียดของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยไม่มีข้อจำกัดในส่วนของความรับผิดชอบ เพื่อเพิ่มช่องทางในการให้บริการข้อมูลข่าวสารและเพื่อความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

1.5 ในด้านการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ ควรมีการจัดเส้นทางท่องเที่ยวร่วมกับแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นอื่น ๆ เช่น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยตำบลปลายโพรงพาง ที่จัดควบคู่กับการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดสมุทรสงคราม อันได้แก่ อุทยาน ร.2 และตลาดน้ำท่าคา เป็นต้น หรือเชื่อมเส้นทางกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอื่น ๆ เพื่อความหลากหลายของกิจกรรมในการท่องเที่ยว อีกทั้งการร่วมมือกับแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงจัดพิมพ์เอกสารการท่องเที่ยว และจัดทำ annual village trade show เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์แก่นักท่องเที่ยว

1.6 ควรคำนึงถึงความสะดวกสบายของอาหาร น้ำดื่ม รวมถึงสถานที่ที่ให้บริการนักท่องเที่ยวอย่างศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และที่พักแรม เป็นต้น โดยเฉพาะในกรณีของการบริการที่พักในบ้านของเกษตรกรควรที่จะมีการทำความสะอาดเครื่องนอนของนักท่องเที่ยวเป็นประจำ

1.7 ควรมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการจัดทำป้ายบอกทางนักท่องเที่ยวบางกลุ่มที่ต้องการเดินทางเข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรบางแห่งด้วยตนเอง หรือในส่วนของป้ายบอกทางไปยังศูนย์บริการการท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงการจัดวางที่เหมาะสมสามารถมองเห็นได้ชัดเจน

1.8 ควรมีการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องรวมถึงการสร้าง ความตระหนักต่อคุณค่าและความสำคัญของทรัพยากรการท่องเที่ยว แม่น้ำ คู คลอง และได้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนา ทั้งนี้ควรมีการจัดตั้งโครงการอนุรักษ์ในพื้นที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ควบคู่กับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อเป็นการป้องกันผลกระทบที่เกิดจากการจัดการท่องเที่ยว และการคงอยู่ของวัฒนธรรมและสภาพความเป็นอยู่เดิมของคนในท้องถิ่น

1.9 ควรมีการตรวจสอบราคาสินค้าทางการเกษตรที่จำหน่ายในแหล่งท่องเที่ยว และ ศูนย์บริการการท่องเที่ยวให้อยู่ในราคาที่เหมาะสม

1.10 ควรมีการประเมินผล และตรวจสอบผลกระทบที่เกิดจากการจัดการท่องเที่ยว อย่างสม่ำเสมอ โดยการประชุมผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว รวมถึงการสอบถามจากนักท่องเที่ยว โดยตรง เพื่อนำผลดังกล่าวมาปรับปรุงแก้ไขให้การจัดการท่องเที่ยวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นการความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ควรมีการจัดโครงการสัมมนาประจำปีโดย กลุ่มผู้นำชุมชนเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และทราบปัญหาจากการดำเนินการในพื้นที่ ต่าง ๆ เพื่อหาทางป้องกันก่อนที่ปัญหาดังกล่าวจะเกิดขึ้นในชุมชน

2. นักท่องเที่ยว

2.1 ควรศึกษาข้อมูลการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ไว้ล่วงหน้าเพื่อความเข้าใจที่ดีเมื่อได้รับข้อมูลความรู้ในแหล่งท่องเที่ยว

2.2 ให้ความร่วมมือช่วยกันอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ด้วยการเคารพขนบธรรมเนียม ประเพณีนิยมของท้องถิ่น ปฏิบัติตามข้อเสนอนะและข้อห้ามของและสถานที่ รวมถึงการมีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในท้องถิ่น ด้วยการปฏิบัติตามกฎกติกาและข้อห้ามของสถานที่นั้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

1. ควรมีจำนวนกลุ่มตัวอย่าง หรือพื้นที่ที่ทำการศึกษาในส่วนของผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพิ่มขึ้น เพื่อลดความคลาดเคลื่อนของการประมาณการรายได้นอกภาคเกษตรกรรมและขยายผลการศึกษาไปสู่พื้นที่ท่องเที่ยวทางการเกษตรอื่น ๆ

2. หากเป็นไปได้ควรทำการวิจัยแบบกึ่งทดลอง(Semi-experimental Research) คือ มีนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่าง 1 กลุ่ม ที่ไปท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เพื่อเป็นการเปรียบเทียบหรือวัดศักยภาพที่แท้จริงมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กองบริการวิชาการและฝึกอบรม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2544. คำศัพท์ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: บริษัท ศรีเอทมาายด์ จำกัด.

กองประสานนโยบายและแผน สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. 2545. รายงานแสดงผลการดำเนินการของคณะรัฐมนตรีตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ รัฐบาล พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ปีที่หนึ่ง, วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544-วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2545. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.

กองวางแผนโครงการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2540. เอกสารประกอบการวางแผนการท่องเที่ยว เล่มที่ 8 รายงานแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมและมีปัญหาวิกฤต.

กองสถิติและวิจัย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2545. รายงานสถิติประจำปี พ.ศ. 2545. (อัดสำเนา)

กองอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2544. แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรพร้อมบริการ. (อัดสำเนา)

..... 2545. Sustainable Tourism. (อัดสำเนา)

คณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชา ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. 2544. เอกสารการสอนชุดวิชา ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว หน่วยที่ 8-15. สาขาวิชาวิชาการจัดการ, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ชัยวุฒิ ชัยพันธุ์. 2542. การจัดการการเกษตร ทรัพยากรธรรมชาติและการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด(มหาชน). 2545. “การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนพลิกฟื้นเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม”. ปราสาทสังข์ ฉบับเศรษฐกิจวิเคราะห์. 20(เมษายน 2545): 28.
- นวัรัตน์ ไกรพานนท์. 2538. “นิเวศสัญจร: กลยุทธ์ร่วมประสานการพัฒนาการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน”. วารสารนิเวศวิทยา. 23(มกราคม-เมษายน 2538): 29.
- นำชัย ทนุผล. 2540. การท่องเที่ยวเกษตรเชิงนิเวศ เอกสารประกอบการบรรยายในการอบรมหลักสูตรการท่องเที่ยวเกษตรเชิงนิเวศ วันที่ 28 พฤศจิกายน 2540. มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เชียงใหม่. อ้างถึง นำชัย ทนุผลและคณะ. 2543. รายงานการวิจัย เรื่องการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนบ้านโป่ง ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. สาขาวิชาพัฒนาการท่องเที่ยว, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- นิรนาม. 2544. “รายงานพิเศษ ตอนที่ 1: Home stay-Farm stay กิจกรรมทางเลือกเพื่อเสริมรายได้ให้ชุมชน”. วารสารธุรกิจท่องเที่ยว. 14(กุมภาพันธ์ 2544): 24-25.
- บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. 2543. คู่มือการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และสภาตำบล (สต.).
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2542. การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. คณะมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปิยะฤทธิ์ ปิโยพีระพงศ์. 2542. “ท่องเที่ยวเชิงเกษตร ทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยวปี 2000”. อนุสาร อ.ส.ท. 40 (ธันวาคม 2542): 25.
- เพ็ญแข แสงแก้ว. 2538. การวิจัยทางสังคมศาสตร์. ภาควิชาคณิตศาสตร์และสถิติ, คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร และศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2541. รายงานผลการศึกษาเรื่องการกระจายรายได้และภาวะความยากจนของครัวเรือนเกษตร.

มธุรส ปราบไฟรี. 2544. "โฮมสเตย์ กับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ". จุลสารการท่องเที่ยว. 20 (ตุลาคม-ธันวาคม 2544): 51.

ยุพดี เสตพรพน. 2544. ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: พิษณุการ์พิมพ์.

รัชณี ชัยยามภรณ์. 2544. การวิเคราะห์การกระจายรายได้ของครัวเรือนเกษตรในประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2539 และ 2541. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

รัญจวน ทองรุต. 2544. "ฟาร์มสเตย์ในนิวซีแลนด์". จุลสารการท่องเที่ยว. 20 (เมษายน-มิถุนายน 2544): 57-61.

จำไพพรรณ แก้วสุริยะ. 2544ก "เกษตรสัญจร". อนุสาร อ.ส.ท. 10 (พฤษภาคม 2544): 120-121.

_____. 2544ข เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่อง หลักการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (อัดสำเนา)

_____. 2544ค ท่องเที่ยวยั่งยืน (ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์) ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. อนุสาร อ.ส.ท. 42 (พฤษภาคม 2544): 118-119.

_____. 2544ง เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว: เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (อัดสำเนา)

_____. 2545. เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่อง การท่องเที่ยวเชิงเกษตร. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (อัดสำเนา)

วิวัฒน์ชัย บุญยภักดี. 2538. "ศักยภาพสำคัญอย่างไรต่อแหล่งท่องเที่ยว". จุลสารการท่องเที่ยว. 8 (เมษายน-มิถุนายน 2538): 42-45.

ศูนย์ประสานงานส่งเสริมการท่องเที่ยวเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร, กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2544ก แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเกษตร. (อัดสำเนา)

_____. 2544ข แนวทางการพิจารณาคัดเลือกพื้นที่ดำเนินงานท่องเที่ยวเชิงเกษตร. (อัดสำเนา)

_____. 2544ค เอกสารโครงการไทยเที่ยวไทย และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ภายใต้มาตรฐาน มพช. (โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร). (อัดสำเนา)

สติมา สุจริตวนิชวงศ์. 2544. ความพึงพอใจของลูกค้าต่อตัวแทนขายคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล ยี่ห้อคอมแพค. กรุงเทพฯ: การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
อ้างถึง Kotler, P. 1998. Marketing Management: Analysis Planning Implementation and Control. Nine Edition. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall Inc.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. 2544ก โครงการจัดทำแผนพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งชาติในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549). แหล่งที่มา: <http://www.tat.or.th>, 20 สิงหาคม 2544.

_____. 2544ข รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งชาติ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549).

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2542ก รายงานขั้นสุดท้าย การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2542ข รายงานเบื้องต้น การศึกษาเพื่อ
กำหนดแนวทางการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร.

_____. 2543ก ร่างรายงานขั้นสุดท้าย การศึกษา
เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร.

_____. 2543ข รายงานขั้นสุดท้าย การศึกษาเพื่อ
กำหนดแนวทางการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร.

สมชาย สนั่นเมือง. 2541. "ชุมชนท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว". จุลสาร
การท่องเที่ยว. 17(เมษายน-มิถุนายน 2541): 26-27.

สมบัติ อำนวยวงศ์. 2537. รายงานการวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน.
(อัดสำเนา)

สัมพันธ์ มีสิทธิ์. 2540. "การพัฒนาที่ยั่งยืน". เอกสารประกอบการสัมมนา สถานภาพทรัพยากร
หลักกับทิศทางการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย วันที่ 15 ตุลาคม 2540. โครงการสห-
วิทยาการบัณฑิตศึกษา สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์

ส่วนวิจัยเศรษฐกิจสังคมและแรงงานเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, กระทรวง
เกษตรและสหกรณ์. 2542. คู่มือการสำรวจภาวะเศรษฐกิจสังคมครัวเรือนและแรงงาน
เกษตรปีเพาะปลูก 2541/42.

_____. 2543. ดัชนีรายได้ครัวเรือนเกษตรและข้อมูลพื้นฐาน
ภาวะเศรษฐกิจสังคมครัวเรือนและแรงงานเกษตรปีเพาะปลูก 2542/43.

สุมาลี สันติพลวุฒิ. 2541. "การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาที่ยั่งยืน". วารสาร
เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 5(กรกฎาคม-ธันวาคม 2541): 122.

สุรเชษฐ์ เศรษฐมาตส. 2541. “วิสัยทัศน์การจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ”. รายงานการฝึกอบรมหลักสูตรการให้บริการด้านการท่องเที่ยวสำหรับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ.

(อัดสำเนา)

สุวิมล ตีรกาพันธ์. 2543. การประเมินโครงการ: แนวทางสู่การปฏิบัติ. ภาควิชาการประเมินและการวิจัย คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

เสาวรีย์ ตะโพนทอง. 2545. การศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. เรื่องเต็มการประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 40, 4-7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2545.

อร สีแพร. 2543. ลักษณะเฉพาะของเกษตรกรรมที่สนับสนุนโครงการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมาและพื้นที่ต่อเนื่อง. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุดมศักดิ์ แนวจิตร. 2544. ความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน. เชียงใหม่: การค้นคว้าอิสระ, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. อ้างถึง ภาณิดา ชัยปัญญา. 2542. ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อกิจกรรมไร่นาสวนผสมภายใต้โครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตรของจังหวัดเชียงราย. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Miller, G. 2001. “The Development of Indicators for Sustainable Tourism: Result of a Delphi Survey of Tourism researchers”. Tourism Management. 4(August 2001) : 351-362.

Hornby, A.S. 1995. Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English. Fifth Edition. Printed in Great Britain by Richard Clay Ltd. อ้างถึงใน สัมพันธ์ มีสิทธิ์. 2540. "การพัฒนาที่ยั่งยืน". เอกสารประกอบการสัมมนา สถานภาพทรัพยากรหลักกับทิศทางการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย วันที่ 15 ตุลาคม 2540. โครงการสหวิทยาการบัณฑิตศึกษา สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Ryu, Seung-Woo. 1996. "The Situation and Directions for Farm Tourism Development in Korea". Journal of Rural Development. 19 (Winter).

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ข้อมูลการจัดการท่องเที่ยวของผู้ประกอบการ

ภาคผนวก ข

รายละเอียดของการวิเคราะห์ศักยภาพ

ภาคผนวก ค

แบบสอบถามในการวิเคราะห์ศักยภาพด้านผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว

ข้อมูลการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่กลุ่มตัวอย่าง

จากการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ทำการศึกษ จำนวน 4 ท่าน ซึ่งประกอบด้วย

1. คุณสุรเดช เขียมสะอาด รองประธานกลุ่มในการจัดการท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทวีร์
2. คุณบุญขึ้น วิทยาภรณ์ หัวหน้าฝ่ายแผนงาน สำนักงานเกษตรจังหวัดนครปฐม
3. คุณประทุม สวัสดิ์นำ ประธานกลุ่มในการจัดการท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์
4. คุณธวัช บุญพัฑฒ ประธานกลุ่มในการจัดการท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพาง

สามารถสรุปการดำเนินงานในการจัดการท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่ได้ดังนี้

ท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทวีร์

ตลาดน้ำตลิ่งชันได้มีการจัดสร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2530 โดยนายประทุม เจริญลาภ ผู้อำนวยการเขตตลิ่งชัน ได้ชักชวนข้าราชการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และพ่อค้า ประชาชนในพื้นที่เขตตลิ่งชัน ก่อตั้งตลาดน้ำตลิ่งชันบริเวณริมคลองชักพระ หน้าสำนักงานเขตตลิ่งชัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อฟื้นฟูวัฒนธรรมพื้นบ้าน เพราะในอดีตตลิ่งชันเป็นถิ่นกำเนิดของตลาดน้ำ คือ การค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้ากันทางน้ำ ณ บริเวณปากคลองบางระมาดหน้าวัดช่างเหล็กในปัจจุบัน นอกจากนั้นยังส่งเสริมให้เป็นแหล่งพักผ่อนและท่องเที่ยว ตลอดจนส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นได้มีรายได้เสริมอีกทางหนึ่งด้วย ต่อมาในปี พ.ศ. 2534 หลังจากที่สำนักงานเขตตลิ่งชันเปลี่ยนผู้บริหาร ไม่มีผู้บริหารคนใดให้ความสนใจ ตลาดน้ำจึงซบเซาทรุดโทรมไปตามสภาพ และไม่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว และผู้ค้าขาย

ปี พ.ศ. 2541 เรืออากาศโท อีราวัสส์ ปัทมะสุคนธ์ ผู้อำนวยการเขต ได้ดำเนินการปรับปรุงตลาดน้ำขึ้นใหม่ ให้สอดคล้องกับนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของกรุงเทพฯ พร้อมทั้งอนุรักษ์ให้เป็นของดีในเขตตลิ่งชัน อันเป็นการเสริมสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ในช่วงที่เศรษฐกิจตกต่ำ ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยของงบประมาณสนับสนุนจากผู้บริหารกรุงเทพฯ จำนวน 952,500 บาท ในการปรับปรุงซ่อมโป๊ะแพ จำนวน 4 หลัง เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวในปีอะแมซิงไทยแลนด์(amazing thailand) และดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศให้เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย นอกจากนี้ได้มีการจัดทำ Master Plan ในการพัฒนาตลาดน้ำขึ้น อันได้แก่ ปรับปรุงสวนหย่อมบริเวณถนนฉิมพลี จัดทำป้ายบอกสัญลักษณ์ตลาดน้ำ และเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2541 กลุ่มผู้ค้าได้รวมตัวกันก่อตั้งเป็น “ประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชัน” ตามนโยบายแผนพัฒนากรุงเทพฯ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2540-2544) ที่สนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นของตน และมีการคัดเลือกคณะกรรมการขึ้นมาบริหารงานของประชาคมฯ ตลอดจนกำหนดระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ให้ผู้ค้าถือปฏิบัติประกอบกับได้มีการจัดตั้ง “กองทุนตลาดน้ำตลิ่งชัน” เพื่อเป็นส่วนกลางในการพัฒนา ปรับปรุงการจัดการการท่องเที่ยวของประชาคมฯ

ปี พ.ศ. 2542 ได้ปรับปรุงถนนชักรพระซึ่งเป็นเส้นทางในการเดินทางมายังตลาดน้ำนอกเหนือจากถนนฉิมพลี อีกทั้งจัดสร้างสวนหย่อมริมทาง 2 ไร่ครึ่ง ปรับปรุงสะพานข้ามคลองตลิ่งชัน เพื่อให้เกิดความสวยงาม ปรับปรุงสถานที่จอดรถ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวโดยขอใช้ที่ดินของทางรถไฟ ซึ่งต่อบริเวณสวนป่าหน้าสำนักงานเขต จำนวน 7 ไร่ครึ่ง และเพิ่มส่วนขายของตอถนน เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ได้มีที่จำหน่ายสินค้าเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ได้มีการกำหนดกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรอย่างต่อเนื่อง เช่น วันลอยกระทง วันสงกรานต์ การประกวดผลผลิตทางการเกษตร เป็นต้น

การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตลิ่งชันทิว

กลางปี พ.ศ. 2542 จัดตั้งตลิ่งชันทิวขึ้นในรูปแบบของการท่องเที่ยวทางเรือ เพื่อเสริมกิจกรรมของตลาดน้ำ และเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจในพื้นที่ด้วยการเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรตามสวนต่าง ๆ ที่ทิวพาไปขึ้นชม โดยองค์กรบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยงานในการคัดเลือกแหล่งท่องเที่ยว และมีประชาคมฯ เป็นผู้ดำเนินการซึ่งประกอบด้วยสมาชิก 14 คน ซึ่งในการจัดการตลิ่งชันทิวนี้ทางประชาคมได้ของบประมาณจัดทำทางเดินเรียบสวนใต้ทางรถไฟเพื่อเดินทางไปขึ้นเรือ

โดยแยกปิยะแพซึ่งเป็นที่เทียบเรือออกเพื่อให้นักท่องเที่ยวที่มาทางเรือสะดวกในการขึ้นเยี่ยมชมตลาดน้ำ

ปี พ.ศ. 2543 ประชาคมฯ ดำเนินการจัดสร้างสุขา แยกออกจากสำนักงานเขตตลิ่งชัน เนื่องจากห้องน้ำของสำนักงานเขตตลิ่งชันชำรุดและมีปัญหาเกี่ยวกับการรักษาความสะอาด อันเป็นผลจากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น รวมถึงความปลอดภัยของทางราชการ นอกจากนี้ได้มีงบประมาณ 11,000,000 บาท ในการจัดสร้างสวนผลไม้ เพื่ออนุรักษ์พันธุ์ไม้เก่าแก่ของตลิ่งชันและพัฒนาพื้นที่จอดรถเพิ่มเติมบริเวณฝั่งตรงข้ามสวนป่าเดิมหน้าสำนักงานเขตตลิ่งชัน

กิจกรรมในการท่องเที่ยวตลิ่งชันทั่ว

การท่องเที่ยวของตลิ่งชันทั่วใช้เวลาในการเดินทาง 2 ชั่วโมง โดยมีเรือออกจากบริเวณตลาดน้ำตลิ่งชันตั้งแต่เวลา 8.30-16.00 น. กิจกรรมประกอบด้วย

1. ล่องเรือชมวิถีชีวิตริมคลอง

2. ชมสวนตามฤดูกาล อันได้แก่ สวนไม้ไทย สวนกล้วยไม้ สวนผลไม้ตามฤดูกาลอย่างสวนกระท้อนในช่วงเดือนมิถุนายน (ในการท่องเที่ยวแต่ละรอบนักท่องเที่ยวจะได้ขึ้นสวนครั้งละ 1 สวน)

3. ให้อาหารปลา ณ วัดปากน้ำฝั่งใต้

นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวยังสามารถเลือกชมพันธุ์ไม้ ผลผลิตทางการเกษตร และสินค้าแปรรูปต่าง ๆ ณ บริเวณตลาดน้ำตลิ่งชันได้อีกด้วย

ค่าใช้จ่าย

ผู้ใหญ่ 70 บาท เด็ก 40 บาท รวมค่าน้ำดื่ม ค่ามัคคุเทศก์ และค่าเรื่อนำชม

สถานที่ติดต่อ

ชุมตลิ่งชันท้าว บริเวณตลาดน้ำตลิ่งชัน

สถานที่ให้บริการข้อมูลการท่องเที่ยว

สำนักงานเขตตลิ่งชัน และศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร

ภาพผนวกที่ 1 ป้ายบอกทางตลาดน้ำตลิ่งชัน

ภาพผนวกที่ 2 ป้ายโฆษณา ประชาสัมพันธ์ของตลิ่งชันทัวร์บริเวณตลาดน้ำตลิ่งชัน

ภาพผนวกที่ 3 ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวของตลิ่งชันทัวร์

ภาพผนวกที่ 4 สภาพแวดล้อมของเส้นทางท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันท้าว

ภาพผนวกที่ 5 สวนกระท้อน-แก้วมังกร

ภาพผนวกที่ 6 สวนกล้วยไม้

ภาพผนวกที่ 7 บ้านไม้ไทย

ภาพผนวกที่ 8 จุดขายผลผลิตทางการเกษตร ณ บ้านไม้ไทย

ภาพผนวกที่ 9 การให้ความรู้ทางด้านผลผลิตทางการเกษตรของมัคคุเทศก์และผู้ประกอบการ(เจ้าของสวน)

ภาพผนวกที่ 10 กิจกรรมให้อาหารปลาบริเวณหน้าวัดปากน้ำฝั่งใต้

ท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์

การจัดโครงการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของกรมส่งเสริมการเกษตร เพื่อสนับสนุนนโยบายรัฐบาลในด้านการสร้างรายได้ รวมถึงเป็นการดำเนินการตามภารกิจ อันได้แก่

1. เพื่อใช้เป็นแหล่งให้ความรู้ทางด้านการเกษตร วิถีชีวิตและวัฒนธรรมให้กับบุคคลทั่วไป
2. สร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในชนบทในการรวมกลุ่มเพื่อบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
3. ส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้เชิงธุรกิจร่วมกับภาคเอกชน
4. สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในชนบท

ขั้นตอนในการคัดเลือกพื้นที่ดำเนินการ

1. ดำเนินการวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ร่วมกันระหว่างเกษตรกร และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด ในพื้นที่ที่สำนักงานเกษตรจังหวัดเสนอมายังกรมส่งเสริมการเกษตร โดยในส่วนของจังหวัดนครปฐมได้มีการพิจารณาพื้นที่ทางการเกษตร 4 จุด คือ อำเภอเมือง อำเภอ นครชัยศรี อำเภอกำแพงแสน และอำเภอสสามพราน โดยได้พิจารณาพื้นที่ที่เหมาะสมจากการยอมรับของเกษตรกรและความอ่อนไหวของระบบนิเวศในพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งพื้นที่ที่ได้รับการคัดเลือกคือ คลองมหาสวัสดิ์ อำเภอสสามพราน

2. กรมส่งเสริมการเกษตรจัดตั้งทีมสำรวจและคัดเลือกพื้นที่ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่จาก ส่วนกลาง และเจ้าหน้าที่จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ไปดำเนินการประมวลผลพิจารณาถึงความเหมาะสมในขั้นสุดท้ายก่อนการดำเนินงาน และได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่คลองมหาสวัสดิ์ อำเภอสสามพราน ในปี พ.ศ. 2543

การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรคลองมหาสวัสดิ์

การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่คลองมหาสวัสดิ์ได้จัดตั้งคณะกรรมการ 5 คน ที่เป็นผู้รับผิดชอบการดำเนินงานในพื้นที่ดังกล่าว และประสานงานกับสำนักงานเกษตรอำเภอยุทธ มณฑล สำนักงานเกษตรจังหวัดนครปฐม กรมส่งเสริมการเกษตร การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานพัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลศาลายา และส่วนราชการอำเภอยุทธมณฑล โดยจัดแบ่งหน้าที่ออกเป็นประธาน รองประธาน เกรียนุฎิกิ เลขานุการ และกรรมการ ตำแหน่งละ 1 คน ซึ่งจากการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ดังกล่าวทำให้ชุมชนวัดสุวรรณาราม อำเภอยุทธมณฑล ได้รับรางวัลชุมชนดีเด่นวัฒนธรรมไทยสู่ภัยเศรษฐกิจ ระดับจังหวัด ประจำปี พ.ศ. 2544 ณ วันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2544 จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

ทั้งนี้ พื้นที่คลองมหาสวัสดิ์ได้รับการช่วยเหลือในการพัฒนา ปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวเพื่อความเหมาะสมในการจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว จากงบประมาณภายใต้มาตรการส่งเสริมการพัฒนา ชนบทและชุมชน (มพช.) ของกรมส่งเสริมการเกษตรที่ใช้ดำเนินงานจำนวน 926,600 บาท มีรายละเอียดดังนี้

1. ส่วนต้อนรับและบริการนักท่องเที่ยว (visiting center) พัฒนาและปรับปรุงบริเวณที่เป็นจุดหรือศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ซึ่งจะเป็นจุดแรกของการแวะพักก่อนเที่ยวชมหรือร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งจะได้รับการต้อนรับจากเกษตรกรและรับทราบข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่นั้น ๆ โดยนำเสนอในรูปแบบของบอร์ดแสดงข้อมูล ซึ่งอยู่หน้าศูนย์บริการท่องเที่ยวเชิงเกษตร บริเวณวัดสุวรรณาราม

2. ส่วนอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว พัฒนาและปรับปรุงส่วนที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวให้ได้รับความสะดวก อันได้แก่ บริเวณที่จอดรถยนต์ 1 จุด ณ ศูนย์บริการท่องเที่ยวเชิงเกษตร บริเวณวัดสุวรรณาราม ศาลานั่งพัก 2 จุด ณ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมหาสวัสดิ์และสวนผลไม้ ห้องสุขา (ชาย-หญิง) 1 จุด ณ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมหาสวัสดิ์ และป้ายบอกทางในการเดินทางเข้าท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

3. การปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณแหล่งท่องเที่ยว เป็นการตกแต่งบริเวณสภาพที่ต้อนรับและให้บริการแก่นักท่องเที่ยว บริเวณจุดกิจกรรมเกษตรต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นส่วนที่ชมสวน ชมการผลิต การแปรรูป ให้มีความสวยงามกลมกลืนกับธรรมชาติ โดยจัดให้มีป้ายแสดงจุดท่องเที่ยวเกษตรและป้ายบรรยายเฉพาะจุดให้นักท่องเที่ยวได้ทราบถึงกิจกรรมจุดนั้น ๆ ในพื้นที่ท่องเที่ยวทั้ง 4 จุด อันได้แก่ สวนกล้วยไม้ สวนผลไม้ นาบัว และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมหาสวัสดิ์

4. การบริการอุปกรณ์อำนวยความสะดวกที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว อันได้แก่ ชูชีพ และหมวก

5. พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว โดยดำเนินการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่และเกษตรกรในพื้นที่ ผ่านกระบวนการถ่ายทอดเทคโนโลยีเกี่ยวกับด้านพืช ด้านการผลิต ให้มีความน่าสนใจตามหลักวิชาการเพื่อเพิ่มทักษะการเป็นผู้นำชม และมีความรู้การบริหารจัดการพื้นที่ การเป็นผู้นำชมที่ดี รวมทั้งการศึกษาดูงานแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอื่น ๆ ที่ประสบผลสำเร็จเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในพื้นที่ตนเอง

6. ด้านการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ กรมส่งเสริมการเกษตรเป็นหน่วยงานที่จัดทำแผ่นพับแจกจ่ายแก่นักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไป แต่ทั้งนี้หน่วยงานหลักที่ดำเนินการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ คือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยโดยจะดำเนินการด้านประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อมวลชนเป็น

หลัก จัดทำแผนการตลาดสำหรับบริษัทนำเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ และจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวเกษตรสำหรับกลุ่มบุคคลเป้าหมาย โดยใช้งบประมาณการเสริมการพัฒนาชนบท และชุมชน (มพช.)

กิจกรรมในการท่องเที่ยวเลียบคลองมหาสวัสดิ์

1. ชมสวนกล้วยไม้พันธุ์ทัศนีย์ บนพื้นที่ 12 ไร่
2. ชมสวนผลไม้ปลอดสารพิษ เช่น มะม่วง มะพร้าว ส้มโอพันธุ์ขาวทองดี ขาวน้ำผึ้ง ขาวหอม ขาวแป้น และขาวพวง หนูนพันธุ์เหลืองใบเตย เขียวข้างคต เป็นต้น บนพื้นที่ 246 ไร่
3. พายเรือเก็บบัว ณ นาบัวฉัตรขาว และชมพืชผักสวนครัว บนพื้นที่ 20 ไร่
4. ชมการแปรรูปและซื้อผลิตภัณฑ์การเกษตร เช่น ไข่เค็มเสริมไอโอดีน ข้าวตังผลิตจากข้าวซ้อมมือ ผลไม้หยีปรั่งรส เป็นต้น รวมถึงนาผักกระเฉด ณ กลุ่มแม่บ้านเกษตรมหาสวัสดิ์

ค่าใช้จ่าย

ค่าเข้าชมสวน ผู้ใหญ่ 70 บาท เด็ก 40 บาท และค่าเรือคิดเหมาลำ ลำละ 300 บาท (6 ที่นั่ง)

สถานที่ติดต่อ

ศูนย์บริการท่องเที่ยวเกษตร (ตีดวัดสุวรรณาราม)

สถานที่ให้บริการข้อมูลการท่องเที่ยว

สำนักงานเกษตรอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม และศูนย์บริการท่องเที่ยวเกษตร (ตีดวัดสุวรรณาราม)

ภาพผนวกที่ 11 ป้ายบอกทางท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์

ภาพผนวกที่ 12 ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว บริเวณวัดสุวรรณาราม

ภาพผนวกที่ 13 พาหนะและอุปกรณ์ที่ใช้ในการเดินทาง

ภาพผนวกที่ 14 สภาพแวดล้อมของเส้นทางท่องเที่ยวในคลองมหาสวัสดิ์

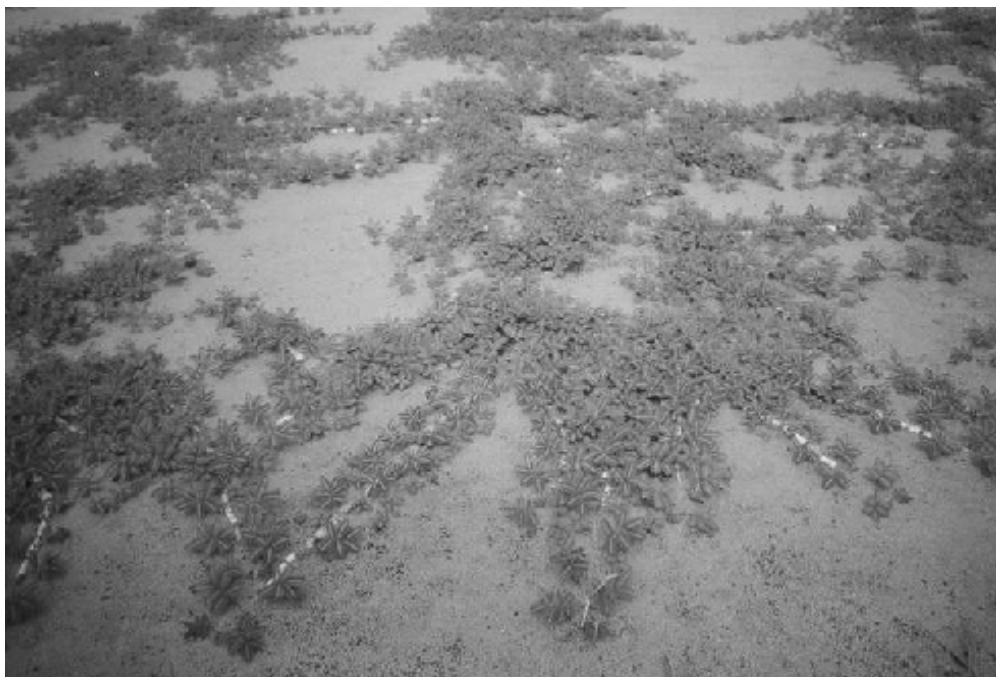
ภาพผนวกที่ 15 สวนกล้วยไม้

ภาพผนวกที่ 16 สวนผลไม้ปลอดสารพิษ

ภาพผนวกที่ 17 นาบัว

ภาพผนวกที่ 18 นาผักกระเฉด ณ กลุ่มแม่บ้านเกษตรมหาสวัสดิ์

ภาพผนวกที่ 19 จุดขายผลิตภัณฑ์แปรรูปแม่บ้านเกษตรมหาสารคาม

ภาพผนวกที่ 20 ห้องน้ำที่จัดไว้บริการนักท่องเที่ยวบริเวณกลุ่มแม่บ้านเกษตรมหาสารคาม
จัดสร้างโดยกรมส่งเสริมการเกษตร

ภาพผนวกที่ 21 ศาลาพักผ่อนบริเวณกลุ่มแม่บ้านเกษตรมหาสวัสดิ์ จัดสร้างโดยกรมส่งเสริมการเกษตร

หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพาง

การจัดการท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย

รัฐบาลได้จัดให้ปี พ.ศ.2541-2542 เป็นปีท่องเที่ยวไทย กระทรวงมหาดไทยได้มอบหมายให้ทุกตำบล ส่งเสริม สนับสนุนให้ข้อมูลตำบลที่มีความพร้อมจัดหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยว เพื่อสนองนโยบายตำบลด้วย โดยกรมการพัฒนาชุมชนได้มอบให้เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนอำเภอได้คัดเลือกตามข้อมูลและโดยการพัฒนาความพร้อมทั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งในที่สุดองค์การบริหารส่วนตำบลปลายโพงพางเห็นชอบให้มีการดำเนินการจัดหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยวขึ้นที่บ้านโคกเกตุ หมู่ที่ 7 ตำบลปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เนื่องจากได้รับรางวัลชนะเลิศในการประกวดหมู่บ้านทรงไทย ประจำปี พ.ศ. 2540 ของจังหวัดสมุทรสงคราม และเพื่อเป็นอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ประเพณีของจังหวัด

การเริ่มโครงการเริ่มเมื่อต้นปี พ.ศ.2540 กรมการพัฒนาชุมชนร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลปลายโพงพาง เพื่อดูความเป็นไปได้ที่จะให้นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมเยียมเยียน และแผนที่จะปรับปรุงภูมิทัศน์พร้อมทั้งเตรียมชุมชนในด้านความพร้อมด้านต่าง ๆ ซึ่งข้อยุติขององค์การบริหารส่วนตำบล คือ จัดหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แบบ Home Stay เนื่องจากการขาดที่พักของนักท่องเที่ยว โดยเน้นให้นักท่องเที่ยวเยี่ยมชมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนและศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยให้ทัวร์ทางเรือตามลำคลอง และพักค้างกับครอบครัวที่บ้านทรงไทย โดยมีที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลปลายโพงพาง เป็นจุดศูนย์การในการบริหารบ้านนักท่องเที่ยว การสำรวจเส้นทาง การดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว การจัดฝึกอบรมผู้มีส่วนในการจัดการท่องเที่ยวโดยองค์การบริหารส่วนตำบลรับไปดำเนินการสร้างท่าเทียบเรือ การปรับปรุงภูมิทัศน์ริมคลองโคกเกตุ ประมาณ 2,000 เมตร การก่อสร้าง Home Stay ประมาณ 4 หลัง รวมทั้งการสร้างอาคารส่งเสริมอาชีพ และมีการดำเนินการรับนักท่องเที่ยวตั้งแต่วันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2542

ในระยะเริ่มแรกของการจัดการท่องเที่ยวมีคณะกรรมการดำเนินงานจัดการท่องเที่ยวจำนวน 6 คน ประกอบด้วย ประธานกรรมการฝ่ายต่าง ๆ โดยมีประธานกลุ่มในการจัดการท่องเที่ยวเป็นหลักในการประสานงานกับภายนอกไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ภาครัฐ อันได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พัฒนาการอำเภอ และธุรกิจเอกชน อันได้แก่ บริษัททัวร์ ซึ่งในช่วงแรกของการดำเนินงานมีสมาชิกร่วมดำเนินการ 14 คร้วเรือน และมีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนในปี พ.ศ. 2545 มีสมาชิกร่วมดำเนินการทั้งสิ้น 23 คร้วเรือน จากผลการดำเนินงานจัดการท่องเที่ยวในชุมชนดังกล่าวส่งผลให้หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพางเป็นชุมชนที่ได้รับรางวัลดีเด่น ในประเภทแหล่งท่องเที่ยวเมืองและชุมชน จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในปี พ.ศ. 2543

ลำดับการจัดหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยว

1. เตรียมชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว โดยประชาชนทุกคนของตำบลต้องมีความพร้อมและตระหนักในความรับผิดชอบที่จะดูแลและให้ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว
2. องค์การบริหารส่วนตำบลปลายโพงพาง มีหน้าที่บริหารจัดการการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพ ยึดหลักการในการจัดหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยจัดสภาพหมู่บ้านให้แข็งแรง และในการปรับปรุงต้องกลมกลืนกับวิถีชีวิตของประชาชน

3. องค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วยหน่วยงานทั้งหมดและเอกชน และองค์กรกลุ่มองค์กรพัฒนาคุณภาพในการจัดกิจกรรมกับผู้นำมาเที่ยวให้ต่อเนื่องถาวรเพื่อให้ประชาชนมีรายได้จากการท่องเที่ยวพอเพียงสามารถพึ่งตนเองได้อย่างถาวร

ทั้งนี้ ในการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวดังกล่าวได้ใช้แหล่งเงินทุนในการจัดการจากองค์กรที่ให้การสนับสนุน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ใช้งบองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) 1,300,000 บาท ในการซื้อที่ดิน และ 440,000 บาทในการสร้างศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

2. ได้รับงบประมาณจากโครงการ SIF 2,300,000 บาท ในปี พ.ศ. 2542 เพื่อปรับปรุงทัศนียภาพบริเวณศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและสร้างโฮมสเตย์จำนวน 4 หลัง เพื่อเป็นที่พักค้างแรม

3. เงิน คบท. 18,000 บาท เพื่อปลูกต้นไม้เสริมความสวยงามบริเวณศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

4. งบประมาณค่า หมู่ละ 100,000 บาท ทำทางเดินเท้าและจัดสวนดอกไม้ และอีก 1,200,000 บาท สร้างร้านขายของผลิตภัณฑ์จากมะพร้าวและอื่น ๆ

กิจกรรมการท่องเที่ยว

วันแรก

- 11.00 รับประทานก๋วยเตี๋ยวเรือ ณ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว
- 13.00 ล่องเรือชมวิถีชีวิตตามลำคลอง ชมบ้านเรือนทรงไทย ชมการสาธิตการปั้นดินตาล และ ต้มมะพร้าว เก็บน้ำตาลมะพร้าว รวมถึงการชมการเคี้ยวน้ำตาลมะพร้าว การแปรรูปน้ำตาลมะพร้าวเป็นวุ้นมะพร้าว และต้มน้ำตาลสดจากต้น
- 16.30 ฝึกพายเรือ ลงเล่นน้ำในลำประโดง
- 18.00 รับประทานอาหารเย็น ณ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว
- 19.30 ชมฝูงหิ่งห้อย นับหมื่นตัวกระพริบแสงเพื่อภารกิจแห่งความรักบนต้นลำภูริมคลอง
- 21.15 กลับที่พัก ณ บ้านเรือนไทยริมสองฝั่งคลอง

วันที่สอง

- 06.30 ใ้สำตราทางเรือ
- 08.00 รับประทานอาหารเช้า
- 09.00 นั่งเรือล่องสองฝั่งคลอง ชมวิถีชาวไทยชนบทและวัดภูมิรินทร์ชมภูมิทัศน์ของ ชมพิพิธภัณฑวัตถุโบราณ บ้านดนตรี หุ่นกระบอก
- 12.00 รับประทานอาหารกลางวัน ตามอัยาศัยและชมจิตรกรรมฝาผนัง ไม้สักทองแกะสลัก วัดบางแค่น้อย แวะชมค่ายบางกุ้ง และอุทยาน ร.2
- 14.00 กลับถึงบ้านพัก เก็บสัมภาระเพื่อเดินทางกลับ

ค่าใช้จ่าย

ค่าที่พักพร้อมอาหาร 2 มื้อ 400 บาทต่อคน นอกจากนี้ยังมีค่าใช้จ่ายในส่วนของรายการต่าง ๆ ที่นักท่องเที่ยวเลือกใช้บริการ อันได้แก่

1. ล่องเรือชมวิถีชีวิตบ้านริมคลองรอบตำบล 300 บาท/ลำ
2. ล่องเรือชมหิ่งห้อยยามค่ำคืน 800 บาท/ลำ (12 ที่นั่ง) หรือ 300 บาทต่อลำ (4 ที่นั่ง)
3. ล่องเรือท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตริมน้ำพร้อมกับการศึกษาดูงาน ฟังบรรยายสรุป บริการอาหารกลางวันและเครื่องดื่มท่านละ 100 บาท (เฉพาะเครื่องดื่มและผลไม้ท่านละ 25 บาท)

ทั้งนี้ ในกรณีที่นักท่องเที่ยวต้องการเที่ยวเต็มรูปแบบดังรายละเอียดในกิจกรรมดังกล่าวข้างต้นสามารถจ่ายในราคาเหมารวมได้ 600 บาทต่อคน (2 วัน 1 คืน)

สถานที่ติดต่อ

ศูนย์บริการท่องเที่ยว บ้านนายวัช นุญพัค

สถานที่ให้บริการข้อมูลการท่องเที่ยว

องค์การบริหารส่วนตำบลปลายโพงพาง หมู่ 7 บ้านโคกเกตุ และศูนย์บริการท่องเที่ยว
บ้านนายถวัช บุญพัด

ภาพผนวกที่ 22 สภาพเส้นทางที่ใช้ในการเดินทางไปยังศูนย์บริการนักท่องเที่ยวหมู่บ้าน
ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพาง

ภาพผนวกที่ 23 ป้ายบอกทางหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพาง

ภาพผนวกที่ 24 ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

ภาพผนวกที่ 25 บ้านที่ให้บริการที่พักแก่นักท่องเที่ยว

ภาพผนวกที่ 26 การสาธิตวิธีเคี้ยวน้ำตาลมะพร้าว ณ บ้านของเกษตรกร

ภาพผนวกที่ 27 กิจกรรมการตักบาตร ณ บ้านของเกษตรกร

ตารางผนวกที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคะแนนเฉลี่ยความรู้ ความเข้าใจในการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของผู้
 ประกอบการท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทัวร์ (n= 3)

ประเด็นคำถาม	หน่วย: คน(ร้อยละ)			
	ระดับความรู้		คะแนน เฉลี่ย	S.D.
	ถูก	ผิด		
1. การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงรายได้ที่ยาวนานเท่านั้น	2(66.70)	1(33.30)	0.67	0.58
2. สิ่งสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงการตกแต่งสิ่งก่อสร้างที่ทันสมัยตามความต้องการของนักท่องเที่ยว	3(100.00)	0	1.00	0
3. การดูแล รักษาสิ่งแวดล้อมเป็นหน้าที่ของทางราชการเท่านั้น ผู้ประกอบการท่องเที่ยวไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง	2(66.70)	1(33.30)	0.67	0.58
4. ไม่ต้องจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่เนื่องจากทำให้รายได้ลดลง	2(66.70)	1(33.30)	0.67	0.58
5. การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	3(100.00)	0	1.00	0

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

ประเด็นคำถาม	ระดับความรู้		คะแนนเฉลี่ย	S.D.
	ถูก	ผิด		
6. การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการให้นักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชมสวนและขายผลผลิตทางการเกษตรเท่านั้น ไม่ต้องให้ความสำคัญกับประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น	3(100.00)	0	1.00	0
7. การท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้องมีการเปลี่ยนแปลงวิถีทำการเกษตร และปลูกพืชตามความต้องการของนักท่องเที่ยว	2(66.70)	1(33.30)	0.67	0.58
8. ต้องแจ้งให้นักท่องเที่ยวทราบถึงข้อปฏิบัติต่าง ๆ เพื่อป้องกันและรักษาความปลอดภัยในการท่องเที่ยว	2(66.70)	1(33.30)	0.67	0.58
9. การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวไม่จำเป็นต้องมีผู้บรรยายเพียงแค่มือป้ายบอกก็พอ	2(66.70)	1(33.30)	0.67	0.58
10. ต้องจัดให้มีอุปกรณ์ในการปฐมพยาบาลเพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว	1(33.30)	2(66.70)	0.33	0.58
รวมคะแนนคำถามข้อ 1-10			7.33	1.53

ตารางผนวกที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคะแนนเฉลี่ยความรู้ ความเข้าใจในการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของผู้
 ประกอบการท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์ (n = 4)

ประเด็นคำถาม	หน่วย: คน(ร้อยละ)			
	ระดับความรู้		คะแนน เฉลี่ย	S.D.
	ถูก	ผิด		
1. การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงรายได้ที่ยาวนานเท่านั้น	1(25.00)	3(75.00)	0.25	0.50
2. สิ่งสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงการตกแต่งสิ่งก่อสร้างที่ทันสมัยตามความต้องการของนักท่องเที่ยว	1(25.00)	3(75.00)	0.25	0.50
3. การดูแล รักษาสิ่งแวดล้อมเป็นหน้าที่ของทางราชการเท่านั้น ผู้ประกอบการท่องเที่ยวไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง	4(100.00)	0	1.00	0
4. ไม่ต้องจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่เนื่องจากทำให้รายได้ลดลง	0	4(100.00)	0	0
5. การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	4(100.00)	0	1.00	0

ตารางผนวกที่ 2 (ต่อ)

ประเด็นคำถาม	ระดับความรู้		คะแนนเฉลี่ย	S.D.
	ถูก	ผิด		
6. การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการให้นักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชมสวนและขายผลผลิตทางการเกษตรเท่านั้น ไม่ต้องให้ความสำคัญกับประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น	3(75.00)	1(25.00)	0.75	0.50
7. การท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้องมีการเปลี่ยนแปลงวิถีทำการเกษตร และปลูกพืชตามความต้องการของนักท่องเที่ยว	1(25.00)	3(75.00)	0.25	0.50
8. ต้องแจ้งให้นักท่องเที่ยวทราบถึงข้อปฏิบัติต่าง ๆ เพื่อป้องกันและรักษาความปลอดภัยในการท่องเที่ยว	4(100.00)	0	1.00	0
9. การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวไม่จำเป็นต้องมีผู้บรรยายเพียงแค่มีย้ายบอกก็พอ	4(100.00)	0	1.00	0
10. ต้องจัดให้มีอุปกรณ์ในการปฐมพยาบาลเพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว	3(75.00)	1(25.00)	0.75	0.50
รวมคะแนนคำถามข้อ 1-10			6.25	1.50

ตารางผนวกที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคะแนนเฉลี่ยความรู้ ความเข้าใจในการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของผู้
 ประกอบการหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพาง (n = 16)

ประเด็นคำถาม	หน่วย: คน(ร้อยละ)			
	ระดับความรู้		คะแนน เฉลี่ย	S.D.
	ถูก	ผิด		
1. การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงรายได้ที่ยาวนานเท่านั้น	6(37.50)	10(62.50)	0.38	0.50
2. สิ่งสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงการตกแต่งสิ่งก่อสร้างที่ทันสมัยตามความต้องการของนักท่องเที่ยว	9(56.20)	7(43.80)	0.56	0.51
3. การดูแล รักษาสิ่งแวดล้อมเป็นหน้าที่ของทางราชการเท่านั้น ผู้ประกอบการท่องเที่ยวไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง	13(81.20)	3(18.80)	0.81	0.40
4. ไม่ต้องจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่เนื่องจากทำให้รายได้ลดลง	10(62.50)	6(37.50)	0.63	0.50
5. การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	15(93.70)	1(6.30)	0.94	0.25

ตารางผนวกที่ 3 (ต่อ)

ประเด็นคำถาม	ระดับความรู้		คะแนนเฉลี่ย	S.D.
	ถูก	ผิด		
6. การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการให้นักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชมสวนและขายผลผลิตทางการเกษตรเท่านั้น ไม่ต้องให้ความสำคัญกับประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น	10(62.50)	6(37.50)	0.63	0.50
7. การท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้องมีการเปลี่ยนแปลงวิถีทำการเกษตร และปลูกพืชตามความต้องการของนักท่องเที่ยว	8(50.00)	8(50.00)	0.50	0.52
8. ต้องแจ้งให้นักท่องเที่ยวทราบถึงข้อปฏิบัติต่าง ๆ เพื่อป้องกันและรักษาความปลอดภัยในการท่องเที่ยว	16(100.00)	0	1.00	0
9. การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวไม่จำเป็นต้องมีผู้บรรยายเพียงแค่มือป้ายบอกก็พอ	12(75.00)	4(25.00)	0.75	0.45
10. ต้องจัดให้มีอุปกรณ์ในการปฐมพยาบาลเพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว	15(93.70)	1(6.30)	0.94	0.25
รวมคะแนนคำถามข้อ 1-10			7.13	1.67

ตารางผนวกที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นต่อปัญหาและผลกระทบในการจัดการท่องเที่ยวของผู้ประกอบการ
ท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทัวร์ (n = 3)

ประเด็น	ความคิดเห็นต่อปัญหาและผลกระทบในการจัดการท่องเที่ยว					หน่วย: คน(ร้อยละ)	
	ไม่เห็นด้วยมากที่สุด	ไม่เห็นด้วย	เฉย ๆ	เห็นด้วย	เห็นด้วยมากที่สุด	คะแนนเฉลี่ย	S.D.
โครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ							
ขาดแคลนน้ำใช้	3(100.00)	0	0	0	0	5.00	0.00
ขาดแคลนไฟฟ้า	3(100.00)	0	0	0	0	5.00	0.00
ปัญหาในการติดต่อสื่อสาร	2(66.70)	1(33.30)	0	0	0	4.67	0.58
ขาดแคลนป้ายบอกทาง	0	0	0	0	3(100.00)	1.00	0.00
ขาดแคลนถนนเข้าสู่สถานที่ท่องเที่ยว	1(33.30)	0	0	1(33.30)	1(33.30)	2.67	2.08
รวม						3.67	0.50
ลักษณะกายภาพ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม							
โรคติดต่อในชุมชน	2(66.70)	0	0	1(33.30)	0	4.00	1.73
สูญเสียระบบนิเวศของพืช และสัตว์	2(66.70)	1(25.00)	0	0	1(33.30)	3.67	2.31
น้ำในแม่น้ำลำคลองเน่าเสีย	3(100.00)	0	0	0	0	5.00	0
ปัญหาขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลในชุมชน	1(33.30)	0	0	2(66.70)	0	3.00	1.73
เสียงรบกวน	1(33.30)	1(33.30)	0	1(33.30)	0	3.67	1.53
รวม						3.87	0.76

ตารางผนวกที่ 4 (ต่อ)

ประเด็น	ความคิดเห็นต่อปัญหาและผลกระทบในการจัดการท่องเที่ยว					คะแนนเฉลี่ย	S.D.
	ไม่เห็นด้วยมากที่สุด	ไม่เห็นด้วย	เฉย ๆ	เห็นด้วย	เห็นด้วยมากที่สุด		
สภาพเศรษฐกิจและการลงทุน							
ผลผลิตไม่มีคุณภาพ และปริมาณลดลง	1(33.30)	1(33.30)	0	1(33.30)	0	2.67	2.08
รายได้มากขึ้นจากการจัดการท่องเที่ยว	0	1(33.30)	0	1(33.30)	1(33.30)	3.67	1.53
ราคาสินค้าในชุมชนเพิ่มสูงขึ้น	2(66.70)	0	1(33.30)	0	0	4.33	1.15
การเปลี่ยนอาชีพมาทำการท่องเที่ยว	2(66.70)	1(33.30)	0	0	0	4.67	0.58
ความต้องการขายที่ดิน เมื่อราคาที่ดินสูงขึ้น	0	0	0	2(66.70)	1(33.30)	1.67	0.58
รวม						3.40	1.00
สภาพสังคมและวัฒนธรรม							
ความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว	0	1(33.30)	0	1(33.30)	1(33.30)	3.67	1.53
ความสามัคคีแก่ชุมชนในท้องถิ่น	0	0	0	1(33.30)	2(66.70)	4.67	0.58
ความขัดแย้งทางวัฒนธรรม กับนักท่องเที่ยว	2(66.70)	0	0	1(33.30)	0	4.00	1.73
ลดการเคลื่อนย้ายแรงงานของคนในชุมชน	0	1(33.30)	1(33.30)	1(33.30)	0	3.00	1.00
ความหวงแหนวัฒนธรรมและประเพณี	0	0	0	2(66.70)	1(33.30)	4.33	0.58
รวม						3.93	1.03

ตารางผนวกที่ 5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นต่อปัญหาและผลกระทบในการจัดการท่องเที่ยวของผู้ประกอบการท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์ (n = 4)

ประเด็น	ความคิดเห็นต่อปัญหาและผลกระทบในการจัดการท่องเที่ยว					หน่วย: คน(ร้อยละ)	
	ไม่เห็นด้วยมากที่สุด	ไม่เห็นด้วย	เฉย ๆ	เห็นด้วย	เห็นด้วยมากที่สุด	คะแนนเฉลี่ย	S.D.
โครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ							
ขาดแคลนน้ำใช้	4(100.00)	0	0	0	0	5.00	0.00
ขาดแคลนไฟฟ้า	4(100.00)	0	0	0	0	5.00	0.00
ปัญหาในการติดต่อสื่อสาร	4(100.00)	0	0	0	0	5.00	0.00
ขาดแคลนป้ายบอกทาง	3(75.00)	0	0	1(25.00)	0	4.25	1.50
ขาดแคลนถนนเข้าสู่สถานที่ท่องเที่ยว	2(50.00)	2(50.00)	0	0	0	4.50	0.58
รวม						4.75	0.38
ลักษณะกายภาพ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม							
โรคติดต่อในชุมชน	3(75.00)	1(25.00)	0	0	0	4.75	0.50
สูญเสียระบบนิเวศของพืช และสัตว์	3(75.00)	1(25.00)	0	0	0	4.75	0.50
น้ำในแม่น้ำลำคลองเน่าเสีย	3(75.00)	1(25.00)	0	0	0	4.75	0.50
ปัญหาขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลในชุมชน	3(75.00)	1(25.00)	0	0	0	4.75	0.50
เสียงรบกวน	3(75.00)	1(25.00)	0	0	0	4.75	0.50
รวม						4.75	0.50

ตารางผนวกที่ 5 (ต่อ)

ประเด็น	ความคิดเห็นต่อปัญหาและผลกระทบในการจัดการท่องเที่ยว					คะแนนเฉลี่ย	S.D.
	ไม่เห็นด้วยมากที่สุด	ไม่เห็นด้วย	เฉย ๆ	เห็นด้วย	เห็นด้วยมากที่สุด		
สภาพเศรษฐกิจและการลงทุน							
ผลผลิตไม่มีคุณภาพ และปริมาณลดลง	3(75.00)	1(25.00)	0	0	0	4.75	0.50
รายได้มากขึ้นจากการจัดการท่องเที่ยว	0	0	0	2(50.00)	2(50.00)	4.50	0.58
ราคาสินค้าในชุมชนเพิ่มสูงขึ้น	3(75.00)	1(25.00)	0	0	0	4.75	0.50
การเปลี่ยนอาชีพมาทำการท่องเที่ยว	3(75.00)	1(25.00)	0	0	0	4.75	0.50
ความต้องการขายที่ดิน เมื่อราคาที่ดินสูงขึ้น	3(75.00)	1(25.00)	0	0	0	4.75	0.50
รวม						4.70	0.12
สภาพสังคมและวัฒนธรรม							
ความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว	0	1(25.00)	0	1(25.00)	2(50.00)	4.00	1.41
ความสามัคคีแก่ชุมชนในท้องถิ่น	0	0	0	2(50.00)	2(50.00)	4.50	0.58
ความขัดแย้งทางวัฒนธรรม กับนักท่องเที่ยว	3(75.00)	1(25.00)	0	0	0	4.75	0.50
ลดการเคลื่อนย้ายแรงงานของคนในชุมชน	1(25.00)	0	1(25.00)	2(50.00)	0	3.00	1.41
ความหวงแหนวัฒนธรรมและประเพณี	0	0	0	2(50.00)	2(50.00)	4.50	0.58
รวม						4.15	0.44

ตารางผนวกที่ 6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นต่อปัญหาและผลกระทบในการจัดการท่องเที่ยวของผู้ประกอบการหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพาง (n = 16)

ประเด็น	ความคิดเห็นต่อปัญหาและผลกระทบในการจัดการท่องเที่ยว					หน่วย: คน(ร้อยละ)	
	ไม่เห็นด้วยมากที่สุด	ไม่เห็นด้วย	เฉย ๆ	เห็นด้วย	เห็นด้วยมากที่สุด	คะแนนเฉลี่ย	S.D.
โครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ							
ขาดแคลนน้ำใช้	8(50.00)	5(31.20)	1(6.30)	2(12.50)	0	4.19	1.05
ขาดแคลนไฟฟ้า	7(43.7)	6(37.50)	0	2(12.50)	1(6.30)	4.00	1.26
ปัญหาในการติดต่อสื่อสาร	7(43.70)	5(31.30)	1(6.30)	3(18.80)	0	4.00	1.15
ขาดแคลนป้ายบอกทาง	4(25.00)	3(18.70)	1(6.30)	3(18.70)	5(31.30)	2.88	1.67
ขาดแคลนถนนเข้าสู่สถานที่ท่องเที่ยว	3(18.70)	4(25.00)	0	5(31.30)	4(25.00)	2.81	1.56
รวม						3.58	0.92
ลักษณะกายภาพ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม							
โรคติดต่อในชุมชน	5(31.20)	7(43.80)	0	3(18.70)	1(6.30)	3.75	1.29
สูญเสียระบบนิเวศของพืช และสัตว์	8(50.00)	7(43.70)	0	1(6.30)	0	4.38	0.81
น้ำในแม่น้ำลำคลองเน่าเสีย	7(43.70)	9(56.30)	0	0	0	4.44	0.51
ปัญหาขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลในชุมชน	8(50.00)	6(37.40)	0	1(6.30)	1(6.30)	4.19	1.17
เสียงรบกวน	6(37.50)	6(37.50)	1(6.30)	3(18.70)	0	3.94	1.12
รวม						4.04	0.72

ตารางผนวกที่ 6 (ต่อ)

ประเด็น	ความคิดเห็นต่อปัญหาและผลกระทบในการจัดการท่องเที่ยว					คะแนนเฉลี่ย	S.D.
	ไม่เห็นด้วยมากที่สุด	ไม่เห็นด้วย	เฉย ๆ	เห็นด้วย	เห็นด้วยมากที่สุด		
สภาพเศรษฐกิจและการลงทุน							
ผลผลิตไม่มีคุณภาพ และปริมาณลดลง	9(56.20)	7(43.80)	0	0	0	4.56	0.51
รายได้มากขึ้นจากการจัดการท่องเที่ยว	2(12.40)	0	0	7(43.80)	7(43.80)	4.06	1.29
ราคาสินค้าในชุมชนเพิ่มสูงขึ้น	6(37.50)	5(31.20)	1(6.30)	3(18.70)	1(6.30)	3.75	1.34
การเปลี่ยนอาชีพมาทำการท่องเที่ยว	7(43.80)	7(43.80)	0	1(6.30)	1(6.30)	4.13	1.15
ความต้องการขายที่ดิน เมื่อราคาที่ดินสูงขึ้น	8(50.00)	3(18.80)	0	5(31.20)	0	3.88	1.36
รวม						4.08	0.58
สภาพสังคมและวัฒนธรรม							
ความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว	1(6.30)	0	1(6.30)	5(31.20)	9(56.20)	4.31	1.08
ความสามัคคีแก่ชุมชนในท้องถิ่น	1(6.30)	0	0	10(62.50)	5(31.20)	4.13	0.96
ความขัดแย้งทางวัฒนธรรม กับนักท่องเที่ยว	7(43.70)	8(50.00)	0	0	1(6.30)	4.25	1.00
ลดการเคลื่อนย้ายแรงงานของคนในชุมชน	3(18.80)	4(25.00)	0	7(43.70)	2(12.50)	3.06	1.44
ความหวงแหนวัฒนธรรมและประเพณี	0	3(18.80)	2(12.40)	3(18.80)	8(50.00)	4.00	1.21
รวม						3.95	0.75

ตารางผนวกที่ 7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจในการบริการการท่องเที่ยวและการตลาดการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่ท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทัวร์ (n = 99)

ประเด็น	ความพึงพอใจจากการมาท่องเที่ยว					คะแนนเฉลี่ย	S.D.
	ไม่พอใจมากที่สุด	ไม่พอใจ	เฉย ๆ	พอใจ	พอใจมากที่สุด		
หน่วย: คน(ร้อยละ)							
การให้บริการ							
ความสะอาดของอาหาร และน้ำดื่มที่ให้บริการ	1(1.00)	8(8.10)	34(34.30)	50(50.50)	6(6.10)	3.53	0.77
คุณภาพและราคาของสินค้าที่จำหน่าย	0	11(11.10)	32(32.30)	43(43.40)	13(13.10)	3.59	0.86
ความรู้ที่ได้รับจากมัคคุเทศก์	1(1.00)	4(4.00)	24(24.20)	44(44.40)	26(26.30)	3.90	0.87
ความสะดวกและปลอดภัยของพาหนะ	0	10(10.10)	31(31.30)	46(46.50)	12(12.10)	3.60	0.83
สถานที่บริการนักท่องเที่ยว	0	10(10.10)	39(39.40)	43(43.40)	7(7.10)	3.47	0.77
รวม						3.62	0.62
การจัดกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว							
รูปแบบและกิจกรรมที่จัดขึ้น	1(1.00)	7(7.10)	30(30.30)	43(43.40)	18(18.20)	3.71	0.88
จำนวนอุปกรณ์ในการประกอบกิจกรรม	4(4.00)	30(30.30)	25(25.30)	30(30.30)	10(10.10)	3.12	1.08
สภาพพื้นที่ในการประกอบกิจกรรม	1(1.00)	10(10.10)	32(32.30)	53(53.50)	3(3.00)	3.47	0.76
ความเหมาะสมของเวลา	1(1.00)	9(9.10)	28(28.30)	52(52.50)	9(9.10)	3.60	0.82
ความรู้ความเข้าใจที่เพิ่มขึ้น	1(1.00)	9(9.10)	15(15.20)	63(63.60)	11(11.10)	3.75	0.81
รวม						3.53	0.66

ตารางผนวกที่ 7 (ต่อ)

ประเด็น	ความพึงพอใจจากการมาท่องเที่ยว					คะแนนเฉลี่ย	S.D.
	ไม่พอใจมากที่สุด	ไม่พอใจ	เฉย ๆ	พอใจ	พอใจมากที่สุด		
การบริการข้อมูลข่าวสาร							
ความสุภาพและเป็นมิตร	1(1.00)	3(3.00)	18(18.20)	50(50.50)	27(27.30)	4.00	0.82
ความเอาใจใส่ในการให้บริการ	1(1.00)	9(9.10)	13(13.10)	54(54.50)	22(22.20)	3.88	0.89
ความถูกต้องและชัดเจนของข้อมูลที่ได้รับ	0	9(9.10)	16(16.20)	62(62.60)	12(12.10)	3.78	0.78
จำนวนผู้ที่ให้บริการข้อมูล	0	14(14.10)	29(29.30)	39(39.40)	17(17.20)	3.60	0.94
ขั้นตอนในการติดต่อรับข้อมูล	1(1.00)	11(11.10)	26(26.30)	48(48.50)	13(13.10)	3.61	0.89
รวม						3.77	0.75
การโฆษณา ประชาสัมพันธ์							
ความชัดเจนของป้าย	0	32(32.30)	28(28.30)	35(35.40)	4(4.00)	3.11	0.91
ความง่ายต่อการเข้าใจ	0	17(17.20)	28(28.30)	48(48.50)	6(6.10)	3.43	0.85
ตรงกับความเป็นจริง	0	11(11.10)	27(27.30)	57(57.60)	4(4.00)	3.55	0.75
ความทั่วถึง	2(2.00)	21(21.20)	44(44.40)	29(29.30)	3(3.30)	3.10	0.84
ความน่าสนใจ	0	11(11.10)	37(37.40)	43(43.40)	8(8.10)	3.49	0.80
รวม						3.34	0.65

ตารางผนวกที่ 8 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจในการบริการการท่องเที่ยวและการตลาดการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่ท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์ (n = 95)

ประเด็น	ความพึงพอใจจากการมาท่องเที่ยว					คะแนนเฉลี่ย	S.D.
	ไม่พอใจมากที่สุด	ไม่พอใจ	เฉย ๆ	พอใจ	พอใจมากที่สุด		
หน่วย: คน(ร้อยละ)							
การให้บริการ							
ความสะอาดของอาหาร และน้ำดื่มที่ให้บริการ	0	3(3.20)	15(15.80)	29(30.50)	48(50.50)	4.28	0.85
คุณภาพและราคาของสินค้าที่จำหน่าย	0	3(3.20)	8(8.40)	52(54.70)	32(33.70)	4.19	0.72
ความรู้ที่ได้รับจากมัคคุเทศก์	0	3(3.20)	23(24.20)	37(38.90)	32(33.70)	4.03	0.84
ความสะดวกและปลอดภัยของพาหนะ	0	3(3.20)	34(25.30)	39(41.10)	29(30.50)	3.99	0.83
สถานที่บริการนักท่องเที่ยว	0	3(3.20)	8(8.40)	45(47.40)	39(41.10)	4.26	0.75
รวม						4.15	0.64
การจัดกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว							
รูปแบบและกิจกรรมที่จัดขึ้น	0	0	0	58(61.10)	37(38.90)	4.39	0.49
จำนวนอุปกรณ์ในการประกอบกิจกรรม	0	0	0	44(46.30)	51(53.70)	4.54	0.50
สภาพพื้นที่ในการประกอบกิจกรรม	0	4(4.20)	0	62(65.30)	29(30.50)	4.22	0.66
ความเหมาะสมของเวลา	0	3(3.20)	4(4.20)	48(50.50)	40(42.10)	4.32	0.70
ความรู้ความเข้าใจที่เพิ่มขึ้น	0	7(7.40)	4(4.20)	64(67.40)	20(21.10)	4.02	0.74
รวม						4.29	0.44

ตารางผนวกที่ 8 (ต่อ)

ประเด็น	ความพึงพอใจจากการมาท่องเที่ยว					คะแนนเฉลี่ย	S.D.
	ไม่พอใจมากที่สุด	ไม่พอใจ	เฉย ๆ	พอใจ	พอใจมากที่สุด		
การบริการข้อมูลข่าวสาร							
ความสุภาพและเป็นมิตร	0	0	0	16(16.80)	79(83.20)	4.83	0.38
ความเอาใจใส่ในการให้บริการ	0	0	0	23(24.20)	72(75.80)	4.76	0.43
ความถูกต้องและชัดเจนของข้อมูลที่ได้รับ	0	4(4.20)	4(4.20)	44(46.30)	43(45.30)	4.33	0.75
จำนวนผู้ที่ให้บริการข้อมูล	0	8(8.40)	4(4.20)	39(41.10)	44(46.30)	4.25	0.89
ขั้นตอนในการติดต่อรับข้อมูล	0	4(4.20)	8(8.40)	55(57.90)	28(29.50)	4.13	0.73
รวม						4.46	0.52
การโฆษณา ประชาสัมพันธ์							
ความชัดเจนของป้าย	0	11(11.60)	6(6.30)	46(48.40)	32(33.70)	4.04	0.93
ความง่ายต่อการเข้าใจ	0	4(4.20)	10(10.50)	62(65.30)	19(20.00)	4.01	0.69
ตรงกับความเป็นจริง	0	4(4.20)	4(4.20)	63(66.30)	24(25.30)	4.13	0.67
ความทั่วถึง	17(17.90)	23(24.20)	18(18.90)	33(34.70)	4(4.20)	2.83	1.20
ความน่าสนใจ	0	8(8.40)	18(18.90)	58(61.10)	11(11.60)	3.76	0.77
รวม						3.75	0.56

ตารางผนวกที่ 9 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจในการบริการการท่องเที่ยวและการตลาดการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพรงพาง (n = 99)

ประเด็น	ความพึงพอใจจากการมาท่องเที่ยว					คะแนนเฉลี่ย	S.D.
	ไม่พอใจมากที่สุด	ไม่พอใจ	เฉย ๆ	พอใจ	พอใจมากที่สุด		
หน่วย: คน(ร้อยละ)							
การให้บริการ							
ความสะอาดของอาหาร และน้ำดื่มที่ให้บริการ	1(1.00)	11(11.10)	8(8.10)	58(58.60)	21(21.20)	3.88	0.91
คุณภาพและราคาของสินค้าที่จำหน่าย	1(1.00)	17(17.20)	14(14.10)	50(50.50)	17(17.20)	3.66	0.99
ความรู้ที่ได้รับจากมัคคุเทศก์	0	15(15.20)	22(22.20)	48(48.50)	14(14.10)	3.62	0.91
ความสะดวกและปลอดภัยของพาหนะ	3(3.40)	6(6.10)	13(13.10)	67(67.70)	10(10.10)	3.76	0.83
สถานที่บริการนักท่องเที่ยว	4(4.00)	29(29.30)	7(7.10)	40(40.40)	19(19.20)	3.41	1.21
รวม						3.66	0.68
การจัดกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว							
รูปแบบและกิจกรรมที่จัดขึ้น	0	3(3.00)	19(19.20)	66(66.70)	11(11.10)	3.86	0.64
จำนวนอุปกรณ์ในการประกอบกิจกรรม	0	10(10.10)	12(12.10)	67(67.70)	10(10.10)	3.78	1.08
สภาพพื้นที่ในการประกอบกิจกรรม	1(1.00)	10(10.10)	17(17.20)	61(61.60)	10(10.10)	3.70	0.83
ความเหมาะสมของเวลา	3(3.00)	11(11.10)	15(15.20)	61(61.60)	9(9.10)	3.63	0.91
ความรู้ความเข้าใจที่เพิ่มขึ้น	3(3.00)	15(15.20)	13(13.10)	56(56.60)	12(12.10)	3.60	0.99
รวม						3.71	0.58

ตารางผนวกที่ 9 (ต่อ)

ประเด็น	ความพึงพอใจจากการมาท่องเที่ยว					คะแนนเฉลี่ย	S.D.
	ไม่พอใจมากที่สุด	ไม่พอใจ	เฉย ๆ	พอใจ	พอใจมากที่สุด		
การบริการข้อมูลข่าวสาร							
ความสุภาพและเป็นมิตร	0	0	1(1.00)	66(66.70)	32(32.30)	4.31	0.49
ความเข้าใจในการให้บริการ	0	13(13.10)	7(7.10)	58(58.60)	21(21.20)	3.88	0.89
ความถูกต้องและชัดเจนของข้อมูลที่ได้รับ	0	17(17.20)	11(11.10)	50(50.50)	21(21.20)	3.76	0.98
จำนวนผู้ที่ให้บริการข้อมูล	0	19(19.20)	11(11.10)	51(51.50)	18(18.20)	3.69	0.99
ขั้นตอนในการติดต่อรับข้อมูล	1(1.00)	14(14.10)	12(12.10)	59(59.60)	13(13.10)	3.70	0.90
รวม						3.85	0.64
การโฆษณา ประชาสัมพันธ์							
ความชัดเจนของป้าย	0	3(3.00)	17(17.20)	55(55.60)	24(24.20)	4.01	0.74
ความง่ายต่อการเข้าใจ	2(2.00)	2(2.00)	14(14.10)	72(72.70)	9(9.10)	3.85	0.69
ตรงกับความเป็นจริง	4(4.00)	24(24.20)	22(22.20)	27(27.30)	22(22.20)	3.40	1.19
ความทั่วถึง	12(12.10)	46(46.50)	21(21.20)	15(15.20)	5(5.10)	2.55	1.05
ความน่าสนใจ	3(3.00)	17(17.20)	14(14.10)	49(49.50)	16(16.20)	3.59	1.05
รวม						3.48	0.57

ตารางผนวกที่ 10 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจในสิ่งแวดล้อมนอกระบบของนักท่องเที่ยวที่ท่องเที่ยวคลองตลิ่งชัน

ทัวร์ (n = 99)

ประเด็น	ความพึงพอใจจากการมาท่องเที่ยว					หน่วย: คน(ร้อยละ)	
						คะแนน เฉลี่ย	S.D.
	ไม่พอใจมากที่สุด	ไม่พอใจ	เฉย ๆ	พอใจ	พอใจมากที่สุด		
โครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ							
ปริมาณและความสะอาดของน้ำใช้	1(1.00)	10(10.10)	44(44.40)	42(42.40)	2(2.00)	3.34	0.73
ระบบไฟฟ้า	0	11(11.10)	52(52.50)	34(34.30)	2(2.00)	3.27	0.68
ระบบโทรศัพท์และการสื่อสาร	2(2.00)	9(9.10)	42(42.40)	42(42.40)	4(4.00)	3.37	0.79
ความชัดเจนของป้ายบอกทาง	2(2.00)	22(22.20)	40(40.40)	31(31.30)	4(4.00)	3.13	0.88
ความสะดวกจากการเดินทาง	1(1.00)	7(7.10)	21(21.20)	59(59.60)	11(11.10)	3.73	0.79
รวม						3.37	0.55
ลักษณะกายภาพ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม							
ความกลมกลืนของสิ่งก่อสร้าง	2(2.00)	10(10.10)	37(37.40)	36(36.40)	14(14.10)	3.51	0.93
ความสวยงามของภูมิทัศน์ทางธรรมชาติ	3(3.00)	10(10.10)	30(30.30)	44(44.40)	12(12.10)	3.53	0.94
สภาพสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว	2(2.00)	16(16.20)	25(25.30)	48(48.50)	8(8.10)	3.44	0.93
ความบริสุทธิ์ของอากาศ	2(2.00)	20(20.20)	18(18.20)	41(41.40)	18(18.20)	3.54	1.07
จำนวนนักท่องเที่ยว	0	10(10.10)	21(21.20)	59(59.60)	9(9.10)	3.68	0.78
รวม						3.54	0.77

ตารางผนวกที่ 10 (ต่อ)

ประเด็น	ความพึงพอใจจากการมาท่องเที่ยว					คะแนนเฉลี่ย	S.D.
	ไม่พอใจมากที่สุด	ไม่พอใจ	เฉย ๆ	พอใจ	พอใจมากที่สุด		
สภาพเศรษฐกิจ และการลงทุน							
ราคาของสินค้าการเกษตรที่จำหน่าย	0	18(18.20)	36(36.40)	38(38.40)	7(7.10)	3.34	0.86
ราคาของบริการต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยว	2(2.00)	17(17.20)	33(33.30)	40(40.40)	7(7.10)	3.33	0.91
ระดับราคาตรงตามที่กำหนดไว้	0	8(8.10)	26(26.30)	54(54.50)	11(11.10)	3.69	0.78
จำนวนผู้จำหน่ายสินค้าทางการเกษตร	1(1.00)	18(18.20)	33(33.30)	44(44.40)	3(3.0)	3.30	0.84
ระบบการจัดการท่องเที่ยว	0	10(10.10)	33(33.30)	48(48.50)	8(8.10)	3.55	0.79
รวม						3.44	0.66
สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม							
ความเป็นมิตรของผู้ประกอบการ	0	15(15.20)	10(10.10)	56(56.60)	18(18.20)	3.78	0.92
ความเป็นมิตรของคนในชุมชน	0	9(9.10)	20(20.20)	56(56.60)	14(14.10)	3.78	0.80
ประเพณีและวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น	0	8(8.10)	31(31.30)	45(45.50)	15(15.20)	3.68	0.83
ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	1(1.00)	13(13.10)	22(22.20)	49(49.50)	14(14.10)	3.63	0.92
สภาพทางสังคมและเอกลักษณ์ท้องถิ่น	0	13(13.10)	18(18.20)	47(47.50)	21(21.20)	3.77	0.93
รวม						3.72	0.76

ตารางผนวกที่ 11 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจในสิ่งแวดล้อมนอกระบบของนักท่องเที่ยวที่ท่องเที่ยวเกษตรท่องเที่ยว
ชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์ (n = 95)

ประเด็น	ความพึงพอใจจากการมาท่องเที่ยว					หน่วย: คน(ร้อยละ)	
						คะแนน เฉลี่ย	S.D.
	ไม่พอใจมากที่สุด	ไม่พอใจ	เฉย ๆ	พอใจ	พอใจมากที่สุด		
โครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ							
ปริมาณและความสะอาดของน้ำใช้	0	8(8.40)	8(8.40)	56(58.90)	23(24.20)	3.99	0.82
ระบบไฟฟ้า	0	0	20(21.10)	60(63.20)	15(15.80)	3.95	0.61
ระบบโทรศัพท์และการสื่อสาร	0	12(12.60)	27(28.40)	37(38.90)	19(20.00)	3.66	0.94
ความชัดเจนของป้ายบอกทาง	0	15(15.80)	11(11.60)	61(64.20)	8(8.40)	3.65	0.85
ความสะดวกจากการเดินทาง	0	11(11.60)	4(4.20)	49(51.60)	31(32.60)	4.05	0.92
รวม						3.86	0.63
ลักษณะกายภาพ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม							
ความกลมกลืนของสิ่งก่อสร้าง	0	8(8.40)	7(7.40)	39(41.10)	41(43.20)	4.19	0.90
ความสวยงามของภูมิทัศน์ทางธรรมชาติ	0	4(4.20)	3(3.20)	63(66.30)	25(26.30)	4.15	0.67
สภาพสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว	0	11(11.60)	3(3.20)	44(46.30)	37(38.90)	4.13	0.93
ความบริสุทธิ์ของอากาศ	0	11(11.60)	7(7.40)	36(37.90)	41(43.20)	4.13	0.98
จำนวนนักท่องเที่ยว	0	0	8(8.40)	46(48.40)	41(43.20)	4.35	0.63
รวม						4.19	0.66

ตารางผนวกที่ 11 (ต่อ)

ประเด็น	ความพึงพอใจจากการมาท่องเที่ยว					คะแนนเฉลี่ย	S.D.
	ไม่พอใจมากที่สุด	ไม่พอใจ	เฉย ๆ	พอใจ	พอใจมากที่สุด		
สภาพเศรษฐกิจ และการลงทุน							
ราคาของสินค้าการเกษตรที่จำหน่าย	0	0	0	56(58.90)	39(41.10)	4.41	0.49
ราคาของบริการต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยว	0	7(7.40)	0	56(58.90)	32(33.70)	4.19	0.76
ระดับราคาตรงตามที่กำหนดไว้	0	0	0	47(49.50)	48(50.50)	4.50	0.50
จำนวนผู้จำหน่ายสินค้าทางการเกษตร	0	8(8.40)	11(11.60)	47(49.50)	29(30.50)	4.02	0.87
ระบบการจัดการท่องเที่ยว	0	8(8.40)	7(7.40)	44(46.30)	36(37.90)	4.14	0.88
รวม						4.25	0.62
สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม							
ความเป็นมิตรของผู้ประกอบการ	0	4(4.20)	0	15(15.80)	76(80.00)	4.72	0.68
ความเป็นมิตรของคนในชุมชน	0	4(4.20)	0	15(15.80)	76(80.00)	4.72	0.68
ประเพณีและวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น	0	4(4.20)	12(12.60)	14(14.70)	65(68.40)	4.47	0.87
ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	0	8(8.40)	0	27(28.40)	60(63.20)	4.46	0.87
สภาพทางสังคมและเอกลักษณ์ท้องถิ่น	0	8(8.40)	4(4.20)	29(30.50)	54(56.80)	4.36	0.90
รวม						4.55	0.72

ตารางผนวกที่ 12 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจในสิ่งแวดล้อมนอกระบบของนักท่องเที่ยวที่หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพาง (n = 99)

ประเด็น	ความพึงพอใจจากการมาท่องเที่ยว					หน่วย: คน(ร้อยละ)	
						คะแนนเฉลี่ย	S.D.
	ไม่พอใจมากที่สุด	ไม่พอใจ	เฉย ๆ	พอใจ	พอใจมากที่สุด		
โครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ							
ปริมาณและความสะอาดของน้ำใช้	3(3.00)	19(19.30)	10(10.10)	59(59.60)	8(8.10)	3.50	0.99
ระบบไฟฟ้า	0	2(1.00)	8(8.10)	76(76.80)	14(14.10)	4.04	0.51
ระบบโทรศัพท์และการสื่อสาร	0	10(10.10)	26(26.30)	46(46.50)	17(17.20)	3.70	0.87
ความชัดเจนของป้ายบอกทาง	4(4.00)	39(39.40)	14(14.10)	28(28.30)	14(14.10)	3.09	1.19
ความสะดวกจากการเดินทาง	2(2.00)	17(17.20)	11(11.10)	56(56.60)	13(13.10)	3.62	0.99
รวม						3.59	0.60
ลักษณะกายภาพ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม							
ความกลมกลืนของสิ่งก่อสร้าง	0	0	5(5.00)	48(48.50)	46(46.50)	4.41	0.59
ความสวยงามของภูมิทัศน์ทางธรรมชาติ	0	0	11(11.10)	71(71.70)	17(17.20)	4.06	0.53
สภาพสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว	5(5.00)	8(8.10)	32(32.30)	47(47.50)	7(7.10)	3.43	0.93
ความบริสุทธิ์ของอากาศ	8(8.10)	7(7.10)	23(23.20)	50(50.50)	11(11.10)	3.49	1.05
จำนวนนักท่องเที่ยว	3(3.00)	27(27.40)	23(23.20)	34(34.30)	12(12.10)	3.25	1.08
รวม						3.73	0.60

ตารางผนวกที่ 12 (ต่อ)

ประเด็น	ความพึงพอใจจากการมาท่องเที่ยว					คะแนนเฉลี่ย	S.D.
	ไม่พอใจมากที่สุด	ไม่พอใจ	เฉย ๆ	พอใจ	พอใจมากที่สุด		
สภาพเศรษฐกิจ และการลงทุน							
ราคาของสินค้าการเกษตรที่จำหน่าย	0	18(18.20)	8(8.10)	59(59.60)	14(14.10)	3.70	0.93
ราคาของบริการต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยว	0	34(34.30)	19(19.20)	35(35.40)	11(11.10)	3.23	1.05
ระดับราคาตรงตามที่กำหนดไว้	4(4.00)	8(8.10)	20(20.20)	57(57.60)	10(10.10)	3.62	0.92
จำนวนผู้จำหน่ายสินค้าทางการเกษตร	0	25(25.30)	21(21.20)	42(42.40)	11(11.10)	3.39	0.99
ระบบการจัดการท่องเที่ยว	8(8.10)	29(29.30)	23(23.20)	24(24.20)	15(15.20)	3.09	1.21
รวม						3.40	0.71
สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม							
ความเป็นมิตรของผู้ประกอบการ	0	0	2(2.00)	65(65.70)	32(32.30)	4.30	0.50
ความเป็นมิตรของคนในชุมชน	1(1.00)	2(2.00)	2(2.00)	69(69.70)	25(25.30)	4.16	0.65
ประเพณีและวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น	3(3.00)	1(1.00)	12(12.10)	55(55.60)	28(28.30)	4.05	0.85
ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	7(7.10)	11(11.10)	17(17.20)	40(40.40)	24(24.20)	3.64	1.17
สภาพทางสังคมและเอกลักษณ์ท้องถิ่น	2(2.00)	7(7.10)	21(21.20)	50(50.50)	19(19.20)	3.78	0.91
รวม						3.99	0.54

ตารางผนวกที่ 13 ต้นทุน และรายได้จากการจัดการท่องเที่ยวของผู้ประกอบการท่องเที่ยวคลอง
ตลิ่งชันทั่วรั

ลำดับที่	ต้นทุนคงที่ (บาท)	ต้นทุนผันแปร (บาทต่อคน)	รายได้จากการให้บริการ (บาทต่อคน)	รายได้จากการขายผลผลิต การเกษตรในแหล่งท่องเที่ยว (บาทต่อปี)	ลงทุนเพิ่ม (บาท)
1	0	2	0	80,000	0
2	500,000	3	0	108,000	300,000
3	0	1	0	7,200	0
รวม	500,000	6	0	195,200	300,000

ในการให้บริการท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทั่วรัจะให้นักท่องเที่ยวขึ้นชมเที่ยวละ 1 สวน ในแต่ละวันตกประมาณ 10 เที่ยว (เที่ยวละ 30 คน) ซึ่งจะให้ชมสวนสลับกันในแต่ละสัปดาห์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

รายที่ 1 (สวนกระท้อน แก้วมังกร) เข้าชมได้ 8 เดือน

รายที่ 2 (บ้านไม้ไทย) เข้าชมได้ในอาทิตย์ที่ 2 ของเดือน หรือเดือนละ 2 วัน

รายที่ 3 (สวนกล้วยไม้) เข้าชมได้อาทิตย์เว้นอาทิตย์ เดือนละ 4 วัน

การคำนวณจุดคุ้มทุน

ในการคิดต้นทุนประกอบด้วยต้นทุนคงที่ 166,666.67 บาท และต้นทุนผันแปรเฉลี่ย 3 บาทต่อคน และในส่วนของรายได้ คือ รายได้ในการขายผลผลิตทางการเกษตร 195,200 บาท คิดรายได้เฉลี่ยต่อนักท่องเที่ยวต่อคนได้ เท่ากับ 13.56 บาทต่อคน สรุปได้ว่าจำนวนนักท่องเที่ยว ณ จุดคุ้มทุนเท่ากับ 15,783 คน แต่ความเป็นจริงการจัดการท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทั่วรัมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวเฉลี่ยต่อปี 14,400 คน ดังนั้น การดำเนินการจัดการท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทั่วรัจึงไม่คุ้มค่ากับการลงทุน

ตารางผนวกที่ 14 ต้นทุน และรายได้จากการจัดการท่องเที่ยวของผู้ประกอบการท่องเที่ยวเกษตร
ล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์

ลำดับที่	ต้นทุนคงที่ (บาท)	ต้นทุนผันแปร (บาทต่อคน)	รายได้จากการให้บริการ (บาทต่อคน)	รายได้จากการขายผลผลิต การเกษตรในแหล่งท่องเที่ยว (บาทต่อปี)	ลงทุนเพิ่ม (บาท)
1	6,000	2	10	2,000	0
2	0	2	10	7,200	5,000
3	20,000	2	10	3,000	0
4	0	2	5	3,000	135,000
รวม	26,000	8	35	15,200	140000

ในการจัดการท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์ เป็นการจัดให้นักท่องเที่ยวที่มาในแต่ละครั้งชมสวนครบทุกสวน (4 สวน) ซึ่งจะมีส่วนแบ่งตามรายละเอียดข้างต้น

การคำนวณจุดคุ้มทุน

ในการคิดต้นทุนประกอบด้วยต้นทุนคงที่ 26,000 บาท และต้นทุนผันแปรเฉลี่ย 8 บาทต่อคน ในส่วนของรายได้ผู้ประกอบการมีรายได้จาก 2 ทาง คือ รายได้จากการให้เข้าชม และรายได้จากการขายผลผลิตทาง ซึ่งมีรายได้รวมเท่ากับ 42.18 บาทต่อคน สรุปได้ว่าจำนวนนักท่องเที่ยว ณ จุดคุ้มทุนเท่ากับ 761 คน ทั้งนี้ในความเป็นจริงมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวเฉลี่ยต่อปีเท่ากับ 2,116 คน ดังนั้น การดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์จึงคุ้มค่ากับการลงทุน

ตารางผนวกที่ 15 ต้นทุน และรายได้จากการจัดการท่องเที่ยวของผู้ประกอบการหมู่บ้านท่องเที่ยว
เชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพาง

ลำดับที่	ต้นทุนคงที่ (บาท)	ต้นทุนผันแปร (บาทต่อคน)	รายได้จากการให้บริการ (บาทต่อคน)	รายได้จากการขายผลผลิต การเกษตรในแหล่งท่องเที่ยว (บาทต่อปี)	ลงทุนเพิ่ม (บาท)
1	25,000	25	100	0	0
2	5,000	40	100	0	0
3	400	80	100	0	0
4	60,000	50	100	0	0
5	5,000	20	100	0	1,000
6	6,000	30	100	0	1,000
7	10,000	25	100	0	0
8	5,000	35	100	0	30,000
9	3,000	20	100	0	0
10	40,000	30	100	0	0
11	4,000	50	100	0	0
12	3,000	30	100	0	0
13	18,000	60	100	0	0
14	34,500	20	100	0	0
15	5,000	20	100	0	0
รวม	223,900	535	1,500	0	32,000
เฉลี่ย	14,927	36	100	0	32,000

การคำนวณจุดคุ้มทุน

ในการคิดต้นทุนประกอบด้วยต้นทุนคงที่ 14,927 บาท และต้นทุนผันแปรเฉลี่ย 36 บาท ต่อคน ในส่วนของรายได้ผู้ประกอบการมีรายได้จากการให้บริการที่พักแรม 100 บาทต่อคนต่อคืน ไม่มีการขายผลผลิตทางการเกษตรแต่เป็นการนำมาบริการมากกว่า สรุปได้ว่าจำนวนนักท่องเที่ยว ณ จุดคุ้มทุนเท่ากับ 233 คน ทั้งนี้ในความเป็นจริงมีนักท่องเที่ยวเฉลี่ยต่อปีถึง 12,000 คน ดังนั้น การดำเนินการจัดการหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงจึงคุ้มค่ากับการลงทุน

ตารางผนวกที่ 16 รายได้เงินสดเกษตรของครัวเรือนเกษตรกร ปีเพาะปลูก 2542/43

หน่วย: บาทต่อครัวเรือนต่อปี

ระดับการวิเคราะห์	พื้นที่	รายได้เงินสดเกษตร
ภูมิภาค	ภาคกลาง	128,647.25
จังหวัด	กรุงเทพฯ	55,649.27
	นครปฐม	39,411.05
	สมุทรสงคราม	66,188.29

ตารางผนวกที่ 17 รายได้เงินสดทางการเกษตร และรายได้จากการจัดการท่องเที่ยวของผู้ประกอบการท่องเที่ยวคลองตลิ่งชันทั่วรั้ว

หน่วย: บาทต่อครัวเรือนต่อปี

ลำดับที่	รายได้ทางการเกษตร	รายได้จากการจัดการท่องเที่ยว
1	100,000	80,000
2	600,000	108,000
3	60,000	7,200
รวม	760,000	195,200

ตารางผนวกที่ 18 รายได้เงินสดทางการเกษตร และรายได้จากการจัดการท่องเที่ยวของผู้ประกอบการท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์

หน่วย: บาทต่อครัวเรือนต่อปี

ลำดับที่	รายได้ทางการเกษตร	รายได้จากการจัดการท่องเที่ยว		
		ค่าบริการ	ขายผลผลิต	รวม
1	120,000	21,160	2,000	23,160
2	400,000	21,160	7,200	28,360
3	300,000	21,160	3,000	24,160
4	84,000	10,580	3,000	13,580
รวม	904,000	74,060	15,200	89,260

ตารางผนวกที่ 19 รายได้เงินสดทางการเกษตร และรายได้จากการจัดการท่องเที่ยวของผู้ประกอบการหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพาง

หน่วย: บาทต่อครัวเรือนต่อปี

ลำดับที่	รายได้ทางการเกษตร	รายได้จากการจัดการท่องเที่ยว
1	2,000	12,000
2	36,000	6,000
3	5,000	11,200
4	30,000	9,600
5	84,000	14,400
6	6,000	12,000
7	2,500	12,000
8	5,000	36,000
9	15,000	48,000
10	30,000	42,000
11	24,000	13,000
12	12,000	9,600
13	45,000	20,000
14	5,000	16,800
15	84,000	14,400
รวม	385,500	277,000

แบบสอบถาม : ผู้ประกอบการ

ประกอบการศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ศักยภาพในการพัฒนาการ
ท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อเป็นที่มาของรายได้นอกภาคเกษตรกรรม

คำชี้แจง

แบบสอบถามประกอบการศึกษานี้เป็นแบบสอบถามเพื่อทราบถึงการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ขอให้ท่านอ่านคำชี้แจงให้เข้าใจและตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงให้ครบทุกข้อ ผู้ทำการศึกษาขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือมา ณ โอกาสนี้ด้วย

นางสาวนริศรา สอนเสาวภาคย์
โครงการปริญญาโทเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

แบบสอบถามประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ส่วนที่ 2 ความเข้าใจในการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- ส่วนที่ 3 การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของผู้ประกอบการ
- ส่วนที่ 4 ข้อมูลต้นทุน และรายได้ที่รับจากการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- ส่วนที่ 5 ปัญหาและผลกระทบในการจัดการท่องเที่ยว

วัน เดือน ปี ที่ตอบแบบสอบถาม.....

ชื่อ-นามสกุล .....

ที่อยู่ บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... ถนน.....

อำเภอ/เขต..... ตำบล/แขวง.....

จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์.....

ชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร.....

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน และเติมข้อความลงในช่องว่างที่กำหนดให้

1. เพศ 1. ชาย 2. หญิง
2. อายุ.....ปี
3. สถานภาพ 1. โสด 2. สมรส 3. หย่าร้าง
4. ภูมิลำเนา เป็นคนจังหวัด.....
5. ระดับการศึกษาสูงสุด

☐ 1. ไม่ได้เรียน	☐ 2. ประถมศึกษา
☐ 3. มัธยมศึกษา	☐ 4. อนุปริญญา ปวช. หรือ ปวส.
☐ 5.ปริญญาตรี	☐ 6. อื่น ๆ ระบุ.....
6. อาชีพหลัก

☐ 1. ทำนา	☐ 2. ทำไร่
☐ 3. ทำสวน	☐ 4. ท่องเที่ยว
☐ 5. อื่น ๆ ระบุ	
7. อาชีพรอง

☐ 1. ทำนา	☐ 2. ทำไร่
☐ 3. ทำสวน	☐ 4. ท่องเที่ยว
☐ 5. อื่น ๆ ระบุ	
8. ท่านมีสมาชิกในครอบครัว.....คน ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว.....คน
9. พื้นที่ทางการเกษตร.....ไร่ พื้นที่ในการจัดการท่องเที่ยว.....ไร่

ส่วนที่ 2 ความรู้ ความเข้าใจในการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ท่านคิดว่าเป็นคำตอบที่ถูกต้อง

ประเด็น	ใช่	ไม่ใช่
1. การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงรายได้ที่ยาวนานเท่านั้น		
2. สิ่งสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงการตกแต่งสิ่งก่อสร้างที่ทันสมัยตามความต้องการของนักท่องเที่ยว		
3. การดูแล รักษาสิ่งแวดล้อมเป็นหน้าที่ของราชการเท่านั้น ผู้ประกอบการท่องเที่ยวไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง		
4. ไม่ต้องจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่เนื่องจากจะทำให้รายได้ลดลง		
5. การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์		
6. การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการให้นักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชมสวนและขายผลผลิตเท่านั้น ไม่ต้องให้ความสำคัญกับประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น		
7. การท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้องมีการเปลี่ยนแปลงวิถีทำการเกษตร และปลูกพืชตามความต้องการของนักท่องเที่ยว		
8. ต้องแจ้งให้นักท่องเที่ยวทราบถึงข้อปฏิบัติต่าง ๆ เพื่อป้องกันและรักษาความปลอดภัยในการท่องเที่ยว		
9. การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวไม่จำเป็นต้องมีผู้บรรยายเพียงแค่มือป้ายบอกก็พอ		
10. ต้องจัดให้มีอุปกรณ์ในการปฐมพยาบาลเพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว		

ส่วนที่ 3 การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของผู้ประกอบการ

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน และเติมข้อความลงในช่องว่างที่กำหนดให้

1. ท่านเริ่มดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเมื่อ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

2. เหตุผลในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของท่าน คือ

- 1. เพิ่มรายได้
- 2. ลดความไม่แน่นอนของรายได้การเกษตร
- 3. เกิดการจ้างงานในครอบครัว(ลดการย้ายแรงงาน)
- 4. ความสนใจส่วนตัวที่ต้องการพบปะผู้คนจากหลากหลายวัฒนธรรม
- 5. อื่น ๆ ระบุ.....

3. ทรัพยากรในการจัดการท่องเที่ยวของท่านคือ .....

4. ท่านคิดว่าลักษณะของทรัพยากรในการท่องเที่ยวของท่านเป็นเช่นไร

- 1. พบทั่วโลก
- 2. พบได้ทั่วประเทศ หรือภูมิภาค
- 3. พบได้แค่ภายในจังหวัด
- 4. พบได้แค่ภายในชุมชน
- 5. พบได้แห่งเดียวในโลก

5. ระยะเวลาที่ท่านสามารถจัดการท่องเที่ยวได้ คือ เดือน.....

6. บริการใดบ้างที่มีให้บริการในแหล่งท่องเที่ยวของท่าน (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1. บริการอาหาร
- 2. บริการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร
- 3. มัคคุเทศก์
- 4. บริการขนส่ง
- 5. บริการที่พักแรม
- 6. อื่น ๆ ระบุ.....

7. กิจกรรมใดบ้างที่จัดให้มีขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. เดินชมสวน
2. ชมการสาธิตวิธีการทำการเกษตร หรือสินค้าเกษตรแปรรูป
3. ให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วมกิจกรรม เช่น การทำสวน เป็นต้น
4. กิจกรรมนันทนาการอื่น ๆ เช่น ชีคพาย พายเรือ เป็นต้น
5. อื่น ๆ ระบุ.....

8. ในแหล่งท่องเที่ยวของท่านมีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวโดยวิธีใดบ้าง (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. ไม่มี
2. ป้ายบอก ณ ศูนย์บริการลูกค้า หรือทางเข้า
3. มีป้ายบอกเป็นระยะ ๆ ในแต่ละจุด
4. มัคคุเทศก์
5. มีเอกสารประกอบการบรรยาย
6. อื่น ๆ ระบุ.....

ส่วนที่ 4 ข้อมูลต้นทุน และรายได้ที่รับจากการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

1. รายได้จากการทำเกษตรกรรม .....บาทต่อปี
2. รายได้จากการขายสินค้าที่ผลิตได้ในแหล่งท่องเที่ยว.....บาทต่อปี
3. รายได้จากการจัดการท่องเที่ยวรวม.....บาทต่อปี
4. ค่าใช้จ่ายในการลงทุน รวมทั้งหมด.....บาท
5. ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและบำรุงรักษา รวมทั้งหมด.....บาท
6. ราคาของการให้บริการ.....บาทต่อคน
7. ได้รับจากเงินอุดหนุนจาก.....จำนวน.....บาท
8. ในระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมาท่านมีการลงทุนเพิ่มเติมจำนวน.....บาท
โดยใช้เงินลงทุนจาก.....

ส่วนที่ 5 ปัญหาและผลกระทบในการจัดการท่องเที่ยว

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคะแนน ตามความคิดเห็นของท่าน กำหนดการให้คะแนนดังนี้

ไม่เห็นด้วยมากที่สุด เท่ากับ 1 คะแนน	ไม่เห็นด้วย เท่ากับ 2 คะแนน	เฉย ๆ เท่ากับ 3 คะแนน	เห็นด้วย เท่ากับ 4 คะแนน	เห็นด้วยมากที่สุด เท่ากับ 5 คะแนน
---	--------------------------------	--------------------------	-----------------------------	--------------------------------------

ประเด็น	1	2	3	4	5
โครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ 1. การที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยว ทำให้เกิดปัญหาขาดแคลนน้ำใช้ 2. การที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยว ทำให้เกิดปัญหาขาดแคลนไฟฟ้า 3. แหล่งท่องเที่ยวของท่านมีปัญหาในการติดต่อสื่อสารทางด้านโทรศัพท์ 4. แหล่งท่องเที่ยวของท่านมีปัญหาขาดแคลนป้ายบอกทางนักท่องเที่ยว 5. แหล่งท่องเที่ยวของท่านมีปัญหาขาดแคลนถนนเข้าสู่สถานที่ท่องเที่ยว	...	...	...	...	...
ลักษณะกายภาพระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม 1. การท่องเที่ยวเป็นสาเหตุให้นักท่องเที่ยวนำโรคติดต่อเข้ามาในชุมชน 2. การท่องเที่ยวส่งผลให้ระบบนิเวศของพืช และสัตว์สูญหายไปจากชุมชน 3. การท่องเที่ยวส่งผลให้น้ำในแม่น้ำลำคลอง ของชุมชนท้องถิ่นเน่าเสีย 4. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลในชุมชน 5. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดเสียงรบกวน	...	...	...	...	...
สภาพเศรษฐกิจและการลงทุน 1. การท่องเที่ยวทำให้ผลผลิตการเกษตรไม่มีคุณภาพและปริมาณลดลง 2. การจัดการท่องเที่ยวทำให้ท่านได้รายได้มากขึ้น 3. การท่องเที่ยวส่งผลให้ราคาสินค้าต่าง ๆ ในชุมชนเพิ่มสูงขึ้น 4. การท่องเที่ยวทำให้ท่านเปลี่ยนจากเกษตรกรมาทำอาชีพการท่องเที่ยว 5. การท่องเที่ยวส่งผลให้ราคาที่ดินสูงขึ้น และทำให้ท่านต้องการขายที่ดิน	...	...	...	...	...
สภาพสังคมและวัฒนธรรม 1. การท่องเที่ยวช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว 2. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดความสามัคคีแก่ชุมชนในท้องถิ่น 3. ท่านเกิดปัญหาความขัดแย้งทางวัฒนธรรม กับนักท่องเที่ยว 4. การท่องเที่ยวช่วยลดการเคลื่อนย้ายแรงงานของคนในชุมชน 5. การท่องเที่ยวทำให้เกิดความหวงแหนวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น	...	...	...	...	...

แบบสอบถาม : นักท่องเที่ยว

ประกอบการศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อเป็นที่มาของรายได้นอกภาคเกษตรกรรม

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้ใช้ประกอบการศึกษาเพื่อทราบถึงพฤติกรรมในการท่องเที่ยวและความพึงพอใจของการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ขอให้ท่านอ่านคำชี้แจงให้เข้าใจ และตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงให้ครบทุกข้อ ผู้ทำการศึกษาขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือมา ณ โอกาสนี้ด้วย

นางสาวนริศรา สอนเสาวภาคย์
โครงการปริญญาโทเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

แบบสอบถามประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ส่วนที่ 2 พฤติกรรมในการท่องเที่ยว
- ส่วนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- ส่วนที่ 4 ความพึงพอใจจากการมาท่องเที่ยว

วัน เดือน ปี ที่ตอบแบบสอบถาม.....

ชื่อ-นามสกุล .....

ที่อยู่ บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... ถนน.....

อำเภอ/เขต..... ตำบล/แขวง.....

จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์.....

ชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร.....

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน และเติมข้อความลงในช่องว่างที่กำหนดให้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ 1. ชาย 2. หญิง
2. อายุ.....ปี
3. สถานภาพ 1. โสด 2. สมรส 3. หย่าร้าง
4. ภูมิลำเนา เป็นคนจังหวัด.....
5. ระดับการศึกษาสูงสุด

☐ 1. ไม่ได้เรียน	☐ 2. ประถมศึกษา
☐ 3. มัธยมศึกษา	☐ 4. อนุปริญญา / ปวช. / ปวส.
☐ 5. ปริญญาตรี	☐ 6. อื่น ๆ ระบุ.....
6. อาชีพ

☐ 1. นักเรียน / นักศึกษา	☐ 2. ข้าราชการ / รัฐวิสาหกิจ
☐ 3. รับจ้างทั่วไป / ลูกจ้าง	☐ 4. นักธุรกิจ / ประกอบอาชีพส่วนตัว
☐ 5. อื่น ๆ ระบุ.....	
7. รายได้ต่อเดือน

☐ 1. ต่ำกว่า 5,000 บาท	☐ 2. 5,001-7,500 บาท
☐ 3. 7,501-10,000 บาท	☐ 4. 10,001-12,500 บาท
☐ 5. 12,501-15,000 บาท	☐ 6. 15,001-17,500 บาท
☐ 7. 17,501-20,000 บาท	☐ 8. มากกว่า 20,000 บาท ขึ้นไป

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมในการท่องเที่ยว

1. ท่านทราบข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรนี้จากสื่อใด (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1. เพื่อน	☐ 2. สิ่งพิมพ์ท้องถิ่น (แผ่นพับ, ป้าย)
☐ 3. สิ่งพิมพ์ระดับประเทศ	☐ 4. วิทยุ
☐ 5. โทรทัศน์	☐ 6. อื่น ๆ ระบุ .....

2. ท่านติดต่อสถานที่ใดเพื่อมาท่องเที่ยว

☐ 1. เจ้าของแหล่งท่องเที่ยว หรือศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรของชุมชน	
☐ 2. องค์การบริหารส่วนตำบล	☐ 3. ศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
☐ 4. บริษัททัวร์	☐ 5. อื่น ๆ ระบุ.....

3. การท่องเที่ยวครั้งนี้ท่านเดินทางมากับใคร จำนวนเท่าใด (รวมตัวท่านด้วย)

☐ 1. เดินทางมาคนเดียว	☐ 2. ครอบครัว หรือญาติ.....คน
☐ 3. เพื่อน.....คน	☐ 4. หน่วยงานที่สังกัด/สถานศึกษา.....คน
☐ 5. อื่น ๆ ระบุ.....	จำนวน.....คน

4. พาหนะที่ท่านใช้ในการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยว

☐ 1. รถยนต์ส่วนตัว	☐ 2. รถโดยสารประจำทาง
☐ 3. รถยนต์เช่า	☐ 4. อื่น ๆ ระบุ .....

5. วัตถุประสงค์ที่ท่านเดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

☐ 1. เพื่อท่องเที่ยวพักผ่อน	☐ 2. เพื่อประสบการณ์ที่หลากหลาย
☐ 3. เพื่อความรู้ทางด้านเกษตรกรรม หรือการแปรรูปสินค้าเกษตร	
☐ 4. ลู่ทางในการประกอบอาชีพ หรือประกอบธุรกิจ	
☐ 5. อื่น ๆ ระบุ.....	

6. ท่านใช้สิ่งอำนวยความสะดวก และร่วมกิจกรรมใดในแหล่งท่องเที่ยว (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1. บริการอาหาร	☐ 2. เลือกซื้อผลผลิตการเกษตรและสินค้าอื่น ๆ
☐ 3. มัคคุเทศก์	☐ 4. บริการขนส่ง
☐ 5. บริการที่พักแรม.....คืน	☐ 6. กิจกรรมระยะสั้น ระบุ.....
☐ 7. อื่น ๆ ระบุ.....	

7. ท่านมีค่าใช้จ่ายรวมทั้งหมดในการท่องเที่ยวแห่งนี้ ประมาณวันละ.....บาทต่อคน

ส่วนที่ 3 ความรู้ ความเข้าใจในการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ท่านคิดว่าเป็นคำตอบที่ถูกต้อง

ประเด็น	ใช่	ไม่ใช่
1. การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว(แหล่งท่องเที่ยว) ให้คงอยู่ตลอดไป		
2. การจัดการสิ่งก่อสร้าง และการตกแต่งในแหล่งท่องเที่ยวที่ดีนั้น คือ การมีรูปแบบที่ทันสมัย		
3. การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นเป็นสิทธิหน้าที่ของผู้ประกอบการเท่านั้น นักท่องเที่ยวไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง		
4. การจัดการท่องเที่ยวที่ดี จะต้องมีพื้นฐานมาจากการกำหนดนโยบายจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ อย่างการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเท่านั้น		
5. การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์		
6. การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการให้นักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชมสวน และขายผลผลิตทางการเกษตรเท่านั้น โดยไม่จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่น		
7. การเลือกใช้บริการของบริษัททัวร์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สังเกตที่มีคำว่าอีโค(eco) เท่านั้น โดยไม่ต้องพิจารณารูปแบบ กิจกรรมที่จัดขึ้น		
8. นักท่องเที่ยวที่ดีควรศึกษาถึงข้อปฏิบัติในการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวก่อนการเดินทางเพื่อการป้องกันและรักษาความปลอดภัย		
9. การให้ความรู้ในแหล่งท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวไม่จำเป็นต้องมีผู้บรรยายเพียงแค่มือป้ายบอกก็พอ เนื่องจากจะทำให้ไม่ได้รับความเป็นส่วนตัวในการท่องเที่ยว		
10. กรณีที่สถานที่ท่องเที่ยวมีบริการให้เด็ดชิมผลผลิตทางการเกษตร นักท่องเที่ยวสมควรที่จะเด็ดได้โดยการหักด้วยมือเปล่า เพื่อเป็นการชิมรสชาติความเป็นเกษตรกรรมมากกว่าการเด็ดโดยใช้เครื่องมือ		

ส่วนที่ 4 ข้อมูลด้านความพึงพอใจจากการมาท่องเที่ยว

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคะแนน ตามความคิดเห็นของท่าน กำหนดให้คะแนน ดังนี้

ไม่พอใจมากที่สุด เท่ากับ 1 คะแนน	ไม่พอใจ เท่ากับ 2 คะแนน	เฉย ๆ เท่ากับ 3 คะแนน	พอใจ เท่ากับ 4 คะแนน	พอใจมากที่สุด เท่ากับ 5 คะแนน
-------------------------------------	----------------------------	--------------------------	-------------------------	----------------------------------

ประเด็น	1	2	3	4	5
ความพึงพอใจของการให้บริการ					
1. ความสะอาดของอาหาร และน้ำดื่มที่ให้บริการ	...	...	...	...	...
2. คุณภาพและราคาของสินค้าที่จำหน่ายในแหล่งท่องเที่ยว	...	...	...	...	...
3. ความรู้ที่ได้รับจากมัคคุเทศก์	...	...	...	...	...
4. ความสะดวกและปลอดภัยของพาหนะที่ใช้ในการเดินทาง	...	...	...	...	...
5. สถานที่บริการนักท่องเที่ยว (ที่พักแรมและห้องน้ำ)	...	...	...	...	...
ความพึงพอใจของการจัดกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว					
1. รูปแบบและกิจกรรมที่จัดในแหล่งท่องเที่ยว	...	...	...	...	...
2. มีอุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบกิจกรรมเพียงพอ (ชูชีพ ร่ม ฯลฯ)	...	...	...	...	...
3. สภาพพื้นที่ในการประกอบกิจกรรม	...	...	...	...	...
4. ความเหมาะสมของเวลาที่ใช้ในการท่องเที่ยว	...	...	...	...	...
5. ความรู้ความเข้าใจที่เพิ่มขึ้นจากการร่วมกิจกรรม	...	...	...	...	...
ความพึงพอใจของการบริการข้อมูลข่าวสาร					
1. ความสุภาพ และความเป็นมิตรของผู้ประกอบการ	...	...	...	...	...
2. ความเอาใจใส่ในการให้บริการของผู้ประกอบการ	...	...	...	...	...
3. ความถูกต้องและชัดเจนของข้อมูลที่ได้รับจากผู้ประกอบการ	...	...	...	...	...
4. ผู้ที่สามารถให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยวมีปริมาณเพียงพอ	...	...	...	...	...
5. ขั้นตอนในการติดต่อเพื่อรับข้อมูลข่าวสาร	...	...	...	...	...
ความพึงพอใจของการโฆษณา ประชาสัมพันธ์					
1. ความชัดเจนของป้ายที่ใช้ในการโฆษณา ประชาสัมพันธ์	...	...	...	...	...
2. การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ง่ายต่อการเข้าใจ	...	...	...	...	...
3. การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ตรงกับความเป็นจริง	...	...	...	...	...
4. การโฆษณา ประชาสัมพันธ์มีไม่ทั่วถึง ทำให้ต้องศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม	...	...	...	...	...
5. ความน่าสนใจของการโฆษณา ประชาสัมพันธ์	...	...	...	...	...

ไม่พอใจมากที่สุด เท่ากับ 1 คะแนน	ไม่พอใจ เท่ากับ 2 คะแนน	เฉย ๆ เท่ากับ 3 คะแนน	พอใจ เท่ากับ 4 คะแนน	พอใจมากที่สุด เท่ากับ 5 คะแนน
-------------------------------------	----------------------------	--------------------------	-------------------------	----------------------------------

ประเด็น	1	2	3	4	5
<u>ความพึงพอใจโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ</u>					
1. ปริมาณและความสะอาดของน้ำใช้ที่ให้บริการ	...	...	...	...	...
2. ระบบไฟฟ้าที่ให้บริการ	...	...	...	...	...
3. ระบบโทรศัพท์และการสื่อสารในแหล่งท่องเที่ยว	...	...	...	...	...
4. ความชัดเจนของป้ายบอกทางในการเดินทางมาแหล่งท่องเที่ยว	...	...	...	...	...
5. ความสะดวกจากการเดินทางเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยว	...	...	...	...	...
<u>ความพึงพอใจในลักษณะกายภาพระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม</u>					
1. ความกลมกลืนของสิ่งก่อสร้างกับสภาพแวดล้อม	...	...	...	...	...
2. ความสวยงามของภูมิทัศน์ทางธรรมชาติ	...	...	...	...	...
3. สภาพสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว	...	...	...	...	...
4. ความบริสุทธิ์ของอากาศในแหล่งท่องเที่ยว	...	...	...	...	...
5. จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในแหล่งท่องเที่ยว	...	...	...	...	...
<u>ความพึงพอใจในสภาพเศรษฐกิจ และการลงทุน</u>					
1. ราคาของสินค้าการเกษตรที่จำหน่าย	...	...	...	...	...
2. ราคาของบริการต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยว	...	...	...	...	...
3. ระดับราคาตรงตามที่แจ้งและกำหนดไว้	...	...	...	...	...
4. จำนวนผู้จำหน่ายสินค้าทางการเกษตร	...	...	...	...	...
5. ระบบการจัดการท่องเที่ยวของผู้ประกอบการ	...	...	...	...	...
<u>ความพึงพอใจในสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม</u>					
1. ความเป็นมิตรของผู้ประกอบการ	...	...	...	...	...
2. ความเป็นมิตรจากคนในชุมชน	...	...	...	...	...
3. ประเพณีและวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น	...	...	...	...	...
4. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	...	...	...	...	...
5. สภาพทางสังคมและเอกลักษณ์ของท้องถิ่น	...	...	...	...	...

หากท่านมีโอกาส จะกลับมาเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้อีกหรือไม่

1. มา เพราะ.....
2. ไม่มา เพราะ.....
3. ไม่แน่ใจ เพราะ.....

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ในการจัดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ประวัติการศึกษาและการทำงาน

ชื่อ-สกุล : นางสาวนริศรา สอนเสาวภาคย์

วัน เดือน ปี เกิด : 11 ตุลาคม พ.ศ. 2520

สถานที่เกิด : จังหวัดนครราชสีมา

การศึกษา : พ.ศ. 2532 - 2538 โรงเรียนสุนารีวิทยา

พ.ศ. 2538 – 2542 บริหารธุรกิจบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับสอง)

สาขาวิชาการจัดการการโรงแรมและการท่องเที่ยว

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น